DEMOKRATI Utredningen

Skrift nr 28

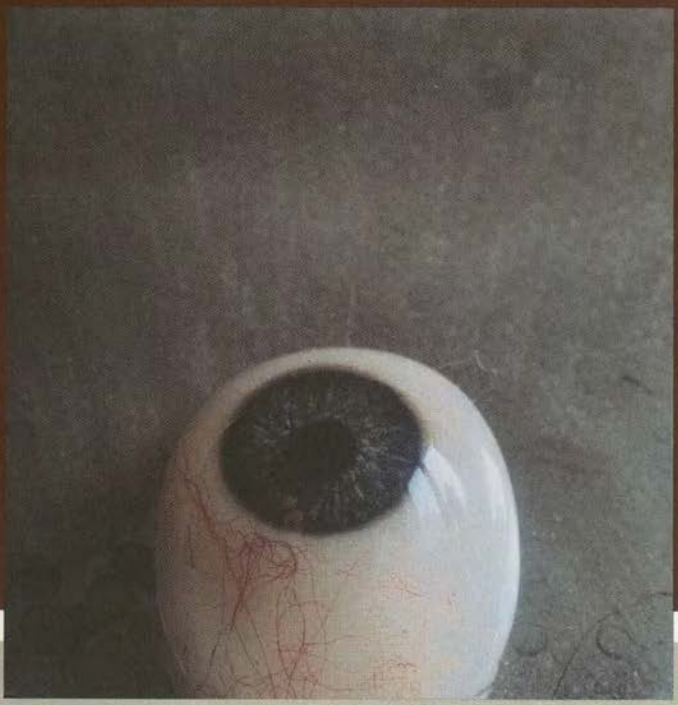

Demokratins förgörare

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

SOU 1999:10

Ref kD
Dcc SOC

Demokratins förgörare

Bim Clinell
Stieg Larsson
Hans Lindquist
Anna-Lena Lodenius
Heléne Lööw
Marina Taloyan

Demokratiutredningens skrift nr 28

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

SOU 1999:10

SOU och Ds som ingår i 1999 års nummerserie kan köpas från Fakta Info Direkt.
För remissutsändningar av SOU och Ds som ingår i 1999 års nummerserie svarar
Fakta Info Direkt på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress: Fakta Info Direkt, Kundservice
Box 6430, 113 82 Stockholm
Tel: 08-587 671 00, Fax: 08-587 671 71
E-post: order@faktainfo.se

Omslagsbild: Gunnar Smoliansky, Bildhuset
Grafisk formgivning: Susan Nilsson, Jupiter
Elanders Gotab, Stockholm 1999

ISBN 91-7610-912
ISSN 0375-250X

Förord

Innan den här dagen, den 30 november 1999, nått sitt slut, kommer svenska medborgare att manifestera sin avsikt att förgöra demokratin. De kommer att använda sig av sina grundlagsfästa demonstrations- och mötesfriheter för att bekämpa grundlagens etiska grundval och demokratiska teori.

Med de följande analyserna av vår samtida främlingsfientlighet, rasism och nazism vill Demokratiutredningen höja medvetenheten om demokratins undergrävare bland dess mer eller mindre reflekterande vänner. Vår förhoppning är att skriften skall bidra till att öka den svenska folkstyrelens intellektuella motståndskraft.

Demokratiutredningens ledamöter har inte tagit ställning till skriftens innehåll.

Erik Amnå
Huvudsekreterare

Innehåll

Nynazismen – förtrupp eller eftersläntrare
Hans Lindquist 7

Media och rasistiska organisationer – en historisk exposé
Heléne Lööw 59

Svenska cybernazister och cyberrasister
Marina Taloyan 91

Det heliga raskriget – terrorism och judehat
Stieg Larsson 135

Bemötande av främlingsfientliga och populistiska partier i kommuner och landsting
Anna-Lena Lodenius 157

Svensk högerpopulism i franskt ljus
Bim Clinell 201

Nynazismen – förtrupp eller eftersläntrare

Hans Lindquist

Det snåriga landskapet

Europeisk högerextremism ökade aktiviteten under 1990-talet. I några stater är ultrahögern inte längre en alltigenom marginell företeelse i politiken. MSI med rötter i Mussolinitidens fascistparti är således ett medelstort parti i Italien. Gravt främlingsfientliga Front National i Frankrike, National Front i Storbritannien samt Nationaldemokratiska partiet (NPD) och Republikanerna i Tyskland är ytterligare exempel.

På senare år rapporterar massmedia allt oftare om våld, rashets och antisemitism från sekter, som helt öppet hyllar nazismen.

Högerextremismen är inget entydigt begrepp och minst av allt någon organisatoriskt enhetlig rörelse. Förutom ett fåtal större partier finns ett otal sinsemellan konkurrerande sekter och grupper av mer eller mindre tillfällig karaktär.

Till extremhögern eller ultrahögern räknas också relikter av 1930- och 40-talens fascistiska, nationalsocialistiska och auktoritärt konservativa rörelser och regimer.

Att i dag upprätta en komplett, detaljerad karta över högerextremismens snåriga landskap är tämligen lönlöst. Situationen ändrar sig oavlåtligt och en perfekt detaljerad, storskalig karta skulle inte förbli aktuell särskilt länge. Mer angeläget är att undersöka och belysa tendenser och trender så att förloppet blir begripligt.

En knippa tendenser

Samtliga ovannämnda tendenser behöver naturligtvis inte föreligga samtidigt, för att en organisation meningsfullt skall kunna benämnas högerextrem.

All högerextremism är således inte antisemitisk och var det inte ens under mellankrigstiden. Den italienska fascismen tog inledningsvis avstånd från den tyska antisemitismen. Mussolini erbjöd tvärtom skydd åt judiska flyktingar från Tyskland. Först under andra världskriget, sedan Mussolini och Italien slutgiltigt hamnat under Hitlers inflytande, anammade Italien antisemitismen.

Inte heller attraheras alla högerextremister av den tyska nationalsocialismen. Under andra världskriget fanns franska fascistledare, som av patriotiska skäl fördömde den tyska ockupationsmaktens politiska linje. En ärkefascist och uttalad antidemokrat – men likväl fransk patriot – som Philippe Barr'es anslöt sig således till Charles de Gaulle i London under kriget och vägrade konsekvent att samarbeta med general Petains quislingregim.

Att försöka fastställa nazismens "innersta väsen" är sannolikt ett fåfängt företag. Somliga pekar på antisemitismen, andra på führerkulten, andra åter, som filosofiprofessorn Harald Ofstad, på nazismens allmänna förakt för svaghet. Vad som är en rörelses "innersta väsen" beror i hög grad på vad vederbörande granskare själv finner väsentligt.

Vid granskningen av en politisk rörelse hittar man en rad tendenser. För nazismens del antisemitism, etnocentricitet, auktoritetstro, ledarkult, våldsdyrkan, ett romantiskt förhållningssätt till naturen och historien, förakt för svaghet, militarism etc.

Dessa företeelser kan liknas vid tågorna i ett långt rep. Inga tågor löper hela vägen från repets ena ända till den andra. De ligger omlott. När tillräckligt många "bruna, svarta eller mörkblå" tågor löper parallellt på en bestämd sträcka av vårt tänkta (från filosofen Ludwig Wittgenstein lånade) rep, kan avsnittet ifråga meningsfullt etiketteras som nazistisk, fascistisk eller kanske enbart högerextremt.

Vad är nynazism?

"Nynazism" används stundom i debatten som samlingsbegrepp för en rad företeelser från traditionell fascism och nationalsocialism av 1930-talsmodell till våldsinriktad, främlingsfientlighet, rasism och antisemitism överhuvudtaget. Sådant språkbruk bidrar knappast till ökad klarhet.

De större och mer framgångsrika organisationerna på yttre högerkanten är i dag övervägande populistiska, främlingsfientliga och/eller allmänt kulturkonservativa partier, som åtminstone officiellt bekänner sig till den parlamentariska demokratin.

Termen "nynazism" skall här reserveras för rörelser, som tillkommit efter 1945 och:

- officiellt framträder som nationalsocialistiska eller hävdar väsentliga moment i 30-talsnazismens rasideologiska och politiska program.
- använder etablerade nazistiska symboler och manér eller ägnar sig åt kult kring Adolf Hitler och andra nationalsocialistiska förgrundsgestalter eller kring den klassiska fascismens/ nazismens symboler och traditioner.

Om således en antidemokratisk målsättning föreligger tillsammans med Hitlerkult, organiserat våld mot invandrare, politiska motståndare, arrangerandet av rockkonserter med "vit maktmusik" samt spridning av skrifter där förintelsen omnämns som en "judisk propagandalögn", kan den aktuella rörelsen på synnerligen goda grunder klassificeras som nynazistisk.

Ett missnöjesparti däremot, som kritiserar invandringspolitiken men inte ägnar sig åt rasistiska och antisemitiska utspel och officiellt bekänner sig till demokratin och följer demokratins spelregler, kan inte utan vidare klassificeras som "nynazistiskt", såsom stundom sker i debattens hetta.

Om högerrörelser generellt stämplas som "fascistiska" eller "nazistiska" förlorar begreppen sin deskriptiva betydelse och antar snarast karaktären av politiska invektiv.

Sak samma inträffar om socialistiska vänsterrörelser slentrianmässigt klassas som "kommunistiska".

För 1980- och 90-talens nynazism bör dessutom följande särskilt påpekas:

- Grupperna inspireras påfallande ofta av nordamerikanska företeelser som vit-maktsekter med historiska rötter i Ku Klux Klan, "Identitetskyrkor", privatmiliser, "survivalism" och en del organisationer med inriktningen "out law", dvs. att leva ett liv bortom lagen, vilket ofta innebär ett krig mot samhället.
- Likheten med kriminella motorcykelorganisationer och andra slutna brödraskap med "out law" och "survival" som livsstil är påtaglig.
- Nynazismen förknippas allt oftare med "vit-maktmusik" med rötter i skinheadgruppernas undergroundkultur, som i sin tur anses härstamma från punken.
- Vit Maktmusiken är sannolikt nynazismens i särklass slagkraftigaste propagandaresurs med räckvidd till ungdomsgrupper långt utanför de nazistiska och rasistiska organisationerna.

Internationella nätverk

Under 1980-talet började nynazismen uppträda mer aggressivt än tidigare. Dels hade ett generationsskifte inträffat. Skinheads i 20-årsåldern började ersätta veteranerna från 1950- och 60-talen.

Dels började influenser från extrema amerikanska sekter att göra sig gällande i Sverige och Europa. Tendensen skildras mer ingående i avsnittet om amerikansk sekterism i blågul förpackning.

Även här är det fråga om små grupper, eller sekter – inte om politiska partier i gängse bemärkelse. Man kan emellertid tala om internationella, tämligen löst sammanknutna nätverk av nynazister.

Ideologiskt spelar internationella strävanden en vida viktigare roll för nynazismen än vad de gjorde för den traditionella, starkt nationalistiska 30-talsnazismen.

Dagens nazister är i likhet med gårdagens fientligt inställda till FN och andra internationella organisationer. Men de uppfattar sig

själva som inbegripna i en internationell, "arisk" kamp för den vita rasens överlevnad. Europeiska och amerikanska nynazister har således solidariserat sig med Sydafrikas vita minoritet under apartheidtiden. Även om de fortfarande uppfattar sig själva som ultranationalister har ideologin successivt blivit allt mer internationellt orienterad.

Redan i början av 1960-talet startades den nazistiska "internationalen" World Union of National Socialists (WUNS). Den har emellertid övervägande fört en tynande tillvaro och förefaller alltsedan mitten av 1980-talet tämligen inaktiv.

Påpekas bör att traditionella nationalsocialister aldrig omnämner sig själva som "nazister". Begreppet "nazism" anses myntat av motståndarna. Grupperna omnämner sig själva som antingen "nationalsocialister" eller "nationella". Ett undantag från regeln utgör en del amerikanska organisationer, som t.ex. The American Nazi Party från 1950-talet.

Utanför politiken

Ytterligare några särdrag hos nynazismen bör nämnas. 1990-talets nazistiska organisationer är av ännu mer sekteristisk karaktär än mellankrigstidens. Sällan eller aldrig lyckas de delta i det gängse politiska samtalet – vilket de emellanåt trots allt gjorde i Sverige under 1930-talet. Ibland är de hårt grupperade kring en enda person, inte sällan rörelsens upphovsman, varvid det sekteristiska draget vanligtvis blir extra markant.

Inte ens på 1930-talet, då läran låg i tiden, lyckades ett nazistiskt eller fascistiskt parti i val erövra ett enda riksdagsmandat i Sverige. I 30-talets början satt visserligen ett par nazistiska representanter i Sveriges riksdag. Dessa båda hade invalts som representanter för dåvarande Högerpartiet. Väl invalda hoppade de av från Högern och förklarade sig representera "Sveriges nationella förbund". Organisationen var ursprungligen ett konservativt ungdomsförbund, som ombildats till extremhögerparti med klart nazistiska drag. Som sådana satt de i riksdagen till mandatperio-

dens slut. De båda kandiderade sedan utan framgång för Sveriges nationella förbund (som ännu i dag existerar) i ett par riksdagsval.

Efter andra världskriget har ett traditionellt nazistiskt parti (Nordiska Rikspartiet) samlat som mest färre än 400 röster i ett riksdagsval – i hela riket. Att nationalsocialismen skulle göra come back i sin gamla gestalt förefaller helt osannolikt. I USA talas föraktfullt om "Hollywoodnazister". Därmed åsyftas spektakulära sekter, som pedantiskt försöker rekonstruera den gamla nazismen med uniformer och allt, sådan den brukar gestaltas i allsköns krigsfilmer ur filmbolagens B-produktion. Sådan, rekonstruerad nationalsocialism har ingenstans lockat några större väljarskaror.

Betydligt bättre har främlingsfientliga missnöjespartier, som officiellt bekänner sig till demokratin, lyckats med valdeltagandet. I 1994 års val erhöll således Sverigedemokraterna närmare 14 000 röster i hela riket. I 1998 års val erövrade partiet närmare 20 000 röster varav följde fullmäktigemandat i fem kommuner (Dals Ed, Höör, Haninge, Sölvesborg och Trollhättan).

Polisiär angelägenhet

Nynazismen består således av ett antal sekter, löst förbundna till ett nätverk i en undergroundkultur kring Vit Maktmusik. Icke desto mindre ägnar massmedia vanligtvis större uppmärksamhet åt spektakulära, våldsbenägna nazisekter än åt mer politiskt framgångsrika, främlingsfientliga missnöjespartier. Partier, som åtminstone officiellt bekänner sig till demokratin och hanterar rasismen och antisemitismen med diskretion, för att inte skrämma väljarna på flykten.

Varje kämpande demokrat och antirasist bör ställa sig frågan: Vilken kategori är farligast? Rasistiska extremister, som smyger fram i filttofflor och demokratisk förklädnad eller uniformerade nynazister, som stampar fram i spikbeslagna stövlar, som effektivt avslöjar dem redan i farstun?

Den våldsverkande nynazismen framstår för närvarande mer som en polisiär än politisk angelägenhet.

Demokratins fiender

Italiensk fascism och tysk nationalsocialism framträdde båda som svurna fiender till demokratin och parlamentarismen. Denna högerradikalism beskrivs vanligtvis som en reaktion på demokratins genombrott i Europa åren efter första världskriget. Detsamma gällde Francoregimens auktoritära, efterhand alltmer konservativa högervälde och fascistiskt inspirerade "falangism" i Spanien.

Förhållningssättet till demokratin varierar hos extremhögern. Den vulgäraste, svenska nynazismen avfärdar demokratin som "dummokrati" medan andra delar av ultrahögern försöker utarbeta ideologiska alternativ som bättre skall kanalisera folkviljan än liberal parlamentarism eller kommunistisk folkdemokrati.

Man kan inte dra slutsatsen att dagens högerextrema organisationer nödvändigtvis – och i varje given situation – eftersträvar exakt samma extrema persondiktatur som präglade Italien och Tyskland under mellankrigstiden och andra världskriget.

Även på politikens högerkant finns fundamentalister och realister, liksom revolutionärer och reformister. Somliga vill återupprätta den traditionella nazismen med persondiktatur, stormavdelningar och allt. Andra vill reformera den parlamentariska demokratin och/eller ersätta den med ett korporativt, representativt system. Vissa revolutionära grupper slutligen, drömmer om att förverkliga utopin om ett ariskt renrasigt, samhälle genom väpnad kamp och terroristdåd.

Korporativism

Före andra världskriget propagerade olika extremhögerrörelser – italienska fascister, tyska nationalsocialister, spanska falangister – för "korporativismen", som bättre skulle kanalisera folkviljan än den parlamentariska flerpartidemokratin.

I Mussolinis korporativa parlament – camera corpore – skulle olika branscher och yrkesgrupper vara representerade och samverka harmoniskt utan "parlamentarismens partisplittring". Ledamöterna företrädde både arbetsgivare och löntagare i respektive bransch. Det officiella syftet var att överbrygga samhällets klass-

klyftor. Fascister och nationalsocialister påstår sig ibland företräda den verkliga socialismen.

Korporativismen infördes som officiell doktrin både i Italien och Tyskland men kom aldrig att spela någon nämnvärd roll för maktfördelning och medborgarinflytande i praktiken. Den allsmäktiga staten under il duce eller der Führer kunde vid behov behändigt spela ut motstridiga bransch- och korporationsintressen mot varandra. Även den spanska Francoregimens falangism laborerade med ett korporativt system, som emellanåt benämndes "nationell syndikalism".

Papperskonstruktion

I Sverige förfäktas korporativismen alltsedan 1930-talet av Nysvenska rörelsen. Så sent som under 1990-talet åberopade den nynazistiska organisationen Sveriges Framtid, sedemera Riksfronten, Per Engdahls korporativa idéer som ideologisk inspirationskälla. Den drygt 80-årige veteranen framträdde tillsammans med unga skinheads.

Även Nordiska Rikspartiet bekänner sig till korporativismen. Små partier eller sekter har emellertid inga möjligheter att omsätta korporativismen i praktiken. Under 1930-talet strävade Lindholmrörelsen ett tag efter att åtminstone organisera partiet på korporativ grund efter medlemmarnas yrkestillhörighet. Hos svenska högerextrema organisationer har korporativismen mest blivit en ideologiskt betingad papperskonstruktion utan egentlig, politisk funktion.

Även en vänsterrörelse som syndikalismen – i Sverige företrädd av Sveriges Arbetares Centralorganisation (SAC), stod ursprungligen för en slags fackföreningsbaserad, klasslös, korporativ samhällsmodell. Herbert Tingsten har påvisat den franske samhällsfilosofen George Sorels ideologiska betydelse för både fascism och syndikalism.[1]

[1] Tingsten, s. 129 ff.

Men medan den klassiska syndikalismen vill avskaffa staten, eftersträvar fascism och nationalsocialism en synnerligen stark och totalitär statsmakt.

När en av de första fascistiska grupperna etablerades i Sverige på 1920-talet förkunnade den något naive, unge organisationsledaren i en tidningsintervju att han av ideologiska skäl förväntade sig omfattande samarbete med just syndikalisterna.

Därav blev emellertid intet. Syndikalströrelsen har såväl i Sverige som internationellt framträtt som en utpräglad vänsterrörelse med kampen mot totalitära samhällssystem inklusive fascism och nazism som viktig målsättning. Syndikalisterna var således mycket väl företrädda under krigsåren i den antifascistiska organisationen Trots allt. SAC:s på den tiden dagliga huvudorgan Arbetaren drabbades upprepade gånger av beslag och transportförbud för sin skarpa kritik av Nazityskland.

Fascism och konservatism

Varken fascism eller nationalsocialism kan klassas som konservativa eller reaktionära högerrörelser i traditionell bemärkelse. Medan auktoritära, konservativa rörelser vill bevara status quo och försöker härska med hjälp av väletablerade, traditionella institutioner och makteliter bygger nazism och fascism på totalitära massrörelser.

Fascismen/nazismen företrädde en för dåtiden ingalunda obetydlig socialpolitisk reformvilja och kunde därför tidvis framgångsrikt konkurrera med borgerliga, liberala reformpartier samt med socialdemokrater och kommunister om väljarnas gunst.

Delar av Hitlers nationalsocialistiska rörelse – fraktioner av SA under bröderna Gregor och Otto Strasser – framträdde dessutom med en vag, antikapitalism och krävde "ränteslaveriets stoppande" samt krav på "en andra revolution" av ekonomisk natur.

NSDAP:s vänstergrupper eller "Strasserfalang" utrensades emellertid 1934 under "långa knivars natt" då Ernst Röhm och ett tusental andra, för partiledningen misshagliga SA-ledare, mördades av kringresande arkebuseringskommandon ur SS.

Fortfarande händer det emellertid att nazistiska/fascistiska rörelser begagnar en vänstervokabulär och attackerar demokratin "från vänster". Kapitalismen utpekas därvid som en specifikt judisk företeelse och en yttring av den stora judiska världskonspirationen. Motivet förekom redan på 1930-talet.

Brittiska National Front har ibland använt kampanjropet "krossa kapitalismen", "nationalisera bankerna", "stoppa spekulationen" vilket knappast är typiska högerargument. Ej heller "Yankee go home".

Den tyske, nynazistiske ledaren Michael Kühnen hävdade på 1980-talet att Hitler "gick fel", då han valde att satsa på det ekonomiska och militära etablissemanget och rensade ut partiets revolutionära vänsterelement 1934. Kühnen, som åberopade Gregor och Otto Strasser som inspirationskällor, ansåg att nationalsocialismen på nytt måste bli en revolutionär vänsterrörelse.

Högerextremismen anfaller från vänster. Propaganda från brittiska National Front, som vill socialisera bankerna och stoppa aktie- och valutaspekulationen

Revolutionär aktivism

Fascism och nazism bekände sig båda (åtminstone före maktövertagandet) till revolutionär, politisk aktivism. Hängivna revolutionärer skulle med "handlingens propaganda" vinna massorna för sin sak. Marschen mot Rom 1922, som förde Mussolini till makten, hyllas fortfarande av fascisterna som exempel på djärv, revolutionär handling.

Redan året därpå – 1923 – tvingades emellertid Adolf Hitler inse att revolutionära extremister inte förmår gripa makten i ett modernt samhälle, om staten utnyttjar sina stora resurser och sätter sig till resolut motvärn. Det nationalsocialistiska kuppförsöket i München 1923 slutade i fullständigt fiasko. Efter en kort eldstrid mellan polis och SA-män och upplöstes nazisternas demonstrationståg i panik. Hitler själv dömdes till fängelse. Sammanrafsade, paramilitära styrkor kunde inte uträtta särskilt mycket mot en disciplinerad ordningsmakt eller mot armén, när det väl kom till väpnad sammanstötning.

Hitler bestämde sig för att följa demokratins spelregler och erövra makten på laglig väg.

Problematiken är fortfarande aktuell i nynazistiska/fascistiska kretsar. Av och till uppstår ivriga kampgrupper, som manar till omedelbar, väpnad, revolutionär kamp mot det demokratiska, "rasblandade" och "judestyrda" samhället. Mest kända är Vitt ariskt motstånd (VAM), Riksfronten, Ariska Brödraskapet, Werwolf och Nationalsocialistisk Front. VAM och Riksfronten är numera avvecklade.

Andra, mer väletablerade och försiktiga grupper tog tidigt avstånd från försöken att åstadkomma en revolutionär utveckling med våld och terror. Resultatet skulle endast bli att säkerhetspolisen intensifierade ansträngningarna att kartlägga VAM och andra terroristbefryndande grupper, vilket inte tycks ha varit alltför besvärligt.

Högerextremisters varningar för revolutionär verksamhet och terrorism betingas mer av taktiska hänsyn än omsorg om demokratin.

National front

Tidningsfoton från 1960-talets början visar brittiske nynazisten John Tyndall i hakkorssmyckad uniform under illegala övningar med paramilitära organisationer. Resultatet blev för Tyndalls personliga del endast upprepade fängelsesejourer för olaga kårverksamhet och olaga vapeninnehav.

Den brittiske naziledaren kom till samma slutsats som Hitler 40 år tidigare – makten skulle erövras på laglig väg. Tyndalls rörelse Greater Britain Movement gick upp i det närmast nationalkonservativa National Front. Uniformer, hakkors och annat som påminde om den tyska nazismen stuvades nogsamt undan. Man tog det försiktigare med antisemitismen. Ärrade brunskjortor, som inte kunde acceptera den nya taktiken avpolletterades.

Främlingsfientliga National Front anordnade demonstrationer i invandrartäta områden och blev snart attackerade av aggressiva motdemonstranter – vilket var exakt vad partiledningen hoppades på.

Deltagarna bar många brittiska fanor samt plakat med texten "värna den brittiska yttrandefriheten". Åskådare och TV-tittare fick se hur rasande invandrarhopar och vänsterdemonstranter angrep fredligt folk som bar nationalsymbolen och plakat om yttrandefrihet. Propagandachefen Martin Webster visste exakt vad han gjorde.

Antiamerikansk propaganda från National Front

Svaga i Sverige

Nationalsocialistiska och fascistiska organisationer har alltid varit marginella företeelser i svensk politik. Inte ens på 1930-talet, då lärorna låg i tiden, lyckades högerextrema partier av egen kraft erövra ett enda riksdagsmandat.

Vid tiden för nazismens machtübernahme i Tyskland inträffade en del turbulenser hos den svenska högern. Klyftan vidgades mellan högerpartiet (i dag Moderata samlingspartiet) och det formellt fristående Sveriges Nationella Ungdomsförbund (SNU). Denna konservativt antidemokratiska organisation orienterade sig allt mer i fascistisk och nationalsocialistisk riktning. Ledningen för högerpartiets riksorganisation, framför allt partiordföranden amiralen Arvid Lindman, ogillade utvecklingen och bröt med ungdomsförbundet, som snart ombildade sig till Sveriges Nationella Parti, som sedermera bytte namn till Sveriges Nationella Förbund.

Högerpartiet bildade då ett eget, demokratiskt ungdomsförbund (nuvarande Moderata ungdomsförbundet MUF). Lokalt fortsatte dock samarbetet med extremhögern under många år.

1934 fronderade tre högerriksdagsmän mot sitt parti. De påstod sig utgöra "riksdagens nationella grupp" och inte längre representera högerpartiet utan nyskapelsen Sveriges nationella parti.

De tre satt mandatperioden ut och kandiderade i valet för det nya partiet. Valdeltagandet blev emellertid ett fullständigt fiasko för Sveriges nationella parti, som inte erövrade något riksdagsmandat. Dessa tre avhoppade högerriksdagsmän är de enda parlamentariker svensk nazism eller fascism någonsin haft!

Ständig splittring

En väsentlig orsak till nazismens/fascismens marginalisering i Sverige är dess ständiga splittring i flera, sinsemellan stridande, falanger och de eviga vendettorna mellan olika führerkandidater. Detta gäller äldre nazism lika väl som nynazismen efter andra världskriget.

Endast tre svenska högerextrema organisationer av någorlunda betydelse överlevde krigsslutet 1945. Efter andra världskriget åter-

stod Svensk Socialistisk Samling (SSS), även kallad "lindholmsrörelsen" efter partiledaren Sven Olof Lindholm, Sveriges Nationella Förbund samt Nysvenska rörelsen. SSS upplöstes i början av 1950-talet. De övriga två organisationerna för fortfarande (1998) en tynande existens, under icke helt oproblematisk inbördes samverkan.

Efter andra världskriget vinnlade sig flertalet högerextrema rörelser om att stuva undan sådant, som omedelbart för tanken till Tredje riket. Hakkors, hitlerhälsning, uniformer med höga stövlar och annan klassisk, nazistisk rekvisita stuvades undan i den mån den alls begagnats tidigare.

Antisemitismen befanns likaledes taktiskt svårhanterlig och tonades ned. Nazismens folkmord på sex miljoner judar förnekades.

1956 bildades emellertid en ny organisation eller snarare sekt – Nordiska Rikspartiet (NRP) – av den då 24-årige skåningen Göran Assar Oredsson. Denne, som varit aktiv i Lindholmsrörelsen gick mot strömmen och försökte nu åstadkomma ett nazistparti i traditionell stil med uniformer, hakkors eller solkors samt Hitlerhälsningar. Brev till partiledaren undertecknades ibland med "hell Oredsson!".

Trots upprepade försök till valdeltagande har detta riksparti hittills aldrig erövrat mer än ca 380 röster – i hela riket. Under 1970- och 80-talen uppmärksammades partiet framförallt genom flera mycket aktiva medlemmars påtagliga benägenhet att råka i klammeri med rättvisan för grova brott inklusive mord på en homosexuell man i Göteborg. Partiets aktivister återfanns i elitorganisationen RAG (rikspartiets aktionsgrupper).

RÖR INTE VÅRT LAND!

NORDISKA RIKSPARTIET

Folksocialism

Inre strider har tidvis skakat Nordiska Rikspartiet, som ännu i dag (1999) leds av paret Göran Assar och Vera Oredsson.

I slutet av 1980-talet hoppade RAG-ledaren Leif Larsson av och bildade organisationen Sveriges Framtid, som efter några år bytte namn till Riksfronten. Den nya organisationen företrädde en mer aggressiv, VAM-liknande nynazism. Till kvällstidningarna uppgav Larsson att rörelsen höll sig med en väpnad avdelning, Gardet. På reportagebilder ståtade gänget med automatkarbiner från försvaret.

Riksfronten nådde viss spridning i Dalarna och Östergötland. Man försökte nå skolungdomen och bildade särskilda avdelningar för unga nationalsocialister ("-UNS"). Organisationen plagierade i mångt och mycket 1930-talets Lindholmsrörelse, bl.a. begreppet

"folksocialism". I Hedemora och Borlänge fanns ungdomsorganisationen DUFS (Dalarnas unga folksocialister). På medlemskortet fanns bilden av en söt liten dinosaurieunge, men inga avslöjande, traditionellt nazistiska symboler eller slagord.

Riksfrontens verksamhet upphörde 1997. När detta skrivs (1999) tycks Nationalsocialistisk Front, med centrum i Karlskronatrakten, vara den enda av de VAM-liknande, nätverksgrupperna som bedriver någon egentlig verksamhet.

Kamp mot invandringen

Redan i slutet av 1970-talet hade somliga högerextremister börjat ompröva den politiska situationen och se sig om efter nya, taktiska tillvägagångssätt. Att nå makt och inflytande genom Sveriges riksdag tedde sig nu ännu svårare än under 1930-talet. Väljarna ville uppenbarligen inte rösta på "nationella" partier, som kunde upplevas som befryndade med nazismen.

Samtidigt noterade man en växande folklig opinion mot invandringen. I Danmark nådde Mogens Glistrups populistiska Fremskrittparti sensationella framgångar med en förkunnelse, som även omfattade främlingsfientlighet. Rasistisk främlingsfientlighet ingår i nazismens traditionella repertoar. Här fanns tydligen frågan, som ur såväl ideologisk som taktisk synvinkel passade ett nynazistiskt parti. Likväl uteblev framgången medan Glistrup och andra missnöjespolitiker nådde sensationella resultat både i val och opinionsmätningar. Vanliga väljare ville helt enkelt inte rösta på partier, som kunde uppfattas som nazistiska.

1979 bildades Bevara Sverige Svenskt, BSS. Denna gravt främlingsfientliga organisation var aldrig ett politiskt parti utan redan från starten ämnad som tvärpolitisk opinionsrörelse med udd mot invandringspolitiken. BSS gav ut medlemsbulletinen Patrioten. Medlemmarna uppmanades att rösta på sådana partier, som bekämpade invandringen. Förutom rena nazistpartier kom missnöjespartier som Framstegspartiet (flera organisationer har använt namnet) i fråga för BSS-medlemmarnas val.

Parti eller rörelse?

Politiska organisationer – särskilt extrema och nybildade sådana – tenderar att i ena stunden framställa sig själva som ett väladministrerat parti, i nästa stund mer diffust som en rörelse i ett riks- eller världsomspännande "nätverk".

För organisationer med få medlemmar och usla eller inga valresultat alls att redovisa är det säkert hugnesamt för självförtroendet att mer obestämt beskriva sig som en rörelse, "spontant framsprungen ur folkdjupet". Rörelsen kan då, trots en genant klen medlemsnumerär, påstå sig representera folkviljan (den sanna alltså).

BSS saknade inledningsvis traditionell organisationsstyrelse och laborerade med något, som kallades "kollegial ledning". Man tänkte sig också att BSS skulle bli kärnan i en "nationell front" av olika nationella och invandrarfientliga organisationer. Brittiska National Front, som under 1970-talet noterat vissa framgångar åberopades stundom som föredöme. BSS odlade kontakter med nynazistiska, antisemitiska och rasistiska organisationer i Europa.

Sverigepartiet

Efter några år började emellertid flera av de aktiva BSS-medlemmarna att drömma om mer bestämda organisationsformer och ett distinktare ledarskap. Traditionell partistyrelse infördes. Allt oftare dryftades möjligheten att ombilda BSS till regelrätt politiskt parti.

Hösten 1986 sammanslogs plötsligt BSS med dåvarande Framstegspartiet varvid Sverigepartiet bildades. Någon organisation med namnet Bevara Sverige Svenskt existerar inte sedan dess. De tre bokstäverna BSS klottras emellertid fortfarande som ett främlingsfientligt budskap på väggar och plank.

Efter initiala framgångar i medlemsutvecklingen, sprängdes Sverigepartiet av inre motsättningar. En mindre grupp behöll partinamnet. En annan fraktion benämns i dag Sverigedemokraterna och är det främlingsfientliga och "nationella" parti, som lyckats bäst i valdeltagandet alltsedan andra världskriget. Partiet bekänner sig till demokratin och tar officiellt avstånd från nazism och diktatur.

I 1994 års val erhöll Sverigedemokraterna närmare 14 000 röster. I några kommuner – Dals Ed, Höör och Ekerö – erövrades fullmäktigemandat.

I Ekerö drabbades Sverigedemokraternas lokalavdelning av svåra inre motsättningar och bråk om partikassan. Det hela fick ett rättsligt efterspel med fällande dom för människorov!

I Borlänge hade Sverigedemokraterna hoppats på platser i kommunfullmäktige 1994. Valet misslyckades. Kandidater, som nyss stått på Sverigedemokraternas valsedlar dök i stället upp hos Riksfronten, som officiellt bekände sig till både nationalsocialism och väpnad verksamhet. Den demokratiska övertygelsen var måhända av mer övergående natur.

1998 fick partiet nästan 20 000 röster och skaffade sig kommunal representation även i Hanige utanför Stockholm, samt Sölvesborg och Trollhättan.

Amerikansk terrorism i blågul förpackning

Tendenser från amerikansk rasism, antisemitism och nynazism dök upp hos svensk högerextremism under 1980-talet. Detta innebar någonting nytt – och alarmerande.

USA-kontakterna var länge sällsynta och sporadiska för svenska nazister. Det "rasblandade" USA utpekades som en ockupationsmakt i Europa. Enstaka svenska rasister och antisemiter, däribland Einar Åberg, hade emellertid vissa kontakter med amerikanska Ku Klux Klan. Svensk extremhöger höll sig traditionellt med tyska och i någon mån italienska förebilder. Under efterkrigstiden förekom viss vurm för Francodiktaturens Spanien, för Apartheidsystemets Sydafrika samt, efter kuppen 1973, för Pinochets Chile. En grupp kring Ulf Hamacher i Sveriges Nationella Förbund bildade Svensk-Chilenska sällskapet.

De nya influenserna från amerikanska själsfränder gjorde svenska nynazister ännu mer sekteristiska, aggressiva och benägna för terrorism än tidigare.

Hos amerikansk nynazism påträffas en egendomlig, pseudoreligiös inriktning. En dekal från en sådan grupp visar t.ex. hakkorset, omgivet av texten "I have been born again".

Den amerikanske nazistledaren George Lincoln Rockwell lägger ut texten så här:

> Adolf Hitlers lära var den nya kristendomen för vår tid, och Adolf Hitler själv den nye frälsaren, sänd av den outgrundliga försyn, som troget ingriper för att rädda en kollapsande mänsklighet. Hitlers och Tysklands korsfästelse var helt i överensstämmelse med denna outgrundliga makts ödesbestämda arbete. Inte heller de elva hängda lärjungarna i Nürnberg saknade betydelse i sammanhanget. Den mest hatade och fruktade idén för två tusen år sedan var kristendomen, och den mest hatade och fördömda mannen på jorden var Jesus Kristus. Hans anhängare blev bittert förföljda och mördade av de "goda", "känsliga" människorna, som i Rom och imperiet såg den solida, trygga verkligheten. Jag insåg att våra dagars marxistdemokratiska värld är ett annat utbrett romerskt imperium och att dagens nazister motsvarar antikens kristna.

Rockwell själv blev aldrig nazistisk martyr. Hans sköts ihjäl av en partimedlem vid en intern uppgörelse inom sitt "National Socialist White Peoples Party".

Somliga amerikanska nazistsekter praktiserar en ny tideräkning, som utgår från Adolf Hitlers födelseår 1889. År 1999 skrivs "JDF (Jahr Des Führers) 110".

En särställning intar "identitetskyrkorna", som med stöd av avancerade Bibelspekulationer förnyat antisemitismens och rasismens andliga arsenaler.

Identitetsteologerna predikar att Eva i Paradiset idkade sexuellt umgänge inte endast med Adam utan även med djävulen. Den senare potentaten skall ha uppsökt henne i ormens gestalt. Resultatet blev tvenne söner, varav Adam var biologisk far till den ene och djävulen till den andre.

De israeliter, som bortfördes i babylonisk fångenskap, utgjordes samt och synnerligen av Adams ättlingar, vilka beskrivs som vita, blonda och blåögda, dvs. ariska.

Efter den babyloniska fångenskapen vandrade dessa norrut för att befolka Nordeuropa, särskilt England och Skandinavien.

Kvar i det heliga landet blev judarna – som enligt identitetsteologerna utgörs av Hornpelles biologiska ättlingar, vartill de färgade folken, på icke helt klarlagda teologiska grunder, ofta räknas med i förbifarten.

Identitetskyrkornas uppgift är att göra vita människor av nordeuropeisk härkomst medvetna om sin sanna identitet som Vår Herres verkliga egendomsfolk. En identitet, som judarna uppges ha stulit ifrån dem.

I Hayden Lake i Ohio finns identitetskyrkornas inofficiella högkvarter (samfunden bekämpar emellanåt varandra livligt under ömsesidiga anklagelser om förräderi, judisk infiltration samt givetvis bristande ortodoxi i förkunnelsen). I Jesu Kristi Skaparens kyrka i Hayden hänger ett stort Hitlerporträtt på hedersplats. Församlingens funktionärer uppträder vid gudstjänsterna iförda nazistuniform och automatkarbin. Jesus själv beskrivs som ickejude och arier.

Samfundet ingår i det terroristiska nätverk med viss internationell spridning, som kallas Aryan Nations. Ambitionen är att utkämpa det ofrånkomligt, "renande" raskriget, som skall sluta med att en helvit, "arisk" nation uppstår i någon av de nuvarande delstaterna i nordvästra USA.

Kreativistens kyrka

En annan religiös hatorganisation är The Church of the Creator (TCOC), grundad av f.d. Ku Klux Klanmannen Ben Klassen. Sekten använder det något kryptiska fältropet "RAHOWA" som skall uttydas "RAcial HOly WAr". Den här kyrkan angriper kristendomen, som utpekas som en "judisk" lära. Man vill ersätta kristenhetens nuvarande gudsbegrepp med den vita rasen, hur nu detta teologiskt skall gå till. Judar och färgade utpekas som de vitas dödsfiender.

I sekterns trosförklaring (punkterna 7 och 8) deklareras:

7) Vi tror att den vita rasen, dess biologiska och kulturella arv är föremål för angrepp från våra rasliga dödsfiender: judar, negrer och slaggfolk.
8) Vi tror att kristendomen som judarna har givit upphov till är den dödliga fiende som förstört den vita rasens civilisation och som fortsätter att förstöra hela den vita rasen.

I Smålands Taberg fanns under några år det svenska högkvarteret för Kreativistens Kyrka med f.d. medlemmen i Nordiska Riks-partiet, Tommy Rydén som ledare. Rydén har senare lämnat organisationen. I början av 1990-talet dömde Jönköpings tingsätt Rydén till fängelsestraff för hets mot folkgrupp. Rydén befanns skyldig för att ha spritt tidningen Racial Loyalty, som då trycktes i Sverige. Rydén överklagade till Göta hovrätt, som emellertid bestämde påföljden till fyra månaders fängelse. Rydén var fram till mitten av 1980-talet aktiv i pingströrelsen, men ägnar sig därefter åt att bekämpa kristendomen, som han finner judisk.

I likhet med mer traditionell antisemitism odlas och vidareutvecklas myterna om judiska världskonspirationer mot resten av mänskligheten.

Den vite mannens bibel från The Church of Creataor

Identitetsteologerna förkunnar att i stort sett hela världen står under judisk ockupation, vilket skulle innebära att djävulen bokstavligen regerar via sin rasbiologiska avkomma.

Den judiska ockupationsregeringen benämns "ZOG" (sv. övers.: Sionistiska ockupationsregeringen). Begreppet ZOG används numera även inom europeisk, inklusive svensk, nynazism. Allt och alla som inte är nynazistiskt och/eller antisemitiskt orienterade utgör ZOG:s, dvs. djävulens och judendomens redskap. Regeringar, parlament, polisen i allmänhet och FBI i synnerhet, lärare och journalister – alla är de ZOG:s agenter. ZOG blir liktydigt med samhället.

Inom amerikansk högerextremism finns en tradition av glödande hat mot Förenta Nationerna och mot "Washington", dvs. regeringen och den federala makten. Båda kontrolleras självfallet av ZOG i den stora, judiska världskonspirationen. Regeringen har ingripit restriktivt mot lokal rasdiskriminering i Little Rock och annorstädes. Den federala polisen FBI måste emellanåt ta itu med Ku Klux Klan och andra terroristgrupper och har utkämpat strider av närmast militär karaktär mot nynazistiska sekter, som förskansat sig i befästa läger. Tragedier utspelades på platser som Ruby Ridge i Idaho och Wasco i Texas när polisen stormade, varvid sekterna erhöll ett antal martyrer.

Men hatet mot FN och federala myndigheter kännetecknar inte enbart identitetskyrkorna och några nynazistiska sekter utan återfinns även hos mindre extrema, mer populistiska organisationer. Genom att dela hatobjekt med mer etablerade, mindre våldsamma ultrahögerkretsar, kan de bisarra identitetskyrkorna och nazisekterna undvika fullständig isolering.

Amerikanskt harmageddon

Det oundvikliga raskriget är ett lika centralt motiv i identitetskyrkornas föreställningsvärd som Uppenbarelsebokens Harmageddondrabbning hos fundamentalistiska kristna sekter. Den slutgiltiga striden står i båda fallen mellan Guds och Satans härskaror, mellan gott och ont.

Små skaror överlevnadsfantaster eller "survivalists" håller paramilitära övningar i ensliga avkrokar och upprättar ibland befästa läger med bunkerliknande byggnader.

Många survivalister är politiskt ointresserade, extrema individualister med gröna vågenideal och romantiska föreställningar om pionjärtiden. Gruppen Freemen, som förskansade sig på en ranch i Montana våren 1996, ansåg sig ha rätt att vägra att betala skatt och överhuvudtaget rätta sig efter lagarna, då de inte erkänner vare sig samhället eller den federala makten. De har uppträtt som rättshaverister med otaliga stämningsansökningar mot olika myndighetspersoner. Ett slags högeranarkister, som eftersträvar ett "rent", naturnära liv "out law" och förbereder sig inför den kommande världskatastrofen, då de starka skall skiljas från de undermåliga. Begreppet "out law" används även av Hells angels och andra kriminella MC-gäng, som drar sig undan samhället in i klan- eller maffialiknande brödraskap.

"Gör-det-självterrorism"

En rikhaltig flora av survivallitteratur tillhandahålls per postorder och via Internet. Där finns grönavågen-böcker om hur den händige bygger ett blockhus av material på platsen likaväl som regelrätta handledningar i konsten att slåss med kniv, fabricera brevbomber, blanda gift och sprängämnen samt tillverka ljuddämpare för skjutvapen. The Poor Mans James Bond, The Anarcist Arsenal, The Advanced Anarcist Arsenal, Homemade Semtex (Semtex är ett plastiskt sprängämne), Expedient Handgrenades (dessa handgranater är lika effektiva som de militära, enligt förlagsreklamen) är några titlar på sabotagehandböcker.

En särställning intar The Turner Diaries med kultstatus hos ultahögerkretsar i såväl USA som Europa. Formellt är boken en skönlitterär framtidsskildring, en politisk science fiction.

Bakom författarpseudonymen Andrew Macdonald döljer sig William Pierce, en aktivist med mångårig verksamhet i amerikanska nazistsekter.

The Turner Diaries skildrar hur en underjordisk terroristgrupp inleder kampen mot ZOG genom bombattentat mot kongressen och andra demokratiska institutioner. FBI-poliser och misshagliga journalister mördas. Skildringen har karaktär av detaljerad handledning i terrorism. Romanen kan på goda grunder misstänkas för att ha inspirerat en del ivriga kretsar, som anser att det "ofrånkomliga" revolutionära raskriget mot ZOG bör påskyndas. Boken cirkulerar även i skandinaviska nynazistkretsar. Den har sålts via Riksfronten (och är sedan några år tillbaka utlovad i svensk översättning.

I april 1995 sprängdes en mycket kraftig laddning i en bil i Oklahoma City utanför ett stort kontorshus, där federala myndigheter hade sina lokaler. Drygt 180 människor dog. Dådet hade kusligt detaljerade likheter med handlingen i The Turner Diaries, där en högerextrem terrorgrupp, kallad "The Order" inleder kriget mot den federala makten med en bilbomb. 27-årige krigsveteranen Timothy James McVeighmed och ett par kamrater dömdes så småningom för attentatet i Oklahoma City. Samtliga hade anknytning till högerextrema privatmiliser, som tillkommit i syfte att "värna medborgarnas frihet mot korrupta, maktfullkomliga och landsförrädiska federala myndigheter". I samband med rättegången framkom att McVeigh hade läst The Turner Diaries och var väl införstådd med bokens paranoida föreställningsvärld.

I romanen skildras en massavrättning på hundratusentals icke vita samt "rasförrädare". Rasisterna från "The Order" inleder ett globalt raskrig genom att avfyra erövrade kärnvapen mot israeliska städer, varvid även New York utpekas som judiskt och kärnvapenbombas.

Den svenska terroristinriktade gruppen "Werwolf" i Göteborg försöker i ett utskick urskulda gärningsmännen bakom bombdådet i Oklahoma City med påståenden om att attacken enbart var riktad mot abstraktionen ZOG och inte mot människor. De federala myndigheterna anklagas för att avsiktligt ha byggt daghem och fritidsanläggningar nära sina kontorslokaler för att barn skulle finnas bland offren vid en eventuell terroristattack:

Bilderna av döda barn är bra propaganda och rättfärdigar deras egna övergrepp på den vita befolkningen.[2]

Vitt ariskt motstånd

Försommaren 1991 dök enkla flygblad och affischer för Vitt Ariskt Motstånd (VAM) upp i Sverige. Bilderna hade amerikanskt ursprung av vapen, emblem och uniformsdetaljer att döma. Organisationsnamnet var dessutom en direktöversättning av amerikanska White Aryan Resistance (WAR) med ursprung i Kalifornien. WAR är mycket väladministrerad med egen kabel-TV och fungerar framför allt som kontaktorgan mellan olika, stundom sinsemellan stridande, högerextrema, rasistiska rörelser i USA och Europa. Ledaren Tom Metzger inledde således ett paradoxalt samarbete med den färgade rasisten och antisemiten Louis Farrakhan och dennes organisation Nation of Islam. Samarbetet uppskattas inte av alla vita rasister med anknytning till identitetsfilosofin.[3]

Den svenska VAM-organisationen fick redan från starten karaktär av terroriströrelse enligt mönster från en annan amerikansk organisation, med det tyska namnet Bruders Schweigen. FBI kallar emellertid sekten för The Order efter terroristgänget i romanen The Turner Diaries, varför organisationen numera vanligtvis benämns så av både myndigheter och media.

The Order försökte finansiera både egen och andra extremistgruppers verksamhet med systematiska bankrån och byggde för den sakens skull upp egna träningsläger för terrorister med instruktörer och allt.

Sekten gjorde sig snabbt känd dels för bankrån, dels för mord på judar, färgade och meningsmotståndare. Vid razzior mot The Order beslagtog FBI dödslistor på politiker, poliser och journalister, som samtliga skulle avrättas av organisationens dödspatruller.

[2] Lööw, Nazismen i Sverige, s. 305.
[3] Anna-Lena Lodenius, Stieg Larsson, Extremhögern, s. 158, 182.

I Sverige uppmanade VAM sina sympatisörer att bilda lokala VAM-grupper. Organisationen skulle vara en hemlig, väpnad motståndsrörelse mot den judiska ockupationsmakten ZOG.

Nu kan man knappast åstadkomma en superhemlig, underjordisk rörelse genom att uppmana kreti och pleti att bilda motståndsgrupper utan närmare granskning. VAM hade hela tiden svåra problem med sekretessen, som hanterades amatörmässigt.

VAM:s unga aktivister följde exemplet från The Order och försökte finansiera verksamheten med bankrån. Ett sådant begicks på Föreningsbanken i härjedalska Vemdalen, för vilket VAM-ledaren Klas Lund dömdes till sex års fängelse.

VAM ser sig själv som en underjordisk motståndsrörelse mot "den judiska ockupationsmakten" som kallas ZOG

Tre VAM-medlemmar greps tämligen omgående efter ett rån mot postkontoret i Söderbärke i Dalarna. Ludvika tingsrätt konstaterar i samband med domen:

> Att de tilltalade vid planeringen och utförandet av gärningen visat en påtaglig valhänthet och oskicklighet får tillskrivas deras bristande intellektuella förmåga.

Ett litet gäng i Ludvika – Ludvika Skinheads – anammade VAM:s budskap och ombildade sig till VAM-grupp. En lägenhet i centrala Ludvika hyrdes i falskt namn att användas som bas för kommande operationer. Gruppen tycks på ett tidigt stadium ha blivit föremål för ordningsmaktens diskreta intresse. Vid polisens tillslag påträffades vapen och sprängämnen och bevis säkrades för att gruppen planlagt ett bankrån i Fredriksberg i Dalarna. Tingsrätten dömde till fleråriga fängelsestraff.

Vid inbrott på en polisstation i Lidingö utanför Stockholm lyckades VAM-medlemmar stjäla 36 nya SigSauer tjänstepistoler.

I VAM:s publikationer manade sekten till attentat mot dåvarande rikspolischefen Björn Eriksson och/eller dennes familj, därför att polisen haft oförsyntheten att gripa medlemmar som begått bankrån, inbrott och andra grova brott.

VAM:s verksamhet avklingade sedan merparten av de aktiva medlemmarna hamnat på rätt sida av gallret.

På fängelserna försökte de här nynazisterna värva yrkeskriminella i kampen mot ZOG. VAM:s tidning Storm publicerade utsmugglade brev från medlemmarna bakom galler. Breven avslutades konsekvent med namnunderskrift samt tillägget "krigsfånge hos ZOG".

Under de få år VAM:s verksamhet varade hann de fåtaliga medlemmarna göra sig skyldiga till ett 20-tal grova brott. Rån och inbrott inbringade avsevärda belopp till verksamheten.

Gula korset är en nazistisk organisation som verkar för styftet att bistå politiska själsfränder som hamnat i fängelse.

Svenska varulvar

En grupp med samma ambitioner som VAM är Werwolf i Göteborg. Werwulf är det tyska ordet för varulv. Sannolikt alluderar organisationsnamnet på den tyska organisationen Werwulf, som sattes upp inför sammanbrottet 1945. "Varulvarna" skulle bedriva underjordisk, väpnad kamp mot de allierade efter nederlaget. Några organisatoriska eller personella band mellan tredje rikets varulvsgrupper och de nynazistiska kretsar som i dag kallar sig varulvar finns knappast.

En stencilskrift från göteborgska Werwolf innehåller rörelsens handlingsprogram:

> Ja kamrater, då är det dags att aktivera kommando WERWOLF, striden kan ta sin början.
>
> Länge har vi förhållit oss passiva, länge nog har vi planlagt kommande aktioner, länge nog har vi samlat styrka och mod för det som komma skall. Kamrater i kampen, ledningen ger er alla följande order: HANDLA, KROSSA OCH FÖRGÖR!!!
>
> För att vår kamp skall ge ett tillfredsställande resultat, skall ni alla slå till direkt mot den stora fienden, STATSMAKTEN!
>
> Politiker, åklagare, domare, polismän, journalister, kollaborerande artister, kronofogdar, domstolar, polisstationer, åklagarämbeten, skattemyndigheter, fängelser, tidningsredaktioner m.m.
>
> Dessa här ovan nämnda objekt är era mål.
>
> Mot dessa skall ni slå till hårt och skoningslöst, en efter en skall de fällas, byggnad efter byggnad skall ödeläggas, varulvarna känner vittring av blod.
>
> Använd er av deras egen maktapparatur för att på ett effektivt och givande sätt krossa kräken. Lokalisera polismannen med hjälp av skattemyndigheten, uppsök honom och eliminera honom.
>
> Bjud herr åklagaren på en nattlig hemvisit, försåtsminera hans bil, spräng hans överdådiga villa i småbitar, pulverisera hans liv och existens till stoft och atomer.
>
> KAMRATER I KAMPEN, KAMPENS TIMMA ÄR SLAGEN.
> ORDER: AKTIVERA KOMMANDO WERWOLF!!!

Som lämpliga sabotageobjekt anbefaller Werwolf särskilt "kemikalie-industrin, den svaga länken".

Exempel på detta har vi sett ett flertal gånger, bl.a. i maj 1992, då en 7 kbk gasoltank utplånade en hel glasfabrik i Emmaboda. Ja, det finns fruktansvärda krafter att hämta inom detta område. För att ta ytterligare ett exempel, 1989 rämnade en cistern innehållandes 7 000 ton ammoniak, 5 km från Jonava i Litauen. 40 000 skräckslagna invånare tvingades i all hast att lämna sina hem för att fly undan den giftiga och dödsbringande gasen. Med dessa fakta i huvudet, betänk att det i Karlskrona finns en ca 3 gånger så stor ammoniakcistern, endast en km från stadens centrum. Skrämmande, inte sant?!

Ytterligare ett antal kemiska anläggningar i Sundsvall, Gävle, Södertälje, Falun, Borlänge och Helsingborg samt transporterna till och från dessa industrier rekommenderas som sabotagemål.

Stencilskriften innehåller dessutom illustrerade handledningar i konsten att starta mordbränder, spränga rörledningar och cisterner, samt att hålla polisen på avstånd med hemgjorda, improviserade splitterbomber. På samma sätt som många amerikanska "survivalister" med nazistisk inriktning har även Werwolf utvecklat ett slags "gör-det-självterrorism".

Avslutningsvis förkunnar varulvarna:

> Och till sist, en revolutionär kan minst av allt kosta på sig något medlidande eller andra naiva samvetsbetänkligheter.
> HANDLA NU!!!

Vapenrånet i Falun

Hösten 1994 begicks ett avancerat vapenrån vid Dalaregementet i Falun. Vaktpatrullen ur kasernvakten påträffade mitt i natten en civilklädd person inne på kasernområdet. Mannen var beväpnad med en automatkarbin. När vaktsoldaterna anropade honom och hade all uppmärksamhet riktad mot den beväpnade mannen, kände de plötsligt hur gevärsmynningar trycktes i ryggen på dem. De

värnpliktiga tvingades lämna ifrån sig sina egna automatkarbiner, som gärningsmännen omedelbart försvann med.

Vapenrånarna greps så småningom av polisen och dömdes för vapenrån. Vid förundersökningen framkom att gärningsmännen var medlemmar och funktionärer i den VAM-liknande organisationen Riksfronten. En av dem var "ortgruppsledare" (en term med anor från 1930-talet) i Mora.

Både VAM och Riksfronten är nedlagda. Nationella Alliansen likaså. Traditionerna förs vidare av grupper som Ariska Brödraskapet och Nationalsocialisk Front. Ariska brödraskapet startades av några nynazister under deras fängelsevistelse. Gruppen anses ha förbindelser med den mycket aggressiva brittiska sekten Combat 18. Sommaren 1998 åtalades en medlem ur brödraskapet för att ha sänt en brevbomb till justitieminister Laila Freivalds.

"Tredje positionen"

Vissa beröringspunkter med vänsterterrorismen föreligger, när revolutionära ultrahögersekter förklarar samhället totalt krig. Baader-Meinhof/Rote-Arméfraktion bildades av besvikna, desperata vänsterrevolutionärer i dåvarande Västtyskland, som börjat inse att den stora, allt avgörande proletära revolutionen, som ultravänstern så länge drömt om, nog aldrig skulle bli verklighet i Västeuropa.

Sannolikt finns motsvarande förhållningssätt hos ivriga rasister, fascister och nationalsocialister, som börjat betvivla att deras rörelser någonsin skall tillväxa och lyckas åstadkomma Machtübernahme, "vit revolution" eller åtminstone ett politiskt genombrott.

Redan under 1950-talet började ivriga italienska fascister befara att det nyfascistiska partiet Movimento Sociale Italiano (MSI) trots vissa valframgångar aldrig skulle bli någonting annat än ett stabilt, medelstort, allt mer konservativt parti i parlamentet, vilket det fortfarande är.

Som så ofta inom flygelpartier till vänster och till höger uppstod allt skarpare motsättningar mellan "fundamentalister" och

mer realpolitiskt sinnade fraktioner av italiensk nyfascism. MSI utvecklades till ett högerparti med en del missnöjespolitiska, "småborgerliga" drag. De ivriga och hårdföra nyfascisterna bildade i mitten av 1960-talet kamporganisationen Ordino Nuovo (nyordning), som anknöt till vissa av Mussolinitidens fascistiska vänstertraditioner. Man förordade en antiamerikansk och antikapitalistisk nationalism med demokratins störtande som högt prioriterad målsättning. Rörelsens aktivister indelades i underjordiska celler om tre medlemmar.

Genom hänsynslösa attentat hoppades aktivisterna kunna försätta nationen i sådant trauma att den italienska demokratin bröt samman. Militären förväntades genomföra en statskupp ungefär som i Chile på 1970-talet och avskaffa demokratin, när anarkin börjat bli alltför outhärdlig. Därefter skulle fascisterna tillvälla sig makten, eventuellt genom att sätta sig i spetsen för en folklig protest- och befrielserörelse mot den militärjunta, som man genom terroraktioner själv frambesvärjt. När befrielserörelsen väl störtat juntan skulle fascisterna ha total makt över samhället.

Parallellen till senare decenniers Baader-Meinhoffilosofi är påtaglig. De röda, västtyska terroristerna försökte med sina våldsdåd provocera staten till sådana, totalitära motreaktioner att demokratin skulle framstå som en chimär. Mot denna hårda polisstat skulle massorna sedan rikta sin nyväckta, revolutionära vrede, varpå de revolutionära kommunisterna skulle kanalisera denna vrede och erövra makten.

I fascistiska/nationalsocialistiska kretsar talas ibland om "tredje positionen", som är ett ideologiskt, maktpolitiskt begrepp. Ultrahögern uppträder här med ambitionen att utveckla ett revolutionärt alternativ till såväl socialistisk planekonomi som liberal kapitalism.

I dessa kretsar är svärmisk beundran för vänsterrevolutionärer som Che Gevara och Fidel Castro – eller Khadaffi – inte helt ovanlig.

En ny organisation De väpnade revolutionära cellerna (NAR) avlöste i slutet av 1970-talet Ny Ordning som tillhåll för nyfascistiska terrorister.

Väpnade bankrån, ett stort antal bombattentat, mord på poliser, mord på åklagare som utrett terrorismen återfanns snabbt i rörelsens syndaförteckning.

I augusti 1980 sprängdes en kraftig laddning på centralstationen i Bologna. 85 människor dog. 250 skadades.

Inte heller detta illdåd försatte samhället i sådant trauma att demokratin bröt samman. Den nyfascistiska terrorismen kulminerade med Bolognaattentatet och avklingade därefter.

Mycket tyder emellertid på att Ny Ordning, NAR och andra fraktioner av italiensk nyfascism fungerat som idégivare för revolutionära nynazistiska rörelser i både Europa och USA.

Svårhanterligt judehat

Dödslägrens vidrigheter avslöjades våren 1945. Nazismens antisemitism blev politiskt omöjlig. Ytterst få väljare tilltalas av folkmord på sex miljoner människor. En intervjuad, äldre svensk nazist förklarade för journalisthögskoleelever på 1970-talet, att antisemitismen blivit "opraktisk".

Ett politiskt parti, som i en valrörelse utlovar ett antisemitiskt folkmord, gör naturligtvis fiasko. Dessutom riskerar partiledningen välförtjänt åtal för hets mot folkgrupp.

Inte ens Hitlers NSDAP utlovade folkmord med industriella metoder i sina valkampanjer på 1920- och 30-talen. När förintelsen pågick under andra världskriget anbefallde regimen sekretess kring vad som pågick. I ett tal till SS-män i Posen i oktober 1943 framställde Heinrich Himmler folkmordet som ett "ärofullt kapitel i vår historia", vilket emellertid måste behandlas med diskretion:

> Oss emellan må detta nämnas helt öppenhjärtigt – men inte offentligt: precis som vi den 30 juni inte tvekade att göra den plikt som ålades oss, vi ställde kamrater som hade felat mot väggen och sköt dem, så har vi aldrig nämnt det och kommer aldrig att nämna detta – jag tänker på utrensningen av judarna, utrotningen av den judiska rasen. Det är en av de saker, som det inte är lätt att tala om..."Den judiska rasen blir utrotad ... det är vårt program, och vi genomför det"... De flesta av er måste veta vad det betyder när hundra lik

> eller femhundra eller tusen ligger bredvid varandra. Att ha stått ut med det och samtidigt ... fortfarande vara anständiga människor, det är det som har gjort oss så hårda. Det är ett ärofullt kapitel i vår historia, som aldrig har skrivits och inte heller kommer att skrivas.[4]

Tyska samveten skulle inte onödigtvis oroas.

Även om man ogärna öppet talade om utrotning tillät sig 1930- och 40-talens nazister emellanåt uttalanden, som i dag är fullständigt politiskt omöjliga. Per Engdahls organisation Svensk Opposition drev följande krav:

> 1. Sterilisering av mindervärdiga raselement. Alla sådana personer, som äro bärare av svåra ärftliga sjukdomar eller som ha bevisligen brottsliga arvsanlag måste förhindras att fortplanta sig. Samma sak gäller även sådana element som äro invandrade i vårt land, och som på grund av dålig ras sakna varje möjlighet till nyttigt arbete, t.ex. tattare.
> 2. Äktenskapsförbud med utomeuropeiska raser. Det visar sig, att uppblandningen mellan sådana raser, som äro varandra mycket olika, alltid leder till dålig avkomma. Halvbloden i Amerika äro här ett talande exempel. Äktenskapsförbud måste därför utfärdas för äktenskap mellan svenskar och personer, vilka icke tillhöra europeisk ras. Detta gäller inte bara negrer och mongoler utan även judar och andra orientaliska folk.[5]

Det farligt mångtydiga begreppet "utomeuropeisk" eller "icke-europeisk" används i våra dagar som en mildare synonym till "färgad".

Sterilisera judarna!

Einar Åberg var Sveriges genom tiderna åtminstone kvantitativt mest framträdande antisemitiske publicist, aktiv i Sveriges Antijudiska kampförbund. Han skulle bli den förste som dömdes enligt den lagparagraf som förbjuder Hets mot folkgrupp ("lex Åberg")

[4] Hofer, s. 114.
[5] Engdahl, *Kommunismen skall krossas*.

varför han fortfarande stundom omnämns som "nationalsocialistisk martyr". I småskriften "Judarna och moralen", vädjar Åberg till riksdagen om politiskt stöd för följande:

> Vägen till befrielse ur judeväldet är:
> 1) Omedelbart spärrande av gränserna för vidare judeinvasion.
> 2) Erbjuda härvarande hel- och halvjudar (manliga och kvinnliga) att före ett bestämt datum få lämna landet efter att ha avsagt sig sitt svenska medborgarskap.
> 3) De hel- och halvjudar (manliga och kvinnliga), som efter detta datum fortfarande vistas här, ha därmed lämnat sitt medgivande till att undergå omedelbar sterilisering.[6]

Spridandet av sådana budskap innebär i dag hets mot folkgrupp, ett lagbrott som kan rendera utövaren fängelsestraff. Vidare skulle sannolikt rasistiskt och antisemitiskt motiverade krav på sterilisering och äktenskapsförbud i våra dagar vara liktydigt med politiskt självmord för partiet ifråga. Nutida väljare har tillgång till facit. Auschwitz – antisemitismens yttersta konsekvens – är väl känd för de flesta.

Dagens nazister nödgas således hantera judehetsen taktiskt annorlunda än gårdagens. Dock – judehatet blir stundom nynazisterna så övermäktigt att de temporärt alldeles glömmer den politiska taktikens krav och finesser. Vid en demonstration i Alingsås den 30 april 1994 vrålade således svartuniformerade nynazister i talkör till trumvirvlars ackompanjemang:

> Vit makt, judeslakt!

Tilldragelsen dokumenterades av ett TV-team från Sveriges Television.

[6] Åberg, *Judarna och moralen*, s. 45.

Förintelsen förnekas

Efterkrigstidens nazistpartier tillämpar vanligtvis taktiken att blankt förneka förintelsen – Hitlers judemord påstås helt enkelt aldrig ha inträffat.

Ledaren för en svensk nazistsekt försäkrar således att "ryssar och amerikaner gemensamt och i största hemlighet uppfört Auschwitz och andra dödsläger med massgravar och allt efter kriget i syfte att misskreditera Tyskland och kompromettera Hitler och nationalsocialismen. Denne naziledare är en äldre, socialt välanpassad person och inget tonårstrotsigt skinhead med identitetsproblem.[7]

Andra, antisemiter utmålar konsekvent förintelsen som "ett judiskt propagandanummer", tillkommet i syfte att pressa stora skadestånd ur tyska folket. I en TV-intervju med Ingemar Schmidt 1992 säger således Per Engdahl:

> ... siffran sex miljoner har ju en viss betydelse eftersom den ligger till grund för skadeståndsanspråk.

I ett utskick från Nordiska Rikspartiet omnämns förintelsen så här:

> Det hela är en grym påhittad saga och ingenting annat, men den tjänar judarnas makt över folks sinnen och den har pressat miljarder och åter miljarder i "gottgörelsepengar" från det arma tyska folket.[8]

Vissa, måhända något naiva, nazister av gamla stammen, finner det helt otänkbart att deras storslagne Führer skulle ha kunnat begå ett sådant illdåd som förintelsen. Andra nazistiska veteraner, varav somliga med ett förflutet i SS, både bekräftar judeutrotningen och i enstaka fall – fortfarande försvarar den.

Nazisterna talar således i otakt om förintelsen.

Genom att totalförneka förintelsen vinner nynazisterna uppenbara taktiska fördelar. De kan lättare nå vanliga väljare. Om man

[7] Muntlig uppgift till förf.
[8] Lööw, Nazismen i Sverige, s. 330.

lyckas bibringa unga sinnen uppfattningen att judemorden är en "judisk propagandalögn" försvinner för somliga de svaga moraliska spärrar, som hittills hindrat deras anslutning till organisationer med judehets på programmet. Man umgås trots allt ogärna med folk, som försvarar massmord.

Förintelsen är så vedervärdig att den faktiskt förmått mången högerextremist, rasist och antidemokrat att ta avstånd från nazismens antisemitiska program. Förintelsen – samt benägenheten för terrorism – tenderar att isolera nynazismen från annan högerextremism.

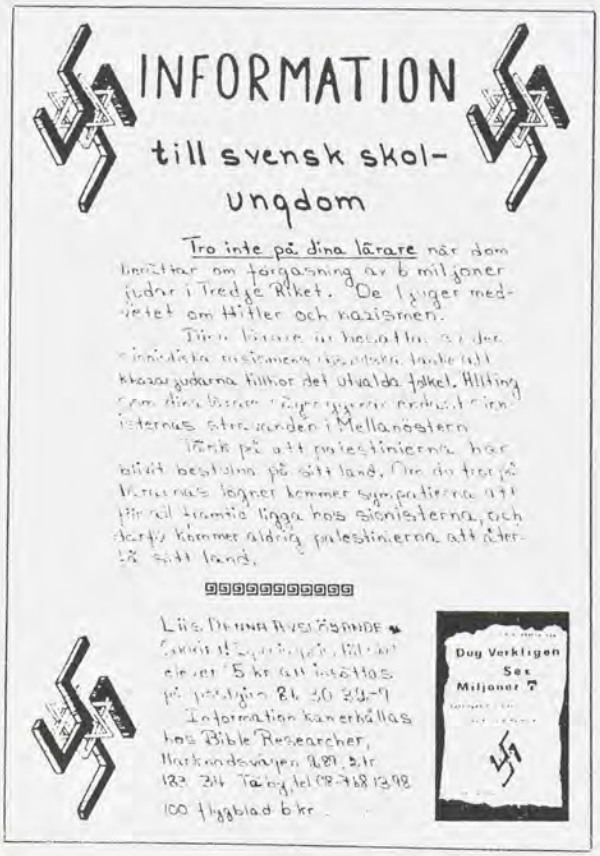

Att förenkla förintelsen och "revidera" 1940-talets europeiska historia är således taktiskt angeläget för nynazismen samt givetvis för äldre, övervintrande nationalsocialistiska och fascistiska organisationer.

Redan under 1950-talet inleddes den systematiska förnekelsen. Fenomenet benämns officiellt "historisk revisionism" av utövarna. Historien skall revideras, dvs. skrivas om.

En av de första skrifterna var "Myten om de sex miljonerna" av brittiske nynazisten Colin Jordan. I Sverige publicerades den som följetong i Nordiska Rikspartiets stenciltidningar. Några år senare kom "Tjugonde århundradets bluff" av amerikanen Arthur Butz.

En brittisk antisemit, aktiv i National Front – Richard Verall – skrev boken "Dog verkligen sex miljoner judar" under pseudonymen Richard Harwood. En gymnasieadjunkt i Dalarna och en mellanstadielärare i Stockholmstrakten översatte skriften till svenska och försökte bilda ett förlag, Levande Jord, som skulle prångla ut boken via Hem- och skolaföreningarna, vilket emellertid misslyckades, då saken läckte ut till massmedia.[9]

Fransmannen Robert Faurrisson publicerar sig emellanåt i samma ärende och har inbjudits till Sverige av nynazistiska organisationer som föreläsare i ämnet.

Butz och Faurisson ståtar med hög, akademisk titel, vilket säkert imponerar på många. Båda är professorer. Dock inte i ämnen med rimlig anknytning till förintelsen och andra världskriget. Butz är datorexpert och professor i konstruktionsteknik. Faurisson är litteraturhistoriker. Ingen av dem rör sig på sitt vetenskapliga fackområde, då de förnekar förintelsen.

Judehatet förbrödrar

Närradiostationen Radio Islam i Stockholm med Ahmed Rami som programansvarig och drivande kraft har länge vid sidan av traditionell judehets predikat den "historierevisionistiska" synen på förintelsen, där nazismens folkmord förnekas.

[9] Lindquist s. 7, 86.

Ahmed Rami är f.d. marockansk officer och uppger sig vara revolutionär flykting efter ett misslyckat kuppförsök mot kung Hassans regim 1972. Ramis medverkan i revolten i Marocko har emellertid ifrågasatts.[10]

Alltsedan Radio Islams sändningar inleddes 1987 har Rami framstått som en tidvis omhuldad, ideologisk bundsförvant till olika nynazister och antisemiter. Nazistiska organisationen Nordland, som driver ett förlag för vit-maktmusik och utger en påkostad tidning med samma namn, har under 1998 i mycket uppskattande ordalag omskrivit och intervjuat Ahmed Rami i texter, som publicerats på Internet.

1989 dömdes Ahmed Rami som programansvarig till sex månaders fängelse för hets mot folkgrupp. Sändningstillståndet drogs in. Efter ett år utfärdades nytt sändningstillstånd och Radio Islam återupptog verksamheten. I december 1991 förklarade Rami att han "välkomnar en ny Hitler både i arabvärlden, i Europa och i västvärlden".

Man må finna det märkligt att en afrikansk invandrare som Ahmed Rami blivit storfavorit i kretsar som eljest hetsar mot "utomeuropeiska flyktingar" och stundom exponerar en rå och osminkad rasism.

Nynazister har emellertid en dokumenterad förmåga att i antisemitiska ärenden samarbeta med "rasfrämlingar", som de eljest både föraktar och hetsar mot.

På 1960-talet försökte de båda brittiska nazistledarna John Tyndall och Colin Jordan inleda antisemitiskt samarbete med Egypten och utverka egyptiskt ekonomiskt stöd för saken. En radiostation på internationellt vatten skulle sända antijudisk propaganda. Vidare skulle Egyptiska staten bestrida utgivningskostnaderna för Sions vises protokoll och andra antisemitiska klassiker i stora upplagor.

Saken kom emellertid till pressens kännedom. De båda naziledarna hamnade inför rätta och Egypten måste kalla hem den attaché vid Londonambassaden, som agerat kontaktman. Decenni-

[10] Det eviga hatet, s. 65ff.

erna närmast efter andra världskriget var nazismen begripligt nog måttligt populär i Storbritannien.[11]

Judehatet förbrödrar understundom. Men inte alltid. I sin stora bok om nazismen ger Heléne Lööw exempel på svenska rasisters vånda över att samarbeta med en arab och "ickevit" som Ahmed Rami.

Kristen antisemitism

Säregna former av anglosaxisk kristen antisemitism influerar svensk och europeisk nynazism sedan 1980-talet. Detta skildras i ett särskilt kapitel. En kort översikt över det kristna judehatets idéhistoria skall göras här.

Medeltidens kyrkliga inkvisition förföljde alla religiösa avvikare inklusive judarna. Judendom sågs som kätteri.

Vid lateransynoden 1215 beordrade påven Innocentius III att judiska trosbekännare skulle bära särskilda, gulfärgade kännetecken till klädedräkten.

Såväl ryska kyrkan som den romersk katolska uppmuntrade och inspirerade till pogromer, dvs. judeförföljelser. Efter reformationen övertogs antisemitismen av protestantismen. Martin Luther skriver om judarna:

> Judarna förtjänar det strängaste straff. Deras synagogor bör jämnas med marken och deras hus brännas. De kan som zigenarna bo i tält.

Vid Nürnbergprocessen efter andra världskriget försökte Julius Streicher försvara sig genom att hänvisa till Martin Luther, särskilt reformatorns sista bok "Om judarna och deras lögner". Så här kunde Luther uttrycka sig:

> Detta må du veta käre kristne, att du näst djävulen icke har en bittrare, giftigare, häftigare fiende än en äkta jude.[12]

[11] Sastamoinen i *Nynazism*.
[12] Chaarlesworth, s. 127ff.

Streichers antisemitiska propagandatidning Der Stürmer varvade antisemitiska Luthercitat med skrönor om judiska ritualmord och sexuella övergrepp på unga, kristna kvinnor.

Såväl ortodox som katolsk och protestantisk, kristen antisemitism i äldre tid handlade först och främst om brutal, religiös intolerans. Däremot handlade den inte om rasism. En jude, som övergått till kristendomen och låtit döpa sig, räknades vanligtvis som fullvärdig, kristen församlingsmedlem.

Rasistisk antisemitism blir på modet under 1800-talets överspända nationalism, särskilt i samband med pangermanismen. Mot Europas germanska folk ställdes judarna, som nu antogs utgöra en särskild, "semitisk", människoras i biologisk mening, dit även araberna räknades.

Begrepp som semit och antisemit är intimt förknippade med 1800-talets rasbiologiska spekulationer. Mer rättvisande är därför att kalla den äldre, framför allt teologiskt motiverade, kristna antisemitismen för antijudaism, då den på teoriplanet riktar sig mot den judiska religionen.

Med semiter åsyftas i dag etniska grupper, som talar ett semitiskt språk och/eller har gemensamt geografiskt ursprung i Mellanöstern.

Även Hitler betvivlade emellanåt att judarna skulle utgöra en särskild människoras. I sitt "testamente" skriver han faktiskt:

> Vi använder för enkelhetens skull begreppet "judisk ras". I verkligheten och ur genetisk synpunkt finns ingenting sådant som "den judiska rasen".[13]

"Djävulens barn"

I kapitlet om amerikansk nynazism, rasism och antisemitiska "identitetskyrkor" beskrivs en bisarr "kristen" antisemitism, där antijudaism förenas med rasism. Judarna ses där inte bara som anhängare av en ickekristen religion utan dessutom – bokstavligt och rasbiologiskt – som djävulens köttsliga avkomma!

[13] Hitler s. 55.

Försöken att koppla ihop judarna med djävulen är en gammal teologisk sysselsättning. Hos kyrkofadern Johannes Chrysostomus låter det så här:

> De judiska synagogorna är djävulens härbärgen liksom själva judarnas själar är det. De är demoner och som demonerna endast ha för avsikt att skada människorna till kropp och själ. Sådana är judarna.

Även kyrkofadern Tertullianus författade skrifter i den beryktade genren Adversus Judaeos (mot judarna).

Under 1900-talet påträffas det antisemitiska budskapet att Jesus inte var jude utan arier. Under mellankrigstiden pläderade somliga antisemiter för att kristendomen måste "avjudaiseras" och åter bli "den ursprungliga, ariska religionen". Somliga menade att kristendomen måste ta avstånd från gamla testamentet.

En svensk antisemit, Einar Åberg, skriver om den judiska religionens gud Jahve:

> Judeguden El Schassai-Jahve-"Jehova" – Satan, Djävulen talar till sitt utvalda folk:

Därefter följer ett avsnitt ur 5 Mosebok 7:16:

> Och du skall förgöra alla de folk, vilka Jahve din gud vill giva i ditt våld. Du skall ingen skonsamhet bevisa emot dem.

Åberg kommenterar:

> En älsklig gud, denne Jahve. Men så är ju också hans namn på svenska: Satan. Skulle vår Gud, den gode Fadern, ha kunnat uttala en så ohygglig befallning? Är det kristendom? Gamla testamentet hör ej till kristendomen.[14]

Genom en fundamentalistisk tolkning av Johannesevangeliet 8:44 vill Åberg och andra antisemiter bevisa judarnas biologiska frändskap med djävulen:

[14] Åberg, *Judarna och moralen*.

> Ni har djävulen till fader och ni vill göra vad er fader önskar. Han har varit en mördare från första början, och han står utanför sanningen därför att någon sanning inte finns i honom.

Ibland påträffas det aningen kryptiska begreppet "ersättningsteologi". Enligt detta synsätt har judarna genom att förkasta Jesus förverkat sin status som Guds egendomsfolk. I "det nya förbundet" har de kristna ersatt judarna som Vår herres utvalda folk. I och med att judarna inte "tagit emot" Jesus skall judendomen sakna existensberättigande. Kyrkofadern Augustinus förkunnade att judarnas enda uppgift var att framgent tjäna som avskräckande exempel för de kristna.

De olyckor som drabbat judarna från Jerusalems förstörelse till förintelsen tolkas i ersättningsteologin som Guds straffdomar. Kristna antisemiter har emellanåt tagit detta som intäkt för att våld och illdåd mot judar skulle innebära ett förverkligande av Guds vilja. Förövarna har ju endast exponerat ett sant kristet sinnelag.

Ett utsökt alibi för varje hatsprängd våldsverkare.

"Andliga judar"

Redan på 1930-talet laborerade nazisterna med termen "andliga judar" vilket innebar att en arier kunde ha en judisk själ. Meningsmotståndare utpekades som judar. Vidare påstås homosexualitet och ibland även pornografi vara judiska företeelser. I tredje riket utpekades emellanåt misshaglig litteratur och modern konst som judisk.

Herman Göring tillskrivs uttalandet:

– Vem som är jude, bestämmer jag!

På senare år sprids ockulta science-fictioninspirerade, antisemitiska teorier, där judarna påstås vara styrda av onda rymdmänniskor från planeten Pluto![15]

[15] *Folkvett* nr 1 1994, s. 4ff.

Övertro och ockultism har alltid uppträtt tillsammans med antisemitismen. Så lär det förbli.

Vit Maktmusik

Vit Maktmusiken är antagligen nynazismens största tillgång. Konserterna blir ofta omskrivna tillställningar som attraherar även politiskt tämligen oengagerade åhörare. Skivförsäljningen drar in miljonbelopp årligen! Det handlar inte längre om källarband med primitiv teknisk utrustning.

Skinheads undergroundkultur anses vara en vidareutveckling – eller möjligtvis avart – av punkmodet.

På samma sätt som 1930-talsnazismen tenderar även nynazismen att omge sig med en egen kultur, Vit Maktkulturen. Här handlar det inte om traditionell marschmusik. En del av Vit Maktmusiken härstammar ur västindisk reggie. En musiktyp som 1930-talets nazistiska musikexpertis saklöst skulle ha bannlyst som både "negroid" och "entartet". Inte heller den mer rockbetonade Vit Maktmusiken skulle ha funnit nåd inför deras öron. Historien har sin ironier.

Vit Makt-musiken – framför allt de slantar den inbringar – vållar svåra motsättningar och vendettor mellan konkurrerande sekter och skivförlag. Frontlinjen går sedan mitten av 1990-talet mellan skivbolaget 88 Musik/Nordland i Stockholm och den militanta brittiska gruppen Combat 18, som agerar i förbund med Ragnarock Records i Helsingborg.

Nordland ger ut en påkostad rocktidning i fyrfärgstryck.

I kampen om skivguldet har grupperna tagit till brevbomber mot varandra. En dansk domstol fann tre nynazister skyldiga till brevbombsförsändelserna.

Svenska Nationalsocialistisk Front tycks ha valt att stå på Ragnarocks och Cambat 18:s sida i musikkriget.

Nynazister på Internet

Internet erbjuder enorma möjligheter för rörelser, sekter, grupper och personer som söker något och/eller vill nå ut med något. Vit maktmusiken säljs till stor del via Internet.

Den svenska extremhögern avskräcktes inledningsvis från att etablera sig på Internet. Radio Islams grundare Ahmed Rami, som fällts i hovrätten på sjutton åtalspunkter för sina antisemitiska närradioprogram, försökte flera gånger förgäves att öppna en hemsida. Innan undergroundtidningen Flashback välkomnade honom till sin databas eller "webhotell", hade Rami avvisats hos tre servar han vänt sig till.

Hemlighetsfulla sällskap kan i stället agera över sammanlänkade, privata databaser (Bulletin Board Systems, BBS:er), där man släpps in på rekommendation. Sådana, nazistiska databaser har således lagrat uppgifter om politiska motståndare[16] och hållit sig med dödslistor över misshagliga personer.

[16] Expo 01/20/98.

De här skivorna beslagtogs som hets mot folkgrupp vid en skinheadfest i Tuna bygdegård utanför Uppsala. Invid Ku Klux Klanfiguren står skivtiteln: "For segregationists only."

Demokratins självförsvar

Under beredskapsåren dryftades ibland möjligheten att värna demokratin genom att helt sonika kriminalisera demokratins fiender, dvs. nazister och kommunister. Under kalla kriget efter Pragkuppen höjdes emellanåt kravet på förbud mot det på den tiden stalinistiska kommunistpartiet (nuvarande Vänsterpartiet). Därav blev intet.

Ett par spörsmål aktualiseras. Dels demokratins rätt till självförsvar. Dels frågan huruvida demokratin bäst värnas genom brott mot demokratiska grundprinciper som åsikts-, yttrande- och organisationsfrihet. Riskerar man i så fall inte rentav att bli alltför lik dem man bekämpar?

Låt oss inledningsvis för missförstånds undvikande, klart och tydligt stipulera följande:

Demokratin har rätt till självförsvar! En demokratisk stat har självfallet rätt att både polisiärt och militärt ingripa mot organisationer som bedriver terrorism eller olaga kårverksamhet. Danske demokratiteoretikern Alf Ross uttrycker saken så här: "Man kan icke spela kricket med folk som kastar bomber i stället för bollar och man kan inte heller spela det demokratiska spelet med motståndare, som icke själva är villiga att hålla spelets regler."

Både att praktisera och uppvigla till väpnad omstörtning och därmed jämförbara olagligheter måste självfallet förbli förbjudet. Likaså måste hets mot folkgrupp även fortsättningsvis vara straffbar handling, trots att förbudet innebär en inskränkning av yttrande- och tryckfriheterna.

Är det då rimligt att till demokratins värn förbjuda nazistiska och främlingsfientliga organisationer?

Av flera orsaker skulle förbud antingen för generellt odemokratiska, antidemokratiska eller också för specifikt nazistiska/rasistiska organisationer vara olyckligt och problematiskt. Vilken samhällelig instans skall avgöra huruvida en organisation är odemokratisk, antidemokratisk eller nazistisk? En fundamentalistisk, auktoritärt styrd, "teokratisk" organisation som Jehovas Vittnen är knappast heller demokratisk i vanlig bemärkelse. Hur förhåller det sig med vissa ordenssällskap? Skall dessa organisationer förbjudas som odemokratiska?

Men rent nazistiska rörelser då?

Det tyska efterkrigsexemplet inger avsevärda betänkligheter mot parti- eller organisationsförbud. I såväl Öst- som Västtyskland totalförbjöds nationalsocialistiska organisationer efter kriget. Även nazistiska symboler, slagord och åthävor kriminaliserades. Icke desto mindre förekom snart kryptonazistisk verksamhet i Västtyskland utan att rättvisan kunde agera. Även i DDR noterades nynazistiska och rasistiska tendenser. De något tänkande bland nynazisterna slopade bara hakkors och SS-runor, heilrop och Hitlerhälsningar, Horst Wesselsång samt upphörde att omnämna sig själva som nationalsocialister.

Att kringgå nazistförbudet blev närmast en sport. Sifferkombinationen 88 användes som hemligt språk med innebörden "Heil Hitler". Bokstaven h är alfabetets åttonde. Två åttor betyder således två H, dvs. Heil Hitler. Hitlerhälsningen modifierades och utfördes med två fingrar sträckta framåt, vilket inte befanns åtalbart i de båda tyska staterna.

Återigen infinner sig frågan vem som skall ha tolkningsföreträde att avgöra huruvida en högerextrem rörelse är nazistisk. Ett förbud är sannolikt effektivt endast mot spektakulära grupper som prompt skall springa omkring i höga stövlar, vifta med hakkorsflaggor , ropa sieg heil och överhuvudtaget bete sig som "riktiga" nazister förväntas göra. I USA omnämns sådana ultraexemplar föraktfullt som "Hollywoodnazister" och liknas vid vilsegångna statister från någon inspelning för B-produktionen.

Kryptonazistiska grupper, som skickligt maskerar budskapet och omsorgsfullt undviker nazismens yttre rekvisita kommer antagligen inte att nämnvärt beröras av ett organisationsförbud.

Vad är vunnet om man med ett organisationsförbud driver den nynazistiska verksamheten under jord, där den svårligen kan studeras och kartläggas?

I öppen debatt och med undersökande journalistik skall nazistiska organisationer och andra demokratins fiender avslöjas och bekämpas. Demokratins öppenhet utgör dess bästa vapen mot totalitära tendenser.

Författarpresentation

Hans Lindquist är politisk redaktör vid Falukuriren.

Litteratur

Charlesworth H *(1990) Jews and christians*: Exploring the Past, Present and Future. New York: Crossrand

Bjørgo, Tore & Witte, ROB (1993) Otta: Tiden Norsk Forlag

Det eviga hatet (1993) Om nynazism, antisemitism och *Radio Islam*, Borås & Göteborg: Bonniers

Engdahl, Per (1942) *Kommunismen skall krossas*, Malmö: Svensk Opposition.

Hansson, Svante (1999) *Antisemitisk Närradio: En granskning av Radio Islam*, Göteborg: M H Publishing

Hitler, Adolf (1959) *The Testament of Adolf Hitler*, redigerad av F. Genoud, London.

Hofer, W. (1957) *Der Nationalsocialismus*, Dokumente 1933-1945. Fischer-Verlag.

Lindquist, Hans (1979) *Fascism idag, Förtrupper eller eftersläntrare?* Stockholm: Federatvs

Lodenius, Anna-Lena och Larsson, Stieg (1991) *Extremhögern*. Kristianstad: Tiden.

Lodenius, Anna-Lena och Wikström, Per (1996) *Nazist, rasist eller bara patriot?* En bok om den rasistiska ungdomskulturen och främlingsfientligt orienterad brottslighet. Stockholm: Rikspolisstyrelsen

Lööw, Hélene (1998) *Nazismen i Sverige*. Stockholm: Ordfront Förlag

Lööw, Hélene (1990) *Hakkorset och Wasakärven*; En studie av Nationalsocialismen i Sverige 1924 – 1950, avhandling från Historiska institutionen i Göteborg nr 2, Munkedal

Ofstad, Harlad (1987) *Vårt förakt för svaghet*, Stockholm: Prisma

Sastamoinen, Armas (1966) *Nynazismen*, Stockholm: Federativs

Tingsten, Herbert (1941) *Idékritik*, Stockholm: Bonniers.

Wärenstem, Eric (1970) *Fascismen och Nazismen i Sverige 1920-1940,* Uppsala: Almqvist & Wiksell

Åberg, Einar (1942) *Judarna och Moralen.* Fjärde upplagan, Stockholm: Einar Åberg, Norrviken.

Övriga källor:

Nordisk Kamp

Nordland

Werwolf JDF 104 (Jahr des Führers 104 = 1993, förf. anmärkning) Stenciltryckt broschyr i författarens ägo.

Saxon Kurt, The Poor Man's James Bond. Stencilerad, odaterad broschyr, 477 sid.

Nynazistiskt kodspråk

Sifferkombinationen 88 används i stället för "heil Hitler". Nazistiska slagord är förbjudna i flera länder. H är alfabetets åttonde bokstav, och de två åttorna symboliserar således två h:n.

På samma sätt skall den brittiska gruppen Combat 18 (ibland C18) uttydas kampgrupp Adolf Hitler.

(Motorcyklegänget Hells Angels använder ibland samma kodsystem och kallar sig då 81.)

Nynazistiska symboler

Hakkors är numera en åtalbar symbol.

Solkorset användes av quislingregimen i Norge.

Det "keltiska korset" är en variant av solkorset, där armarna sticker aningen utanför ringen.

Odalrunan är egentligen O-runan i runalfabetet (futharken). Begagnades redan på 1930-talet som nazizstisk symbol i Blut-und-Bodensammanhang.

Det trearmade hakkorset kallas triskelon. Används av nynazistiska kretsar samt av den sydafrikanska ultrahögern.

"Varghaken" används som symbol av VAM-be-släktade grupper i både USA och Europa. Tecknet förekommer i fornnordiska ristningar och tros möjligen föreställa ett fångsredskap för varg. I nynazistiska sammanhang är ibland tvärstrecket mitt på tecknet ersatt med en dolk eller ett svärd.

Det här runtecknet (m-runan) kallas ibland "livsträd" av nynazisterna. Har använts av bl.a. Sveriges Framtid (Riksfronten). Upp och nedvänd används runan som dödstecken.

Media och rasistiska organisationer – en historisk exposé

Heléne Lööw

Förhållandet mellan medierna och nationalsocialistiska och rasideologiska grupper, har under efterkrigstiden varit komplicerat. Å ena sidan utgör dessa organisationer, med sin hemlighetsfullhet, uniformer, och sin extremism kombinerat med våldsdåd utförda av medlemmar och sympatisörer, en stark lockelse. Å andra sidan, har det under stora delar av efterkrigstiden funnits en debatt, i och utanför medierna, om att uppmärksamheten egentligen snarare gynnar nationalsocialistiska och rasideologiska grupper än bidrar till att bekämpa dem. Andra har dock hävdat, inte minst efter de tragiska morden på två polismän i Malexander och bilbomben mot en journalist och dennes son, i Nacka, att det snarare skrivs för lite. Andra omdiskuterade frågor är huruvida personer med rasistiska åsikter skall släppas fram i medierna eller ej, vissa hävdar att de släpps fram i alltför stor utsträckning, medan andra hävdar att de bör få komma till tals i större utsträckning.

Bevakningen i medierna av nationalsocialister, rasideologer och rasistisk brottslighet har under efterkrigstiden ofta pendlat mellan tigande, förringande, demonifiering och förlöjligande. Det finns också, vilket ska sägas, mycket bra journalistik på området. Forskningen kring hur de svenska medierna behandlat rasism och rasistiska organisationer är inte särskilt omfattande. Mediaforskaren Ylva Brune, behandlar ämnet i sina studier av media och flyktingar och av händelserna i Vålberg. Hon hävdar bl.a. att händelser ofta

skildras utifrån ett "Vi och dom-perspektiv". När svenskar är negativt inställda till invandrare och flyktingar, skildras dessa som representativa t.ex. för en hel bygd. Hon pekar även på den moraliska panik som stundtals uppträder i samband med uppmärksammade fall. Som exempel tas den debatt och den mediarapportering som följde en serie av attentat mot flyktingförläggningar i maj 1990. I media framställdes dessa dåd som led i en samordnad kampanj från rasistiska eller invandringskritiska organisationer.[1] I verkligheten hade få av gärningsmännen någon som helst knytning till några organisationer – därmed inte sagt att motivet till dåden inte var rasistiskt eller främlingsfientligt.[2] Birgitta Löwander har undersökt televisionens rapportering kring rasism och antirasism under åren 1990 – 1993. Hon hävdar att rasismens aktörer under denna period framställdes på tre olika sätt; som politiska aktörer, som galningar och patologiska fall eller som kriminella personer.[3] Journalisten Bosse Lindquist, har studerat mediernas behandling av uppmärksammade våldsdåd och hävdar att medierna i flera fall förnekat och förringat gärningsmännens motiv. Orsakerna till dåden har i stället tillskrivits svåra hemförhållanden, gammalt groll och det ökade gatuvåldet. Han hävdar att en av förklaringarna till att det blivit så är att brott med nationalsocialistisk eller rasideologisk anknytning ofta inte får plats i den journalistiska mallen för hur sådana brott ska se ut. Den dramaturgi som i många fall styr nyhetsförmedlingen kräver enkla rollfördelningar, offer, hjälte och skurk. Den schablonmässige rasistiske brottslingen blir här en uniformsklädd karikatyr av 30-talets nationalsocialister som hatar judar och invandrare och offret i

[1] Ylva Brune, "Flyktingfrågorna i pressen 1985-1988", Stockholm: Delegationen för invandrarforskning, Ylva Brune, Vålberg i nyheterna – en kamp mellan tolkningsmönster. Arbetsrapport nr 60, Institutionen för journalistik och massmediakommunikation, Göteborgs universitet, 1996.

[2] Heléne Lööw, *Racist Violence and Criminal Behaviour in Sweden*: Myths and reality. I Terrorism and political violence, spring 1995.

[3] Birgitta Löwander, *Rasism och antirasism på dagordningen – studier av televisionens nyhetsrapportering i början av 1990-talet*. Doctoral theses at the department of Sociology, Umeå universitet, no 6 1997.

allmänhet invandrare – andra offer och andra typer av gärningsmän faller utanför bilden då en allmän kunskap om den nationalsocialistiska och rasideologiska ideologin ofta saknas. Som exempel på detta tar han upp fallet med en homosexuell ishockeyspelare som 1995 mördades av en medlem av Westra Aroas SA.[4] Den norske forskaren Tore Bjorgo, hävdar att mediarapporteringen kring rasistiskt våld, kan få såväl negativa som positiva konsekvenser; När det gäller de negativa, hävdar han att, medias rapportering kan ge upphov till smittoeffekter, rapporteringen kan skänka gärningsmännen status och prestige, medias rapportering av dramatiska händelser skapar även förväntningar om att mer ska följa. Rapporteringen kan även bidra till att sprida kännedom om gruppernas existens, öka rekryteringen och spela en central roll för organiseringen av gruppen. Medierapporteringen kan även förstärka effekten av våldet genom att skapa rädsla och skräck. Bjorgo identifierar även en rad positiva effekter. Han pekar här på att medierapporteringen kan tjäna som en negativ reaktion och därigenom ha en "straffande effekt". Avslöjande undersökande journalistik kan även störa olika organisationers arbete genom att avslöja saker de önskat hålla hemliga. I vissa situationer kan även rapporteringen få en mobiliserande effekt när det gäller att uppamma stöd för antirasistiska idéer eller projekt. Saklig information och konstruktiv debatt kan även bidra till att undvika en upptrappning av konflikter mellan olika etniska eller religiösa grupper.[5]

I det följande kommer en rad händelser och grupperingar och mediabevakningen kring dessa att belysas. Exemplen ger givetvis inte någon heltäckande bild av förhållandet mellan medierna och nationalsocialistiska grupper och rasideologiska grupper utan skall ses som en exposé över hur rapporteringen sett ut. I artikeln kommer inte förhållandet mellan medierna och extremnationalistiska organisationer och invandringskritiska grupper och

[4] Bosse Lindquist, *Förnekelsen: Om rasistiska brott i nyheterna, i Mörk magi i vita medier; svensk nyhetsjournalistik om invandrare, flyktingar och rasism*, red Ylva Brune, Carlssons, Stockholm 1998.

[5] Tore Bjorgo, *Racist and Right wing Violence in Scandinavia; Patterns, perpetrators and Responses*, Tano 1997.

individer att beröras annat än marginellt. Detta är dock ett intressant område kring vilket det finns mycket lite skrivit.

Den s.k. Lundahl-affären – Carlbergska stiftelsen och tidningen Expressen

Under efterkrigstiden har nationalsocialistiska organisationer utgjort en stor lockelse för media. Otaliga avslöjande reportageserier har under årens lopp publicerats i de flesta svenska dagstidningar. Ibland har det dock gått snett.

På kvällen den 10 maj 1965 gick två Expressen-journalister till polisen och överlämnade de bevis de funnit om den s.k. Carlbergska stiftelsens samhällsomstörtande verksamhet. Bevisen omfattade bl.a. information om platser för vapengömmor och bandinspelningar där en av de ledande medlemmarna i stiftelsen pratade om hur de spionerat på judar i Sverige för Förenade Arabrepublikens (UAR) räkning. Materialet avsåg de två journalisterna att publicera nästa dag, i samband med 20 års-jubileet av Tredje Rikets fall. Skulle polisen ha en chans att vidta några åtgärder var det tvunget att detta skedde omedelbart. Polisen arresterade också, på dåligt underbyggda skäl ett antal personer, som sedermera kom att släppas i brist på bevis.

Den 11 maj 1965 utkom Expressen med stora svarta rubriker om nazistligan på första sidan. Under tre dagar i maj 1965 byggde Expressen upp en skrämmande bild av en nationalsocialistisk sammansvärjning. I reportagen beskrevs ligans medlemmar som unga vältränade och välbeväpnade fanatiker med siktet inställt på en statskupp och på att förinta de svenska judarna.[6] I braskande rubriker talades om "nazister", "judehatare", "nazistcentraler", stora vapenbeslag, sabotagegrupper och Kampavdelningen Svea Rike som uppgavs handha den "antijudiska verksamheten" osv. Från första stund fördes Björn Lundahl fram som den svenska

[6] Marianne Carlsson, *Nazistligan 1965: En källkritisk studie av Expressens sensationsjournalistik*, C-uppsats VT 1993, vid Historiska institutionen, Uppsala universitet, s. 3-4, (Cit Carlsson 1993)

nationalsocialismens ledare. Han hade, efter stiftelsens grundare den nationalsocialistiske mesantaten Carl Ernfrid Carlbergs död 1962 blivit ordförande för stiftelsen.[7] Lundahl greps beväpnad på ett hotellrum i Haparanda och polisen gjorde flera beslag av vapen. I förhören förnekade Lundahl kategoriskt att vare sig han eller stiftelsen var nationalsocialistisk eller antisemitisk. Han skickade bl.a. en inlaga till Stockholms Rådhusrätt i vilken han förklarade att han var antisionist inte antisemit.[8]

Expressen poängterade att allt var resultat av vad tidningens journalister avslöjat för polisen och att Expressens avslöjanden kommit som en chock för polisledningen. Bevismaterialet hade enligt tidningen ansetts som så allvarligt att rikspolischefen hade informerat den dåvarande statsministern Tage Erlander. I Expressen målades en mörk skrämmande bild upp av en nära förestående "nazistisk statskupp" som i sista stund omintetgjorts av tidningens avslöjande reportrar.[9]

Den 12 maj, koncentrerades reportagen kring gruppens antisemitiska verksamhet. Expressens första sida pryddes av den dödsdom, som Lundahl och hans anhängare skulle ha fällt över den judiske universitetslektorn Bernhard Tarschy. Dokumentet var på engelska och skrivet på stiftelsens brevpapper och undertecknat av Björn Lundahl i kraft av dennes auktoritet som Sveriges lagliga regering. Anledningen till att Tarschys hade dömts till döden skulle ha varit dennes sionistiska inställning, förbindelser med "världssionismen" samt den hetspropaganda han enligt uppgift bedrev mot Förenade Arabrepubliken. Enligt andra dokument som tidningen publicerade, planerade Lundahl och hans grupp att gasa ihjäl de svenska judarna. Dessa anklagelser illustrerades med en bild på Lundahl iförd uniform som höll på att strypa en man med ett rep! Enligt Expressen var det så de unga nationalsocialisterna fick lära sig att behandla sina motståndare. Den 13 maj ägnades åt rörelsens internationella och interna kontakter, bl.a. utpekades Sant Michaelsordern i Sverige, en Ku Klux Klan-grupp under led-

[7] Carlsson 1993, s. 21.
[8] Carlsson 1993, s. 21-22.
[9] Carlsson 1993, s. 4.

ning av Horace Sherman Miller i Texas och Förenade Arabrepubliken som gruppens samarbetspartners. Expressens reportage präglades av en önskan att framhålla tidningens roll i avslöjandet av affären. Andra tidningar framför allt Aftonbladet höll sig dock mer avvaktande till historien. Redan den 13 maj kunde man läsa på AB:s ledarsida att gruppen sannolikt var "en handfull dårar". DN å sin sida propagerade för att de gripna skulle sinnesundersökas. DN framhöll även att den utpekade Ku Klux Klan-ledaren hade avlidit redan 1963! De tvivel som framfördes på sina håll mot Expressens avslöjanden fick tidningen att den 16 maj på ledarplats gå till attack. I ledaren sade sig Expressen ha skrivit tidningshistoria när de avslöjade "nazistligan" och deras sigillförsedda dödsdomar. Genom den överväldigande dokumentation som tidningens journalister hade tagit fram hade SÄPO kunnat slå till över en natt och tidningen kände sig ödmjuk inför sitt ansvar att vaka över demokratin. Trots att de fått uppskattning från både press och radio hade det från några håll ifrågasatts om risken med ligan varit så stor. Detta var enligt Expressens ledarsida att bagatellisera tidningens arbete.[10]

Historien rullade vidare med oförminskad styrka, i en fyra sidor lång artikel i tidningens söndagsbilaga berättade de båda journalisterna hur deras spaningsarbete hade gått till. Historien var full av de vanliga ingredienserna i en agentroman med utländska kurirer, täcknamn för vapen, nattliga besök i Carlbergska Stiftelsens lokaler i Stockholm och uppgrävda vapenlådor på Marma skjutfält.[11] I reportaget stod bl.a. följande om hur de bägge reporterarna grävde efter vapenlådor på fältet:

> *klädda som skogsluffare, med ryggsäck innehållande smörgåsar och kaffetermosar letade vi oss fram till stubben. Den här gången mötte vi inga nyfikna poliser – i varje fall inga som vi såg. Vi fällde ut två små turiststolar, kamouflerade platsen med stora, grenar från nyhuggna tallar och började gräva. Efter två spadtag var lådan vår. Lådan och innehållet – gasmaskmaterial etc. – fotograferades och filmades. Kamoufleringen togs bort efter det att lådan grävts ner igen. Vi för-*

[10] Carlsson 1993, s. 6-7.

[11] Carlsson 1993, s. 8.

flyttade oss ett 30-tal meter till några fällda träd och andades ut. Spänningen släppte medan vi dukade upp kaffet. Vi kunde konstatera: Vi var inte bluffade – Åtminstone inte vad beträffar gasgömman.[12]

Till tidningen inkom även enligt uppgift tips från hela landet om hemlig nationalsocialistisk verksamhet.[13] Expressens avslöjanden väckte stor uppståndelse. Engelska BBC sände t.ex. ett längre reportage om händelsen.[14] Och i danska tidningar slogs affären upp stort.[15]

Reaktionerna på avslöjandena kom snabbt. Redan den 12 maj inkom Ingrid Segerstedt-Wiberg (fp) med en interpellation i första kammaren. I svaret från inrikesministern nämndes inte Carlberska stiftelsen och den aktuella affären och nationalsocialisterna uppgavs vara obetydliga. Segerstedt-Wiberg undrade då mot bakgrund av de aktuella händelserna vilka åtgärder som skulle sättas in mot den nationalsocialistiska verksamheten. Dagen därpå lämnade C-H Hermansson (k) in sin interpellation till andra kammaren. Hans fråga gällde vilka åtgärder som skulle sättas in för att öka ungdomars kunskaper om nationalsocialismen då det visat sig att Lundahl och hans kumpaner lyckats rekrytera skolungdomar. Ytterligare en interpellation lämnades in till andra kammaren av Lindahl (s). Han såg mycket allvarligt på det inträffade och ville veta om säkerhetspolisen hade tillräckliga resurser för att oskadliggöra antidemokratiska grupper och om de åtgärder som fanns var tillräckliga, Den 26 maj gick inrikesministern i svaromål. Han uppgav att säkerhetspolisen skulle övervaka extremistorganisationer inom rimliga gränser och att de enbart skulle ingripa i fall brott begicks. Han hävdade vidare att även extremistgrupper hade

[12] K G Michanek & Eric Sjöquist, "Vi är skuggade men av vem?", *Expressen* 16/5 1965

[13] Se t.ex. "Hundratals tips till Expressen", *Expressen* 13/5 1965, "Nya Vapen tips minst två personer vet var vapengömman finns i Värmland", *Expressen* 12/5 1965.

[14] "Engelsk TV skildrade hur Expressen kunde avslöja nazistligan", Expressen 18/5 1965.

[15] Se t.ex. *Extra Bladet* 12/5 1965.

rätt att uttrycka sina åsikter och att de lagar som fanns var fullt tillräckliga. Ecklesiastikministern Edenman ansåg att skolan tillhandahöll en bra undervisning om Nationalsocialismen och liknande ideologier. Näste talare i debatten var Lindahl (s) som var mycket kritisk till den proportion som Expressen blåst upp affären till och den skada den kunde orsaka Sveriges anseende utomlands. Han undrade även om polisen gjort sina ingripanden efter Expressens anvisningar. Inrikesministern framhöll å sin sida att polisen hade gjort allt den kunnat för att kontrollera uppgifterna innan de vidtog några åtgärder. I första kammar-debatten hävdade Ingrid Segerstedt Wiberg att avslöjandet om Carlbergska stiftelsen inte var av den arten som man först hade befarat. De flesta som anhållits hade nu frigivits och det var viktigt att de inte gjordes till martyrer.[16] Affären togs upp av många tidningar i landet. Ledaren för Nordiska Rikspartiet, Göran Assar Oredsson, intervjuades t.ex. av Eskilstuna-Kuriren, och uttryckte sitt stöd för Lundahl även om han tog avstånd ifrån dennes metoder.[17]

Den 19 maj avslöjade Expressen namnet på sin huvudkälla. Hans namn var Göran Granquist och uppgavs vara delvis av judisk börd. Enligt tidningen hade Granquist länge arbetat med att avslöja ligan och befann sig nu i Israel eftersom han var rädd för att bli mördad av sina forna vapenbröder. I artikeln framhölls att Granquist själv gett sitt medgivande till att hans namn offentliggjordes, då han ansåg att detta kunde underlätta polisens arbete och nu kunde tidningen överlämna ytterligare bevismaterial. Han beskrevs i reportagen som en person som med risk för sitt eget liv infiltrerat gruppen i syfte att avslöja och krossa den. Publicerandet av Granquists namn kom att sätta ytterligare fart på affären. Aftonbladet hävdade redan samma dag att denne var en notorisk mytoman och undrade om inte hela affären var en bluff. I DN framfördes allt mer kritiska synpunkter och på ledarplats undrade tidningen om Expressen godtyckligt satt rättssamhället i gungning för ett scoop. Enligt DN var Granquist känd hos polisen som en minst sagt fantasifull person och det hade kommit som en chock

[16] Carlsson 1993, s. 26-27.

[17] Göran Assar Oredsson i EK-intervju, *Eskilstuna Kuriren* 15/5 1965.

att denne var inblandad. I Stockholms tidningen skrev tidningens kriminalreporter Jerry Wells att Granquist trodde sig leva i en värld full av agenter som praktiskt taget ramlade över varandra.[18] Göran Granquist, hade en lång förhistoria. Granquist blev bekant med Björn Lundahl omkring 1957. Han var en äventyrlig och fantasifull person, som 1960 tog kontakt med ägaren av två torpedbåtar T-22 och T-23. Dessa ville han sälja till FLN i Algeriet och hade redan tagit kontakt med FLN i Tunis som skickade en kontaktman till Stockholm. Förhandlingarna slutfördes med att Granquist utnämndes till överste i FLN. Betalningen för de båda båtarna skulle erhållas när de båda båtarna förts till Casablanca, men för att göra dessa extra värdefulla skulle de bestyckas. Ligan stal därför vapen ur ett militärförråd. Tullen i Trelleborg lyckades emellertid beslagta vapnen, men Granquist och dennes kumpaner hann fly med T-23. I Casablanca hamnade hela ligan i fängelse innan de transporterades hem till Sverige. Granquist dömdes till sju månaders fängelse för medhjälp till grov stöld och försök till olovlig varuutförsel. Domen ändrades senare till villkorligt. I mars 1965 tog Granquist kontakt med journalisten K G Michanek, som då skrev en artikelserie i Expressen om St. Michaelsorden och överlämnade material om denna. Senare under året tog han åter kontakt, denna gång om Carlbergska stiftelsen. Av försiktighetsskäl, frågade de bägge journalisterna aldrig Expressens kriminalreportar om Granquist trots att denne nämnt sin inblandning i T-23 affären.[19] Om det hemlighetsmakeri som omgärdade själva avslöjandet skrev de bägge reportrarna själva talande i Expressen:

> *Under arbetet med det allra viktigaste filmmaterialet övervakade vi själva att ingen obehörig kunde komma åt att få kasta en enda blick på negativ och kopior. Att det ändå inte läckt ut det allra minsta om våra förehavanden – vare sig till nazistorganisationens medlemmar eller till några andra – betraktar vi närmast som något av ett underverk.*[20]

[18] Carlsson 1993, s. 9-10.

[19] Carlsson 1993, s. 18-20.

[20] K G Michanek och Eric Sjöquist, "det knäppte i dörren – vi började skråla Die Fahne hoch...", *Expressen* 16/5 1965.

Expressen höll hårdnackat fast vid Granquist och hävdade att enda anledningen till att de andra tidningarna ljög var att Expressen vågat avslöja ligans verksamhet. Aftonbladet hävdade att det var i och för sig riktigt av Expressen att belysa nationalsocialismen men att tidningen inte fick glömma bort att även brottslingar och galningar hade rättigheter i ett demokratiskt samhälle. Under de följande sommarmånaderna försökte Expressen att bygga upp bilden av att de var utsatta för en hetskampanj från Stockholms Tidningen och Aftonbladets sida – det antyddes t.o.m. att detta berodde på att tidningarna hade nationalsocialistiska sympatier.[21] Temperaturen höjdes ytterligare när Expressen den 21 maj skrev att deras reportrar blivit mordhotade efter sina avslöjanden.[22] Men redan samma dag släpptes sex av de anhållna.[23]

Under sommaren åtalades Lundahl för förberedelse till väpnat hot mot laga ordning, vilket Expressen tog som intäkt att tidningen haft rätt. Under sommaren 1965 utvecklades det till ett regelrätt ställningskrig mellan Expressen och framför allt Aftonbladet och Stockholms Tidningen. I september återvände Granquist till Sverige det visade sig dock att han riskerade åtal för delaktighet i olaga kårverksamhet. Den 27 november fick affären en ny vändning då Granquist gick till ST:s reporter Jerry Wells och sade att allt var en bluff. Granquist lämnade, tillsamman med Björn Lundahl och Carl G Edquist, in en inlaga till Stockholms rådhusrätt i vilken han tog tillbaka allt han tidigare hade sagt och kallade åtalet om olovlig kårverksamhet för journalistisk fantasi och uppgav att han åkt till Israel därför att han inte längre ville vara med om Expressens dårskaper.[24] På Expressens första sida bemöttes de nya avslöjandena med att Granquist hade ändrat sig då han återfått kontakten med nazisterna. Expressen fortsatte även att anklaga

[21] Carlsson 1993, s. 13-14.

[22] "Nu riktas den nazistiska brev- och telefonterrorn mot Expressen-reportrarna Michaneck och Sjöquist som hotas till livet", *Expressen* den 21/5 1965.

[23] Sex av sju anhållna i nazistutredningen försattes på fri fot, SvD 22/5 1965.

[24] Carlsson 1993, s. 13-14.

Stockholms Tidningen för att vara ovilliga att diskutera antisemitisk propaganda och nazistisk verksamhet. På ledarplats i DN skrevs att den bubbla som blåsts upp till statskuppformat nu brustit, och ut ur den rann nya fantasifulla berättelser, förnedrande bortföklaringar och motbeskyllningar. Desperat fortsatte Expressen att hävda att man trots allt gjort en samhällsnyttig insats. Enligt DN låg det största ansvaret för denna publicistiska och juridiska skandal hos Expressen och DN uppmanade åklagaren att lägga med åtalet.[25] På DN:s ledarsida den 10 juni 1965 stod bl.a. följande:

> *De repressaliehot på arbetsplatser och annorstädes som i Carlbergsaffärens kölvatten drabbade faktiska eller förmenta nazister även utanför den aktuella lilla gruppen är en varning. Det visar hur tunt toleransfernissan sitter när lidelser tänds, tunnare ju rättmätigare de upplevs vara.*[26]

Successivt föll historien i hop som ett korthus och det mesta av bevismaterialet visade sig vara förfalskat eller på annat sätt utan värde, t.ex. visade sig att endast hälften av de beslagtagna vapnen över huvud taget gick att använda, bandinspelningarna visade sig vara redigerade och ihopklippta av flera olika samtal.

Efter att domen mot Lundahl fallit, – han dömdes till 300 kr i böter för olaga vapeninnehav [27] kom affären åter att diskuteras i riksdagen. Där konstaterades att polisens utredning visat att affären var en tidningsanka, vilket kostat samhället stora summor pengar. En riksdagsman undrade över hur mycket pengar Expressen tjänat på affären trots att de fått betala ut en stor summa pengar i skadestånd. Han hyste nu farhågor att nationalsocialismen inte skulle tas på allvar efter det här. Den dåvarande Statsministern Tage Erlander å sin sina påpekade att det psykologiska försvaret kunnat dra nyttiga lärdomar av det inträffade men att Sveriges anseende tagit skada främst i Israel och Sovjetunionen.

[25] Carlsson 1993, s. 15-16.
[26] DN 10/6 1965.
[27] "Det började med svarta rubriker", *SvD* 1/12 1966.

Dessa skador skulle, enligt Erlander, bli svåra att reparera.[28] Efter Lundahl Expressen-affären och dess efterspel, Lundahl stämde framgångsrikt en rad tidningar för att de pekat ut honom som en farlig terrorist, skulle det dröja länge innan några stora avslöjande reportageserier publicerades i tidningarna, man skulle kunna säga att luften gick ur rapporteringen.

Nordiska Rikspartiet och pressen

NRP har alltid haft förmågan att skapa tidningsrubriker, kanske beroende på att partiet under decennier var det "enda riktiga nazistpartiet" att tillgå i landet. De flesta reportageserier om nationalsocialismen i Sverige, vilka sedan andra världskrigets slut, med jämna mellanrum återkommit i pressen, har därför kommit att handla om NRP. En annan bidragande orsak till uppmärksamheten har sannolikt varit partiledningens förmåga till drastiska uttalanden. 1969 återfanns t.ex. ett reportage om partiledaren Göran Oredsson i GT under rubriken "Vi skall ta makten. Jag blir Sveriges Führer"[29] I Västernorrlands Allehanda, kunde man samma år läsa ett dramatiskt reportage om att det skulle finnas 2000 organiserade nynazister i länet.[30] En siffra som faller på sin egen orimlighet. Och så här beskrevs ett möte på Orust i Expressen i september 1956 – samma år partiet bildades:

> *Att man valt just Orust som startplats beror antagligen på att rörelsen här har en egen förkämpe i hr Sven Lundehäll från Ellös. Han öppnad också mötet som faktiskt hade en del åhörare, eftersom vädret blivit vackert och man kunde sitta på stugtrapporna och runt det lilla torget och lyssna på förkunnelsen. Hr Lundehäll började med att blanda in fruktimport, Engelbrekt, Gustav Vasa och Sven Olov Lindholm i sitt anförande innan han överlämnade ordet till partiets ledare f.d. furiren och trägårdseleven Göran Assar Oredsson, som intog nazistisk enskild*

[28] Carlsson, 1993, s. 27.

[29] "Vi skall ta makten. Jag blir Sveriges Führer", *GT* 19/10 1969.

[30] "2000 nynazister i Västernorrland", *Västernorrlands Allehanda*, 9/10 1969.

ställning och började läsa innantill från ett papper med sydsvensk dialekt som kom de garvade Orust-fiskarna undra om de utsatts för en tungomålstalare.[31]

I artikeln blir nationalsocialisterna till ett kuriöst inslag i det svenska folkhemmet. Media har dock alltid haft ett ambivalent förhållande till Nordiska Rikspartiet. Reportagen har pendlat mellan demonifiering och förlöjligande. Ett exempel på detta är en artikel i tidningen SE från 1960, i vilken ett partimöte i Göteborg beskrevs i raljerande ordalag, partiledaren beskrevs som varande av raggarsnitt och mötet som "ganska oförargligt i sin rörande barnslighet."[32] Och så här dramatiskt beskrevs ett möte i Stockholm 1960 av Aftonbladets reporter:

Anhängarna uppgick till ett femtiotal unga, snygga i vanliga fall förmodligen trevliga Stockholmsgrabbar, vilseledda av rashatare och samhällshatare av det slag som drev ut Europa i andra världskriget, av det slag som såg till att sju miljoner judar dödades i gasugnar... Stockholmsföräldrar – var er grabb med på mötet? Ni lär inte kunna se det på bilder i tidningarna. Så fort en pressfotograf gjorde ett försök att ta en gruppbild duckade de ner bakom nazipamfletterna i bänkraderna. Men ni kan ju fråga grabben – och blir svaret ja kan ni ju berätta vad ni vet om trettiotalets nazism och dess följder. Har ni gjort det tidigare – och lagt in hela er övertygelse i berättelsen – så fanns säkert inte chansen att just er grabb skulle vara dagens nynazist. Inte en av dem som i går kväll satt och skrek ; Heil Oredsson.[33]

Beskrivningarna av NRP-ledningen var högst varierande. Så här beskrevs partiledaren i en artikel i Fabriksarbeten 1960:

Det är mycket möjligt att Göran Assar Oredsson skulle ha gjort sig alldeles utmärkt som ungdoms idol, exempelvis i Rock´n roll – branschen om hans håg och begåvning hade legat åt det hållet. Han

[31] "Sverigenazister till offensiv", *Expressen* 2/9 1956.
[32] Nynazisterna! Tänk om Erlander är sovjetspion, Se nr 46, 1960.
[33] "Hitler är vår läromästare säger Rikspartiets ordförande", *Aftonbladet* 6/10 1960.

har utseendet för sig och han älskar att agera. Och drömmer om den stora karriären... hans ambitioner kan knappast kallas blygsamma. Han har själv utnämnt sig till Svenska folkets räddare.[34]

25 år senare är tonläget ett annat, i en artikel i Arbetet i april 1985 beskrivs partiets Riksaktionsgrupper – RAG – som bestående fysiskt vältrimmade blonda och blåögda unga män, som behärskar kampsporter och vapen och bland vilka det finns personer som är ytterst farliga.[35]

Partiets förhållande till media har även det varit dubbelt. Å ena sidan har Nordiska Rikspartiet varit beroende av medierna för att nå ut med sitt budskap. Å andra sidan har uppmärksamheten i samband med rättegångar mot medlemmar och sympatisörer inneburit stora problem. Att framträda i olika sammanhang har självklart varit nödvändigt för partiledningen. Och varje framträdande noterades i partipressen. 1965 i samband med att partihögkvarteret flyttade till Strängnäs, var det mycket skriverier i pressen om partiet, vilket föranledde partiledningen att ge ut ett extra nummer av Nordisk Kamp innehållande i stort sett enbart tidningsartiklar om NRP:[36] Under 1960- och 1970-talen omnämndes även ofta i partiets tidningar vilka dagstidningar etc. som hade haft infört artiklar om NRP och intresserade uppmanades att införskaffa dessa från respektive tidning. Det förekom även att artiklarna trycktes av i faxemil.[37] Stundtals har partiledningen, dock känt sig

[34] "Nynazistisk värvningskampanj bland ungdom", *Fabriksarbetaren* 6/6 1960.

[35] "Ledaren en säkerhetsrisk redan i lumpen", *Arbetet* 14/4 1985.

[36] *Nordisk Kamp* mars 1965.

[37] Se t.ex. *OBS, Nordisk Kamp* augusti-september 1965, s. 3f, *Nordisk Kamp* nr 6-8 1969, s. 26-32f, *Nordisk Kamp* nr 3-4 1970, s. 22-24, 30, Valextra, *Nordisk Kamp* nr 5 1970, *Nordisk kamp* nr 4-5 1970, s. 79, Verksamhetsrapporter, *Nordisk Kamp* nr 3 1972, s. 11-13 Verksamhetsrapporter sommaren 1972, *Nordisk Kamp* nr 4 1972, s. 15-18, Nordiska Rikspartiet i verksamhet över hela landet, *Nordisk Kamp* nr 3 1973, s. 3-4, vad hände, *Nordisk Kamp* nr 4 1973, s. 21, Verksamhet, *Nordiska Rikspartiet nr 3-4* 1978, s. 17, *Nordisk Kamp* nr 2 1970, s. 18-20.

tvingad att gå i svaromål, inte minst internt, – då genmälen inte alltid medgavs NRP av dagspressen, – för att undvika att medlemmar/sympatisörer lämnat partiet p.g.a. media. 1967 ägnade t.ex. partiledningen stor möda åt att bemöta en artikel i Folkbladet Östgöten – med rubriken "Nynazister stramar upp sig värvar folk till Israelkrig". Det som särskilt upprörde Oredsson, var att Nordisk Kamp beskrevs som "Det stencilerade rashatarbladet" och "Det sällsynt illa skrivna hatbladet"; Att Oredsson uppgavs vara trädgårdsarbetare, när denne hade en trädgårdsmästarexamen[38]

1972 deltog paret Oredsson i TV programmet Sommarkväll, och i Nordisk Kamp rapporterades efteråt att TV framträdandet inneburit ett genombrott för partiet och att mängder av intresserade människor hört av sig till NRP för att få information.[39] Om så verkligen var fallet går dock inte att säga. Programmet blev mycket omdebatterat och på tidningarnas debattsidor gick debatten högt om huruvida det var rätt eller fel att släppa fram Oredssons.[40] Det är också från detta program som NRP:s långvariga konflikt med Hagge Geigert härstammar. Denne var programledare för Sommarkväll.

[38] Göran Assar Oredsson, *Folkbladet Östgöten*, *Nordisk Kamp* nr 8-9 1967, s. 26-29.

[39] Göran Assar Oredsson, "Återblick på verksamhetsåret 1972", *Nordisk Kamp* nr 6 1972, s. 4. Det positiva gensvar som partiledningen uppfattade att TV programmet hade haft bidrog till att NRP beslutade sig för att ställa upp i 1973 års val., Apropå, *Nordisk Kamp* nr 4 1972. s. 10-11.

[40] Se t.ex. "Beklämmande att de får göra reklam", *GT* 28/7 1972, "Tanklöst släppa fram Oredsson", *GT* 27/7 1972, "Fortsätt Hagge!", *GT* 27/7 1972, "Ruggig sommarkväll med Strängnäsnazist", *Folket* 27/7 1972, "Ta inte upp nazismen utan analys och bakgrund", *GT* 26/7 1972, "Herrskapet Oredsson som Sommarkväll-underhållare", *Helsingborgs Dagblad* 26/7 1972, "Borde TV ha stoppat nazistledaren från Strängnäs", *Folket* 27/ 7 1972 "TV-tittarna tackade Hagge efter utskällningen i Sommarkväll", *GT* 26/7 1972, "Björn Moback, Fick nynazisterna draghjälp av TV?", *GP* 5/8 1972 Per Nilsson –Tanner, "Stackars lille Tor Rommel", *Östersundsposten* 10/8 1972, Rune Moberg, "Den kvällen hängde sig herr Oredsson", *Se* nr 32 1972, "GT fick ett brev", *GT* 8/8 1972.

All press är inte bra press

Ett ständigt återkommande problem för Nordiska Rikspartiets ledning har varit skriverier kring rättegångar mot medlemmar och sympatisörer. 1977 skickade någon eller några runt tidningsartiklar rörande rättegångar mot NRP-medlemmar till medlemmar i partiet. I ett internt cirkulär bemötte Göran Assar Oredsson innehållet i tidningsartiklar:

> *NRP-medlemmar skulle under spritfest börjat kasta ut möbler. LÖGN! En ny medlem hade anslutit sig till Nordiska Rikspartiet. Ortsgruppsledaren och en NRP-kamrat uppsökte den nye. Denne nye är medlem i FBU och har en broder som är bergsprängare möjligen för att imponera på ortsgruppschefen och kamraten visar den nye att han har dynamit och kastar en sådan laddning rakt i knäet på NRP-kamraten, som i förskräckelse far upp ur stolen som i sin tur brakar genom fönstret (stolen blev möbler i pressreportaget)... Under en tjänsteresa skulle NRP kamraterna ha förstört en hel SJ-kupé. LÖGN! För det första var det ingen tjänsteresa. Det var en privatresa så lite med NRP att göra, att endast två av sällskapet var NRP- medlemmar!! En av ressällskapet, icke medlem i Nordiska Rikspartiet har sönder kupéfönstret i samband med fåfänga försök att öppna det.*[41]

Den här typen av artiklar har dock varit frekventa under årens lopp, liksom bemötanden av samma typ som ovan. I Nordisk Kamp 1991, beskriver Göran Assar Oredsson, en av de många konsekvenser som de braskande tidningsrubrikerna fått för partiet:

> *Av press och annan massmedia utmålas nationella rörelser och bland dem Nordiska Rikspartiet föra en verksamhet, som föga stämmer med verkligheten, men får eller har fått folk att söka sig till oss i tron att uppgifterna i massmedia stämmer. Det rör sig naturligtvis inte om några massanslutningar och den typen av 'medlemmar' försvinna ganska snart, när de finna att bilden från massmedia inte stämde.*[42]

[41] Ärade Läsekrets, Odat Göran Assar Oredsson, (i författarens ägo).
[42] "Till Läsekretsen", *Nordisk Kamp* nr 4 1991, s. 2.

Den massmediala uppmärksamheten 1979, i samband med att TV visade serien Förintelsen upplevdes av partiledningen som särskilt besvärlig. I NRP-Bulletinen 1990 stod följande om partiets syn på bevakningen:

Ideligen får allmänheten veta att vi är ett 'litet parti' till och med ett 'ytterst litet part' med högst hundra medlemmar. Av dessa hundra medlemmar har tydligen minst tusen avhoppat, ty det finns ingen gräns för hur många 'avhoppade NRP-medlemmar' man har som källa. Av dessa endast och på sin höjd hundra medlemmar är det bara ett tio tal som är aktiva. Men ack va dessa tio tycks klara allt om man skall tro massmedia: De spränger varuhus i Mariestad, de slänger brandbomber i Västerås, Hudiksvall... De sticker ner bögar i Göteborg... De skickar brevbomber och terroriserar hela samhällen... Dessutom sover dessa tio aldrig. De är verksamma dygnet runt tydligen och förflyttar sig på nolltid för att vara på plats samtidigt.[43]

Citatet är en grov karikatyr av mediabevakningen, vid den här tidpunkten, men det ligger en viss sanning i det som sägs. Bevakningen pendlar ofta mellan ett nedtonande av antalet medlemmar, samtidigt som olika organisationer i detta fall NRP stundtals görs ansvariga för mängder av olika fall av brottslighet. Nu är dock inte antalet medlemmar i en grupp i sig något kriterium på en grupps farlighet. Det är inte antalet individer som är avgörande utan vad dessa gör. Men i rapporteringen kopplas ofta farlighet till antalet individer, dvs. ju större en grupp anses vara desto farligare är den.

Medias intresse för NRP tas stundtals som ett bevis på hur mycket "makthavarna och samhället" fruktar partiet. 1981 hette det t.ex.:

Varför vädrar massmedia genast korn på Nordiska Rikspartiet bara en neger råkar halka på ett bananskal någonstans i vårt land? Varför ges Nordiska Rikspartiet skulden för raskravaller m.m? Varför intresserar sig SÄPO för NRP och undrar över våra utlandskontakter? VARFÖR, VARFÖR OCH VARFÖR OCH ÅTER VARFÖR? Ack. skribenter vad ni gör er löjliga alla era krumbukter och visade

[43] Göran A Oredsson, "Hetsjakt", *NRP-Bulletin* nr 4 1990, s. 3.

förmåga att snubbla över egna påståenden. Och Nordiska Rikspartiet förmår ni inte störa, inte det minsta, ty vi vet att PARTIET ÄR STARKT OCH BLIR STARKARE! Nordiska Rikspartiet har aldrig förklarat krig mot samhället, utan det är det demokratiska samhället som förklarar krig mot NRP.[44]

NRP:s ledning uppger i detta sammanhang, vilket åter vittnar om den ambivalenta inställningen till media, att de stundtals haft nytta av demonifieringen av partiet. I en artikel författad av en sympatisör stod t.ex.; "Skrivandet blir för oss en tillgång, ty så kommer folk till oss och till Nordiska Rikspartiet och finner man ljuger ju och så kommer följdtanken; När motståndarna till NRP och G.A Oredsson kan ljuga så fantastiskt i det lilla hur mycket ljuger man då inte om deras ideologi."[45]

Media och bevakningen av rättegångarna mot medlemmar och sympatisörer till Nordiska Rikspartiet 1986/87

Vid årsskiftet 1985/86 greps en rad av NRP:s medlemmar och sympatisörer i Göteborg. Detta kom att bli inledningen på den s.k. NRP-hävan som kom att pågå i olika omgångar fram till 1987. Rättegångar mot aktivister kom även att hållas på andra håll i landet bl.a. i Växjö. Aktivisterna var åtalade för mord, mordbränder, skadegörelse, olaga hot m.m.[46] De första gripandena skedde mot två skinheads som i oktober 1985 mördade en äldre judisk homosexuell man. De hade träffat mannen på ett kafé i centrala Göteborg, som vid denna tidpunkt var ett populärt tillhåll för skinheads och följt med honom hem för att äta och dricka. De uppgav sedermera att mannen börjat att "tafsa" på den ene av dem och att de därför dödade honom. För att dölja sitt brott satte de bägge eld på lägenheten. Den ene av aktivisterna kom att dömas till

[44] Göran Assar Oredsson, "Hat våg", *Nordiska Rikspartiet* nr 2 1981, s. 4.
[45] "Men...", *Nordisk Kamp* nr 3 1981, s. 3.
[46] *I Växjö ställdes fyra aktivister inför rätta*, Lööw, 1995, s. 145ff.

sluten psykiatrisk vård och den andre till fyra års fängelse.[47] Detta fall kom i den massmediala bevakningen av NRP-rättegångarna i stort sett att frikopplas från de övriga fallen, trots att det i realiteten var inledningen på den långa rättsprocessen. Fallet fanns inledningsvis med i reportagen men försvinner efter hand. Det utbredda våld mot homosexuella som NRP-gruppen gjort sig skyldiga till överhuvudtaget[48], får en nedtonad roll i mediarapporteringen som kommer att koncentreras kring mordhot mot kända personer.[49] Oförmågan att hantera den utpräglade homofobi som är en del av den nationalsocialistiska och rasideologiska ideologin, präglar rapporteringen, på samma sätt som Bosse Lindquist, vilket tidigare berörts, visar att den utmärkte rapporteringen kring mordet på en homosexuell ishockeyspelare i Västerås 1995. Den starka koncentrationen kring mordhoten mot kända personer, har också medfört att den bild som lever kvar av rättegångarna är just detta. Mordet, misshandelsfallen och mordbränderna har i stora stycken försvunnit ur medvetandet. Hot mot kända personer har sedan dess varit ett säkert sätt att hamna på löpsedlarna, medan det mindre glamourösa vardagsvåldet och konfrontationerna för det mesta hamnar i skymundan.[50] Hot mot kända personer, bedöms i många fall ha ett större nyhetsvärde än vardagskonfrontationer.

[47] Dom DB nr 317 B 705307/95 Göteborgs tingsrätt.

[48] Lööw 1995 s. 143.

[49] Heléne Lööw, "Nazismen i Sverige 1980-1997: den rasideologiska undergroundrörelsen i Sverige 1980-1997", *Ordfront* 1998, s. 39. (Cit Lööw 1998.)

[50] Se t.ex. kändisar på hemlig dödslista, *Aftonbladet* 9/8 1992, Vam-terror mot politiker, *GP* 12/10 1992, 100 lever i ständig sträck, *Arbetet* 12/10 1992, Tio kända svenskar på Vams dödslista, *Expressen* 11/7 1992, De hotas av VAM;s terror, *Expressen* 4/5 1993, Nynazister hotar rikspolischefen, *Aftonbladet* 24/5 1992, Dödslista hittad hos känd nazist, *Aftonbladet* 21/9 1991.

Media och Vitt Ariskt Motstånd

Beteckningen Vitt Ariskt Motstånd (VAM) dök – tillsammans med Unga Nationalsocialister i Sverige (UNS) och Göteborgs och Borås SA[51] – första gången upp på ett flygblad, som producerats av Göteborgsgruppen några månader innan nätverket blivit offentligt känt. I massmediarapporteringen förvandlades gruppen till VAM. UNS tolkades av vissa journalister som underrättelse och säkerhetstjänst, Göteborgs och Borås SA försvann helt ur rapporteringen. Efter att beteckningen VAM, blivit "lanserad" i pressen antog delar av den rasideologiska undergroundkulturen, av olika skäl, detta namn.[52] En svensk TV-dokumentär om den växande nynazismen i Tyskland – "Wahrheit macht frei" – vilken visades i september 1991 ökade markant det massmediala intresset för det rasideologiska nätverket.[53] De rättegångar mot framträdande aktivister – som ägde rum efter att filmen visats – fick mycket stort utrymme i media.[54] VAM blev under denna period, tillsammans med den s.k. lasermannen – vilken dödade en och skadade tio invandrare – förstasidestoff. I december 1991, kom även en våg av bombhot och attentat som tillskrevs VAM. De flesta av hoten var falska och den bomb som exploderade på centralstationen i Stockholm visade sig vara ditlagd av en bankrånarliga som gick

[51] UNS och Göteborgs och Borås SA är Göteborgs/Borås-baserade grupper och flygbladet var en samproduktion mellan dessa och den Stockholmsbaserade VAM-gruppen, för flygbladet se, Flygblad "Flyktingar har vi råd med men inte de äldre". Flygbladet trycktes även upp som affisch.

[52] Lööw 1998, kap. 3.

[53] Mette Krabbe, Malin Lundgren, *Nynazism i kvällspressen: En studie av hur nynazism framställts i Aftonbladet och Expressen*. B-uppsats i media – och kommunikations vetenskap, Göteborgs Universitet, VT 1992.

[54] Se t.ex. "Nazistledaren, Jag är skyldig", *Aftonbladet* 9/11 1991, "Vågar de peka ut nazistledaren", *Expressen* 22/11 1991, Jag skulle kunna mörda min familj, *Expressen* 9/1 1992, "Rasismens nya finniga ansikte", *Idag* 1071 1992, "Vi skjuter fler om inte Lund släpps", *Aftonbladet* 28/1 1992, "Jag är beredd att offra livet i kampen", *Idag* 9/1 1992, "Största pådraget i staden någonsin", *Östersundsposten* 8/1 1992, "Lugn inledning på naziträttegången", *Sundsvalls tidning* 9/1 1992.

under namnet militärligan. Enligt Tore Bjorgo, bidrog dessa händelser till att VAM-gruppen och andra rasideologiska revolutionärer, visade att de kunde "skaka ZOG", praktiskt taget utan att lyfta ett finger på egen hand!"[55] Den massiva exponeringen av gruppen hjälpte till att skapa bilden av gruppen som en beväpnad, hemlig terroristorganisation. I en stor del av nyhetsreportagen framställdes gruppen just så[56], men det fanns motbilder. I tidningen Z publicerades t.ex. en ironisk artikel om VAM-arna och deras bankrån under rubriken Jönssonligan på riktigt; Att vilja men inte kunna – svenska nazister gör parodi på sig själva.[57]

Uppmärksamheten påskyndade i viss utsträckning skapandet av nätverket. Media gjorde symbolerna, uniformerna, kontaktadresserna och budskapet känt för en större allmänhet. Detta skedde bl.a. genom en tämligen omfattande exponering av boxadresser och telefonnummer till olika grupper. Detta kom, i viss utsträckning att innebära, att till viss del kriminella ungdomsgäng och andra, vilka tidigare haft rasistiska åsikter, plötsligt hittade en uttrycksform för sina tankar och en motivation till en viss del av sin kriminalitet. Dessa grupper, återfanns dock i utkanten av det egentliga nätverket och var i bland fullkomligt okända för det samma. Dessa "rasistiska frilansare" utgjorde/utgör även till viss del ett problem för nätverkets kärnaktivister därför att de inte kan eller kunde kontrollera dem. Ett antal ledande aktivister, har exempelvis klagat över de problem de hade att bli av med *"vissa galningar"*, och en aktivist hävdade att de omfattande skriverierna hade varit som att annonsera efter psykopater och tillade att

[55] Bjorgo 1997, s. 121.

[56] Se t.ex. 2Hemlig svensk nazist-grupp jagas", *Aftonbladet* 24/5 1991, "De var rustade för ett raskrig", *Aftonbladet* 16/11 1991, 2Nazist-ligans gömställe", *Expressen* 9/8 1991, "En av de häktade i Ludvika nyckelperson i terrorgruppen VAM", *TT* 18/8 1992, "Våld och terrorism är VAM:s kampmetoder", *Dalademokraten* 17/8 1992, "De var rustade för krig", *Aftonbladet* 8/8 1992. "Vi har rätt att avrätta", *Expressen* 21/12 1992. "Per vill kämpa för vita rasen", *Norra Skåne* 1/10 1991.

[57] Sven Svensson, "Jönssonligan på riktigt; Att vilja men inte kunna – svenska nazister gör parodi på sig själva", Z, nr 3 1993.

responsen varit överväldigande.[58] En annan aktivist kommenterade det på följande sätt; "*VAM har väll mer vart ett namn, det var väll så att det drog till sig en djävla massa skumma typer, Hollywood-nazister*".[59] Det förekom även, att personer med rasistiska/främlingsfientliga åsikter, bildade egna smågrupper, för att sedan försöka ansluta dessa till VAM. Det som i media gick under beteckningen VAM var således i verkligheten en rad – stundtals rivaliserande – smågrupper med en flytande medlemskader. Det är viktigt att framhålla att rapporteringen i media inte gjorde någon till rasist, de som startade olika smågrupper eller försökte ansluta sig till redan existerade, hade med visshet gränsande sannolikhet redan rasistiska åsikter. Vad rapporteringen och framför allt det faktum att adresser och telefonnummer till olika organisationer flitigt exponerades, bidrog till var att personer med rasistiska åsikter fick kännedom om likasinnade.

1992 väckte också en händelse, där flickvännen till en av de som utpekats som ledande medlemmar av VAM sköts i ansiktet, stor uppmärksamhet. Intresset ökade särskilt då aktivisterna till en början uppgav att det rörde sig om ett attentat från invandrare eller anti-rasister. Men efter en tid visade det sig att det var en av aktivisterna som av misstag skjutit kvinnan.[60] Händelsen ägde rum mitt under den mest intensiva perioden av den s.k. lasermannen-affären och attentaten mot flyktingförläggningar och asylsökande och bidrog till att ytterligare höja temperaturen på debatten. Fem år senare återfinns mer eller mindre organiserade grupper av militanta rasideologer på en lång rad orter i landet, vilket vittnar om att den expansiva fasen i början av 90-talet, kombinerat med den omfattande massmediala uppmärksamheten gav resultat.

[58] Lööw 1993.

[59] Band Intervju med MS 4/7 1994, (Cit M.S 4/7 1994).

[60] Se t.ex. "Vi borde lagt korten på bordet", *Aftonbladet* 22/2 1992, "Det var rasisterna som sköt", *Expressen* 21/2 1992, "Skjutna flickans fästman berättar", *Expressen* 16/2 1992, "Nynazisterna har gått under jorden", *Idag* 16/2 1992, "Rasist skulle skjutas", *Expressen* 15/2 1992, "Någon ville hämnas", *Aftonbladet* 16/2 1992.

De nationalsocialistiska och rasideologiska gruppernas syn på media

De nationalsocialistiska och rasideologiska gruppernas förhållande till media är, som antytts i avsnittet om Nordiska Rikspartiet, komplicerat. Å ena sidan är de i vissa situationer beroende av media för att nå ut med sitt budskap. Å andra sidan betraktar de medierna som en del av den judiska världskonspiration aktivisterna tror styr världen. En stor del av de artiklar som publiceras i olika Vit Makt tidningar som berör denna eller Zionist Ockupational Government (ZOG) som den kallas, behandlar media, som uppfattas som ZOG:s främsta medel för att pacificera och indoktrinera befolkningen.[61] En aktivist fällde t.ex. följande omdöme om media:

> *dom får akta sig journalisterna på en del tidningar och i en del sammanhang, så att det inte händer någonting, det finns en massa människor ute i landet som inte gillar det här, och saker kan ju som sagt hända, ja jag skulle inte göra något men det finns andra som har en annan uppfattning*[62]

Om aktivisternas förhållande till media och om vilka som framträder respektive inte framträder i media, replikerade en aktivist; *"de har bara fått korn på några av oss och dom kör dem hela tiden, vi andra är doldisar för dom och det är så det ska vara."*[63]

Parallellt med kritiken av pressens bevakning av bl.a. NRP[64] finns åtskilliga artiklar i NRP-pressen om hur pressen försöker att tiga ihjäl partiet,[65] vilket vittnar om en i grunden ambivalent

[61] Lööw 1998 kap. 9.

[62] Intervju med aktivist som önskar vara anonym oktober 1991.

[63] Intervju med aktivist som önskar vara anonym februari 1992.

[64] Se t.ex. NRP upprop inför valkampen 1991 (stora delar av denna pamflett behandlar pressens bevakning av NRP i samband med den s.k. VAM-vågen 1991).

[65] Se t.ex. "Hemlig stämplat! Men NRP-Bulletinen kan berätta", *NRP, Bulletinen* nr 1 1996, s. 2, Göran A Oredsson, "När det passar nämner man Nordiska Rikspartiet. men mestadels passar det inte alls...", *Nordisk Kamp* nr 1-2 1988, s. 2.

inställning. NRP-ledningen har även vid ett flertal tillfällen anmält tidningar, radio och TV-inslag till pressens opinionsnämnd och radionämnden.[66] Bland annat skrev partiledningen till olika nyhetsredaktioner med anledning av medias rapportering av de omfattande rättegångarna mot medlemmar och sympatisörer i Göteborg i mitten av 1980-talet.[67] Partiet har även vid ett flertal tillfällen skickat protestbrev till radio, TV och tidningar.[68] Även företrädare för olika rasideologiska grupperingar har stundtals skickat protestbrev till tidningar, radio och TV.[69]

Journalister som hatobjekt

Många av de som fått sina namn och adressuppgifter utsatta i t.ex. Nordiska Rikspartiets tidningar har varit journalister. Det förhållande att journalister som skriver för partiet misshagliga saker har fått sina namn- och adressuppgifter utsatta i partiets tidningar och blivit hotade och trakasserade, har i sin tur – naturligt nog – bidragit till att partiet fått ännu sämre press, vilket i sin tur medfört flera namnpubliceringar osv. Om medias anklagelser om att NRP hetsar mot journalister skrev Nordisk Kamp följande 1974:

[66] Se t.ex. PL. anmälde Fib till PO, *Nordisk Kamp* nr 2-3 1977, s. 10-11 Fib Aktuellt for med grov osanning, intern cirkulär 1972. I detta cirkulär återges en artikel i Fib Aktuellt, där en person som i artikeln beskrevs som sexklubbsinnehavare, ficktjuv, f.d. fängelsekund etc. uppgav att denne genom att utge sig för att vara nazist utan säkerhet lyckats låna en större summa pengar av en till NRP närstående person. Enligt NRP-cirkuläret och de till detta bifogade handlingarna hade pengarna – en betydligt mindre summa än den som uppgavs i tidningsartikeln – sedan länge återbetalts, dock ej helt av den som lånat pengarna, utan delvis av dennes anhöriga. Genmälde till Aftonbladet, *Nordisk Kamp* nr 6-7 1969, s. 7.
[67] Göran A Oredsson, "Hårda Tider – håll samman", *NRP-Bulletin* nr 4 1987, s. 6-7.
[68] Se t.ex. *NRP-Bulletin* nr 1 1985, s. 9.
[69] Lööw 1998, s. 115.

Det är, avslutningsvis sagt i detta ämne, närmast löjligt att höra Aftonbladet gråta om hetskampanjer, när tidningen själv, näst Expressens Lundahlaffär, tidningen Folket och kollegan GT i Göteborg, är obestridlig guldmedaljör på hetsgebitets område. I hat, hot och hets kan varken Nordiska Rikspartiet eller Nordisk Kamp överträffa den slags dagspress i allmänhet och Aftonbladet i synnerhet.[70]

I ett annat sammanhang uppgavs orsaken till att en fotograf blivit trakasserad av NRP-medlemmar vara att denne, inte hört av sig till NRP med krav om ersättning för en bild som NRP publicerat, utan i stället polisanmält den ansvarige utgivaren. Oredsson, som hävdade att han hade betalt om fotografen hört av sig dömdes i tingsrätten, men friades i hovrätten.[71] Och i ett odaterat brev till partiledningen skrev en ilsken medlem om sina kontakter med media "Om det finns ett helvete hoppas jag att alla journalister brinner där."[72] Några av åtalen i samband med de tidigare berörda rättegångarna mot NRP-medlemmar och sympatisörer i mitten av 1980-talet gällde hot och trakasserier mot journalister. Om varför en journalist hotats till livet svarade en av de åtalade:

Han har skrivit en massa om NRP. Det kan ha varit något mordhot och sedan att han skulle ge fan i att skriva om NRP... Jag sade till honom, ditt djävla svin, jag ska döda dig, du ska ge fan i att skriva en massa skit om NRP.

En annan medlem uppgav att en annan journalist, som denne hotat, uppträtt "barnsligt" när han polisanmält hoten och att han ansåg att journalister måste vara vana vid och härdade när det gäller sådant där.[73]

[70] Oredssons tal, nordisk Kamp nr 3 1974, s. 7.
[71] Partiledare Oredsson referar rättegången mot NRP-ynglingarna i sthlm 23-28 juli, samt ger kommentar och bakgrundgrundsbeskrivning om orsakerna till händelsen, Nordisk Kamp nr 4-5 1974, s. 6.
[72] Ärade NRP (odaterat brev, kopia i författarens ägo).
[73] Lööw 1998, s. 36.

Journalister återfinns även bland dem som fått sina namn och adresser utsatta i 1990-talets rasideologiska undergroundkulturs tidskrifter. Det sista numret av tidningen Storm som utkom 1993 innehöll bl.a. namn, adresser, telefonnummer etc. till personer som utpekas som "fiender till den vita rasen", bland dem några journalister. Publiceringen får juridiska konsekvenser. I juni 1995 döms en ledande Stockholmsaktivist till fyra månaders fängelse för uppvigling, för en av de artiklar som publicerades om "fiender till rörelsen". En aktivist som sålt några exemplar av tidningen döms i Malmö tingsrätt, men slipper ytterligare påföljd eftersom han redan skall avtjäna ett fängelsestraff för andra brott. Detta är två av de fåtaliga domar som har avkunnats och som har anknytning till publiceringen av utpekade fienders namn och adresser.[74] Det finns dock inga uppgifter om hur pass vanliga hot och trakasserier mot journalister verkligen är. Det är givetvis också så att långt ifrån alla hotbrev eller trakasserier som journalister drabbas av och som har ett rasistiskt, antisemitiskt eller främlingsfientligt innehåll kommer från organisationer.

Konsten att själva skapa nyheter

I vissa lägen har nationalsocialistiska och rasideologiska grupper försökt använda sig av medierna för att nå ut med sitt budskap eller göra organisationen känd. Nordiska Rikspartiet har givetvis t.ex. under årens lopp på olika sätt sökt uppmärksamhet. Inför valet 1973 uppmanades partiets anhängare att ringa till radio och TV:s telefonväkteriprogram och föra partiet på tal – dock ej i telefonslussen, eftersom de kalkylerade med att samtalen i så fall skulle sorteras bort.[75] NRP:s medlemmar och anhängare har även varit flitiga insändarskribenter, dock refuserades deras insändare för det mesta. De som blivit införda noteras nogsamt i partiets

[74] Lööw 1998, s. 88.

[75] Viktig information till NRP:s medlemmar och sympatisörer med sikte på sommarens aktiviteter och valet 16 september, Heinz Burgemeister, stf pl.

press och interna skrivelser.[76] Under en lång rad år skickade partiet även ut varje NRP-skrift till ett 60-tal dags- och veckotidningar – i förhoppningen om att dessa skulle skriva något om partiet eller tidningen. Detta upphörde dock av ekonomiska skäl.[77] Även 90-talets rasideologiska smågrupper har skickat tidningar och propaganda material till tidningsredaktionerna i förhoppning om publicitet, samt försökt få in insändare och debattartiklar. Stundtals har de dock tagit till mer drastiska metoder. I samband med firandet av Hitlers födelsedag den 20 april anordnade några aktivister i en mindre stad ett lokalt firande. Då ingen lade märke till det, ringde en av aktivisterna till lokaltidningen och utgav sig för att vara en upprörd medborgare som råkat få syn på firandet. Tidningen ryckte ut och reportaget om firandet följdes av flera andra, då gruppen fortsatte att anonymt förse tidningens reportrar med uppgifter, experter på ämnet inklusive författaren till denna artikel intervjuades om aktiviterna. Några aktiviteter att tala om var det dock inte frågan om, men samtliga inklusive undertecknad föll för tilltaget.

Hot mot kända personer, resulterar som tidigare nämnts ofta i omfattande publicitet. Detta är något som personer som vill etablera sig i den rasideologiska undergroundkulturen stundtals exploaterat – med mycket obehagliga konsekvenser för de utsatta. Så var t.ex. med visshet gränsande sannolikhet fallet med den uppmärksammade affären kring Aftonbladet och hoten mot Alexandra Pascalido och Claes Cassel.

Vad blir nyheter

En intressant fråga i sammanhanget är vad som blir nyheter och varför? Detta är dock en komplicerad fråga som det här inte finns möjlighet att i detalj belysa annat än i form av några korta reflektioner. Något som är slående när man i många år har bevakat dessa

[76] Se t.ex. Rapporter från Nordiska Rikspartiets verksamhet 1971 (i författarens ägo), "Censur på Fagersta-posten", *Nordisk Kamp* nr 6-6 1970, s. 26-28.

[77] "NRP och massmedia", *NRP-Bulletin* nr 2 1982, s. 2.

frågor är att vissa typer av händelser får ett enormt genomslag. De refereras överallt och renderar stora textmängder, medan andra händelser, endast uppmärksammas lokalt eller inte alls. Brott som begås i storstäder eller visar sig ha en viktig principiell betydelse blir ofta mer uppmärksammade än de som sker på små orter. Även vem som är offer kan, som tidigare berörts vara avgörande, anonyma hot mot en artist eller en politiker blir ofta mer omskrivet än våldsbrott riktade mot asylsökande eller homosexuella.

Journalisten Anna-Lena Lodenius har studerat pressens rapportering under perioden november och december 1997. Totalt rör det sig om mellan 500 till 600 klipp per månad. Den i särklass mest omskriva händelsen under perioden var en medlem av tidningen Nordlands redaktions föredrag vid Umeå universitet. Under december 1997 publicerades minst 68 nyhetsartiklar och intervjuer, 26 ledare, 31 krönikor och 68 debattinlägg. Den största uppmärksamheten tilldrar sig annars demonstrationer av olika slag. Under november – december 1997 ägde en rad demonstrationer rum på olika håll i landet. Den som väckte störst intresse var en demonstration i Stockholm på årsdagen av Kristallnatten, i vilken några hundra aktivister deltog. Demonstrationen fick en principiell betydelse dels därför att den ägde rum på årsdagen av Kristallnatten. En betydligt våldsammare demonstration ägde rum i Linköping den 30 november, då ett 30-tal aktivister attackerade ett hundratal personer. Tre personer fördes till sjukhus och fyra aktivister greps, resulterade med undantag av en notis i Expressen inte i några artiklar i riksmedierna, däremot omfattande publicitet i de lokala tidningarna. Lodenius hävdar att om det inte finns några förväntningar på bråk, kan förhållandevis stora evenemang lämnas obevakade av medierna. Firandet av den svenske nationalsocialistiske ledaren Birger Furugårds födelsedag i Karlskrona den 13 december uppmärksammades t.ex. bara av tidningar med Karlskrona som spridningsområde. En bidragande faktor var sannolikt att firandet ägt rum i flera år utan några motdemonstrationer eller andra incidenter. En stor mängd klipp rör brottslighet där gärningsmännen misstänks vara rasister. Det är inte alltid de grövsta brotten som väcker störst uppmärksamhet. Störst andel klipp (17 artiklar) under perioden handlar om att tidningen Nordland

skickat ut brev med e-post på julafton där de berättar om sin oro för att den vita rasen håller på att dö ut. Avgörande för att denna nyhet fick så stor spridning var antagligen att hela 70 000 personer drabbats av dessa brev, samt att de skickats ut en dag som vanligtvis är fattig på nyheter.

Möjligen bidrog också det faktum att händelsen ägde rum på Internet som uppenbarligen fortfarande uppfattas som en ny och attraktiv företeelse. Det finns ett flertal andra artiklar under perioden som också handlar om Internet, t.ex. om hur antirasister och rasister registrerar varandra och hur en rasideologisk s.k. chatkanal drivits från Mölndals sjukhus.

Vissa enstaka rättsprocesser följs av media under långa perioder, även om många av de enskilda artiklarna i sig inte innehåller någon särskilt dramatisk information. En sådan följetong är det brutala mordförsöket på en grekisk invandrare i Ytterby 12 september 1997. Rättsprocessen, som pågick under senhösten 1997, refererades av alla större tidningar, och även av många lokala media. Detta intresse kan inte enbart förklaras av brottets art, händelserna i Ytterby var inte fullt så sällsynta som de framställts i media. Snarare handlar de många artiklarna om det faktum att läsarna förväntas känna till vad som hänt och därför vara intresserade av mer fakta.

Samtidigt finns andra fall som inte får tillnärmelsevis samma publicitet som Ytterby-målet. När två 16-åriga killar i Gävle går upp i ett hyreshus och knivhugger två invandrare samt slår dem med batong blir det en notis i lokaltidningen (Arbetarbladet 911219). En 18-årig flicka i Karlskrona misshandlas så svårt att hon tror att hon ska dö, händelsen videofilmas och finns dokumenterad. Ett enda klipp finns inhämtat, i lokaltidningen Sydöstran (971115). Det som skrivs minst om totalt sett är olaga diskriminering: endast 4 klipp under hela perioden.

Även allmänhetens kännedom om vissa orter tycks öka uppmärksamheten i riksmedia. Trollhättan blev riksbekant i samband med en serie händelser i början av 90-talet, bl.a. en grov misshandel av en somalisk flykting och den s.k. moskébranden. Det gav Trollhättan ett segdraget rykte som ett starkt rasistfäste och har säkert bidragit till mängden av reportage i olika media. På senare år

har de skånska kommunerna Vellinge och Klippan uppmärksammats på ett liknande sätt och fått ett rykte som "rasistort".[78] En bidragande orsak till att händelser på orter där det redan ägt rum uppmärksammade fall får mer publicitet är att journalisterna känner till orterna i fråga, det finns gott om bakgrundsmaterial att fylla ut med och orterna är även kända sedan tidigare av läsare och inte minst debattörer som bidrar med krönikor och debattartiklar.

Att föreläsningen vid Umeå universitet uppmärksammades så stort kan te sig lite märkligt mot bakgrund av att nationalsocialister, rasideologer och antisemiter sedan 1960-talet föreläst och deltagit i debatter i landets skolor utan att det väckt tillnärmelsevis samma intresse eller upprördhet.[79] Under 1991 anlitades t.ex. Ahmed Rami som föreläsare på folkhögskolor och vid flera gymnasier i Stockholmsområdet. Det förekom även att elever deltog i hans sändningar på temat att förintelsen var en "judisk bluff." Och i ett inlägg på DN-debatt försvarade en gymnasielärare Ramis medverkan i undervisningen och antydde att domen mot denne berodde på en judisk konspiration inom rättsväsendet.[80]

Det förhåller sig också så, vilket berörts när det gäller våldet mot homosexuella, att när offret eller gärningsmannen eller båda till en början synes falla utanför mallen så dröjer det innan uppmärksamheten riktas mot det väsentliga. Så är stundtals faller med antisemitismen och ett typfall på detta är Ahmed Rami och dennes Radio Islam. Här har vi en antisemit som inte uppfyller den stereotypa karikatyren. Radio Islam inledde sina närradiosändningar i Stockholmsområdet 1987. Radio stationen uppgavs vara "anti-sionistisk" och "pro-palestinsk". När sändningarna inleddes

[78] *Rasistiskt och främlingsfientligt våld: Rapport från Arbetsgruppen med uppgift att motverka och förebygga rasistiskt och annat etniskt relaterat våld*, Ds 1998:35, s. 162-169.

[79] Se t.ex. "Partiledaren, Kampåret 1961", *Nordisk Kamp* nr 4 1961, s. 1, "Nazistkampanj bland studenterna", *Skånska Dagbladet* 9/1 1960 "Obskyr tidning utdelas", *Lunds Dagblad* 20/1 1960, Göran A Oredsson, brev till författaren 8/5 1996.

[80] Håkan Holmberg, "Bara rättsväsendet fungerade", i *Det Eviga hatet: Om Nynazism, Antisemitism och Radio Islam*, Borås 1993, s. 59.

hävdade, stationens ansvarige Ahmed Rami, att syftet med radiostationen var att fördjupa vänskapen mellan svenskar och muslimer bosatta i Sverige, samt att fördjupa den politiska kunskapen om Palestinafrågan.[81] Enligt Henrik Bachner, fick Radio Islam i denna uppfattning stöd av en rad debattörer, vilka hävdade att närradiostationen företrädde en legitim ståndpunkt inom ramen för Mellan-österndebatten.[82] Och Per Ahlmark, hävdar att avslöjandet om Radio Islams verksamhet 1987, präglades av likgiltighet. Få medier var intresserade av att belysa Radio Islams antisemitiska agitation. Han hävdar vidare att ointresset och likgiltigheten från ledande opinionsbildare, ledde till att svenska debattörer som visat förståelse för antisemitismen, nu ryckte ut till Ramis försvar samt att medierna, politikerna, partierna och forskarna med få undantag svek.[83] 1988 väckte dock Ramis deltagande i Bok och biblioteksmässan i Göteborg såväl uppseende som protester.[84] Den 14 november 1989 fällde Stockholms tingsrätt Ahmed Rami för hets mot folkgrupp. Den 25 oktober 1990 fastställde, med undantag för ett friat avsnitt, Svea hovrätt tingsrättens dom.[85] I samband med rättegången skrev Rami debattartiklar i såväl DN som SvD.[86]

Medias – framför allt dagspressens bevakning – rör av naturliga skäl oftast konkreta händelser, som t.ex. demonstrationer, våldsdåd av olika slag, avslöjanden om exempelvis rasister inom försvaret, etc. I artiklarna berörs enskilda individer, deras kontaktnät,

[81] Lodenius & Larsson, 1994, s. 276.

[82] Henrik Bachner, Från Hitler till Radio Islam: Antisemitisk propaganda i ett jämförande perspektiv, i *Det Eviga hatet: Om Nynazism, Antisemitism och Radio Islam*, Borås 1993, s. 165-166.

[83] Per Ahlmark, Likgiltighet, i *Det Eviga hatet: Om Nynazism, Antisemitism och Radio Islam*, Borås 1993, s. 139-150.

[84] Se t.ex. Anders J Carlberg, Nynazism i rumsren förklädnad, GP 12/9 1988, Islamitisk förlag bannlysta på bokmässan, *Arbetet* 22/7 1988, Bokmässan stoppas anti-sionistisk bok, *Dagen* 27/7 1988.

[85] Henrik Bachner, Från Hitler till Radio Islam: Antisemitisk propaganda i ett jämförande perspektiv, i *Det Eviga hatet: Om Nynazism, Antisemitism och Radio Islam*, Borås 1993, s. 165-166.

[86] Ahmed Rami, Modern häxprocess, DN 1/11 1989, Ahmed Rami förintelsen är en bluff, *SvD* 10/10 1990.

eventuella straffregister och kopplingar till olika organisationer. Ideologi, handlingsstrategier och bakgrundsteckningar vilka sätter händelsen eller avslöjandet i ett sammanhang återfinns sällan. Det är också det spektakulära som naturligt nog väcker det största intresset. Men det är inte alltid det spektakulära som är det avgörande för utvecklingen. Det finns t.ex. få artiklar om ideologiproducenterna och den förändring som har ägt rum när det gäller ideologi och handlingsstrategier. De händelser som väcker stor uppmärksamhet är i sin tur dels delar av lokala processer där våldsdådet är slutpunkten eller en del av en serie händelser som egentligen bara blir begripliga om de sätts in i ett sammanhang, dels i vissa fall en konsekvens av förändrade strategier.

Det finns också delar av den rasideologiska undergroundkulturen som sällan eller aldrig uppmärksammas, som t.ex. de ockulta delarna, de traditionsbärarande mer intellektuella som t.ex. tidskriften Mimer och det ökande antalet hemsidor som fylls med ideologisk litteratur från 1930-talet och framåt. Kopplingarna mellan nutid och dåtid har vi endast börjat att vidröra, liksom det ökande antalet kvinnliga aktivister och sympatisörer. Andra fenomen som sällan berörs, är antisemitismen utanför den rasideologiska världen, t.ex. antisemitiska strömningar inom delar av New Adge rörelsen. De djuplodande artiklarna finns, men de överskuggas av många skäl av artiklarna om män i rånarhuvor.

Författarpresentation

Heléne Lööw disputerade 1990 på avhandlingen Hakkorset och Wasakärven vid Historiska institutionen, Göteborgs universitet. Hon har varit verksam vid CEIFO, och är numera knuten till Brå. Heléne Lööw utgav 1998 boken Nazismen i Sverige 1980-1997 (Ordfront).

Svenska cybernazister och cyberrasister

Marina Taloyan

Inledning

Åtskilliga forskningsrapporter, Säkerhetspolisens (Säpo) rapporter samt artiklar i pressen visar att nationalsocialistiska och rasideologiska organisationer och grupperingar i Sverige nu utvecklar sina rekryteringsmetoder och aktiviteter mycket snabbt. Enligt Säpo består den "hårda kärnan" av nazister av sexhundra personer. Tjugo av de sexhundra betecknas som särskilt farliga.[1] Den största enskilda gruppen är Nationalsocialistisk Front (NSF) som växer snabbast. Tre personer med nazistisk bakgrund är misstänkta för morden på de två poliserna i Malexander, Olof Borèn och Robert Karlström. För det senaste mordet på en syndikalist i Sätra har tre nynazister häktats på sannolika skäl. De senaste månaderna har således våldet trappats upp mot anti-rasister, journalister (t.ex. bilbombattentat mot ett journalistpar i Nacka), poliser m.fl. Anmälningar om brott kopplade till Vit maktvärlden och extremnationalismen har ökat från 469 under 1997 till 940 under 1998, enligt Säpos rapporter[2]. Av Säpos årsrapport för 1998 framgår att 246 anmälningar gäller brottet hets mot folkgrupp[3] jämfört med 153

[1] "Hatets nätverk. Polisen hårdbevakar nazistgrupperingar". *Svenska Dagbladet*; 1999-07-02.

[2] Se http://www.police.se/gemensam/rps/sapo/

[3] Enligt 16:e kapitlet § 8 i brottsbalken döms "den som i uttalande eller annat meddelande som sprids, hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras,

under 1997. 17 av de 153 brotten hade skett via Internet, tio fall gäller en anmälan om propaganda som skickats med e-post[4] till privata personer och sju anmälningar rör webbsidor. I de flesta fall var det *Nordland* som låg bakom utskicket av e-post samt de webbsidor på Internet som anmäldes, vilket framgår av rapporten. Bland de 1998 totalt anmälda 940 brotten med kopplingar till extremnationalism och Vit maktvärlden gäller 246 hets mot folkgrupp. Bland dem som begicks via Internet kan nämnas *Nordlands* massutskick av sitt elektroniska nyhetsbrev *Frihetsbrevet*, en länk från *Nordlands* webbplats till en fil där *Nordland*-medarbetaren Dan Berners beryktade föreläsning på Umeås universitet om nationalsocialismen lagts ut. Andra anmälda brott på Internet har begåtts av *Kreativistens kyrka* – den svenska avdelningen av *World Church of Creator*, *Alternativ media*, webbplatsen *Operation Nordisk kvinnofrid*, *Kalmar SA* och *Alternativ medias* tidning *Framtid*. Anmälningarna gäller hets mot folkgrupp.

En artikel i Aftonbladet hävdar att det finns 1 500 organiserade nazister och "tunga" rasister i landet. Tio procent av dessa bedöms vara beredda att använda fysiskt våld[5]. Flera konserter har arrangerats av Nordland med rockband som spelar Vit maktmusik, där även utländska rockband deltagit (exempelvis i Brottby, den 3 januari 1997). Flera lagliga och olagliga demonstrationer har organiserats av Nationalsocialistisk Front (NSF).

Inte minst har aktivisterna (personer som aktivt deltar i verksamheten och är medlemmar i gruppen/organisationen) snabbt tillägnat sig Internet, vilket ger dem möjlighet att i större utsträckning än tidigare nå ut med sina budskap till den svenska befolkningen i allmänhet och till svenska ungdomar i synnerhet. Nätet utnyttjas allt mer av olika grupper och enskilda individer för att sprida rasistisk och antisemitisk propaganda.

Dagens aktivister behöver inte förlita sig på att endast åka runt till olika platser och hålla möten eller sätta upp affischer för att

hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse, för hets mot folkgrupp till fängelse i högst två år".

[4] Se avsnitt om begrepp och definition.

[5] "Nazistbrotten blir allt grövre"; Sörbring, Karin; *Aftonbladet*; 1999-06-29.

sprida sitt hatbudskap eller informera om planerade möten och demonstrationer. Alla dessa funktioner uppfyller Internet. I tryckt form kan framförda hatbudskap leda till rättsliga åtgärder. Internet ger däremot möjlighet att sprida nationalsocialistisk och rasideologisk propaganda utan att de ansvariga blir identifierade. Man kan ange falska person- och adressuppgifter (vilket i och för sig även gäller tidningar och tidskrifter). Det går att spåra de ansvariga rent tekniskt, men det är fråga om resurser, kunskap och internationellt samarbete hos rättsliga myndigheter, eftersom nästintill alla skapar webbplatser på utlandsbaserade servrar, för att kringgå bestämmelsen om hets mot folkgrupp – lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor[6].

Följande exempel illustrerar hur aktivisterna utnyttjar möjligheterna: I december 1997 fanns en svenskspråkig nazistisk webbplats *Swedish Unofficial Resource Page* som låg på http://www.ns88.bayside.net/. På webbplatsen kunde man hitta artiklar på engelska. Webbmästarens namn var: *Swede88 & Odal*. Av allt att döma var webbplatsen upprättad och ägd av en svensk person. På samma domänadress hade den engelskspråkiga webbsidan *Patriot* plats. Denna domän fungerade som webbhotell under namnet *Propatria*. På startsidan kunde man läsa:

[6] Lag (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor se på http://www.notisum.se/.
Lagen trädde i kraft den 1 maj 1998 och lyder på följande sätt: "1 § Denna lag gäller elektroniska anslagstavlor. Med elektroniska anslagstavlor avses i denna lag en tjänst för elektronisk förmedling av meddelanden. I lagen avses med meddelande text, bild, ljud eller information i övrigt." Angående skyldighet att ta bort vissa meddelanden läser man i 5 §: "Om en användare sänder in ett meddelande till en elektronisk anslagstavla skall den som tillhandahåller tjänsten ta bort meddelandet från tjänsten eller på annat sätt förhindra vidare spridning av meddelandet om meddelandet innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna i 16 kap. 5 § brottsbalken om uppvigling, 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp, 16 kap. 10 a § brottsbalken om barnpornografibrott eller 16 kap. 10 b § brottsbalken om olaga våldsskildring.

Denna domän fungerar också som Webhotel för dom som inte har möjlighet att få plats på dom vanliga domänerna, utan att bli censurerade och utkastade.

[citeras ordagrant, alltså med stavfel- förf. anm.]

I oktober 1999 kan vi konstatera att webbplatsen *ns88.bayside.net* upphört sedan mer än 1,5 år. I stället expanderar *Propatria*. Enligt de uppgifter som finns om dem som ligger bakom domänen är en av dem svensk med adress i Göteborg och med ett angivet telefonnummer i Stockholm. När jag ringde dit fick jag veta att numret har ändrats och egentligen går numret till Fritidsresor. Den andra adressen var en norsk adress som i likhet med numret i Stockholm kan ifrågasättas. En av de svenska rasistiska webbplatserna presenterade även webbhotellet *Propatria* som ett norskt webbhotell. *Propatria* utökas ständigt med nya "gäster". I juni 1999 hade 15 webbplatser fått "fristad" på Propatria, i augusti 1999 uppgick antalet till 25.

Ett annat exempel på att kringgå lagen är den svenska webbplatsen *Motstånd* som ligger på http://home.swipnet.se/engelbrekt/. När man klickar på den angivna adressen på *swipnet* (Tele2) kommer man till *Motstånd*, som redan på ingångssidan länkar direkt till sin egentliga webbplats på webbhotellet *Propatria*. Detta presenteras så här:

Välkommen till Motstånd!
V.g. välj länk nedan: www.propatria.org/motstånd/.

Frågan är vem som är ansvarig för innehållet på webbplatsen: den företagsägda domänen swipnet (Tele 2) eller den rasistägda domänen Propatria. Frågan fick sitt svar genom domen vid Skövde tingsrätt som ogillade åtalet mot en person för brott mot upphovsrättslagen genom att "framställa eller kopiera eller i vart fall sprida ljudfiler i MP3-format från CD-skivor och göra dem tillgängliga via sin egen hemsida (webbsida) på Internet" [7]. Fallet gällde intrång i de rättigheter som tillkom de olika skivbolag –

[7] Skövde Tingsrätt, dom B 824-99, 1999-09-15.

totalt 53 st – genom deras företrädare Ifpi (International Federation of the Phonographic Industry). Ifpi bedriver antipiratverksamhet, en aktiv spaning efter mp3-filer som är tillgängliga på Internet. Domen fastslog att "den egentliga filhemtagningen skett helt oberoende" av den åtalades webbsida. I målet har det inte bevisats att den åtalade själv kopierade eller förde över filer till mp3-format, det har heller inte visats att han har haft sådana filer på det utrymme han disponerat i den server i vilken han har haft sin webbsida. Genom sina länkmarkeringar har den åtalade gjort det möjligt för besökaren att ta sig till en annan adress än den åtalades, där han har kunnat hämta eller kopiera mp2-filer. Enligt tingsrättens beslut innebar inte detta spridning, inte heller medhjälp till spridning från de olika innehavarna av de platser där filerna har funnits och från vilka de har kopierats. Den åtalade har inte gjort sig skyldig till brott mot upphovsrättslagen[8]. Sålunda är en person inte ansvarig för de länkar som finns angivna på hans/hennes webbplats och webbsida och inte heller för innehållet på den länkade webbplatsen/webbsidan.

Av allt att döma är de svenska rasideologerna/nationalsocialisterna väl medvetna om rättsliga påföljder och de har goda kunskaper om de rättsåtgärder som kan riktas mot dem på nätet.

Allt fler nationalsocialistiska och rasideologiska organisationer och grupper satsar intensivt på Internet. Det är endast några få nationalsocialistiska och antisemitiska grupper och organisationer som fortfarande saknar en plats på nätet. Hit hör t.ex. Ariska

[8] Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. I 1 kap. om upphovsrättens föremål och innehåll finner man följande: 1 § Den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har upphovsrätt till verket oavsett om det är 1. skönlitterär eller beskrivande framställning i skrift eller tal, 2. datorprogram, 3. musikaliskt eller sceniskt verk, 4. filmverk, 5. fotografiskt verk eller något annat alster av bildkonst, 6. alster av byggnadskonst eller brukskonst, eller 7. verk som har kommit till uttryck på något annat sätt. Till litterära verk hänförs kartor, samt även andra i teckning eller grafik eller i plastisk form utförda verk av beskrivande art. Vad som i denna lag sägs om datorprogram skall i tillämpliga delar gälla även förberedande designmaterial för datorprogram. Lag (*1994:190*).

Brödraskapet[9] och Gula Korset. Nordiska Rikspartiets (NRP) webbplats dök först upp på Propatrias webbhotell sommaren 1999. Då hade Propatria sammanlagt 25 "gäster".

Begrepp och definition

Innan jag presenterar resultaten från vår kartläggning[10] av nationalsocialistiska, rasideologiska och antisemitiska webbplatser vill jag förklara och definiera terminologin på nätet[11] enligt Svenska datatermgruppen:

Chatta, tjatta – föra skriftlig dialog i realtid via Internet;

Cyberrymd – metaforiskt uttryck för den abstrakta värld eller rymd där det som utförs med datorer kan föreställas pågå;

Diskussionsgrupp – forum för diskussion inom Internet news eller Usenet news;

Domänadress – adress till en organisation o.d. eller till en dator på Internet. En domänadress är det som står efter @ i e-postadresser på Internet och det som står efter de dubbla snedstrecken (//) i webbadressen (men före ett eventuellt senare snedstreck);

Dubbla snedstreck – teckenparet //;

e- "elektronisk", förled i sammansättningar. T.ex. e-post, e-meddelande, e-brevlådas, e-adress, e-tidning;

e-post – överföring av meddelande med hjälp av datorer där meddelandet kan läsas vid valfri tidpunkt;

[9] Ariska Brödraskapet är en fängelseorganisation, det vill säga medlemmarna sitter i fängelse, något som försvårar att inrätta egen webbplats/webbsida.

[10] Kartläggningen av webbplatser och webbsidor med nationalsocialistiskt, rasideologiskt, antisemitiskt, främlingsfienligt (missnöjespartier), invandrings- och flyktingsfientligt samt invandrarkritiskt innehåll genomfördes tillsammans med Alexis Gainza – Solenzal, forskningsassistent vid CEIFO, Stockholms universitet. Pär Skoglund har sparat och sorterat kartläggningens material.

[11] http://www.nada.kth.se/dataterm/rek.html

e-postadress – i e-postadresser förekommer tecknet @ (snabel-a). Den del av adressen som står efter @ kallas domänadress. Den avslutas ofta med en tvåbokstavskod för landet. Koden *se* står för Sverige;

Internet – det internationella datornät som har den största utbredningen och som bygger på TCP/IP, en standard för datakommunikation. Som kortform bör man använda *nätet* med liten bokstav;

Internetleverantör – företag eller institution som tillhandahåller Internettjänster, t.ex. anslutningsmöjligheter, e-postfunktion. Ordet används i stället för eng. Internet Service Provider (ofta förkortat till ISP);

Ingångssida, förstasida – webbsida som tjänar som huvudingång till viss webbplats;

Länk – [i webbsammanhang:] koppling från en viss plats (en symbol, en bild eller ett markerat ord) till en annan webbsida;

Server, serverprogram – datorprogram som tillhandahåller gemensamma servicefunktioner i ett datornät, t.ex. datalagring och e-postkommunikation;

Server, serverdator – dator med ett eller flera serverprogram;

Startsida – webbsida som webbläsare är inställd att visa vid start (används i stället för eng. *start page* eller *home page*);

Surfa – besöka olika webbplatser genom att använda de länkar som finns på webbsidorna, möjligen utan att ha ett på förhand definierat mål (Synonymer: leta, söka, besöka);

www, webb, World Wide Web – funktion på Internet eller på ett intranät som medger att man enkelt kan hämta sammanlänkad information i form av text, bild och ljud;

Webbadress – adress inom www, normalt till en webbsida. En webbadress är en teckensträng som unikt identifierar en resurs i webben, t.ex. en webbsida, en bild, en datafil etc. Det är webbadressen som syns överst i webbläsarfönstret som oftast inleds med "http:" eller "ftp:";

Webbhotell – tjänst som innebär att ett företag upplåter utrymme för webbplats åt företag som inte har egen webbserver;

Webbmästare, webbansvarig – person som har det övergripande ansvaret för en webbplats;

Webbplats – ordet används i stället för eng. web site. En webbplats kan röra ett visst ämne, en viss organisations verksamhet eller ett visst företags varor och tjänster;

Webbsida – den mängd information på en webbplats som man kan nå utan att behöva gå vidare via en länk; motsvarar ofta så mycket man kan se på skärmen samtidigt eller genom att rulla bilden;

Virtuell verklighet – datorskapad miljö, ofta avsedd att simulera en fysisk miljö. Ordet används när man vill betona att något är icke-verkligt, endast existerar i datorer (virtuell organisation, virtuellt universitet);

Beträffande kategoriseringen av nazistiska, rasistiska och antisemitiska webbplatser och följaktligen *cybernazister* och *cyberrasister/antisemiter* se nästa avsnitt.

Indelning i nazistiska, rasistiska och antisemitiska webbplatser

"Vi måste säkra existensen för vårt folk och en framtid för våra vita barn" – 14 ord.[12]

Som ***nazistiska/nationalsocialistiska*** webbplatser räknar jag webbplatser som hävdar den "vita rasens överlägsenhet", uppmanar till våld som politiskt vapen (dvs. har texter, artiklar och fraser med revolutionära inslag), hyllar Adolf Hitler och hans ideologi; använder nazisymboler och t.o.m. missbrukar svenska och nordiska mytologiska symboler, skämtar extremt och förnedrande om icke-"ariska" folkgrupper (människor av judisk börd, romer, personer

[12] En sammansättning av 14 ord som formulerats av den amerikanska rasideologen David Lane.

med utländskt påbrå) och samhällets svaga och "avvikande grupper" t.ex. homosexuella.

Rasistiska/rasideologiska webbplatser skyltar inte med nazistiska symboler. De har i denna mening inte de vanliga nationalsocialistiska ingredienserna, men deras "rätta" ansikte avslöjas i artiklar som återfinns på webbplatsen och som handlar om rasismens grundläggande element. Framför allt handlar det om biologiska faktorer som skiljer människor från varandra och följaktligen om rasblandning och det mångkulturella samhället. En del webbplatser och webbsidor är organiserade så att gränser för lagbrott inte överträds för att på så sätt undvika rättsinblandning. Här bör påpekas att jag inte kategoriserat varje webbplats/webbsida (som t.ex. kritiserar invandrare och flyktingar eller tidskriften Contra som är antikommunistisk) som rasistisk, utan kategoriseringen grundas på webbplatsernas/webbsidornas innehåll. I vissa fall har det visat sig vara nödvändigt att göra en sammanfattande bedömning av det totala innehållet på webbplatsen. I självpresentationen kamoufleras åsikter och där behövs det djupare analys och tolkning av vad som ligger bakom de framförda argumenten. Ingen presenterar sig som rasist utan antingen som patriot eller nationalist.

Antisemitiska webbplatser innehåller idéer riktade mot judar och judendomen. Till sådana webbplatser som "endast" hetsar mot judar och uppfattar dem som upphovet till allt ont i samhället och sprider föreställningen om det totala judeherraväldet (sedermera konspiratorisk tänkande om ZOG[13]) räknar jag Radio Islam[14], Anti-illuminatis och Mimer. Ett annat centralt tema på

[13] Beteckningen ZOG står för Zionist Occupation Government – ett centralt och gemensamt för nästintill samtliga svenska rasideologiska och antisemitiska webbplatser tema. Enligt ZOG föreställningen styrs medierna, polisen, byråkrater såväl i Sverige som i hela världen av judarna.
[14] Radio Islams webbplats är storleksmässigt den största webbplatsen bland det totala antalet svenska rasistiska/antisemitiska och främlingsfientliga webbplatser, där är materialet tillgängligt på 12 olika språk.

webbplatserna/webbsidorna i fråga är *revisionism* – den historieförfalskning som förnekar att Förintelsen av 6 miljoner judar under andra världskriget har ägt rum.

Både nationalsocialistiska och rasideologiska webbplatser har explicita antisemitiska och revisionistiska inslag, därför har jag valt att inte beskriva antisemitiska webbplatser och webbsidor separat, ty antisemitism utgör en gren av rasism och nazism och detta genomsyrar de webbplatser och webbsidor som är relevanta för min granskning.

Syfte och tillvägagångssätt

Av tids- och utrymmesskäl har jag valt att inte definiera termerna nazism, rasism och antisemitism i den här texten. Däremot kommer jag kortfattat beskriva nazismens återkomst och forskningen kring dessa företeelser i Sverige. Frågor av intresse för vårt studium var: vilken möjlighet gav Internet för rasideologer? Varför och hur utnyttjas nätet? Vad är syftet med den virtuella verksamheten?

Texten bygger på materialet från kartläggningen om svenskspråkiga och av svenskar ägda hatwebbplatser, nämligen nationalsocialistiska, rasideologiska och antisemitiska, främlingsfientliga missnöjespartier samt invandrar- och invandringskritiska webbplatser. I det följande utnyttjas endast nationalsocialistiska, rasideologiska och antisemitiska webbplatser. Kartläggningen pågick under drygt två år: från hösten 1996 till vinter 1999. Först och främst låg *innehållet* på de i sammanhanget relevanta webbplatserna till grund för kartläggningen och är utgångspunkten för föreliggande analys. Jag har valt att kortfattat beskriva de grupper och organisationer som står bakom dessa webbplatser. Avsikten är att visa kopplingen mellan verksamheten i den fysiska verkligheten och den virtuella verksamheten. Därför vill jag undersöka vilka personer och vilken ideologi som ligger till grund för utnyttjandet av Internet. Dessutom har det varit av vikt att få en uppfattning om Internets betydelse och funktioner i satsningen på att rekrytera nya medlemmar och spridandet av informationen om

den nationalsocialistiska världsåskådningen. Sist men inte minst har jag (tillsammans med Alexis Gainza-Solenzal och Pär Skoglund) följt den allmänna utvecklingen på nätet och det rasideologiska nätverkets framväxt.

Jag vill ge exempel på ett nätverksskapande bland meningsfränder via Internet men även inbördesstridigheter mellan de två största rasideologiska grupperna Nationalsocialisk Front (NSF) och Nordlandfalangen. NSF är arvtagare till den gamla, ursprungliga nationalsocialismen, som växer dag för dag. Nordland var däremot från början en av de mest avancerade webbplatserna och är förespråkare för den internationalistiska Vit makt ideologin med musiken som ett medel att uppnå sitt slutgiltiga mål – ett vitt Sverige.

Forskning om nazism, rasism och antisemitism i Sverige

Inom statsvetenskaplig forskning och inom journalistiken förekommer ett flöde av litteratur om rasism, såväl av den gamla som den moderna företeelsen. Bland svenska forskare som ägnat sig åt detta ämne kan nämnas Heléne Lööw, Charles Westin, Anders Lange, Tomas Hammar och Erik Wärenstam, journalisten Hans Lindqvist, frilansjournalister Anna-Lena Lodenius och Per Wikström. Det finns även många andra. I Heléne Lööws senaste bok *Nazismen i Sverige,* 1980–1997 presenteras en omfattande studie om nazismen i Sverige under de sista 17 åren. Där beskrivs betydelsen av den nya tekniken och musiken som propagandavapen. I Anna-Lena Lodenius och Per Wikströms bok "*Vit makt och blågula drömmar*" behandlar ett kapitel rasistiska webbsidor på Internet och ytterligare ett kapitel Nazister i datavärlden.

Internets funktioner för nationalsocialister och rasideologer

Internet är ett högteknologiskt vapen som vi verkligen borde satsa mer på. Det är delvis svårt att förhindra och förbjuda oss eller våra hemsidor och alla i hela världen kan söka upp oss. I och med dataepoken som världen befinner sig i så kommer alla tänkbara förbud att bli verkningslösa.[13]

Att rasideologer och antisemiter satsar på just nätet har sin förklaring. Via Internet nås en potentiell mångmiljonpublik, det är billigt och det är ett medel med stor frihet. Dessutom är datorer en vardaglig och naturlig del av aktivisternas liv, eftersom de flesta har vuxit upp med datorer och kan givetvis hantera dessa väl.

Granskningen av aktuella webbplatser/webbsidor med nationalsocialistiskt, rasideologiskt och antisemitiskt innehåll visar att Internet har tre huvudfunktioner för cybernazister och cyberrasister m.m. De tre funktionerna är:

- Att sprida information om nationalsocialistisk världsåskådning, rasism och antisemitism och för att föra fram rasbiologiska budskap till det svenska folket och då i första hand till svenska ungdomar. Detta anser vi vara huvudfunktionen, eftersom propaganda, enligt nazisternas egna uttalanden, utgör det främsta vapnet för att nå de uppsatta målen. Huvudbudskapet på de relevanta webbplatserna är: "Den vita rasen är hotad och det enda som kan rädda den vita världen från undergång är nationalsocialism". Genom att sprida rasideologiska budskap försöker aktivister värva fler meningsfränder och nya medlemmar till den nationalsocialistiska rörelsen.

- Att skapa en plattform för ett rikstäckande och i förlängningen globalt rasistiskt nätverk. Genom att skapa rasistiska webbhotell har det blivit möjligt för rasisterna att hyra plats på nätet av

[13] Från webbplatsen *Svenskt Motstånd*: http://www.ns.88.bayside.net/revolution/Motstånd; ur "Diktaturdemokrati".

internetleverantörer och sedan i sin tur hyra ut dessa platser antingen helt gratis eller till ett visst pris till nya grupper och personer samt till sådana som tidigare blivit utestängda från andra webbplatser.

• Att fungera som inkomstkälla för nationalsocialistiska och rasideologiska organisationer och grupper. Genom att marknadsföra, distribuera och sälja musik (CD-skivor, böcker, T-shirts, klistermärken och diverse produkter) gör webbsidorna samtidigt propaganda för Vit Makt – ideologi (White Power) med så kallad Vit Makt-musik (White Noise Music).

Antalet nazistiska och rasistiska webbplatser och deras domäner

I september 1997 uppgav Säkerhetspolisen att antalet rasistiska webbplatser ökat från två, tre stycken till ca 35 inom loppet av knappt två år[14]. I dag kan vi konstatera att sedan dess har antalet svenskspråkiga webbplatser och webbsidor med rasistiskt/antisemitiskt och även främlingsfientligt budskap tredubblats. Under loppet av drygt 2 år har vi följt utvecklingen på nätet och kan konstatera att antalet webbsidor och chattkanaler med nationalsocialistiskt och rasideologiskt samt antisemitiskt innehåll har ökat avsevärt: från 8 stycken 1996 till ca 40 webbplatser (en del har haft endast en eller två webbsidor på sin webbplats, t.ex. en startsida och en sida till – med länkar eller något annat innehåll) i början av 1999[15].

[14] Ekblom, Tjorbjörn, Säpo, seminarium "Rasism och Lagen", Riksdagen 18/9-97.

[15] Det totala antalet rasistiska, främlingsfientliga, invandrings- och flyktingfientliga samt invandrarkritiska webbsidor och webbplatser uppgick till 110.

1997–1998

1997-1998 fanns det, som tidigare nämnts, mer än 40 svenskspråkiga och engelskspråkiga hatwebbplatser och webbsidor ägda av svenskar. Detta var webbplatser och webbsidor med hatbudskap och uppmaningar till våld och demonstration av frustration över det rådande systemet och dess politik gentemot icke vita folkgrupper. Vi fann följande svenska webbplatser 1997–1998 på Internet: *Anti-Afa Sverige; Andrew88-Newer Walk Alone; Anti-illuminatis; Alternativ Media; Arisk Kampförbund; Aryan Female Homepage;* tidningen *Boven; Blod & Ära; Framtid; Freja's Homepage; Folkfronten Mot Hiphop; Folktribunen; Heimdall; Hammarland; Gjallarhornet; Kampgruppen Frölunda; Kriegsberichter; Kreativistens kyrka; Kunskapskällan för rasmedvetna, senare Total Vit Segel; Malmö Skinheads; Mimer; Motstånd ; National Ungdom; Nordiska krigare; Nordland; Nordens ödesväg; Old Eagle; Operation Nordisk Kvinnofrid; Propatria; Radio Islam; S.S.C.A. – Schurts Staffel/Computer Abteilung; Samvan's hemsida; Smålands SA; Sveamål; Svea riket; Svenskt Motstånd; Svensk Hednisk Front; Sverige om 25 år?; Swedish Unofficial Resource Page; Tag sikte mot framtiden; Vaggeryds Skins; Warg 88?; Ultima Thules; 88!!.*

Några av dessa webbplatser och webbsidor (t.ex. Kampgrupp Frölunda, Malmö Skinheads) har upphört och nya har dykt upp. Webbplatsen *NS Stockholm* (gruppen som genomförde den olagliga antisemitiska demonstrationen i Stockholm i november 1997) skapades i januari 1998 och existerade endast 3–5 dagar i den virtuella verkligheten[16]. NS-Stockholm hade fått utrymme på det utlandsbaserade stora webbhotellet *Geocities*.

[16] Webbplatsen innehöll den publicerade i tidningen Aftonbladet bild som föreställde en svarthuvad beväpnad person utanför journalisterna Alexandra Pascalidous och M. Alonzos dörr. Ytterligare en bild på Jan Peter Lahti – "ledare för rättvisepartiet socialisterna" som det angavs i filen *Kommunister*. På webbplatsen informerades även om projektet Thule-info som skulle registrera "kriminella poliser"(citat ut webbsidan). På nästa sida fanns det 15 vapen/tårgas/batong formodligen till salu eftersom priset angavs på varje produkt från 149 kronor per styck (extra tårgaspatron till tårgasbatong) till 3 600 kr (skott- och knivsäker väst). Avsikten med mer

1998–1999

Vid årsskiftet 1998–1999 dök ett antal nya nazistiska och extremt rasistiska webbplatser samt chattkanaler upp: *Bollnäs Vita Patrioter; Fackelbärare; Frihetsfacklan; Frisinnade Unions Partiet; GunMan 88; Global Vit Patriotism; Heroeus; Holoxoax; Iceman; Klippan Militaria Equipment; Medborgare för Framtida Generation; Midgård; N.S.Gefleborg; Nationell Solidaritet; Nordiska Rikspartiet; Nationalsocialistisk Front (NSF); #nsf (chattkanal); Nysvenska Rörelsen; Odins Lounge; #Odium (chattkanal); #Patriot (chattkanal); #Patriot 88 (chattkanal); Svea S.A; Svenska Rättsförbundet; Svarta Orden; Torshammare; Svenska Motståndsrörelsen; Uppsalas Nationella Tidning; m.m.*

Bland dess webbplatser/webbsidor har *Fackelbärare, Klippan Militaria Equipment, Svenska Rättsförbundet* och *Svarta Orden* upphört.

Under september-oktober 1999 har ett antal nya webbplatser/webbsidor etablerats på nätet: *Engelbreksbrigaden; Odal 88; NS 88; NSF Karlskrona; NSF Trollhättan; NSF Örebro; Sieg Heil 88; Sniper*; tidningen *Stormpress; Svea Skins; Sverige vakna (Gjallarhornets e-post tidning); Wasakärven* (en webbplats med en mängd av information om nationalsocialistiska grupper/organisationer i Sverige); tidningen *Wärendsbladet m.m.* Dessutom uppges på domänadressen *Folktribunen* att i början av mars kommer *Svenska frihetsradion* i gång på Internet. På webbplatsen *Sverige åt alla!* på domänadressen *altmedia*.se finns bilder på Dilba, Doktor Alban

---

detaljerad skildring just här är att visa i vilken utsträckning och i vilket syfte (i detta fall att hota enskilda personer för deras åsikter och handlingar) nätet har utnyttjats. Det senaste om fallet mot journalisten på Aftonbladet är att en "ny förundersökning kring huruvida den journalist på Aftonbladet som skrev om nazisthoten mot Claes Cassel och Alexandra Pascalidou bröt mot tryckfrihetsförordningens bestämmelser om medlarskydd" enligt en artikel i Dagens Nyheter den 6 oktober 1999. Vidare uppges att en av nazisterna har anmält journalisten till Justitiekanslern (JK), eftersom journalisten, enligt anmälaren, vid ett tillfälle har uppgett hans namn till polistalesmannen Cassel och därmed gjort sig skyldig till brott mot tryckfrihetsförordningen.

med flera, det vill säga kända personer med namn som tyder på ett utländskt ursprung. Innehållet är sarkastiskt svenskfientligt. På startsidan finns en skrift "Stoppa rasismen – stoppa svenskarna! Sverige åt alla!" till försäljning (beställning kan göras, enligt meddelande på sidan, på e-post adressen hatasverige@hotmail.com). En liknande webbplats, som presenterar uppgifter vars sanningshalt i likhet med *Sverige åt alla!* är tveksam, har upprättats på domänadressen *nsfront.com* under *Björn Fries* namn.

När det gäller de domänadresser som dessa webbplatser ligger på, framgår det att vissa av webbplatserna ligger på egna domännamn (domänen har skapats av webbsidornas innehavare själv): Abbc, Altmedia, Ariskkamp, Flashback, Friinformation, Hammarland, 1488 (Nordland), 207.230.34.4, Oldeagle, Ns88bayside (Propatria), Ultimathule, Whitepower. Somliga har plats på företagsägda domäner: Angelfire, Ebsw, Geocities, Passagen, Polbox, Tele2 (swipnet), Telia (algonet), Torsbydata. Som redan nämnts ligger de svenska domänerna sedan länge på utländska servrar för att kringgå svensk lagstiftning om ansvar för anslagstavlor.

Det bör påpekas att rörligheten på nätet av olika anledningar har varit konstant. Exakt hur många nazistiska och rasistiska webbsidor och webbplatser som etableras på nätet under en viss period är svårt att uppskatta eftersom det pågår ständig trafik (exempelvis fanns det 34 rasideologiska webbsidor våren 1999, i början av 1999 var antalet mer än 40, i skrivande stund alltså 1999-10-20 är antalet ca 40). En del webbplatser försvinner och dyker upp igen antingen under samma eller ändrat namn och en del nya läggs upp på nätet. En del webbplatser läggs ned på grund av ekonomiska svårigheter, andra läggs ned av Internetleverantörer och operatörer.

I detta sammanhang skulle ett exempel vara på sin plats: så här förklarar webbhotellet Altmedia anledningen till nedläggningen: *"Alternativ Media tillbaka på nätet! Våra hemsidor är nu äntligen tillbaka efter en tids frånvaro från nätet. Internetföretaget vi tidigare låg hos stängde utan förvarning ned oss, och angav som skäl att vi glömt att betala den senaste månadsavgiften, vilket givetvis var rent*

nonsens. Efter att vi påpekat detta för dem kom dock det verkliga skälet fram – våra sidor hade ett innehåll som "stred mot deras policy"! Hur en svensk patriotisk hemsida som kritiserar svensk invandringspolitik kan strida mot ett amerikanskt internetföretags policy är för mig en gåta, men upperbarligen har det utökats påtryckningar för en nedstängning av sidan från "svenskt" håll. Nåväl, så lätt blir man inte av med oss...".

En del blir kvar på svenska servrar en tid för att sedan upphöra eller placeras på utländska servrar. I åtskilliga fall flyttas svenska rasistiska domäner med egna servrar utomlands, för det mesta till USA där en sådan verksamhet inte är straffbar. Det skapas sålunda egna domäner eller också får de svenska rasideologiska/antisemitiska webbsidorna utrymme på sådana avancerade stora rasistiska webbhotell som Whitepower och Stormfront i USA.

Antal besökare

Hur många människor de nationalsocialistiska och rasideologiska budskapen på Internet har nått inom sin målgrupp, den stora allmänheten och i synnerhet ungdomar är svårt att uppskatta. Det finns flera skäl till detta. Först och främst saknas uppgifter om antal besökare på en del webbplatser och webbsidor, något som gör det svårt att dra generella slutsatser. Antal besökare på respektive webbplatser innebär inte automatiskt att endast aktivister, sympatisörer eller likasinnade söker sig till sidorna utan även motståndare, forskare och journalister samt andra intresserade personer kan vara inne på sidan. Det bör påpekas att vi själva har besökt de aktuella webbplatserna varje dag i forskningssyfte. Till sist kan sidans innehavare själv ändra på siffror.

1997 genomförde CEIFO/BRÅ[17] den hittills enda undersökningen bland 12–20-åriga skolungdomar. Den visade att 8 % av de 8 000 respondenter någon gång har läst en rasistisk tidning, av

[17] Anders Lange, Helène Lööw, Stephane Bruchfeld, Ebba Hedlund, Utsatthet för etniskt och politiskt relaterat hot m.m. Spridning av rasistisk och antirasistisk propaganda samt attityder till demokrati m.m. bland skolelever, CEIFO/BRÅ 1997.

dem 23 % via Internet. Det finns dock inte flera uppgifter om kontakter med rasistiskt material som kunde jämföras med uppgifter från den ovannämnda enkätundersökningen. Om man bortser från de angivna svårigheterna att bedöma i vilken utsträckning propagandamaterial når ut, har vi följande högsta siffror på besökarvisare på respektive webbplatser:

991007: Heroes – 459.687; Old Eagle – 232.429; Propatria – 89.995; NSF – 20.114;

991022: Heroes – 459.880; Old Eagle – 237.987; Propatria – 96.110; NSF – 26.354.

Jag avstår från att dra slutsatser i detta avseende. Några gissningar kan dock vara på sin plats: att Heroes webbsida (ett Vit maktmusiks rockband) har det högsta antalet besökare kan bero på att där finns bilder från den omdiskuterade "Holmgång-99" festivalen i Borås i augusti 1999 som betecknades i pressen som nazistisk (bl.a. av Göteborgs Posten, 1999-08-22).

Old Eagle bjuder besökare på recept på vapentillverkning med material som finns i den öppna handeln och saluför böcker om det. I september hade priset på varor sänkts till 68 % jämfört med tidigare priser. Den senaste varan är "CIA-pennan – ett dödligt vapen" för 168 kr. Enligt informationen på webbplatsen ser pennan ut som en vanlig penna, men när man vrider på pennan dras en kniv ut. Det är svårt att upptäcka kniven även med röntgen. I annonsen framhåller: "Storebror kommer säkert att förbjuda pennan när han upptäcker att den nu finns att köpa i Sverige".

På Propatrias webbhotell ligger två chattkanaler och utländska webbsidor.

NSF har tilldragit sig uppmärksamhet på grund av att det våld som dess anhängare utövar dagligen trappas upp.

Rasistiska webbhotell

Internet har skapat stora möjligheter för rasideologer och antisemiter att föra ut sina åsikter och nå en stor publik. Däremot har vissa webbplatser svårigheter att etableras i den virtuella verklig-

heten: de flesta stora webbhotellen önskar inte bli förknippade med rashets av kommersiella och etiska skäl. Förr eller senare plockas sådant innehåll bort. Därför har cybernazisterna och cyberrasisterna hittat en utväg genom att skapa egna domäner eller hyra plats på nätet av Internetleverantörer utanför landets gränser och på så sätt skapa rasistiska webbhotell. Rasisterna får därigenom möjlighet att sedan hyra ut till grupper och individer som tidigare blivit utestängda från andra domäner och webbplatser eller från domäner som har upphört[18]. Visserligen är nazisterna/rasisterna marginaliserade även i cyberrymden men webbhotellet banar väg för nynazisterna och rasisterna att organisera sig på ett bättre sätt och det skapas fler möjligheter för anhängarna att kommunicera med varandra. På sikt kan det växa fram rasistiska och nazistiska bolag som tillhandahåller tjänster åt likasinnade.

Mer konkret gör webbhotellen följande:

Cyberrasisterna får för det första möjlighet att finnas på nätet. De kan sprida information i propagandasyfte och rekrytera nya medlemmar till den rasideologiska och nationalsocialistiska rörelsen. För det andra skapas ett nätverk mellan likasinnade. Dessutom kommunicerar de betydligt lättare nu än förr via chattkanaler och e-post. Olika personer och smågrupper ges möjlighet att presentera sig inte bara för meningsfränder (om interna stridigheter se avsnitt *Nätkrig*), utan även för andra och för omvärlden skapa en föreställning om att – "vi finns och vi är många". Detta kan leda till att det skapas en föreställning om att verksamheten är mycket mer omfattande än vad den i verkligheten är och detta kan locka nya besökare till webbplatser[19], sympatisörer och medlemmar till rörelsen. För det tredje underlättas surfandet på de olika webbplatserna eftersom de flesta ligger på samma domänadress. Andra "ensamstående" webbsidor ger länkar till varandra i stället.

[18] När webbhotellet Ariskkamp upphörde fick de flesta tidigare liggande på ovannämnda domänen webbsidorna plats på Propatrias webbhotell.
[19] Se avsnitt om antal besökare.

Tre svenska webbhotell

1996–1997 fanns det tre webbhotell som inrättades av svenska cybernazister och cyberrasister:

1. Det största fästet för svenska rasistiska organisationer på nätet utgjorde *Ariskkamp_* – som hade en egen domän som fungerade som "webbhotell". Där hade följande organisationer och tidningar som förmodligen inte fick läggas på någon annan webbplats fått plats: *Kreativistens kyrka, Kunskapskällan för rasmedvetna* (bytte senare namn till *Total Vit Seger)*, *Gjallarhornet*, tidningen *Blod & Ära*, *Nordiska krigare*, *Smålands S.A.* samt *Svensk Hednisk Front*. På startsidan meddelades följande:

> *Denna domän fungerar som ett ocensurerat och fritt media som icke står under den zioniststyrda regimens klor och kontroll, samt detta skall fungera som Webhotell för dem som inte har möjlighet att få plats på dem vanliga domänerna, utan att bli "vräkta".*

2. Det näst största webbhotellet var *Nordland*. *Nordland* presenterade sig som "Europas största pro-vita musiktidning." På webbhotellet låg Nordlands egen webbplats och ytterligare fem musikband: *Triskelon, The Svastika Homepage, Frank Rennicke, The Official Homepage of Squadron, Sigrblot Official Homepage, The Ian Stuart Donaldson*[20].

Samtliga webbsidor innehöll musiktexter med rashets som framställdes som Vit makt-rörelsens idealbärare. Sidorna erbjöd ett oerhört stort utbud av CD- skivor tillverkade av både svenska och utländska skivbolag. *Triskelon, Svastika* och *Sigrblot* var svensk- och engelskspråkiga webbsidor som inrättades av svenskar. *Frank Rennickes* webbsida var på tyska språket och utformad av en person i Tyskland.

3. Det tredje och sista webbhotellet tillhörde *Alternativ Media (Altmedia)*. Här hade tidningarna *Framtid, Folktribunen* och *Konservativa partiet* fått "fristad". Dessutom hade Alternativ

[20] Ian Stuart Donaldson var grundare för White Noise-music (Vit maktmusik). Omkom i trafikolycka den 24 september 1993.

Media *Pilgrimsfalken* som presenterades som *Alternativ Medias Officiella Nyhetsbrev*. Själva Alternativ Media presenterade sig som *Medieföretaget för självständigt tänkande svenskar* och uppmanade intresserade personer att skaffa en egen webbsida på *Altmedias* webbhotell till skillnad från *Ariskkamp* (som tog en avgift på 300 svenska kronor per år) helt gratis för att föra "nationella budskap" på nätet.

Förändrad bild

I början av 1999 (990210) hade den ovan angivna bilden förändrats (som vi i det föregående konstaterat om den konstanta förändringen på nätet). Dylika domäner kallades och kallas fortfarande för "nationella" domäner på nätet. Till de största "nationella domänerna" hörde: *Propatria*, *Nordland* och *Altmedia*. Domänen *Ariskkamp* har upphört. *Propatria* har tagit dess plats fast med ett större antal "gäster" på sitt webbhotell.

Så här såg bilden ut sommaren 1999 :

Propatria[21] utgjorde det största webbhotellet med 15 "gäster" (990210). Sommaren 1999 uppgick antalet "gäster" till 25. I skrivande stund (991022) är webbhotellet ett av de mest avancerade i Norden. Startsidan är på engelska språket. Avsikten är att fungera som webbhotell på den internationella nivån. Här hade i februari 1999 både svenska och utländska webbplatser och webbsidor fått plats, nämligen: *Svensk Hednisk Front, Islandic Heathen Front, Vlaams Heathen Front, Norweigan Resource Page, Folkfronten mot Hiphop, Gjallarhörnet, Holohoax, Uppsala Nationella Tidning, Bootboys records, Nordeffekter, Forente Najonalister, Norges Najonalsocialistiske Bevegelse* och även två chattkanaler *Patriot Dalnet* och *Patriot Undernet*. En tysk webbsida *Rechtsbuero* dök upp på *Propatria* våren 1999. *Propatrias* uppgång förklaras med följande ord:

[21] Propatria (lat.) betyder "för fädernesland"; Ord för alla, lånord och deras ursprung; Prisma,1993.

Hälsar sina svenska läsare välkomna. Vi hjälper nationella patrioter att undvika att komma i konflikt med lagen och hjälper där det redan hänt. Än så länge finns det i Sverige mer frihet än i Tyskland och därför fortsätter vi nu ifrån Sverige på tyska.[22]

Sommaren 1999 utökades *Propatria* med en rysskspråkig webbsida.

Nordland låg fortfarande på andra plats. Fram till sommaren 1999 hade 11 hemsidor plats på Nordlands domän. Här fanns en webbplats med texter till Vit makt-sånger och två webbplatser presenterade diverse rockbands musik och sånger – grupper som sedan länge fått plats på Nordlands domän. Fr.o.m. sommaren 1999 är sidan dock nedlagd, vilket kan bero på ekonomiska problem eller helt enkelt på omarbetning och omorganisering.

Altmedia låg på tredje plats och har i likhet med de två ovan nämnda webbhotellen också "utvecklats" med ytterligare "gäster". Webbhotellet var nedlagt ungefär tre månader. Hösten 1999 dök *Altmedia* webbhotell upp på nätet.

Chattkanaler

Nationalsocialister och rasideologer har fått oerhört viktiga medel för kommunikation via chattkanaler där meningsmotståndare inte är välkomna. I skrivande stund finns fyra relativt nya (skapade åren 1998–1999) svenska chattkanaler:

1. Chattkanal # *Patriot88 Dalnet* ligger på Propatrias webbhotell. Kanalen presenteras på NSF:s webbplats som "Sveriges största nationella kanal". Chattkanalen har artiklar, information, skämt m.m. Där återfinns bl.a. Vit Maktmusik och en stor bild Ian Stuart Donaldson. Antalet besökare på denna kanal uppgick till 18 034 den 22 oktober 1999 enligt startsidan.

2. Chattkanal # *Odium* på domänadressen med samma namn *Odium*.

[22] Rechtsbueros webbsida på http://www.propatria.org/

Som framgår av NSF:s webbplats ägs kanalen av en av NSF:s medlemmar. Fram till den 22 oktober 1999 hade 6 774 personer besökt kanalen.

3. På *propatria.org*. ligger chattkanalen – # Patriot Undernet med uppgift om det "antal patrioter som besökt sidan 1 581" på startsidan den 7 oktober 1999. Några dagar senare (991022) uppgick antal besökare till 1 609.

4. Chattkanal # *Nsf* på Dalnet, enligt uppgifter från NSF:s webbplats är denna kanal NSF:s egen kanal. På startsidan rullar ett band med följande test:
"För dig som är medlem i NSF eller som bara vill träffa likasinnade". Reklam görs för NSF:s webbplats med uppgift om den aktuella webbadressen. Antalet besökare anges inte på startsidan.

Nyhetsbrev

1. Nordlands Elektroniska Nyhetsbrev – *Frihetsbrevet* som sändes ut gratis varje lördag till anmälda och oanmälda prenumeranter via e-post (bland annat den uppmärksammade julhälsning som skickades två gånger (första extrautskicket den 24 december 1997/108[23] årgång 1) då mer än 70 000 svenskar fick meddelandet som avslutades med orden: "*Ha en riktigt VIT och god jul, och ett gott nytt kampår!*"). Sammanlagt har Frihetsbrevet kommit ut med 28 nummer. Första numret är daterat januari 108/1997-Årgång 1 och sista numret daterat den 22 februari 1998. Innehållet återgav händelser såväl i Sverige som i övriga världen med Nordlands kommentarer till dem. Händelserna hade valts ut utifrån Nordlands ideologi och tankegångar.

2. Alternativ Medias Nyhetsbrev – *Pilgrimsfalken* kom i likhet med Frihetsbrevet ut varje vecka och skickades gratis via e-post. Totalt har det kommit 24 nummer: det första numret – den 22 november 1997 och det sista numret – den 15 juli 1998.

[23] 108 år tillbaka föddes A. Hitler, koddatum som används bl.a. i Nordlands tryckta tidningens utgivningsår.

Uppläggningen har varit densamma: ledare, inrikes, utrikes och övrigt.

3. *NSF:s nyhetsbrev.* Uppgifter om innehållet har vi ännu inte fått.

4. *Nationell Information – Svenska motståndsrörelsens nyhetsbrev* ligger på Folktribunens domänadress. I nyhetsbrev nr 3, juli 1999 annonserades om artikel "Gatstens och brandbombsjournalism" som tar upp attentatet då två frilandsjournalister sommaren 1999 utsattes för ett bilbombattentant. Enligt nyhetsbrevet "beskriver vi "Peter Karlssons" bakgrund ingående där vi bland annat går igenom hans straffregister m.m." (Folktribunens artikel har blivit anmäld till Justitiekanslern. JK:s beslut om påföljd har ännu inte fattats).

Nätbutiker

Internet har givit de nazistiska grupperingarna stora möjligheter att sprida sin propaganda genom att distribuera och sälja så kallade "nationella produkter". Det går att tjäna pengar på att saluföra nationalsocialistisk och revisionistisk litteratur samt Vit maktmusik via nätet. Så kallade nätbutiker har skapats. Nordland var ledande när det gällde CD-skivor till försäljning fram till sommaren 1999. Hösten 1999 blev Midgård den största nätbutiken på de svenska rasideologiska webbplatserna. Samtidigt hade många andra webbplatser nätbutiker med CD-skivor och diverse produkter till salu. NSF har också en sådan fil med detta erbjudande: "Ge ett bidrag på 380 kr eller mer till NSF och du erhåller Min Kamp av Adolf Hitler (del 1 och 2) gratis!" I butiken saluförs skrifter, böcker, tröjor, tidningar och Adolf Hitlers tal under åren 1941–1945. Till de webbplatser som har nätbutiker tillhör Holoxoax, Gjallarhörnet, Ultima Thule, Nysvenska Rörelsen, Motstånd etc. I nätbutikerna säljs för det mesta CD-skivor med Vit maktmusik.

En del webbplatser (som t.ex. Midgård) fungerar alltså endast som postorderfirmor på Internet, där går det beställa varor dygnet runt. En annan del har en liknande verksamhet vid sidan om, dvs. det satsats mera på propagandistiska artiklar och skrifter samt pressmeddelanden.

Tidningar

Enligt BRÅ-rapporten (1999:10) *Vit maktmusik en växande industri*, av Heléne Lööw finns minst 25 regelbundet utkommande rasideologiska tidningar år 1999. Elva tidningar är tryckta skrifter. Därmed ligger Sverige mycket högt när det gäller utgivning av propagandamaterial, inklusive småskrifter, klistermärken, flygblad etc. (produkter som säljs i nätbutiker) jämfört med den internationella bilden och i förhållande till befolkningstäthet.

Det finns ett stort antal svenska rasideologiska tidningar till försäljning på nätet. Dessutom ligger ett antal tidningar med olika startdatum ute på nätet. Till de som upptäckte nätets möjligheter i ett tidigt skede hör *Nordland*. *Nordland* har haft en webbplats och ett webbhotell med Vit maktmusik sedan år 1996. Även tidningarna *Framtid* och *Folktribunen* har sedan länge funnits i cyberrymden. I januari 1999 dök en extremt rasistisk webbplats upp under namnet *Uppsalas Nationella Tidning* som fick plats på Propatrias webbhotell. Våren 1999 återfanns tidningen *Blod & Ära* på nätet. Tidningen var avstängd under mer än ett års tid (låg förut på www.ariskamp.com) men har inte ändrat sin hatiska prägel efter återkomsten. Startsidan anger att "Denna sida riktar sig endast till stolta vita! This site is for proud whites only!" Besökaren kan antingen välja *OK* eller *Avbryt*. Om man klickar på *OK* öppnas webbplatsen. Om man klickar på *Avbryt* möts man av meddelandet /we_hate_you/. Sommaren 1999 skapades tidningen – *Torshammare*. Under samma period etablerades Frisinnade Unions Partiets organ – *Frihetsfacklan*. Hösten 1999 hade tidningen *Wärensbladet* – "en svensk nationell tidning som funnits sedan 1961" som det presenteras i introduktionen, lagts ut på nätet. Dessutom skickar Old Eagle en s.k. elektronisk tidning *Boven* till prenumeranter via e-post. Gjallarnornet har en e-post tidning *Sverige Vakna* med ca 70 sidor. Av dessa tio tidningar är *Uppsalas Nya Tidning*, *Torshammare*, *Boven* och *Sverige Vakna* endast virtuella tidningar, dvs. de existerar inte i tryckt form. De andra (t.ex. Den Sanne Nationalsocialisten, Gripen etc.) går att prenumerera på direkt via respektive webbplatser.

NSF som arvtagare till den gamla nationalsocialismen

"Adolf Hitler visar vägen!
Vi följer den!"[24]

Den största nationalsocialistiska organisationen i Sverige anses vara Nationalsocialistisk Front. Den bedömningen gör både Lööw och Säpo. Detta stämmer väl med uppgifter om NSF:s nybildade parti på dess webbplats. Dessutom hävdas att NSF är en rörelse inriktad på aktion och med antal underavdelningar som bildas i landet. Underavdelningarna anges på NSF:s webbplats.

1996 angavs endast tre adresser på webbplatsen: Karlskrona, Stockholm och Trelleborg. Visserligen har NSF fortfarande säte i Karlskrona, men antalet lokalavdelningar, ortsgrupper och kontaktmän hade vuxit till 19 sommaren 1999. Enligt adresslistan på NSF:s sida finns för närvarande lokalavdelningar i Staffanstorp, Gotland, Trelleborg, Ludvika och Haninge; ortsgrupper i Klippan, Trollhättan och Örebro; kontaktmän i Småland: Ljungby, Österlen och Sölvesborg.

De moderna nationalsocialistiska och öppet rasistiska partierna och grupperingarna i Sverige har direkt koppling till den gamla nazismen. NSF:s medlemmar är traditionella nationalsocialister som hyllar Adolf Hitler och den nazistiska ideologin.

Vid närmare granskning av NSF:s webbsidor framgår det att de kopierat det tyska nazistpartiets program, att de hyllar tyska och svenska nazister etc. Vår tids rasideologer utgör ett eko av de klassiska nazisterna. Den nationalsocialistiska och rasideologiska rörelsen i Sverige utvecklas i allt snabbare takt. Nordiska Rikspartiet som bildades 1956 undervisar t.ex. även på 90-talet nationalsocialister i nazismens ideologi och Hitlers "stora goda sidor" (uppgifter tagna ur filmen Blågul nazism, nr 3).

Även på NSF:s webbplats framgår det att organisationen tillsammans med norska NNSB och danska DNSB samt brittiska Blood&Honour har arrangerat en marsch i Danmark till minnet av

[24] Citat ur *NSF*:s webbplats: http://www.nsfront.com/riks/hitler.htm

Rudolf Hess, andre man i nazirörelsen. Han tog livet av sig den 17 augusti 1987 efter 46 år i fängelse. En mängd bilder från denna marsch återges i ett avsnitt betitlad *Bilder*. Vidare tillkännages att minnet av Birger Furugård, grundare av det första svenska nationalsocialistiska partiet i Sverige, hedras med s.k. *Furugårds-middag* på hans födelsedag.

NSF på nätet

NSF har kämpat ivrigt för en plats på nätet men har haft svårt att behålla en webbsida. Debuten ägde rum 1996 på *Flashback*, som drevs och fortfarande drivs av Jan Axelsson, den svenske ultra-liberale Internetleverantören. Under denna tid (från 1996 till 1998) lades NSF:s webbsida ned vid två tillfällen. Tredje försöket att skapa en egen domän var *Odium*. Denna domän placerades utomlands. Efter en viss tid utgjorde *Odium* en av de mest tekniskt, informations- och kommunikationsmässigt avancerade domänerna. På adressen *whiterights* låg bl.a. Odiums egen radio-station. NSF:s vistelse på Odium varade endast några veckor. Webbplatsen upphörde också snart därefter. Sedan dess (våren 1999) finns den nuvarande domänplatsen på en utländsk baserad adress *nsfront.com* som förmodligen blir permanent om inte ekonomiska problem uppstår eller om Internetleverantören inte stänger av. Dessutom har NSF sin egen chattkanal på *Dalnet*, där enligt NSF länksidan: *"du kan bland annat chatta direkt på sidan med likasinnade från hela riket"*. NSF har upptäckt fördelar med att erhålla en webbplats. I synnerhet sedan organisationen beslutat att bilda ett politiskt parti och ställa upp i nästa val. Under länken *Hitler-fest 110* meddelade NSF:s propagandachef Björn Björkqvist i slutet av sitt tal att:

> *NSF valt att ta steget vidare i sin kamp för friheten och nu tar steget in i partipolitiken och hädanefter kommer att betecknas som parti med delmål att ställa upp och komma in i några få utvalda kommuner och med slutmål att segra i riksdagsvalet! Vi kommer att med demokratiska medel avskaffa demokratin!*

Våren 1999 hade NSF:s tre lokala avdelningar sina egna webbplatser: *NSF-Klippan, NSF-Staffanstorp* och *NSF-Småland*. I september 1999 expanderade NSF med ytterligare en webbsida, nämligen *NSF-Trollhättan*. I oktober 1999 skapades webbplatserna *NSF-Örebro* och *NSF-Karskrona*. Samtliga webbsidor ligger på www.nsfront.com/ och hänvisar till NSF:s rikssida. Man ser hierarki i partiet även på nätet.

Nordland – förespråkare av den vita rasens överlägsenhet

"Vi vita är naturens bästa skapelse." – Nordland

Tesen "I enighet med naturlagarna är inget mer rätt än bevarandet av ens egen ras" utgör punkt nr 15 i *De 88 Naturlagarna* som sammanställts av den amerikanske rasideologen Robert Jay Mathews[25]. Han är en av Nordlands koriféer och Nordlands aktivister följer hans "naturlagar" från a till ö. En separation från andra raser måste vidmakthållas för den egna rasens överlevnad, hävdas det. "Man måste hur som helst hata med ett rent och fullkomligt hat, de av egen ras som begått högförräderi mot ens egna ras eller ens nation. Man måste fullkomligt hata alla de individer eller utövare som förstör ens folk, ens kultur eller raslig förnämligheten" – skrev Mathews. Nordlands syn på utomeuropeiska, icke vita invandrare överensstämmer med ovan angivna citat. Den absoluta målsättningen för Nordland är ett svenskt Sverige, ett etniskt homogent Sverige, ett vitt Sverige. Kategoriseringen av etniska svenskar ser ut på följande sätt:

[25] "Robert Jay Mathews, grundare av den amerikanska organisationen The Oeder eller det tysta Brödraskapet. Mathews dödades den 8 december 1984 i samband med att FBI stormade gruppens tillflyktsort. Han har efter sin död blivit en av den internationella Vit Makt-världens viktigaste martyrer". Citat ur Heléne Lööw (1998) *Nazismen i Sverige: den rasistiska undergroundrörelsen: musiken, myterna, riterna.* Stockholm: Ordfront, s. 445.

1 De "stolta vita svenskar" som ansluter sig till den svenska och globala nationalsocialistiska rörelsen, till ett nätverk som arbetar för att sprida ett "rasmedvetet" budskap;
2 De indoktrinerade av demokratin styrd av "den judiska världskonspirationen" (ZOG) och vilseledda svenskar, i synnerhet ungdomar;
3 De "lands- och rasförrädare" som begår högförräderi mot det svenska folket genom att sätta invandrare i fokus och inte sätta det svenska folkets intresse i första hand (antirasister, kommunister, liberaler, demokrater) och de "moraliska fienderna": bl.a. homosexuella som strider mot "naturlagar" och därigenom utgör hot mot den egna rasen.
4 De "okunniga rasmedvetna" som har behovet av uppmärksamhet och att chockera genom att skrika "Vit makt-judeslakt!" och sätta klistermärken som "Det är dags för 6 miljoner till", "Döda svartskallarna" på bussar och lyktstolpar. På så sätt tjänar de pengar på att förstöra vad de andra försöker bygga, enligt Nordland.

Motstånd mot rasblandning

Under punkt nr 21 skriver R. J. Mathews att *"ett folk som tillåter andra utomstående raser att leva med dem kommer att förgås, därför att det oundvikliga resultatet av rasblandning är bastardisering vilket förstör karaktärsdragen och existensen för en ras. Tvångsintegrering är avsiktligt och illvilligt mord, särskilt för ett folk som den vita rasen som nu endast är en liten minoritet i världen"*. Precis därför väcker Nordland farhågor om att invandringen som, enligt aktivisterna, styrs av judar och främjas av nuvarande styrande "landsförrädare" inte bara smutsar ner Sverige med sin fysiska och kulturella existens här i Sverige utan ännu värre – svenskarna är en minoritet i sitt eget land inom en inte alltför avlägsen framtid. Följande citat, som vi hämtat från länken *Svenskar vakna!* på Nordlands webbplats, passar väl in med de resonemang om naturlagar som Nordland har:

Nordland vågar vara stolta över att vi är vita och vi kommer aldrig acceptera ett mångkulturellt samhälle. Vi anser att om vi ska kunna skapa ett fredligt samhälle utan ekonomiska och sociala orättvisor kan detta endast genomföras i ett etniskt homogent samhälle. Man kan inte blanda raser, religioner eller kulturer utan att skapa ett kaosartat samhälle med hög kriminalitet, depressioner, rotlöshet och orättvisor som följd.

Nordland: "Europas största pro-vita musiktidning"

Nordland är en av de svenska webbplatser som dök upp på nätet i ett tidigt skede. I självhistoriken över Nordland framförs att Nordland är "den revolutionerande fortsättningen som markerade inledningen av en ny epok i den svenska befrielsekampen". Nordland har valt musiken, tidningar och produktion samt distribution av CD-skivor som "vapen" för att först underrätta svenska ungdomar och hädanefter nå sitt mål: ett vitt Sverige. Nordland har även tilldragit sig ett stort intresse i debatten. Några av anledningarna till att vi valde att kommentera Nordlands webbsida var mängden av antisemitiska och revisionistiska artiklar, marknadsföring av ett stort antal "rasmedvetna" produkter (CD-skivor, T-shirts, klistermärken, skrifter, affischer m.m.) och den internationalistiska inriktningen. Vit maktmusiken är musiken som visar vägen för framtidens människor, enligt Nordlands retorik. Därför är det angeläget för dem att sprida CD-skivor med Vit maktmusik. Enligt Sveriges största IT-nyhetsbrev via e-post *Uppsnappat* nr 257-22 juli 1999 har den totala skivförsäljningen på Internet ökat. Detta stämmer väl med tendensen på de svenska hatwebbplatserna. I juli 1998 fanns det totalt 42 webbplatser med White Power Music, inkluderat både svenska och utländska webbplatser[26]. Följande webbsidor var svenska: Heimdal, Holohoax, Nordland, Sigrblot, The Svastika Homepage, Triskelon och

[26] Uppgifter sammanställda av författaren (T.M.) som publicerades i BRÅ- rapport 1999:10 om Vit maktmusik av Heléne Lööw.

Ultima Thule. Enligt Heléne Lööw "intar den så kallade Vit maktmusiken en central roll inom den rasistiska undergroundkulturen. Den utgör det kanske främsta medlet för de rasideologiska aktivisterna att sprida sitt budskap."[27] De svenska skivproducenterna är marknadsledande. På Nordlands nätbutik fanns ett flöde av CD-skivor till salu. Varje år ökade antalet skivor: i juli 1998 stod 140 skivor på beställningslistan. I juni 1999 hade antalet ökat till 147 stycken. En nyhet var också att det gick att lyssna direkt på 6 band, varav 4 stycken återgav Skrewdrivers musik, ett band där Ian Stuart var sångare.

Till sommaren 1999 hade bilden av antalet CD-skivor till försäljning och antal webbplatser med Vit maktmusik ändrats. I juni fanns det sammanlagt 322 olika CD-skivor till salu på nätet. När det gäller rockband har vi räknat till 152 stycken. Till de svenska webbsidor som saluförde CD-skivor hörde: Midgård (219 CD-skivor) som var relativt ny men hann bli den största webbutiken, Nordland (147), Gjallarhörnet (80), som upphörde och var nedlagt under mer än ett års tid och sedan dök upp på Propatrias webbhotell och ligger där även för närvarande, Holohoax (25), Blod & Ära (17), som i likhet med Gjallarhörnet var nedlagt och sedan fick platsen på Propatria, Ultima Thule, Motstånd (17). Följande rockband hade egna webbsidor: Blod & Ära (sv.), Erik Owens (amer.), Skrewdriver (eng.), Frank Rennicke (tysk.), Sigblot, Squadron, Svastika, Ultima Thule och Heroes (samtliga svenska). Midgård presenterade sig som "din nationella skivdistributör".

Musiken spelar en väsentlig roll för att påverka och "väcka" svenska ungdomar. Under länken *Vanliga frågor* besvaras frågor om Nordlands verksamhet och framtidsplaner. Det framgår där att Nordland: "har valt musiken som bas för spridandet av våra idéer". Vidare förklaras att Nordlands målsättning är att: "nå ut till Sveriges alla ungdomar med vårt oförfalskade rena budskap, inte något massmedialt förvrängt sådant, vilket är något som vi har börjat uppnå i liten skala". Som musikrörelse producerar och distribuerar Nordland musikband, vilket ses av rörelsens med-

[27] Ibid.

lemmar som en framgångsrik utveckling. Produktion och distribution av CD-skivor och diverse produkter ses sålunda som en mycket viktig del av Nordland som rörelse. På Nordlands webbhotell låg endast musikband som propagerade för Vit maktmusik och dess ideologi med uppmaningar till frihetskamp för den vita rasen. Här fanns svenska sidor som: Sigrblot, Squadron, Svastika, Triskelon, den amerikanske Vit maktrocksångaren Erik Owens sida (han som deltog i den av Nordland arrangerade konserten i Brottby den 3 januari 1998) och en tysk sida av Frank Rennicke.

Förutom dessa fanns ytterligare ett antal musikwebbsidor som saluförde musikprodukter och som gav möjlighet att ladda ner låtar till texter och Mp-3-or från skivor som tillhandahålls av sidan. Bland de största musikdistributörerna hör för närvarande Midgård som sommaren 1999 hade 219 skivor till salu. Där går det att beställa varor dygnet runt. Grundare av White Noise-music (Vit maktmusiken) var, som vi tidigare nämnt; Ian Stuart Donaldson som omkom i en trafikolycka. Han hyllades av Nordland som dess första korifè. Sedan ca två månader tillbaka är Nordlands webbplats nedlagd. I början av oktober dök endast en webbsida upp på www.nordland.net där det står på engelska att webbplatsen är under konstruktion. Varför Nordland just nu har beslutat att ändra sitt webbhotell är än så länge okänt för oss.

Nätkriget: NSF-Nordland

HATA NORDLAND-HATA NORDLAND-HATA NORDLAND-HATA NORDLAND-HATA NORDLAND-HATA NORDLAND-
Nordland bryr sig bara om profit och försöker tjäna en massa pengar på oss PATRIOTER!!!!!!!! Låt er inte utnyttjas!
Bränn upp...
88/!14[28].
Hell Seger![29]

I det följande har jag för avsikt att skildra uppkomsten av meningsmotsättningar mellan NSF och tidningen Nordland. Den rasideologiska rörelsen i övrigt framstår som ideologiskt oorganiserad och lösligt sammansatt. Detta stämmer väl överens med bilden som framträder på Internet. Visserligen kan det se ut som man är väl organiserad genom att skapa webbhotell. Att finnas i den virtuella verkligheten med stor frihet och umgås utan begränsningar med likasinnade via chattkanaler kan ge intryck av god organisation. Men det pågår öppna interna stridigheter mellan två olika inriktningar som kan kännetecknas som maktkamp i den rasideologiska rörelsen. Det gemensamma för de två stora grupperna NSF och Nordlandsfalangen är kampen för rasens överlevnad, kampen mot rasblandning, judar och andra "fiender", kampen för rasrenhet. Vad är det för meningsskiljaktligheter? Vad ser man i texter och andra publikationer på deras respektive webbplatser?

1 Nordland är en revolutionär musiktidning, Nordlandsfalangen vill vinna kampen med musik i stället för våld. Utåt tar NSF

[28] Koden *88* står för två saker: den första är att H är åttonde bokstav i alfabetet och betyder Heil Hitler; den andra är *de 88 naturlagar* skrivna av den amerikanske rasideologen Robert Jay Mathew. Koden *14* står för ord som formulerats av den amerikanske rasideologen David Lane i svensk översättning: "Vi måste säkra existensen för vårt folk och en framtid för våra vita barn".
[29] Brev till Swedish Unofficial Resource Page gästbok under namnet Nazi-Adde, skickat den 11 januari 1998.

avstånd från politiskt våld, men i verkligheten har NSF en mer tolerant attityd till medlemmarnas eventuella brottslighet.

2 NSF är byggd enligt den traditionella tysk-nazistiska modellen. Nordland är ingen organisation utan en tidning.

3 NSF hyllar Adolf Hitler och de andra nazikorifèer, Nordland hyllar både de klassiska nationalsocialisterna (A.Hitler, R. Hess m.m.) och den brittiska Vit maktmusikens (White Noise Musics) grundare Ian Stuart Donaldson, och Klassen Ben skapare av Church of Creator (Kreativistens kyrka), vars motto är: "Vår ras är vår religion". Det vill säga Nordland har valt internationaliseringsinriktning.

4 NSF etablerar kontakter med skandinaviska, brittiska och tyska meningsfränder, som har nationalsocialistisk åskådning. Nordland samarbetar både med europeiska och nordamerikanska rasideologiska rockband och har försökt att samarrangera Vit maktmusikens konserter med dem (exempelvis i Brottby).

5 Nordland anordnar rockkonserter. Aktivisterna syns inte mycket på gatorna. NSF är motståndare till Vit maktmusiken och satsar på demonstrationer i stället för att på så sätt föra ut sina idéer och samtidigt värva fler medlemmar till rörelsen.

6 Inställningen till medlemmarnas klädsel skiljer sig också: Nordland betecknar NSF:s medlemmar som "Hollywood-nazister" i frågan om inställningen till medlemmars klädsel. Motsättningarna har uttrycks i form av öppna attacker mot varandra[30].

[30] Sydöstran, 97-09-27, Hans Bülow.

"Hollywoodnazister" och "hamburgarnazister" – benämningar av varandra

Till skillnad från NSF fungerar inte Nordland som medlemsorganisation utan i stället arrangerar man konserter "för svenskar och Sverige", ger ut CD-skivor med Vit maktmusik samt bedriver postorderverksamhet. Nordland har utvecklats till en av världens största producent av CD-skivor med Vit maktmusik under 1990-talet.

Följande rader återfinns på Nordlands webbsida under rubriken *Sverige åt svenskarna!:*

> *För oavsett om de som motarbetar oss är fysiskt mindervärdiga element, mentalt efterblivna pajaser, illvilliga psykopater eller kallt beräknande parasiter som från allra första början var uppriktiga patrioter men som efterhand förlorat tron på vår sak och i stället enbart är ute efter att tjäna pengar och förstöra för oss, så är alla ansträngningarna förgäves.*

Stycket nedan syftar på NSF och kritiken är riktad mot NSF:s ledare Anders Högström som själv betraktar sig som "den svenske führern":

> *För svenska patrioter i gemen är inte mentalt störda eller "bakom flötet" och således förstår de om något är negativt för vår sak när de ser det. Om någon desperat och misslyckad mini-führer smutskastar Nordland eller alla andra sunda och friska organisationer inom rörelsen så kommer det endast förstöra för dennes egoistiska komplex i slutändan.*

NSF svarar på kritiken på sin webbplats och anför under rubriken *Artiklar* följande motargument:

> *Argumentet kommer oftast av grupper som är avundsjuka på NSF:s oerhörda tillväxt och försöker finna argument mot oss, dessa grupper inspireras vanligen av amerikanska organisationer och är med andra ord de sanna "hamburgarnazisterna" om man nu skall använda*

sådana uttryck. Antagligen så hämtade inte heller NSDAP inspiration från Hollywood när de valde ut sina uniformer.

Huvudargument: "Invandrare är våldtäktsmän"

Svenska rasideologiska och nationalsocialistiska grupperingar/organisationer/partier uppfattar att invandrare med afrikanskt och utomeuropeiskt ursprung står för hög kriminalitet. Värt att notera är just att detta argument genomsyrar de rasistiska webbsidorna. Föreställningen om att invandrare varje kväll våldtar svenska kvinnor är ett ofta upprepat tema i Vit maktmusiken som även det extremnationalistiska partiet Sverigedemokraterna[31] har anammat.

En refräng från det svenska rockbandet Odiums sång "Sjuka begär" låter så här:

".. i parken väntade en man som hade ett sjukt begär,
han kom från ett annat land, där de inte gör som här,
där kvinnor är mindre värda och inte har någon talan alls,
Så nu ligger hon utan trosor med gråten i sin hals..."
(citatet taget från Kampgrupp Frölunda som numera är nedlagd)

Webbplatser med direkt vilseledande och felaktiga uppgifter om invandrares våldsbenägenhet och där just våldtäkter anförs som huvudargument mot det mångkulturella samhället genomsyrar innehållet på de nazistiska och rasistiska webbplatserna. I Kampgrupp Frölundas text *Lagen är till för oss andra* förs följande resonemang:

Hatet mot de nationellt sinnade bara växer. De som bär den största skulden till det, är utan tvekan massmedia. De skyddar invandrare som begått brott genom att ge galna signalement.

[31] På många ställen i Stockholm har Sverigedemokraterna under senaste valet hängt stora plakat med liknande innehåll: *"Ikväll våldtas ännu en svensk tjej till. Kvinnofrid nu! Rösta svenskt!"*

Vidare:

Det har blivit en dålig vana att kalla svenskar för "rasister" när det inte passar dem på det sätt de tänkt sig. Och polisen som ger nationella stryk i befäng barnatro att det är svenskarnas fel att invandrare begår våldtäckter och andra våldsbrott p.g.a. att vi har segregerat dem!! Dagens resonemang är skrattretande.

"Svenskhet i förnyelse" – Nysvenska Rörelsen på nätet

I cyberrymden har inte endast de svenska moderna nationalsocialistiska grupper/organisationer/partier huserat. Aktivisterna lägger en stor vikt vid att "väcka till liv" också de gamla, åtminstone på nätet. Ett exempel som illustrerar detta resonemang är den Nysvenska Rörelsen (NSR) som bildades 1930. Heléne Lööw skriver i sin senaste bok att "bland de svenska fascistiska och nationalsocialistiska ledarna från 30- och 40- talen är Nysvenska rörelsens ledare Per Engdahl den enda som fortsatte att vara politiskt aktiv ända in på 90-talet."[32] 1994 dog Per Engdahl och i och med hans död försvinner NSR. Dock inte på Internet: 1999 dök en hemsida upp med Nysvenska Rörelsens namn på Alternativ Medias Webbhotell. I filen *Arbetar vi vidare* meddelas att "nu drar den Nysvenska Rörelsens verksamhet igång igen, efter dessa fyra år i vilande tillstånd. Vi följer det gamla lösenordet: Alltså arbetar vi vidare".[33]

NSR presenteras numera som *Ortförbund Malmö* med bilden på Jimmy Söfting – ordförande. Under *Nysvenska Rörelsens historik* presenteras Per Engdahl både i bild och skrift. Presentationen avslutas med följande ord av Jimmy Söfting: *Nysvenska Rörelsen är det levande uttrycket för en stark, övertygad och stridbar tro på våra fäders, vårt eget och vår framtidens Sverige.*

[32] Heléne Lööw, Nazismen i Sverige, 1980–1997; den rasistiska undergroundrörelsen: musiken, myterna, riterna; Ordfront, 1998, s. 134. Jfr Hans Lindquists artikel ovan.
[33] *Nysvenska Rörelsen: http://www.altmedia.se/nsr/*

Det förefaller som om Per Engdahls idéer har fått en renässans hos en ny generation anhängare och aktivister. Den Nysvenska Rörelsen inspirerar än en gång antidemokratiska, nationalsocialistiska och fascistiska krafter som vill förändra samhället. Via Internet försöker webbsidans producenter samla och värva nya medlemmar: "*anmäl ditt intresse att ansluta dig till framtidens avantgarde hos*: (sedan kommer adressen i Malmö, telefonnummer, e-mail adress och postgironummer för mottagning av ekonomiska bidrag)". Om en person eller organisation står bakom webbsidan är svårt att avgöra. Beträffande *Altmedias* domän, vilken NSR ligger på, står Föreningen Alternativ Media som ansvarig med adress i Göteborg och mobiltelefonnummer.

Under filen *Nysvensk Litteratur* säljs tolv böcker och skrifter. I *Detta står vi för* presenteras den gamla rörelsens ideologi. Under rubriken *En kort sammanfattning av NSR-s ideologi antagen vid 1987 års riksstämma*, upprepas punkter ur det tidigare antagna programmet. Något nytt program presenteras emellertid inte. Hur det har fungerat och hur verksamheten upprätthålls i dag har vi inga uppgifter om. Enligt Heléne Lööw rör det sig endast om en verksamhet på nätet och kanske några möten.

Nazistiska och rasistiska bilder och skämt

Judarna ser ut som råttor, araberna ser ut som bruna håriga råttor, negrerna liknar missbildade apor. Det är vi arier som skall kallas människor.[34]

En bild säger mer än tusen ord heter det. Allt hat som finns inom den rasideologiska rörelsen visas i bilder och skämt på 5–10 hemsidor. Först dök en fil upp på *Holoxoax* webbsida indelad i tre grupper: Judeskämt, Negerskämt och Övriga skämt. Denna fil

[34] Ur Judiska texter och citat! På chattkanalen Patriot88: http://www.propatria.org/patriot88/sida/asa.html (undertecknad Nordic).

spreds till ytterligare 5–6 webbsidor bland annat till webbplatserna *Gjallarhörnet* och *Nordiska krigare* som var placerade på webbhotellet *Ariskkamp*. Även på chattkanalen *Patriot88* publiceras artiklar, information och skämt: "ibland behövs det lite skratt för att lysa upp vår mörka tillvaro". Webbplatsens producenter uppmanar därför besökare att samla skämt som ska "skickas snarast".

Holoxoax är en revisionisk webbplats. På startsidans rullband möter besökaren tre uttalanden: "Lasermannen – en ljuspunkt i mörkret" (John Ausonius dömdes för ett mord på en man av iransk börd och nio mordförsök på invandrare i Sverige); "Hedi Freid – lögnare i vår tid! Förintelsen har aldrig ägd rum!" "Vi tror inte på Emerich Roths gaslägerhistorier!". I likhet med många andra rasideologiska webbsidor förnekas Förintelsen av 6 miljoner judar under andra världskriget. Däremot skämtas det om Förintelsen av judar som om den verkligen har ägt rum. Exempelvis finner man bland Judeskämt följande:

Vad är det för skillnad mellan en jude och pizza?
– Pizzan skriker inte i ugnen.

Vad gör en jude som tittar i en askkopp?
– Släktforskar.

Ur *Negerskämt:*

Vad är den svenska drömmen?
– Negrerna tillbaka till Afrika med en arab och en muslim under var arm.

När får en neger bära kniv?
– Då han har den i ryggen.

Ur *Övriga skämt:*

När får man spotta en turkiska i ansiktet?
– Då mustaschen brinner!

Vad får Abdull i julklapp?
– Din cykel.

Vad fick bögar från syd afrika?
– Apart-AIDS!

Vad är det som är vitt som har ett svart skithål?
– Polisen i Sverige!

Det förekommer även många skämt för barn under länken *Alla barnen*:

Alla barnen är lika mycket värda, utom Greger,
för han är neger.

Alla barnen gillade Hitler, utom Trude
För han var jude.[35]

Sammanfattning

Gränslöst hat mot icke vita, frågan om rasens renhet och antisemitismen ligger till grund för samtliga texter, bilder och skämt. Allt annat underordnas dessa tre huvudpunkter.

Allt fler nazistiska och rasistiska organisationer och grupper satsar intensivt på etablering av egna webbplatser, chattkanaler, m.m.

Till skillnad från tidigare publicerade primitiva texter och våldsbilder ges den nya informationen på ett professionellt sätt. Den enda webbplats som inte ändrat sitt utseende på nästan tre år är Old Eagle. Webbplatsen bjuder besökarna på recept på vapentillverkning med material som finns i den öppna handeln.

Innehållet på de flesta webbplatser utökas med artiklar från nationalsocialistiska, antisemitiska och revisionistiska böcker och skrifter. Förnekandet av Förintelsen av judar under andra världskriget och ZOG-ideologin får allt mer central plats i budskapen:

[35] Skämt tagna från webbplatsen Holohoax, som har nynazistisk och revisionistisk prägel.

"Förintelsen av 6 miljoner judar är historiens största propagandabluff" påstår exempelvis Nordland.

Tillgängligheten på flera språk (mest engelska) ökar, webbsidor av privat karaktär upphör och i stället använder flera personer sin datakunskap för att "väcka till liv" gamla svenska fascistiska, nationalsocialistiska och rasistiska organisationer, t.ex. Nysvenska Rörelsen. Med andra ord – den nationalsocialistiska och rasideologiska rörelsen utvidgas bestämt på nätet.

Slutord

Lagen om yttrandefrihet (SFS 1991:1469, kapitel 1) syftar till att säkra ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande. Inga andra begränsningar får göras än de som följer av denna grundlag. Varje medborgare har åsikts- och föreningsfrihet. Att införa censur på Internet är tekniskt helt orealistiskt. Dessutom strider det mot det fria ordet i ett demokratiskt samhälle. Att förbjuda åsikter och övertygelser är odemokratiska medel. Cybernazister och cyberrasister tar del av de möjligheter som Internet erbjuder för att sprida sina tankegångar i propagandistiskt syfte och med tanke på rekrytering av nya medlemmar. Sålunda utgör nätet en tillgång för deras verksamhet och är en oerhört viktig del av deras övriga aktiviteter (demonstrationer, information, program, flygblad, direkta och indirekta uppmaningar till våld etc.). Nazister och rasister har invaderat både den fysiska och den virtuella verkligheten. Med den fysiska tänker vi på de tragiska händelser som skakat Sverige: de brutala morden i Kode och Klippan, två poliser i Malexander och avrättningen av syndikalisten Björn Söderberg.

Att förbjuda medborgare att framföra sina argument och åsikter går inte i en demokrati. Så länge budskapen och uppmaningarna inte bryter mot lagen kan de inte hindras. Både det fysiska och det verbala våldet skadar emellertid enskilda personer. Visserligen utgör inte hatiska budskap på Internet ett hot mot demokratin, men de ställer stora krav på demokratins försvar för att förebygga att de odemokratiska krafterna i samhället växer sig starka. Det

som är angeläget i dag är att utnyttja det "öppna fönstret" till den nationalsocialistiska och rasideologiska rörelsen som visar "sitt rätta ansikte" via Internet, vilket hindras i de traditionella mediekanalerna. Allt som är underjordiskt är både farligt och svåröverskådligt. Med tanke på att allt fler människor får tillgång till datorer och Internetanslutning, växer risken för påverkan av rasideologiska tankegångar. Det enda ljuset i det hela är att engagerade personer har möjlighet att följa utvecklingen av cyberrasisternas verksamhet och bemöta hatpropagandan och rashetsen.

För att få bukt med vaneföreställningar om rasskillnader och människors olika värde behöver demokratins försvarare också göra sig hörda över Internet. Endast några svenskspråkiga webbplatser bemöter och motarbetar den nazistiska rasideologin, däribland *Levande historia* (www.levandehistoria.org) och *Quick Response* (Röda Korsets Ungdomsförbund, www.quickresponse.nu). Det är hög tid att agera på bred front mot nazism. Information, upplysning och kunskap behövs. Men också diskussioner, civilkurage och mod att visa att man inte accepterar odemokratiska våldshandlingar i samhället. Trakasserier, misshandel och mord av invandrare och så kallade rasideologiska och moraliska "fiender" (demokrater, kommunister, homosexuella, judar och icke-vita invandrare) har ökat år från år. Var och en måste stå för sina handlingar, en princip som tillämpas av de rättsliga instanserna. Offren för rasism kan hedras på Internet genom att t.ex. tända ett ljus till minne av den mördade 14-årige John Hron i Kode. Webbadressen dit är:
http://www.nizkor.org/hweb/people/h/hron-john/light-a-candle.html.
Webbsidor som visar det positiva med det mångkulturella samhället saknas fortfarande.

Författarpresentation

Marina Taloyan, fil. kand är kurd från Georgien. Hon har arbetat som journalist i Georgien och påbörjade en doktorsavhandling om den kurdiska befolkningen i Georgien. Marina Taloyan är sedan åtta år bosatt i Sverige och är från 1997 knuten till CEIFO, Stockholms universitet där hon bl.a. medverkat i en utredning om utsatthet för rasistiskt och etniskt relaterat våld.

Det heliga raskriget – terrorism och judehat

Stieg Larsson

Sommaren 1999 blir ihågkommen för det politiska våldet. Måndagen den 28 juni utsattes journalisterna Peter Karlsson och Katarina Larsson i Nacka för ett mordförsök med bilbomb. Två dygn senare blev en polis i Malmö allvarligt skadad vid ett liknande attentat, och några veckor tidigare hade två poliser mördats i Malexander då nynazister rånat en bank. I oktober mördades fackföreningsmannen Björn Söderberg i Sätra sedan nynazister omsorgsfullt kartlagt hans liv, plockat ut hans passbild och övervakat hans bostad.

Serien våldsdåd började dock inte i Malexander och kommer definitivt inte att ta slut efter mordet i Sätra. Under 1990-talet har minst ett dussin människor mördats i Sverige av politiska skäl och av personer med anknytning till nazistiska grupper.

1990 mördades en homosexuell man på en parkeringsplats i Göteborg. Gärningsmännen, två aktivister med anknytning till Nysvenska Rörelsen och Nordiska Rikspartiet, överföll honom med besinningslöst ursinne; obduktionen noterade ett 50-tal hugg med en bajonett.

1995 präglades av en serie uppmärksammade våldsdåd. Asylsökanden Gerard Gbeyo mördades i Klippan av en medlem i Riksfronten. Ishockeyspelaren Peter Karlsson i Västerås mördades med ett stort antal knivhugg av en aktivist i nazigruppen Westra Aros SA. I Kungälv torterades 14-årige John Hron till döds av skinnskallar, och i Göteborg mördades konstnären Per Skoglund av två nynazister som misstänkte att han var homosexuell.

Några av dåden handlar om interna uppgörelser i de nynazistiska leden. På nyårsnatten 1995 torterades 17-årige Anders Gustavsson till döds i ett utrymt lager i närheten av Fryshuset i Stockholm. Mordet är fortfarande ouppklarat. Anders var aktiv i Sverigedemokraternas ungdomsförbund men umgicks bland nynazister. Polisen misstänker att han dödades av någon i umgängeskretsen.

Nynazistiskt våld handlar dock inte enbart om spektakulära mord och uppmärksammade bombdåd. Den vanligaste formen av högerextremt våld är ett sorts »vardagsvåld« som riktas mot invandrare, homosexuella och antirasistiska gräsrötter. Under 1990-talet har tusentals sådana incidenter ägt rum, alltför ofta oanmälda och utanför den officiella statistiken.

Några typexempel från de gångna månaderna kan illustrera situationen. Den judiske dirigenten Ilya Stupel i Vellinge har misshandlats av nazister. En svensk man i Göteborg har fått ta emot sparkar och knytnävsslag sedan två nynazister förväxlat honom med en invandrare. En lesbisk kvinna i Malmö har utsatts för mordhot. I Haninge har »Gula villan«, där den antirasistiska gruppen Levande zon håller till, skadats av ett brandattentat. I Gävle har syndikalistiska Joe Hill-gården utsatts för ett sprängattentat och i Malmö placerades en bomb utanför Mikael Wiehes port. I Tensta avlossades ett skott genom vardagsrumsfönstret hos Kurdo Baksi, redaktör för tidskriften Svartvitt med Expo som granskar rasistiska och antidemokratiska våldsgrupper.

Uppräkningen skulle kunna förlängas avsevärt, men faktum kvarstår – svenska nazister bedriver en verksamhet som endast kan beskrivas som »lågintensiv terrorism«. I en bemärkelse skiljer sig extremhögern från samtliga andra politiska grupper – ingen annan ideologisk rörelse använder våld eller hot om våld som politisk kampmetod så otvunget och skrupelfritt som de militanta nazigrupperna.

Till detta ska fogas att rörelsen under hela 1990-talet varit i tillväxt. Tillväxten kan påvisas genom att rasistisk och antisemitisk propaganda ökat dramatiskt i form av hemsidor på Internet, propagandatidningar i fyrfärgstryck och genom vit makt-industrins

videofilmer och CD-skivor där Sverige är en av världens ledande producenter.

Tillväxten avspeglas även i Säkerhetspolisens senaste verksamhetsberättelse som visar att antalet rasistiska brott med koppling till vit makt-grupper nästan fördubblades 1998 jämfört med året innan. Sammantaget noterar den officiella statistiken omkring 2 000 rasistiska brott under 1998, varav drygt hälften kan kopplas till vit makt-grupper. Detta omfattar alla former av brottslighet från mord och grov misshandel till enstaka fall av olaga hot och trakasserier. Utanför denna statistik finns incidenter från skolor och lördagskvällar som aldrig polisanmäls och därmed aldrig redovisas i någon statistik.

Hur ska då den framväxande nynazismen bedömas? Utgör nazistiskt våld ett reellt hot mot det demokratiska samhället eller ska det – som ofta sker i det offentliga samhället – betraktas som isolerade incidenter? Nazismens budskap bygger, enkelt uttryckt, på två faktorer – våld och konspirationsteorier. För att förstå dagens nazister måste utomstående betraktare förstå något av dess historia under efterkrigstiden.

Att tänja samhällets gränser

»Vad gör en jude som tittar i en askkopp?
– Släktforskar!«

Ett annat skämt:

»Hur får man in 60 judar i en Folkvagn?
–Två där fram, två där bak och 56 i askkoppen«

Skämten är hämtat från den nazistiska domänen ProPatrias sida på Internet. Det är två av ett 40-tal liknande skämt under rubriken »Humor« och «Jude«. En liknade samling rasistiska vitsar finns under rubriken »Neger«.

För 20 år sedan – troligen så sent som för tio år sedan – hade publiceringen av så uppenbart grov antisemitisk propaganda varit otänkbar. Då skulle det ha blivit förstasidesrubriker i kvälls-

tidningarna. Politiker skulle ha reagerat. TV skulle ha haft debattprogram. Åklagare och polis skulle ha blivit inkopplade och den ansvarige utgivaren skulle ha blivit föremål för utredning, åtal och fällande dom. Så är fallet inte i dag. De senaste decenniet har en tydlig »liberaliseringsprocess« av attityderna mot rasistisk propaganda ägt rum i Sverige.

Processen bygger på två viktiga faktorer. En bidragande orsak till att den antisemitiska propagandan har kunnat växa sig stark är att det demokratiska samhället på 1990-talet inte förmått mobilisera tillräckligt motstånd. Ända fram till mordet på Björn Söderberg i oktober har t.ex. fackföreningsrörelsen och de stora folkrörelserna mestadels lyst med sin frånvaro, medan de etablerade partierna huvudsakligen nöjt sig med formella avståndstaganden. Kampen mot rasism och nazism har i viktiga avsnitt överlåtits till tämligen resurssvaga aktivistgrupper och gräsrotsorganisationer.

Bristen på motstånd från samhället har spelat extremhögern i händerna. För nazismen har denna period handlat om att tänja gränserna för vad som är tillåtet och återerövra förlorat ideologiskt territorium. De har också varit framgångsrika i bemärkelsen att den absoluta merparten av grov antisemitisk propaganda och annan rasism sällan polisanmäls och än mer sällan leder till utredning och fällande dom.

Bristen på utredning beror inte på att det är svårt att hitta ansvariga utgivare bakom hatpropagandan. Domänen ProPatria i exemplet ovan tillhör en känd och identifierbar person som i flera år figurerat i nazistiska sammanhang på Internet.

ProPatrias hemsida på Internet är varken den enda eller den värsta i sitt slag, utan endast en i mängden och närmast en dussinprodukt. Det finns i dag fler öppet antisemitiska sidor än någonsin tidigare på Internet och nya hemsidor tillkommer med hela tiden. Hittills har inte en enda ansvarig utgivare åtalats och fällts för rasistisk propaganda på Internet.

Bristen på intresse för exempelvis ProPatria ska jämföras med den behandling som drabbade t.ex. Einar Åberg på 1950-talet och Ditlieb Felderer på 1970-talet, dåtidens mest namnkunniga producenter av antisemitisk propaganda. Åbergs verksamhet upp-

märksammades i internationell press där Sverige omnämndes som »nazistiskt propagandacentral«. Ansedda tidningar som Times och Le Monde ägnade ledarstick till att fördöma verksamheten. Felderers utskick av hatbrev till judiska organisationer utomlands gav upphov till internationella protester och utmynnade i en rättegång med fällande dom. Fortfarande i slutet av 1980-talet väckte Ahmed Rami och Radio Islam avsevärd uppmärksamhet i den svenska debatten.

Det är heller inte så att propagandan blivit »mjukare« eller »mer försiktig«. Tvärtom är den hatpropaganda som i dag sprids genom Internet och exempelvis tidningar som Nordland, Den Sanne Nationalsocialisten, Blood & Honour, Folktribunen m.fl., helt jämförbar och i många fall väsentligt grövre än den propaganda som Åberg och Felderer ägnade sig åt.

Detta kan bara betyda en sak, nämligen att personer som bedriver antisemitisk hatpropaganda under 1990-talet har lyckats tänja gränserna för samhällets toleransnivå. Antisemitisk propaganda av ett slag som var otänkbar för 20 år sedan är i dag så vanligt förekommande att polis och åklagare inte längre finner det lönt att utreda och att massmedia och politiska organisationer inte längre ids påtala den.

Judehatets teoretiker har därmed tilldelats en för ett rättssamhälle besvärande status av ansvarsfrihet för kriminella handlingar.

Judehatet – en ideologisk hörnsten

Antisemitismen förblir grundbulten i nazismens ideologiska bagage. Teoriernas form och innehåll kan variera från grupp till grupp, men kan enkelt sammanfattas i påståendet att »judarna« på olika sätt konspirerar för att dominera eller förinta den vita ariska rasen. Så löd teserna i 1930-talets propagandablad och så lyder teserna än i dag.

Efter andra världskriget – efter Förintelsen – var avskyn för nazismen så utbredd att antisemitismen helt enkelt inte hade något politiskt marknadsvärde.

Det innebar inte att nazismens judehat upphörde, bara att den inte längre var gångbar bland de nazistiska grupper som hyste hopp om politisk överlevnad. Judehatet plockades därför bort från den offentliga propagandan och förpassades till interna möten. I den nazistiska pressen ersattes ordet jude av lämpliga kodord som »kosmopoliter«, »internationalister« och – från 1960-talet – »sionister«. Nazistiska veteraner och framträdande ideologer som odlade judehat långt före andra världskriget – svensken Per Engdahl är ett utmärkt exempel – bytte kostym och förnekade att de någonsin varit antisemiter. Att öppet framträda som antisemit var liktydigt med att riskera att stämplas som sinnessjuk.

För de ståndaktiga veteraner som vägrade ge slaget förlorat handlade det under årtiondena närmast efter kriget i huvudsak om överlevnad. Nazismen i Europa formerade sig i ett obskyrt sektlandskap, fjärran från de masspartier som präglat 1930-talet. I många fall, däribland i Sverige, samlades trofasta nazister i obskyra politiska klubbar och »rojalistiska sällskap« som kamouflerats med en nödtorftigt demokratisk täckmantel.

På 1950-talet gjordes några ambitiösa försök att reorganisera nazistiska partier. Det bäst kända av dessa är Nordiska Rikspartiet (NRP), som lever kvar än idag. Någon massrörelse var det sannerligen inte fråga om. NRP har under åren lopp som bäst samlat några hundratals aktivister. Partiledarna har i mångt och mycket uppfattats som operettfigurer som med få undantag saknat förmåga att attrahera ungdomar, och med åren har medelåldern obönhörligt krupit uppåt. NRP:s viktigaste insats har i stället varit att tjänstgöra som politisk skola och länk mellan det förflutna och dagens nazirörelse.

För 20 år sedan var NRP det mest förskräckliga exemplet på svensk nynazism. Jämfört med i dag måste partiets propaganda betraktas som ytterst beskedlig. I slutet av 1970-talet var antisemitismen ännu så tabubelagd att inte ens de som med den tidens mått betraktades som de mest vildsinta nazister vågade framträda öppet som judehatare. I en årgång av NRP-pressen från mitten av 1970-talet är det svårt att över huvud taget hitta ordet jude i texten; vid enstaka tillfällen förekommer antisemitiska kodord som »kosmopolit« eller »internationell kapitalist«. Merparten av

artiklarna består av historiska betraktelser eller partiledarens funderingar kring svensk jordbrukspolitik eller liknande ämnen.

I dag består i stort sett vilken nazistisk tidning som helst sida upp och sida ned av den grövsta och mest vämjeliga antisemtiska hatpropagandan. I dag är propagandan varken dold eller försiktig.

Under 1990-talet har extremhögern på ett tydligt sätt alltmer delats i två läger. Den ena gruppen uppträder i slips och kavaj och söker vinna gehör för sina idéer bland väljare i olika länder. Till denna krets räknas stora partier som franska Front National och italienska Alleanza Nazionale, liksom Sverigedemokraterna på vår hemmaplan. Den andra gruppen, den organiserade nynazismen, är numerärt mindre men går mot ökad militans och våldsretorik.

Sammanfattningsvis kan det fastslås att det fortfarande är utomeuropeiska invandrare och zigenare som utgör de vanligaste måltavlorna för fysiska attacker i Europa, men att antisemitismen under 1990-talet åter blivit det absolut viktigaste ideologiska inslaget i hatpropagandan. Detta är en tendens som går rakt genom hela Europa. Den är mest uttalad i de mest militanta nazigrupperna, men den har redan fått avläggare bland de »respektabla grupperna«.

Att antisemitismen tonades ned efter kriget innebar inte att den försvann från den ideologiska menyn. Under hela efterkrigstiden har den levt vidare som en försåtlig underström, men bara ett fåtal kompromisslösa nazister – vanligen ökända stollar – har vågat framträda offentligt som antisemiter. I politisk bemärkelse har de varit betydelselösa, men de har fyllt en funktion som bevarare av traditionen.

Typexemplet från 1950-talet är återigen Einar Åberg, vars antisemitiska flygblad och pamfletter väckte uppmärksamhet och bestörtning i hela Europa. Einar Åberg kan också tjänstgöra som mätare på att en vindkantring faktiskt ägt rum. Mot bakgrund av den flodvåg av antisemitiska budskap som i dag väller över Europa i form av vit makt-musik, tidningar, radioprogram och videofilmer framstår Åbergs antisemitiska nidskrifter som nästan harmlösa.

En annan skillnad är att det politiska och kulturella etablissemanget i Europa inte i motsvarande grad reagerar på antisemitisk propaganda som skedde i fallet Einar Åberg. Om till exempel

Ahmed Rami hade varit verksam med Radio Islam på 1950-talet, eller om Nordland då hade publicerat sin beryktade hatskrift om familjen Bonnier, skulle ledarskribenter, författare, jurister och politiker ha skrivit petitioner till svenska regeringen och krävt åtgärder mot den nazistiska hatpropagandan.

En orsak till denna bristande respons bland dagens intellektuella är självfallet att judehatets propagandister inte längre är begränsade till en enstaka Einar Åberg, en Colin Jordan, en Francis Parker Yockey och några dussin andra beryktade nazister som på 1950-talet gemensamt kunde avfärdas som politiska stollar.

Dagens judehatare är betydligt fler. Den antisemitiska propagandan är inte längre begränsad till små rännilar från isolerade pennor. I stort sett varje land i Europa, inte minst i Skandinavien, håller sig i dag med ett flertal välorganiserade antisemitiska hatgrupper med förbluffande stora ekonomiska resurser.

Skillnaden är också påtaglig vad gäller attityderna hos antisemiterna själva. Under åren efter kriget och fortfarande långt in på 1980-talet, var judehatet något som de nazistiska propagandisterna själva försökte distansera sig från. Ytterst få naziledare framträdde med ett öppet antisemitiskt budskap och när massmedia fokuserade intresset på någon sådan grupp drog de sig snabbt undan uppmärksamheten.

Dagens antisemiter från Ahmed Rami till Nordland och Nationalsocialistisk Front skäms inte över sitt judehat. Tvärtom; de uppträder med självförtroende och stolthet när de hävdar att »Hitler hade rätt«.

Revisionismen – en isbrytare

Den nazistiska historierevisionismen är den gren av antisemitismen som ägnats mest uppmärksamhet sedan kriget. Till skillnad från de vanliga politiska aktivisterna har revisionisterna som bekant specialiserat sig på att framträda som »objektiva« och »seriösa« forskare. Deras syfte har heller inte i första hand varit att underblåsa antisemitismen, utan att rentvå Hitler och skapa en mystik kring och tvivel på att Förintelsen ägt rum.

Revisionismens framgångar har varit blandade. Revisionisterna vet att de inte kommer att kunna påverka attityderna hos den äldre generationen i nämnvärd utsträckning och har därför till stor del inriktat sin verksamhet på ungdomar. Bitvis har de nått framgång. Den uppmärksammade rapporten från CEIFO om ungdomarnas attityder till demokrati och rasism som publicerades 1997, visar att förbluffande många svenska ungdomar inte är helt säkra på att Förintelsen verkligen ägt rum.

Någon liknande undersökning från tidigare år existerar inte, men det hade onekligen varit intressant att i dag kunna jämföra med statistik från till exempel 1970-talet. Gissningsvis – även om det är en spekulation – hade antalet ungdomar som då tvivlade på Förintelsen varit försvinnande blygsamt.

När det gäller den nazistiska revisionismen – kampen om historieskrivningen om andra världskriget – har svenska myndigheter gjort en stor insats i form av regeringens initiativ till projektet Levande historia. Projektet är unikt i Europa och har förhoppningsvis bidragit till att minska förvirringen kring Förintelsen.

Två personer som på senare år i allra högsta grad arbetat för att förankra nazistisk historierevisionism i Skandinavien är Ahmed Rami i Sverige och Alfred Olsen i Norge. Det intressanta är att de var för sig brutit med merparten av de internationella revisionisternas traditionella attityder. Till skillnad från till exempel den franske historierevisionisten Robert Faurisson och engelsmannen David Irving, som ansträngt sig för att inte förknippas med nazism och antisemitism, så har varken Rami eller Olsen någonsin försökt dölja att judehatet är den främsta drivkraften. Deras teser och propaganda har därför blivit ett viktigt tillskott till den nazistiska rörelsens propaganda.

Just Ahmed Rami, som ju är född i Marocko, utgjorde länge ett pikant rasmässigt dilemma för nazismen. När Rami i början av 1990-talet åtalades för hets mot folkgrupp för sina sändningar i Radio Islam förblev merparten av den nazistiska rörelsen tyst. Först efter 1992, då Rami redan avtjänat sitt straff, började hyllningarna komma. Tommy Rydén, då ledare för den lilla sekten Kreativistens Kyrka, framträdde i Radio Islam och 1993 ställde

medlemmar ur den nazistiska gruppen Riksfronten upp som Ramis livvakter under ett av Robert Faurissons besök. 1996 publicerade Nordland en lång intervju med Rami.

I dag har Ahmed Ramis stjärna dalat, men i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet var han en av de viktigaste isbrytarna för den ideologiska antisemitismen. Han lyckades bryta det tabu mot antisemitisk propaganda som rörelsen i flera decennier inte vågat uttrycka tydligt.

I Sverige kan nynazismens ideologiska fokusering på judarna sägas ha inletts i mitten av 1980-talet. En tidning som gick i bräschen för den nya antisemitismen var Vit Rebell, en knappt läsbar köksbordsprodukt som klistrades ihop av en grupp nynazistiska skinnskallar i Södertälje. Vit Rebell ersattes så småningom av tidningen Storm, som under en period var språkrör för Vitt Ariskt Motstånd (VAM). Storm omvandlades i sin tur till tidningen Nordland, under ett par år vit makt-musikens flaggskepp i fyrfärgstryck och med professionell layout. Kunskaperna i layout bjöd Stockholms stad på, då man inom ramen för Fryshusets verksamhet gav några av de viktigaste aktörerna i VAM kurser i desktop publishing och datakunskap. Nordland har också varit en av de mest framträdande aktörerna i försöken att blåsa liv i klassisk antisemitism.

Vid sidan av Nordland framträder Nationalsocialistisk Front (NSF) som den viktigaste bäraren av öppet judehat i Sverige. Det var NSF som inför Kristallnatten den 8 november 1997 i Stockholm genomförde den första specifikt antijudiska demonstrationen i Sverige sedan andra världskriget. Parollerna var tydliga: »Krossa judarnas makt« och »Krossa demokratin«.

Drygt 120 uniformerade och delvis maskerade NSF-aktivister marscherade från Norra Bantorget till Medborgarplatsen med uppehåll framför SJ där två appelltal hölls. Talarna bestod av Björn Björkqvist, NSF:s »propagandaminister«, och en av de nynazister som nu synas i utredningen om mordet på Björn Söderberg. Han är den unge nynazist som arbetade på ett varulager och avskedades sedan Söderberg påtalat det olämpliga i att han blivit förtroendevald i den lokala Handelsklubben.

Demonstrationen väckte upprörda känslor av flera skäl. Dels på grund av att det var den första officiellt utlysta antijudiska demonstrationen sedan kriget. Demonstrationen var dessutom illegal – dvs. den saknade polistillstånd. Trots detta agerade polisen handfallet och uppträdde närmast som demonstrationsvakter. Dels därför att då polisen äntligen ingrep så skedde det i form av ett våldsamt angrepp mot de ca 100 antirasister som försökte hålla en likaledes illegal motdemonstration. Debatten i massmedia de följande dagarna blev en pinsam affär för polisen.

Demonstrationen på Kristallnatten 1997 kan tolkas på flera sätt, men en sanning kvarstår. Försvaret av svensk demokrati denna dag då nynazister marscherade från LO-borgen till Medborgarhuset hade överlåtits till en liten grupp antirasister. De stora folkrörelseorganisationerna, LO, det då aktuella Europaåret mot rasism och de etablerade partierna var frånvarande.

För 20 år sedan, förmodligen fortfarande så sent som i början av 1990-talet, hade NSF:s demonstration varit otänkbar. Den hade utan tvekan varit otänkbar på 1930-talet då dåvarande SSU-basen Torsten Nilsson, sedemera försvars- och utrikesminister, med viss auktoritet mobiliserade antinazistiska motdemonstrationer. I dag är motståndet inte lika självklart då judarna åter utmålas som »huvudfienden«.

Del av kulturarvet

På 1920- och 1930-talet var antisemitismen en del av det europeiska kulturarvet. För många människor som aldrig skulle ha kommit på tanken att definiera sig själva som »nationalsocialister« var det självklart att betrakta judarna med om inte öppen fientlighet så åtminstone misstänksamhet.

I den bemärkelsen hade antisemitismen byggts in som en del av tvåtusen år av europeisk historia. Det är därför inte ovanligt att i helt vanliga romaner från 1920-talet, t.o.m. i romaner som är politiskt fientliga till nazismen, hitta beskrivningar av judar i mer eller mindre samma stereotypa form som hos nazisterna.

Den kulturella antisemitismen var en viktig orsak till att nazismens antisemitism fick ett sådant genomslag och faran ligger i om antisemitismen åter får spridning utanför nynazismens led.

Att dogmatisk antisemitism kan framföras av en Ahmed Rami eller grupper som Nordland eller Nationalsocialistisk Front är inte överraskande. Att aktivister i dessa grupper sprider judehat på hemsidor på Internet är heller inte överraskande.

Men tendensen de senaste åren är att antisemitismen nu också börjar få spridning utanför den militanta nynazismens led. Först på kö står ett antal »respektabla rasister« i populistiska och allmänt invandrarfientliga grupper. Utmärkande för flera av dessa grupper är att de söker samma respektabilitet som de etablerade och försöker profilera sig som »förnuftiga nationalister«.

Det är självfallet inte så att dessa grupper kommer att göra en dramatisk politisk kursändring och plötsligt uppträda som öppna antisemiter. De flesta av de »respektabla« aktivisterna skulle hellre dö än att ertappas som antisemitiska propagandister. Ändå är det uppenbart att de inte kan hålla rågången till nazigruppernas propaganda – vilket för all del inte är så konstigt eftersom aktivister från gränslandet mellan populismen och nazimen alltid utgjort deras enda egentliga källa till rekrytering av nya aktivister.

Terrorism som kampmetod

När nazismen vädrar morgonluft och börjar försöka bygga politiska organisationer stöter den omedelbart på ett antal specifika problem. Nazismen är fortfarande så tabubelagd att de små partibildningarna knappast kan hoppas på att utveckla en massrörelse och vinna avgörande framgångar i politiska val.

De högerextremister som insett detta dilemma har anpassat sig till sakernas tillstånd och valt att etablera sina organisationer i så respektabel kostym som möjligt. Som sådana har de nått oerhörda framgångar i Europa under 1990-talet.

Jean-Marie Le Pen, som på 1970-talet framstod som en karikatyr på en misslyckad högerpopulist och som bäst samlade några promille av rösterna i valet till nationalförsamlingen, slog

plötsligt igenom och har på 1990-talet fått upp till 15-20 procent av rösterna. I Italien har Mussolinis gamla parti, numera Alleanza Nazionale under ledning av Gianfranco Fini, upplevt en renässans och tillsammans med koalitionspartnern Forza Italia till och med suttit i regeringsställning under några månader 1994. I Österrike har Jörg Haider och hans Frihetliga parti skördat massiva framgångar i allmänna val, liksom Vlaams Blok i Belgien.

Att en vindkantring ägt rum i europeisk politik är svårt att förneka. Samtliga dessa partier som i dag har miljoner väljare bakom sig är sådana som vi gemensamt på 1970-talet avfärdade som hopplösa stollepartier i de politiska sekternas utmarker. Hade någon för 25 år sedan föreslagit att 1999 skulle ungfascisten Gianfranco Fini vara ledare för ett av Italiens viktigaste partier så skulle påståendet ha mötts av ett gapskratt.

Den politiska demarkationslinjen mellan den öppna nynazismen och den »respektabla« extremhögern är ofta flytande. I sak skiljer sig inte de två grenarnas budskap nämnvärt, däremot finns stora skillnader i form och politisk taktik. Le Pen, liksom aktivisterna i exempelvis Nordland eller Nationalsocialistisk Front, säger sig värna den »europeiska kulturgemenskapen« och vara motståndare till »EU och överstatliga lösningar«. Båda grenarna förespråkar ett etniskt homogent Europa. Skillnaden består i att medan politiker som Le Pen och Gianfranco Fini undviker att tala om exakt hur denna etniska rensning ska åstadkommas så är de militanta nazigrupperna betydligt mer frispråkiga.

Med risk för att generalisera kan den militanta nazismens världsbild sammanfattas i tre punkter:

* Det pågår en omfattande social, ekonomisk och politisk konspiration mot den vita rasen. Konspirationen har i dag i tysthet antagit formen av ett omfattande inbördeskrig. Insatsen är hög; det handlar om den vita rasens överlevnad.

* Bakom konspirationen står den ariska rasens arvsfiende – judarna, och dess agenter som »styr Sverige och andra västländer«.

* Kriget kan bara vinnas genom att den vita rasen slutgiltigt förintar sin fiende. Detta kan endast ske genom väpnad militär kamp. Det är en strid där ingen pardon kan ges eller tas.

Det var av exakt dessa politiska skäl som Timothy McVeigh utförde bombattentatet mot en federal byggnad i Oklahoma City som 1995 skördade 170 liv, och det är exakt denna världsbild våra svenska naziteoretiker år efter år trummar ut i sina tidskrifter, sin vit makt-musik och på sina hemsidor på Internet.

Myndigheter har en tendens att avfärda högerextrema terrorister som »ensamma galningar«. Det tycks finnas ett inbyggt motstånd mot tanken att nazister faktiskt menar allvar då de hävdar att de ska krossa det demokratiska samhället. Det finns en enkel förklaring till detta: en »ensam galning« är mindre oroande och enklare att förklara än möjligheten att nazister faktiskt bedriver organiserad terrorism över gränserna.

Utvecklingen som leder fram till skotten i Sätra bör dock inte komma som någon överraskning.

Nazismen har, historiskt sett, alltid använt terrorism som kampmetod. Under efterkrigstiden har extremhögern bestått av isolerade små sekter som ansträngt sig att tona ned den mest våldsamma retoriken. Terrorismen har efter kriget av uppenbara skäl varit lågmäld, stundom knappt skönjbar, men de som gjort sig besväret att skrapa på ytan har lätt kunnat hitta kopplingar till organiserat våld.

Spänningens strategi

Terrorismen tog fart igen med en serie blodiga terrordåd i Italien på 1960-talet. Det första större attentatet var massakern i Milano 1969, då ett 20-tal personer dödades vid ett bombdåd mot en jordbrukarbank. Attentaten kulminerade med bombningen av järnvägsstationen i Bologna 1980, då närmare 100 människor dödades.

Den italienska terrorismen byggde på den så kallade »spänningens strategi«, en teori som lanserades av den fascistiska kampgruppen Ordine Nuovo, Ny Ordning. Genom blind, anonym

terror försökte Ordine Nuovo skapa ett kaos i Italien som skulle driva fram en statskupp. Fascistiska aktivister infiltrerade gärna vänstergrupper eller skapade egna »anarkistiska kampceller« som tog på sig ansvaret för dåden. Interna dokument från början av 1970-talet definierar målsättningen:

> Den första av våra åtgärder måste vara att skapa kaos i statsapparaten (och) krossa regeringens maktstruktur. (...) Vi måste agera genom domstolar såväl som kyrkan i syfte att påverka den allmänna opinionen och påvisa den legala maktapparatens brister och inkompetens. Detta kommer att framställa oss som den enda kraft som kan åstadkomma en social och politisk lösning på problemet.

Den italienska terrorismen misslyckades med sitt uppsåt, men hundratals människor dödades i terrorn och åtminstone ett försök till statskupp genomfördes 1970.

Efter massakern i Bologna 1980, som krävde 90 liv, inleddes en klappjakt på terrorister i Italien. En grupp efterlysta fascister från det så kallade Nationella Revolutionsavantgardet (NAR) under ledning av Roberto Fiore, valde att gå under jorden och lämna Italien. Fiore och hans gäng dök några år senare upp i England, där de fick hjälp av den hemlighetsfulla nazigruppen League of St Georges.

Gruppen – ett 20-tal aktivister – hamnade så småningom i engelsk domstol, som dessvärre avslog en italiensk begäran om utlämning. Fiore och hans kumpaner blev därefter »rådgivare« till engelska National Front.

Italienarna var föga imponerade av de »mjäkiga och amatörmässiga« engelska kollegorna, men tog sig an uppgiften att ingjuta nya revolutionära teorier. Några av de yngre ledarna för National Front lyssnade uppmärksamt. En av dem var Derek Holland, som i mitten av 1980-talet författade skriften Den politiske soldaten. Pamfletten översattes till svenska av Bevara Sverige Svenskt (BSS), föregångaren till Sverigedemokraterna. Hollands skrift, som fortfarande säljs av flera grupper, ställer kravet att rörelsens medlemmar måste fostras till hängivna »soldater«, snarare än vanliga aktivister.

I mitten av 1980-talet började europeiska militanter hämta ideologisk näring från den amerikanska extremhögern, som producerat dussintals handböcker i »raskrigets« teori och praktik. »Bibeln« är boken *Turner Diaries*, som skrevs i slutet av 1970-talet av William Pierce, ledare för nazigruppen National Alliance. Turners dagbok är en roman som handlar om hur en underjordisk »arisk« gerilla inleder den väpnade kampen mot »judar och rasförrädare«. *Turner Diaries* fungerar som en sorts handbok i konsten att bedriva terrorism. Boken har blivit en naziklassiker som tryckts i dussintals upplagor.

En av de som hämtade inspiration från *Turner Diaries* är just oklahomabombaren Timothy McVeigh. En identisk kopia av bomben som McVeigh använde finns beskriven i Turner Diaries.

Terrorismens teorier har utvecklats steg för steg de senaste 20 åren. I Italien formulerades begreppet »tredje positionen« – varken kapitalism eller kommunism, utan fascism. De italienska fascisterna var mer intresserade av frågor om makt och stat än av traditionell rasbiologi. När idéerna fick fotfäste i norra Europa genom engelska National Front fick rasismen en mer framträdande roll. Amerikanerna bidrog med att tillföra judehat och antisemitiska konspirationsteorier.

Turner Diaries hävdar alltså att judiska agenter i hemlighet styr västvärldens maktorgan. Regeringen – vare sig det är Bill Clinton i USA eller Göran Persson i Sverige – kallas ZOG, en förkortning för »sionistisk ockupationsregering«, som »i hemlighet arbetar för att förstöra den vita ariska rasen«. De militanta grupperna hävdar att enda sättet att bekämpa ZOG är att utlösa RAHOWA, en förkortning för Racial Holy War, dvs. det heliga raskriget.

Måltavlorna för terrorismen förskjuts därmed. Huvudfienden är inte längre enskilda invandrare eller ens enskilda judar, utan rätt och slätt demokratin och själva statsmakten i USA och Västeuropa. Det är därför svenska nynazister uppmanas att skjuta poliser, politiker och journalister.

I USA bildades i början av 1980-talet en underjordisk kampgrupp, Orden, som hade till målsättning att inleda raskriget. Orden hade ca 200 medlemmar och byggdes upp med *Turner Diaries* som förlaga. För att skapa en krigskassa rånade Orden

banker. De upprättade också en dödslista över »ZOG-agenter« som skulle utplånas. Det mest kända offret för terrorismen blev Alan Berg, en judisk radiopratare i Denver, Colorado, som sköts utanför sin bostad 1984. Mördarna, Bruce Carrol Pierce och David Lane greps efter en omfattande polisjakt och dömdes så småningom till hundraåriga fängelsestraff.

Orden krossades i mitten av 1980-talet. Ledaren, Robert Mathews, dödades efter en eldstrid med FBI-agenter. Han har därefter blivit en av rörelsens viktigaste martyrer. Buford Furrow, som uppmärksammades i samband med att han sköt barn på ett judiskt daghem i Los Angeles i sommar, var för övrigt gift med Debbie Mathews, Robert Mathews änka.

I Sverige fick Orden i början av 1990-talet en avläggare i form av Vitt Ariskt Motstånd (VAM), som i likhet med den amerikanska förlagan plundrade vapenförråd och rånade banker för att finansiera det »heliga raskriget«.

Leaderless Resistance

Både amerikanska Orden och svenska VAM misslyckades. En rad aktivister greps och dömdes till fängelsestraff – i USA till fängelse mellan 40 och 90 år, i Sverige till några månader eller några års fängelse.

Inom den militanta rörelsen drog man vissa slutsatser. Det var inget fel på målsättningen att »förinta ZOG«, men staten – dvs. polismakten – var för stark för att kunna utmanas genom ett öppet gerillakrig.

Näste skrivbordsrevolutionär som tog itu med uppgiften att ge terrorismen en ny inriktning var Louis Beam, en av ledarna för rasistorganisationen Ku Klux Klan i USA. Beam formulerade ett koncept som han kallade för »leaderless resistance«, dvs. motstånd utan ledare.

Beam förespråkar en sorts spontan terrorism som utförs av »hängivna och övertygade politiska soldater«. Terrorismen kan omfatta alla sorters våldshandlingar – bombdåd mot domstolar och polisstationer, brevbomber mot politiker, mord på »rasförrädare«.

Till den sista gruppen räknas självfallet journalister som Peter Karlsson och Katarina Larsson.

Fördelen med »leaderless resistance«, hävdar anhängarna, är att terrorismen inte organiseras av en specifik grupp och inte har formella ledare. ZOG:s agenter – polisen – får därmed svårt att identifiera och gripa förövarna. Terrorismen blir en anonym handling, något av en »folkrörelse«, som »skapar fruktan i samhället«.

En av de personer som brukar framhållas som förebild för »leaderless resistance« är lasermannen, John Ausonius, som sköt tio invandrare och dödade en under sina härjningar i början av 1990-talet. I rörelsen tillverkades snabbt t-tröjor med budskapet »Lasermannen – en ljuspunkt i mörkret«.

När den militanta rörelsen övergav VAM-konceptet omkring 1993 återstod frågan om hur kampen skulle finansieras. Bankrån var inte längre aktuellt, åtminstone inte som huvudinkomstkälla. Polisen var för skicklig att lägga pussel och alltför många raskämpar blev »politiska fångar«.

När vit makt-musiken slog igenom 1993 löstes finansieringen. CD-försäljningen blev en lukrativ inkomstkälla och flera av de grupper som predikade militant kamp omvandlades till produktionsbolag. Det viktigaste av dessa, organisationen kring VAM och tidskriften Storm omvandlades till vit makt-företaget Nordland.

Ett annat företag är Ragnarock Records i Helsingborg, en av de största producenterna av vit makt-musik och hatpropaganda i Europa. Ragnarock Records är egentligen ett samlingsnamn för ett tiotal olika företag som säljer allt från videofilmer till Hitler-monografier, terroristmanualer och survivalistknivar. Den politiska organisationen bakom Ragnarock är Blood & Honour/ Scandinavia och Combat 18 International.

Blood & Honour bildades ursprungligen som samlingspunkt för skin-headrörelsen i England på 1980-talet, men övertogs i början av 1990-talet av terroristgruppen C18; siffrorna står för bokstäverna A H, det vill säga Adolf Hitler.

C18 propagerar en blandning av organiserad terrorism och »leaderless resistance«. Gruppen var som starkast i mitten av 1990-talet, men har de senaste åren fått stora problem med engelska myndigheter. Den förre C18-ledaren Charlie Sargent har dömts till

livstids fängelse för mord, och organisationen styrs nu av Will Browning som propagerar för bombkampanjer i hela Europa.

C18-aktivister har genom årens lopp genomfört våldsamma överfall på både antirasister och oppositionella inom nazirörelsen. Organisationen ligger bakom flera av de senaste årens brevbombskampanjer. I takt med att den engelska polisen ökat pressen mot C18 har organisationen krympt och har i dag knappt 20 medlemmar i London. Att de är så få bekymrar dock inte ledarna; sedan några år har de varit sysselsatta med att flytta hela verksamheten utomlands, främst till Ragnarock Records i Helsingborg och till videoföretaget NS88 i Danmark.

Ragnarock, eller rättare sagt Blood & Honour/Scandinavia, är därmed i dag politiskt och organisatoriskt centrum för den mest våldsamma nynazistiska strömningen i Europa.

»Blue pigs and red scum«

Det finns ingen större orsak att tvivla på vilken politik Blood & Honour i Skandinavien svärmar för. Genom sina skrifter, vid tal på möten och på sin hemsida på Internet manar organisationen till »leaderless resistance« och våldsam kamp mot demokratin.

I juni i år, några dagar före bilbombningarna i Nacka och Malmö, gjorde polisen i Danmark ett tillslag mot ett hus på Langeland, som tjänstgjort som lager och hemlig möteslokal för Blood and Honour. Flera personer greps. En av ledarna, norrmannen Erik Blücher, fördömde polisinsatsen som ett typiskt statligt övergrepp.

Blood & Honours hemsida var mer frispråkig. Under rubriken »Red scum and blue pigs« pekades huvudfienden ut. Det var dels de antirasistiska demonstranter, »red scum«, som dykt upp på Langeland, dels de poliser, »pigs in blue«, som deltagit i räden mot byggnaden. Blood & Honour drar sig heller inte för att öppet hota poliser som ingriper mot organisationen. Så här beskrivs danska polisens ingripande mot huset på Langeland:

> ZOG:s blå maffia slog till. Det var rena trakasserier som kryddats med lite terror. Ruben, vokalist i (det svenska bandet Hets mot

> Folkgrupp) blev allvarligt misshandlad, men vi lyckades ta ett foto av svinet i blått och en vacker dag hoppas jag att Arisk rättvisa ska skipas

Dubbelmordet på två poliser i Malexander hyllas på följande sätt:

> Eldstriden mellan nationalsocialister som befriade bankfonder och ZOG-trupperna är en rättvis hämnd för polisens mord på patrioten Martin Krusell i Malmö 1991.

B&H uttalar sig även om bilbomben mot Peter Karlsson och Katarina Larsson i Nacka:

> Bombningen av journalisten Peter Karlsson var (...) en helt berättigad handling i självförsvar...

I snart 15 år, sedan de första stenciltidningarna utkom i mitten av 1980-talet till dagens Info-14 och Blood & Honour/Scandinavia, har svenska nazister predikat våld och terrorism mot den förhatliga demokratin. Fienden definieras som judarna och dess agenter – poliser, politiker, lärare, journalister och andra »rasförrädare«. Genom sin »underrättelsetjänst«, Anti-AFA, kartlägger nazisterna individuella fiender som snabbt blir måltavlor för mordhot och i värsta fall våldsdåd. Aktivisterna har försetts med en uppsjö av konspirationsteorier, hatpropaganda och bombmanualer. Rånare och våldsverkare från rörelsen beskrivs som förebilder och hjältar, och hyllas som »politiska krigsfångar i ZOG:s gulager«. Gång på gång har rörelsens ledare försäkrat att det enda som kan rädda Sverige från den judiska konspirationen är ett heligt raskrig.

Ingen bör vara förvånad över att de också försöker förverkliga sina drömmar.

Författarpresentation

Stieg Larsson är journalist och har i 20 år arbetat på TT. Han är tillsammans med Anna-Lena Lodenius medförfattare till boken Extremhögern (Tidens förlag 1994) och en av grundarna till tidskriften Expo.

Bemötande av främlingsfientliga och populistiska partier i kommuner och landsting

Anna-Lena Lodenius

Sverige saknar stora främlingsfientliga partier i riksdagen. Vi har ingen motsvarighet till Front National i Frankrike, Freiheitspartei i Österrike eller Fremskrittspartiet i Norge som samtliga hör till de största partierna i sina respektive länder. Detta är egentligen ganska anmärkningsvärt, men frågan är om svenskar verkligen är så mycket mindre främlingsfientliga än medborgare i andra länder i Europa. Detta är omöjligt att veta så länge det saknas undersökningar där man ställt frågorna på ett sådant sätt att det går att göra jämförelser.

De mest omfattande svenska studierna av attityder till flyktingar och invandrare genomförs vid CEIFO på Stockholms universitet. Dessa har endast upprepats i ett land: Finland. Där uppmättes avsevärt negativare attityder, trots att landet tagit emot betydligt färre flyktingar än Sverige. Detta visar vad forskarna redan tidigare kunnat konstatera: det finns inte något automatiskt samband mellan invandringsfientlighet och en hög andel invandrare. [1]

[1] Ceifo-rapporterna har i huvudsak genomförts av Anders Lange och Charles Westin. Se även: Lodenius, Anna-Lena & Wingborg, Mats: "Svenskarna först?: Handbok mot rasism och främlingsfientlighet".

Andra mer bristfälliga studier har gett skilda resultat vad gäller svenskars inställning i förhållande till omvärlden. En nyligen publicerad EU-barometer påvisar t.ex. att rasistiska föreställningar är mindre vanliga i Sverige än i andra länder. Svagheten i undersökningen är att man bett intervjupersonerna själva avgöra i hur hög grad de anser sig vara rasister. Man kan därför misstänka att testet snarare visar hur laddat själva ordet rasism blivit i Sverige. Sannolikt är det så att svenskar klär hatet i en annan språkdräkt, här talar man hellre om kulturella, etniska eller religiösa skillnader.

Ett tecken på att främlingsfientliga åsikter har fått fäste även i vårt land är att partier med sådana åsikter är på frammarsch på lokal nivå, i kommuner och landsting. Än så länge har de vunnit måttliga segrar, men för varje val kapar de åt sig allt fler röster och mandat. Deras ställning på 90-talet är starkare än någon gång tidigare sedan 40-talet.

Under beteckningen främlingsfientliga partier ryms i själva verket flera olika typer av partier. Inga renodlade nazistpartier har ställt upp i valen på senare år, och deras valframgångar daterar sig ända tillbaks till 30-talet. Inte ens då var de särskilt stora.

De svenska nazisterna hade sina största valframgångar kring 1934-36. I 1936 års riksdagsmannaval fick Nationalsocialistiska Arbetarepartiet (de s.k. Lindholm-nazisterna) cirka 17 500 röster, vilket motsvarade 0,6 procent av rösterna. Totalt fick nazistiska partier ungefär 0,7 procent av rösterna. (Det är värt att notera att de var betydligt större i några av storstadslänen, i Göteborg hade de 2,6 procent och i Stockholm 1,8.)

I samma val ställde även det nationalistiska Nationella Förbundet upp och fick 26 750 röster, motsvarande 0,9 procent. Dessutom hade de svenska nazisterna över 100 kommunala mandat vid den här tiden (det är svårt att få fram en exakt siffra eftersom de ställde upp under så många olika partibeteckningar).[2]

Stockholm: Atlas, 1999. Boken är en genomgång av rasistiska och främlingsfientliga argument.

[2] Lööw, Heléne: "Hakkorset och wasakärven: En studie av nationalsocialismen i Sverige 1924-1950" s. 270. Göteborg universitet: Avhandling från Historiska institutionen, 1990:2.

Under efterkrigstiden har de svenska nazistpartierna haft en nedtonad roll. Det traditionella nazistpartiet Nordiska Rikspartiet har ställt upp ett fåtal gånger och samlat som mest några hundra röster.

I stället är det två andra kategorier av partier som pläderar för minskad eller stoppad invandring. I den första gruppen finner vi nationalistiska partier med kampen mot det mångkulturella samhället som sin huvudpunkt på programmet. I Sverige företräds de framför allt av Sverigedemokraterna (SD) som ställer upp både i riksdagsvalen och i kommunala val. SD gjorde sitt hittills bästa val 1998. SD har rötter i en fascistisk och nazistisk tradition, men partiet arbetar på att bli mer rumsrent vilket man delvis också lyckats med.

Kampen mot invandringen utgör en naturlig del av partiets politik. SD kämpar för ett etniskt homogent samhälle där svenska värderingar, svenskt språk och svensk kultur ska gynnas på bekostnad av utländskt inflytande. Däremot är inte motståndet mot invandringen lika djupt rotat hos den tredje gruppen av partier som berörs i denna text: de populistiska partierna som ibland benämns missnöjespartier. Det betyder inte nödvändigtvis att de har en mjukare inställning, i praktiken för SD fram ungefär samma åsikter som populistiska partier.

Populismen fick sitt stora genombrott i Sverige 1991 då Ny demokrati tog säte i riksdagen och i många kommuner (partiet fick 6,5 procent av rösterna och 25 riksdagsmandat). Partiets historia kan i korthet beskrivas som upp som en sol och ner som en pannkaka. Ny demokrati försvann ur riksdagen redan vid nästa val men fanns kvar i ett antal kommuner. Efter valet 1998 är partiet i stort sett utraderat och har endast kvar ett enda kommunalt mandat i Laholm. Inte heller Nya partiet, som var Ian Wachtmeisters försök att upprepa succén, hade några framgångar.

Man kan fundera över orsaken till Ny demokratis korta karriär. Möjligen blev väljarna besvikna på ett parti som lovade så mycket men som hade så lite kraft att genomföra sina planer. Skandaler och konflikter kantade partiets korta historia och kom totalt att överskugga det politiska budskapet. En alternativ, och mer pessimistisk, förklaring kan vara att partiet redan hade spelat ut sin roll.

Delar av det invandrarpolitiska programmet, som när det lades fram uppfattades som så kontroversiellt, har senare genomförts. Det har blivit vanligt med program som syftar till att uppmuntra flyktingar att återvända till sina hemländer och allt fler kommuner åberopar hög arbetslöshet och en dålig ekonomi för att inte ta emot asylsökande.

I viss mån tycks dock Ny demokratis politiska program leva kvar i kommunerna, fast under andra namn. Det gäller flera av de lokala partier som ingår i Skånes Väl t.ex. Staffanstorpspartiet (3 mandat) och Eslövspartiet (2 mandat). I Burlöv har nydemokraterna skapat två nya partier: Burlövs väl (3 mandat) som ingår i Skånes Väl och Alliansspartiet (2 mandat) som valt att stå utanför. Utanför Skånes Väl står även de f.d. nydemokraterna i Folkets Väl i Hässleholm (3 mandat).

Populismen är en politisk riktning som första gången användes för att beskriva två rörelser i slutet av förra århundradet: den ryska narodnikrörelsen och det amerikanska The Populist Party (egentligen People's Party). Populister säger sig företräda folket i motsats till politikerna och andra av samhällets makthavare. De menar att det finns ett sunt förnuft hos det enkla folket och utifrån detta presenterar de enkla och slagfärdiga lösningar på komplicerade problem. Populistiska partier hävdar att de är ointresserade av ideologi, de inriktar sig helt på sakfrågorna och kan därför vara öppna för allianser både åt höger och vänster. [3]

Länge framstod de svenska missnöjespartierna som en nyliberal opposition med främsta syfte att sänka skatterna och förhindra inblandning från stat och myndigheter. Typiska frågor som drevs av dessa partier var kamp för reklamradio och fri försäljning av alkoholhaltiga drycker i vanliga livsmedelsaffärer. Dessa åsikter har bl.a. förts fram av Skånepartiet och Centrumdemokraterna, båda med säte i Skåne. Framstegspartiet är ett annat liknande parti som

[3] Betz, Hans-Georg: "The New Politics of the Right: Neo-Populist Parties and Movements in Established Democracies", s. 4. New York, St Martin Press, 1998. Lodenius, Anna-Lena: "Populism, makt, demokrati". Stockholm: Landsorganisationen, Folket styr (LO:s demokratiutredning), 1998.

funnits både i Skåne och i övriga Sverige. Dessutom finns lokala partier i olika delar av landet som agerar på ett liknande sätt, den här texten gör inga anspråk på att vara någon fullständig kartläggning av alla dessa.[4]

Under 80-talet kom flera av de lokala missnöjespartierna också att anamma frågan om en minskad invandring. I Skåne kan man se ett samband med ökande flyktingströmmar via Ystad och Trelleborg från hösten 1984, och frågan debatterades flitigt bl.a. i Skånepartiets närradio. Den togs även upp i några av de etablerade partiernas lokala organisationer. Inför valet 1988 gick Centerpartiets avdelning i Sjöbo ut och krävde en folkomröstning om kommunens flyktingmottagande. I omröstningen som genomfördes i samband med de allmänna valen segrade nej-sidan stort med hela 67 procent av rösterna.

Sjöboomröstningen väckte inte bara fördömanden. Många vanliga medborgare såg sjöbopolitikernas ställningstagande som en uppvisning i oberoende och självständighet gentemot de politiska ideal som man menade dikteras från huvudstaden. Men även Sjöbos syn på flyktingfrågan togs emot väl av delar av befolkningen. Den efterföljande debatten blottlade en klyfta mellan den uppfattning som självklart hävdas av en kulturell och politisk elit och vad många gräsrötter anser.[5]

En studie av insändardebatten kring slutet av 80-talet och början av 90-talet visar att en rad argument mot flyktingmottagandet har fått fotfäste i landet. Många människor talar om rädslan för det mångkulturella samhället som man tror kommer att leda till större otrygghet i form av brottslighet och minskad välfärd. En vanlig åsikt är att sådana uppfattningar är förtryckta och inte får yppas i den offentliga debatten. Här tog de populistiska

[4] Lodenius, Anna-Lena & Wikström, Per: "Vit makt och blågula drömmar: Rasism och nazism i dagens Sverige" s. 203-205. Stockholm: Natur och Kultur, 1998.

[5] Fryklund, Björn & Peterson, Tomas: "'Vi mot dom': Det dubbla främlingsskapet i Sjöbo". Lunds universitet: Lund University Press, CESIC studies in international conflict 2, 1989.

partierna på sig rollen som uttolkare av vad man uppfattade som "folkets röst" i frågan.[6]

I början av 90-talet ökade antalet asylsökande kraftigt, vilket bland annat sammanhängde med kriget i det förra Jugoslavien. 1992 tog Sverige emot över 80 000 asylsökande, vilket är det högsta antalet någonsin under ett och samma år. Även antalet beviljade uppehållstillstånd blev rekordhögt under de närmaste åren, vilket är en faktor som kan sättas i samband med den intensifierade debatten. Närvaron av dessa flyktingar blev särskilt påtaglig eftersom de ofta togs emot på stora flyktingförläggningar. Emellanåt var dessa dessutom placerade i mindre kommuner där flyktingarna kom att bli ett dominerande inslag. (Denna modell har senare övergivits, Invandrarverket väljer numera främst att placera ut asylsökande i lägenheter i bostadsområden där de får en chans att smälta in.)

Men kritiken av flyktingpolitiken kom också från bildat akademiskt håll. En krets aktiva moderater kring läkaren Eva Bergqvist fick inte något stöd för sina främlingsfientliga motioner vid moderaternas partistämma 1990, i stället bildade de tidningen Fri information. En grupp akademiker kring docent Ingrid Björkman har fått in debattinlägg i etablerade tidningar under hela 90-talet. Deras inflytande kan spåras i många av de argument som blivit vanliga i debatten, t.ex. försöken att beräkna den reella kostnaden för flyktingpolitiken till fyra gånger så mycket som den officiella statistiken säger. De främlingsfientliga partierna refererar ofta till den här gruppen av debattörer i sin propaganda.[7]

[6] Lodenius, Anna-Lena & Wingborg, Mats: "Svenskarna först?: Handbok mot rasism och främlingsfientlighet". Stockholm: Atlas, 1999. Se särskilt avsnittet om Sjöbopartiet.

[7] Lodenius, Anna-Lena & Wingborg, Mats: "Svenskarna först?: Handbok mot rasism och främlingsfientlighet". Stockholm: Atlas, 1999. Avsnitten om Samfundet, Fri information och Blågula frågor.
Lodenius, Anna-Lena & Wikström, Per: "Vit makt och blågula drömmar: Rasism och nazism i dagens Sverige" s. 195 ff. Stockholm: Natur och Kultur, 1998.

Om invandringsfrågan framstod som en ungdomsfråga på 80-talet så tycks den allt mer ha blivit en angelägenhet för äldre och etablerade medborgare under 90-talet. Då framträdde framför allt skinnskalledominerade grupperingar som ofta hamnade i strid med antirasister. Nu finns en rad prydliga politiska grupperingar som kräver att bli tagna på allvar. Det gör att motståndet mot rasism och främlingsfientlighet måste ändra strategi.

Det existerar fortfarande en rad uttalat nazistiska och våldsinriktade rörelser av olika slag som med varierande framgång bedriver sin verksamhet. Dessa gör dock för tillfället inga anspråk på att ta sig in i politiskt valda församlingar vilket gör att de lämnas utanför i det här sammanhanget.

Den senaste stora politiska mobiliseringen av främlingsfientliga krafter ägde rum inför det första valet till det nya storlandstinget Region Skåne 1998. Då enades 15 lokala partier, bl.a. Sjöbopartiet och Skånepartiet, under namnet Skånes Väl. Skånes Väl klarade att ta sig över den spärr man satt upp på 4 procent av rösterna vilket gav 6 mandat.

Samarbetet har redan knakat i fogarna, de olika politiska personligheterna som ingår i partiet tycks ha svårt att dra jämnt. Men att de över huvud taget lyckades mobilisera sig i en enad front visar på en kapacitet som ger anledning till oro. Att de dessutom inviterades att ingå i underlaget för den borgerliga majoriteten gör att de har en plattform att arbeta utifrån.

Populism och främlingsfientlighet i Skåne

Främlingsfientliga partier har haft större framgångar i södra Sverige än i någon annan del av landet. I Skåne återfinns framför allt många av de populistiska partier som anammat flyktingfrågan. Dessa fick sitt genombrott vid mitten av 80-talet då Skånepartiet erövrade mandat i en rad kommuner och var med om att bryta ett 66 år långt socialdemokratiskt maktinnehav i Malmö (detta skedde genom att det borgliga blocket kunde luta sig mot Skånepartiets 5 mandat vilket motsvarade 7,2 procent av rösterna).

Förklaringen till Skånepartiets framgångar kan bl.a. sökas i att partiet nådde fram till en grupp människor som fått det sämre under 70- och 80-talet och som därför kände sig undanskuffade av systemet. De var därför mottagliga för partiets kritik mot socialdemokraterna som utmålades som systemets främsta förvaltare. [8]

Numera finns liknande partier representerade i över hälften av de skånska kommunerna.

I Skåne finns också Sverigedemokraternas starkaste fäste, Höör där man fått drygt 5 procent av rösterna och innehaft 2 mandat sedan 1994 (partiet kom in 1991 med ett mandat). I Skåne läns västra valkrets fick partiet strax under 1 procent av rösterna, vilket var betydligt mer än i resten av landet. Skåne förefaller dessutom vara en av de delar av landet där nazistiska grupper är mest synliga för närvarande. (SD berörs senare i texten.)

Frågan är vad som gör Skåne så speciellt. Många har pekat på att nazismen var särskilt stark i den här regionen under 30-talet, inte minst i Sjöbo kommun. Men detta gäller i så fall även andra delar av landet, t.ex. västkusten. Där har visserligen nazisterna länge haft en stark bas, men det har knappast gjorts några försök till partibildningar på det sätt som skett i Skåne. Det är dessutom långt ifrån självklart att föreställningar som grundläggs under ett decennium har någon som helst betydelse för att forma en opinion femtio år senare.

Andra har pekat på traditioner i bonderörelsen och jämfört Sjöbocenterns uttalanden med de som fälldes av Centerpartiets föregångare Bondförbundet på 30-talet (partiet hade då företrädare som öppet hävdade att de var antisemiter och rasfrågan var inskriven i partiprogrammet). Sjöbo var inte den enda centerstyrda kommun där man tvekade inför flyktingarna, faktum är att centerkommunerna inte hade knutit något avtal om flyktingmottagande i långt större utsträckning än andra 1986. (Tre år senare hade dock de flesta tecknat ett avtal och de som fortfarande tvekade uppvisade ingen enhetlig politisk linje. Kvar stod bl.a. ett antal social-

[8] Fryklund, Björn & Peterson, Tomas: "'Vi mot dom': Det dubbla främlingsskapet i Sjöbo", s. 162-163. Lunds universitet: Lund University Press, CESIC studies in international conflict 2, 1989.

demokatiska gles- och skogsbygdskommuner i övre Norrland samt Vellinge, moderaternas starkaste fäste i landet.)[9]

Sociologerna Björn Fryklund och Tomas Peterson menar att Centerpartiet under slutet av 60- och början av 70-talet även på det nationella planet fungerade som ett ställföreträdande missnöjesparti. De menar att detta är en förklaring till att Sverige aldrig fick något populistiskt parti liknande dem som bildades i de övriga nordiska länderna. Grunden för Centerpartiets expansion utanför landsbygden var att man byggde upp en vision utifrån de principer som styrt organiserandet av landsbygdssamhället.

"Mot tillväxtsamhället ställdes decentralisering, lokalt styre och självständighet, kvalitet mot kvantitet, bevarandet mot framåtskridandet", skriver Fryklund/Peterson i rapporten "'*Vi mot dom': Det dubbla främlingsskapet i Sjöbo*". I bonderörelsen fanns även en tradition av t.ex. byalag som inte låg långt ifrån populisternas tanke om direkt demokrati, något som bl.a. manifesteras i kraven på folkomröstningar.

En tredje tänkbar faktor är Skånes geografiska läge och närheten till främst Danmark där främlingsfientliga och populistiska rörelser varit starka allt sedan början av 70-talet. I synnerhet Mogens Glistrups Fremskridtspartiet har varit en inspirationskälla.[10]

I Skåne hittar man både mycket framgångsrika och tämligen obetydliga populistiska partier. Det finns bara ett enda exempel på att ett populistisk parti haft makten i en svensk kommun. Efter att de lokala politikerna i Sjöbo uteslutits ur Centerpartiet på grund av sina flyktingfientliga åsikter gick de vidare och bildade Sjöbopartiet som fortsatte att regera i ytterligare ett decennium. Detta parti gjorde även ett misslyckat försök att ställa upp i riksdagsvalet 1991. Resultatet blev strax under 30 000 röster, ungefär lika många

[9] Fryklund, Björn & Peterson, Tomas: "'Vi mot dom': Det dubbla främlingsskapet i Sjöbo", s. 17. Lunds universitet: Lund University Press, CESIC studies in international conflict 2, 1989.

[10] För mer information om det danska Framstegspartiet se: Lodenius, Anna-Lena & Larsson, Stieg: "Extremhögern" s. 221-226. Stockholm: Tiden, 1994 (reviderad upplaga).

röster som partiet brukat få i den egna kommunen. (Partiet var dock nära att få 12 procent av rösterna i valkretsen, vilket hade gett partiledaren Sven-Olle Olsson en plats i riksdagen.)[11]

De kommuner där populisterna valts in uppvisar knappast någon enhetlighet, som ytterligheter kan man kanske se storstadskommunen Malmö där Skånepartiet haft representation i snart 15 år och landsbygdskommunen Sjöbo. Det går inte att hitta någon enkel generell förklaring till varför populismen växt sig så stark, möjligen kan man se speciella omständigheter i de enskilda kommunerna. Men detta är föga studerat, med ett undantag: Sjöbo.

Sociologerna Björn Fryklund och Tomas Peterson anser inte att bilden av Sjöbo som ett statiskt samhälle där "man endast tänker så långt ägorna räcker" stämmer. De ser snarare ett lokalt samhälle i förvandling både materiellt, politiskt och ideologiskt. Under den här perioden minskade den tidigare extremt höga andelen av befolkningen som var sysselsatt inom jordbruket i Sjöbo. Man kan säga att Sjöbo genomgick den förvandling som skett i resten av Sverige flera decennier tidigare. Sjöbo kämpade för att bevara sin karaktär och varje förändring sågs som ett hot, flyktingfientligheten var en av flera konsekvenser av detta.[12]

Författaren Mats Wahl gör en mer anspråkslös enkät i sin bok "Sjöbo" där han helt enkelt frågar människor han möter varför just Sjöbo har ett så starkt flyktingmotstånd. Här är några av svaren han fick:

> Allt beror på att Sven-Olle Olsson är en så dominant person i kommunen.
>
> Partipiskan ven i Centerpartiet och tvingade människor att rösta mot sin övertygelse.
>
> Bondesamhället är konservativt och självförsörjande, man behöver ingen annan.

[11] Lodenius, Anna-Lena & Larsson, Stieg: "Extremhögern", s. 75-76 och 99. Stockholm: Tiden, 1994.

[12] Fryklund, Björn & Peterson, Tomas: "'Vi mot dom': Det dubbla främlingsskapet i Sjöbo", s. 155. Lunds universitet: Lund University Press, CESIC studies in international conflict 2, 1989.

Det finns en rädsla bakom, få i Sjöbo reser på utlandssemester.

Människor känner oppositionslusta och sturighet, de vill gå sin egen väg.

Det finns en snålhet och avundsjuka som bottnar i försämrade villkor för bondebefolkningen.

Det finns en patriarkalisk struktur i många familjer, far säger nej och mor säger ja, sönerna kan inte välja moderns sida utan att förlora sin manlighet.

Sjöbopartiets ställning lokalt har varit ohotad ända fram till valet 1998 då partiet halverades och gick från 16 till 8 mandat (vid folkomröstningsvalet 1988 hade partiet så mycket som 23 mandat av totalt 49). Förklaringarna till raset går isär. En viss roll kan det ha spelat att partiets förgrundsfigur i många år Sven-Olle Olsson dragit sig tillbaka från politiken. Men Sjöbopartiet har också drivit en linje där de inte fått kommuninvånarna med sig i flera kommunpolitiska frågor, t.ex. kring en ringled för bussar och byggandet av en gymnasieskola. Sjöbos befolkning har dock knappast ändrat inställning i flyktingfrågan, de segrande moderaterna har deklarerat att beslutet från folkomröstningen 1988 står fast.[13]

Sjöbopartiet är även representerat i ytterligare två kommuner. I Hörby kallar sig partiet numera Hörbypartiet och gick tillbaka från 6 till 4 mandat i det senaste valet. I Kristianstad ökade däremot Sjöbopartiet kraftigt från 1 till 4 mandat. Partiets lokale ordförande Nils-Erik Andersson tror att förklaringen kan vara att man betonade stödet till de som har det sämst i sin propaganda före valet. Han menar att partiet fick ut sitt budskap som ett jordnära alternativ för dem som inte gillar fallskärmar och maktmissbruk.

Ett annat starkt och stabilt populistiskt fäste i Skåne är Skurup där det lokala partiet Kommunens Väl suttit kvar under flera mandatperioder, de senaste två perioderna har partiet haft 8 mandat.

[13] Nordström, Nicklas: "Fortsatt flyktingstopp i Sjöbo även efter valet". TT 980922.

Två av de lokala missnöjespartierna är allt som återstår av Centrumdemokraterna (CD) som en gång hade ambitionen att ta sig in i riksdagen. Partiet bildades 1973 i Simrishamn, den avdelningen finns fortfarande kvar och har 4 mandat. Dessutom är partiet representerat i Svalöv där ordföranden Harry Franzén innehar det ena av två mandat. "Frazze", som han kallas, är i resten av landet mest känd för sina kampanjer för att få sälja vin i sin livsmedelsbutik, han har drivit frågan ända till Europadomstolen.[14]

På 70-talet byggde CD lokalavdelningar över hela landet, men resultaten i riksdagsvalen var sällan särskilt imponerande. Som mest blev det ett par tusen röster i hela landet. Partiprogrammet framstod som typiskt populistiskt men också klart högerinriktat med flera förslag som syftade till att förbättra villkoren för företagen. CD krävde t.ex. sänkt skatt, reklam-TV, minskade socialbidrag och ett slopande av trygghets- och medbestämmandelagarna. Senare kom partiet också att agera mot löntagarfonderna.

När Sjöbopartiet krävde folkomröstning i flyktingfrågan fann de omedelbart en supporter i Harry Franzén. Han demonstrerade utanför Sjöbos kommunhus under valdagen iförd knappmärken med texten "Sven-Olles fanclub" (sannolikt tillverkade av SD) skanderandes invandringsfientliga slagord. Redan då togs vissa initiativ till samarbete mellan de olika missnöjespartierna i regionen, men de ledde aldrig till något mer bestående.[15]

Namnet Centrumdemokraterna är hämtat från Danmark, precis som Framstegspartiet, ett annat missnöjesparti som är representerat i flera skånska kommuner. Ordföranden Tony Wiklander finns i Åstorp där partiet fick nöja sig med ett enda mandat i valet 1998, och lika illa gick det för avdelningen i Markaryd. Bättre lyckades avdelningarna i Bjuv (2 mandat) och Landskrona (4 mandat) som båda fördubblade sina mandat jämfört med valet innan.

[14] Se t.ex. partiets hemsida www.centrumdemokraterna.nu/svaloev.htm och www.ng24.se/frazzekamp/kampen.htm.

[15] Lodenius, Anna-Lena & Wikström, Per: "Vit makt och blågula drömmar: Rasism och nazism i dagens Sverige" s. 205. Stockholm: Natur och Kultur, 1998.

I inget av fallen finns någon enkel förklaring till framgångarna. Framstegspartiet i Bjuv fick mycket uppmärksamhet i samband med en reklamkampanj på bussarna i Helsingborg där man förklarade att det var viktigare att satsa på poliser, skola och en god vård än på invandrare. Bussföretaget Swebus utsattes för påtryckningar och valde att ta ner affischerna efter bara en vecka. Men den debatt som följde satte ändå partiet i fokus på ett sätt som dess representanter tror kan ha lockat väljare.

Framstegspartiet är ett namn som har använts av många olika grupperingar även i andra delar av landet. Mellan dessa olika fraktioner har ofta rått osämja och det är bara undantagsvis som man kan tala om ett enhetligt nationellt parti.

Tidvis har enskilda avdelningar haft lokala framgångar. 1985 fick Framstegspartiets sedan länge etablerade avdelning i Motala sitt första mandat som de förlorade redan valet därpå. I samma val fick stockholmsavdelningen 1 656 röster, vilket möjligen kan sättas i samband med den uppmärksamhet man fick kring partiets spektakulära närradiosändningar och gatuaktioner på teman som "kvinnan tillbaks till spisen" och "släpp spriten fri". 1985 gick denna avdelning ihop med den ungdomsorienterade och kontroversiella kampanjgruppen Bevara Sverige Svenskt (BSS) för att bilda Sverigepartiet vilket väckte starka reaktioner även bland andra av partiets avdelningar.

1989 enades Framstegspartiet, det lokala Löntagarpartiet i Åstorp, Centrumdemokraterna och några av de lokala partier som går under beteckningen Kommunens Väl på nytt för en gemensam satsning under namnet Framstegspartiet. På 1990-talet uppgav man att det fanns 25 lokalavdelningar spridda över hela landet. Där fanns även några fästen i Norrland, bl.a. Ånge mittparti som försökt stoppa en flyktingförläggning i Ljungaverk. Redan samma år sönderföll partiet i två delar.[16]

Tony Wiklanders gren av Framstegspartiet förenade sig med Sjöbopartiet inför valet 1991, en satsning som dock gav mycket litet resultat i form av röster. Sjöboalliansen var bara en av många

[16] Lodenius, Anna-Lena & Larsson, Stieg: "Extremhögern" s. 71-73. Stockholm: Tiden, 1994.

försök från Framstegspartiets sida att etablera kontakt med andra populistiska partier i regionen. I samband med detta tog man emot ekonomisk hjälp av miljonären och högerextremisten Carl Lundström som också hjälpte till med att formulera partiets valmanifest. Han var tidigare medlem i BSS och är dömd för att tillsammans med ett antal skinnskallar ha attackerat fyra invandrare i Stockholm 1986.[17]

Både vad gäller Framstegspartiet, Centrumdemokraterna och Sjöbopartiet tycks de olika avdelningarna sköta sig i stort sett själva. Det finns ingen enhetlig linje vilka frågor man driver och de möten som förekommer fungerar mest som sociala samkväm och möjligheter att utbyta erfarenheter.

En del av populisternas senaste valförluster i kommunerna kan förklaras med att man lade all sin energi på nya Region Skåne och inte hade tid att driva några lokala kampanjer. Men det finns partier i alliansen som backat under en lång följd av val och vars storhetstid daterar sig många år tillbaks. Skånepartiet förlorade relativt snabbt den ställning partiet haft vid mitten av 80-talet. Numera är det inte många blickar som riktas mot ledaren Carl P Herslow, han är i det närmaste totalt isolerad och inte många tar hans utspel på allvar. Herslow har t.ex. ställt krav på att förlänga arbetstiden till 48 timmar i veckan. Ibland har förslagen haft främlingsfientlig slagsida, som när han motionerade om ett förbud att bära slöja på offentlig plats.

I april 1999 spreds uppgiften att Herslow var utesluten ur Skånes Väl, men detta dementeras av Tony Wiklander. Enligt uppgift har konflikterna inte handlat om politik utan mer om personliga motsättningar.[18]

Några få populistiska partier i Skåne har valt att stå utanför Skånes Väl. Det gäller t.ex. Åstorpspartiet som leds av före detta nydemokraten Conny Prisell. Anledningen till att Åstorpspartiet står utanför, trots stora ideologiska likheter, torde vara en

[17] Lodenius, Anna-Lena & Larsson, Stieg: "Extremhögern" s. 58 ff samt 73-74. Stockholm: Tiden, 1994.

[18] Andersson, Lars: "Herslow utesluts ur Skånes Väl". Dagens Nyheter 990409.

långvarig konflikt med Tony Wiklander som inleddes när de båda var aktiva i det lokala Löntagarpartiet på 80-talet.

– Det får bara plats med en tupp på gödselstacken, suckar Jan Nilsson, socialdemokratiskt kommunalråd som menar att både Åstorpspartiet och det lokala Framstegspartiet spelat ut sin roll. Inget av partierna har mer än ett enda mandat, inga personer utom partiledarna syns i debatten.

Kommunens Väl i Kävlinge ingick till en början i Skånes Väl men hamnade tidigt utanför. Skälet var protester mot att partiledaren Kenneth Sandberg valt att kandidera på Sverigedemokraternas lista till riksdagsvalet 1998. Sandberg valde också att avgå som lokal partiordförande. Hans partikamrater har dock aldrig fördömt hans agerande, och de har inte heller återupptagit förbindelserna med Skånes Väl.

– SD har oförtjänt dåligt rykte, anser den nuvarande ordföranden Edgar Andersson.

Inom Skånes Väl ser man annorlunda på saken: Kenneth Sandberg är sociolog och var tidigare kommunvald politiker för Vänsterpartiet. Han blev dock utesluten 1992 sedan han kritiserat den enligt honom alltför generösa flyktingpolitiken och dessutom pläderat för ett etniskt homogent Sverige. Sandberg vägrade emellertid lämna sin plats i Kävlinge fullmäktige och fortsatte agera som politisk vilde. Redan nästa år var han i färd med att bilda det parti som skulle få namnet Kommunens Väl. Det tog hela 8 av totalt 49 mandat i valet 1994 och blev ett av kommunens största partier, samtidigt som det lokala vänsterpartiet blev helt utan representation.

Det väckte stort uppseende när Sandberg vägrade att resa sig vid en manifestation i Kävlinge fullmäktige för Förintelsens offer. Han gick också ut och kritiserade att skattemedel bekostade regeringens kampanj "Levande historia" som just handlar om att informera om nazisternas förföljelser av judarna.

Numera gör partiet inga sådana ställningstaganden, men åsikterna i flyktingfrågan ligger fast.

– Det är allom bekant att partiet bildades för att rätta till invandringspolitiken. Det är alldeles fel att ta in en massa människor utifrån, vi kunde lika gärna erbjuda dem livslångt bidragsberoende

med en gång, förklarar Edgar Andersson som dock påpekar att partiet också drev andra kommunala frågor som t.ex. rörde skolan och äldreomsorgen. Dessa får dock inte tillnärmelsevis lika mycket uppmärksamhet, förklarar han.

Sedan valet 1998 har partiet endast 5 mandat kvar, orsaken är inte bara sämre röstsiffror utan även att man skurit ner på antalet ledamöter. I realiteten återstår dessutom endast tre eftersom två gått över till socialdemokraterna.

– Det har svalnat betydligt sedan Sandberg lämnade partiet, säger Roland Palmqvist, socialdemokratiskt kommunalråd i Kävlinge. Just nu driver de egentligen inga egna frågor, de ligger väldigt lågt och håller sig mycket för sig själva.

– I dag finns i praktiken ingen opposition i Kävlinge, tycker Edgar Andersson som menar att socialdemokrater och moderater klubbar alla beslut innan fullmäktige och ställer resten utanför.

Trots Edgar Anderssons dystra lägesrapport kan man konstatera att ett av partiets krav numera är genomfört: Kävlinge kommun har helt stoppat flyktingmottagandet.

Skånes Väl

Att det fanns underlag för en regional samverkan av populister i Skåne är kanske inte så anmärkningsvärt mot bakgrund av att de finns representerade i så många kommuner. Alla tidigare försök att ena dessa krafter har dock stupat på att partierna inte förmått att dra jämnt. Många trodde därför inte att de skulle lyckas den här gången heller.

En del av förklaringen till de populistiska partiernas tidigare samarbetssvårigheter handlar förmodligen om hur de är organiserade. De har av tradition ofta egensinniga och dominanta ledare och en svag demokratisk struktur, i många kommuner drivs partiet i praktiken av en enda person. Man säger sig kämpa mot "byråkrati och krångel" och sätter närmast en ära i att inte följa vedertagna beslutsgångar. Partierna ägnar sig inte åt ideologi utan fokuserar

helt på sakfrågorna vilket betyder att de kan plädera för helt motsatta ståndpunkter i olika kommuner.[19]

Uno Aldegren, socialdemokrat i Region Skåne, medger i dag att han nog underskattade Skånes Väl.

– Det krävs ett gediget arbete för 16 grupper (en hoppade senare av) att samarbeta, att få ut valmaterial till alla hushåll, att organisera sin valkampanj, samla sina resurser och jobba strategiskt. Det gör mig orolig att de gick i land med det, det här står för något nytt.

Han jämför med Ny demokrati som hade ungefär samma politiska program, men som inte alls var så strukturerade, vare sig på riksplanet eller i kommunerna.

Tony Wiklander, politisk sekreterare i Skånes Väl, försöker tona ner bilden av ett parti fullt av motsättningar. Han menar att det är högt i tak i partiet och att man inte väjer för att vissa skiljaktigheter i sakfrågorna.[20]

Skånes Väl försökte inte att på något sätt dölja de främlingsfientliga inslagen i valrörelsen, tvärtom. Dessa kom att bli extra viktiga eftersom detta var den fråga där partierna stod enade, i andra frågor fanns en större bredd. Av partiprogrammet framgår att Skånes Väl kräver ett effektivt återvandringsprogram och stopp för flyktingar utan skyddsbehov enligt FN-konventionen (vilket bl.a. skulle innebära att vi stoppade alla krigsflyktingar). Partiets utspel väckte kritik, inte minst i media. Få noterade att Region Skåne knappast är rätt forum för att bedriva just flyktingfrågor.

Tony Wiklander anser att mediakampanjen mot Skånes Väl i valrörelsen snarare fungerade som reklam. Han tycker att de andra partierna gör sig själva en otjänst när de målar upp Skånes Väl som ett rasistiskt parti.

– Om man motar ut oss, vad inbillar dom sig kommer i stället?

Inget av blocken fick ensam majoritet och detta skapade en situation som upplevdes som obehaglig och svårlöst av många av

[19] Lodenius, Anna-Lena: "Populism, makt, demokrati". Stockholm: Landsorganisationen, Folket styr (LO:s demokratiutredning), 1998.

[20] Wiklander är ledare för Framstegspartiet som i valet 1998 fick 4 mandat i Landskrona, 2 i Bjuv och 1 Åstorp där Wiklander själv är kommunaktiv.

de inblandade parterna. En lösning var att socialdemokraterna och moderaterna gick ihop, vilket flera av småpartierna önskade. Socialdemokraterna gjorde inviter, men det borgerliga blocket var missnöjda med det program som s-gruppen lade fram.

Moderaterna hade minst emot att samarbeta med Skånes Väl, men inom de övriga borgerliga partierna var motviljan större:

– Innan tyckte jag väl mest att dom var äckliga, något man helst viftar bort med handen, medger Marita Sander-Schale, Folkpartiet.

Hon ger en lång omständlig förklaring till varför ett samarbete till sist kom till stånd, och hon betonar att det inte är fråga om att Skånes Väl ska bjudas in. De får inga inviter till diskussioner kring olika förslag, de kan aldrig komma och kräva att något ska ändras eller bytas ut. Hon förnekar dock inte att de faktiskt fick flera ordinarie platser i direktioner och sjukvårdsdistrikt, något hon ger moderaterna skulden för.

Frågan om makten i Region Skåne stöttes och blöttes ända fram till minuterna innan det första sammanträdet. Först när det var klart att alla möjligheter med Socialdemokraterna var uttömda kallade man in Skånes Väl för att signera papperen. Innan dess hade de inte ens fått en egen kopia av det politiska programmet. De borgerliga partierna var alltför rädda för att Skånes Väl skulle utnyttja situationen till att ta frågorna och göra egna utspel.

Medan diskussionerna pågick som hetast skrev statsminister Göran Persson ett brev till folkpartiledaren Lars Leijonborg och kd-ledaren Alf Svensson där han vädjade om att de skulle se till att deras lokala partiorganisationer inte samarbetade med Skånes Väl. Marita Sander-Schale säger att Lars Leijonborg hade kontakt med politikerna i Region Skåne, men aldrig riktade någon kritik. Men frågan har debatterats internt, bl.a. på partiets BBS (databaserat diskussionsforum). Där har kritiken stundtals varit hård.

Sedan arbetet kom igång i regionfullmäktige har det varit ganska lugnt kring Skånes Väl. Detta beror framför allt på att landstingets katastrofala ekonomi överskuggat alla andra frågor. Det har knappast funnits tid att diskutera någon av de frågor där Skånes Väl driver en egen linje. Partiet har gjort ett utspel om att staten borde betala invandrares och flyktingars sjukvård. Detta är

dock ingen fråga som regionen har något inflytande över, säger Marita Sander-Schale.

Samtidigt är det uppenbart att inga andra partier håller med dem. Marita Sander-Schale berättar om hur Skånes Väl en gång förde fram uppfattningen att det är vården av flyktingar som bidragit till att sjukvårdskostnaderna rasat i höjden. Då reagerade samtliga ledamöter med ett samfällt: Buuu!

Skånes Väl har valt att agera pragmatiskt, de följer den borgerliga majoriteten i allt väsentligt, men kan någon gång tänka sig att även stödja socialdemokraterna. De tycks ta arbetet på allvar, har delat upp områdena mellan sig och tycks gå in för att lära sig hur landstinget fungerar.

– De agerar seriös, anser Percy Nessling, folkpartist och även han mycket kritisk mot Skånes Väl under valrörelsen. I dag har han en mer nyanserad bild av partiet.

– Hittills har de ställt upp, jag har ingenting emot dem som personer, däremot mot ideologin.

Tony Wiklander tycker att relationerna är goda med samtliga andra partier även om förbindelserna är något hjärtligare med den borgerliga sidan. Samtidigt förklarar han att han inte är förvånad över det motstånd som partiet stött på. Han jämför partiets svårigheter i dag med den situation som socialdemokraterna hade i slutet av förra seklet.

– Men vi upplever oss inte som martyrer, och vi har inga problem med väljarna.

Facit efter det första året är att partiet ännu inte lyckats påverka någonting utifrån sin ställning. Men många av de andra politikerna förutspår att de kan komma att bli mer aktiva och offensiva när de lärt sig spelet och när andra frågor letar sig in på dagordningen än det akuta ekonomiska läget som sysselsatt Region Skåne under det första året.

Sverigedemokraterna

Till skillnad från de populistiska partierna uppfattas SD fortfarande av många som ett extremt ytterkantsparti, vilket sammanhänger med partiets historia. Men SD är vare sig nazistiskt eller fascistiskt, om man ser till vad dessa ord verkligen står för. Partiet är inte heller öppet rasistiskt, även om det finns delar av programmet som kan erinra om rasistiska föreställningar.

Det är dock ingen tvekan om att SD förespråkar ett homogent samhälle bestående främst av etniska svenskar. Partiet vill ha ett stopp för all utomeuropeisk invandring, ett organiserat återtåg av invandrare och en mycket restriktiv hantering av nya medborgarskap och uppehållstillstånd. Därtill vill man stoppa adoption av barn av utomeuropeisk ursprung. Det är inte så konstigt att många uppfattar SD som ett mycket obehagligt parti, och det faktum att partiet lärt sig att hålla sig på rätt sida om lagen och bete sig på ett sätt som inte skrämmer bort lika många väljare gör det inte mindre farligt.

SD bildades 1988 ur resterna av det då nyligen havererade Sverigepartiet. Detta parti utgjordes till stora delar av kampanjgruppen Bevara Sverige Svenskt, BSS, som skapades i slutet av 70-talet av personer med rötter i den tidens nazistiska och fascistiska grupperingar. Dessa grupper syntes ofta under 80-talet i samband med gatuaktioner, demonstrationer och flygbladsutdelningar på olika håll i landet.

Under 90-talet har SD försökt skapa en mer respektabel fasad genom att rensa ut medlemmar och sympatisörer med nazistiska kopplingar eller brottsligt förflutet. Även partiprogrammet har tvättats från vissa mer kontroversiella punkter, t.ex. kravet på återinförande av dödsstraffet och en precisering av vilket år invandrare ska ha kommit till Sverige för att de ska ha rätt att stanna här (tidigare gick gränsen vid 1970).

SD gjorde sitt hittills starkaste val 1998 och har i dag sammanlagt 8 kommunala mandat. Partiet fick knappt 20 000 röster i riksdagsvalet. 1999 fanns 27 avdelningar från Ystad i söder till Sundsvall/Timrå i norr. Den nuvarande ledaren Mikael Jansson är en före detta centerpartist från Örebro som tillträdde 1995.

SD försöker bli en svensk motsvarighet till den franska Front National som man har haft kontakt med i över tio års tid. Genom Front National har SD träffat en rad andra partier i Europa som gemensamt håller på att skapa en nationalistisk international: Internat.

Trots ett massivt motstånd, inte minst från antirasistiska grupper som ofta angriper partiets manifestationer, har SD vuxit långsamt från val till val. På tio år har partiet växt från drygt tusen röster till nästan 20 000 röster.

Valet 1998 innebar den största satsningen hittills, partiets sympatisörer täckte ett flertal kommuner med flygblad och information till väljarna. Därtill hade man god hjälp av Front National som låtit trycka upp flera hundra tusen exemplar av en färggglad folder som presenterade partiets budskap. SD fick som vanligt relativt mycket uppmärksamhet i media, men till skillnad från tidigare handlade den inte bara om partiets rasistiska förflutna.

SD har haft en medveten strategi att satsa på enstaka kommuner och bygga upp verksamheten där man tror att man har en chans att lyckas. Länge pågick denna satsning främst i små kommuner, så har t.ex. Dals-Eds kommun endast 5 400 invånare vilket gör att det bara krävs runt 100 röster för ett mandat. I och med valet 1998 har SD gjort inbrytningar även i några större kommuner där det krävs betydligt fler röster.

Sverigedemokraterna arbetar målmedvetet för att försöka utnyttja situationen med de kommunala mandaten så långt det är möjligt. Visserligen är partiets ställning inte så stark på något enda ställe att de kan utöva något inflytande. Men man går ändå in för uppgiften med stort allvar. Partiet har t.o.m. haft en helgkurs där man försökt lära sina representanter kommunkunskap och hur de ska agera i den politiska processen. Alla skickar dessutom sina motioner och interpellationer till varandra för kännedom.

SD:s starkaste kommun är som tidigare nämnts Höör, en traditionellt borgerlig kommun i mellersta Skåne. SD-avdelningen bildades 1991 av undersköterskan Tina Hallgren-Bengtsson och hennes man Jan Bengtsson, bilmekaniker. Båda har senare lämnat partiet. (Tina dök kort därefter upp i en manifestation på Orust

för det nazistiska Frisinnade Unionspartiet, det är okänt om hon fortsatt in i denna nazistiska rörelse.)

Ett av SD:s första krav var en lokal folkomröstning om flyktingmottagandet, som den i Sjöbo. Därefter motionerade man om sänkt partistöd, en utredning om pensionärers situation och behov samt införande av en frågestund inför beslut i kommunfullmäktige. Samtliga motioner avslogs med överväldigande majoritet. SD röstade nästan uteslutande med socialdemokraterna under mandatperioden.[21]

I dag heter partiets främste lokale företrädare Anders Westergren, skogsarbetare som föder upp hundar. Han är också partiets andre vice ordförande.

Anders Westergren valdes in i Höörs fullmäktige 1994 och sitter nu sin andra mandatperiod. Han är en aktiv politiker som skryter med att partiet skriver fler motioner än några av kommunens större partier. Hittills har endast en fått gehör, det gällde ett tillägg till den kommunala upphandlingsplanen om att undvika djurtestade städ- och tvättprodukter i möjligaste mån. Sommaren 1999 var två motioner aktuella, en om trygghetslarm för pensionärer och en om observationsplatser i nämnderna (se längre fram i texten).

– Anders Westergren är verserad som person, rätt så modest. När de kom var det stor förargelse allmänt, nu höjer ingen på ögonbrynen, säger det moderata kommunalrådet i Höör, Per Ove Persson. Han hävdar att det mest är småsaker partiet sysslar med, och att de därför inte väcker något större intresse utåt.

Det socialdemokratiska kommunalrådet Stefan Lissmark håller med:

– De gör inte mycket i praktiken, flyktingfientligheten märks ibland i vissa skrivningar som jag tycker är på gränsen. Att de försöker bli rumsrena är en smygande fara. Det ligger en fara i att vi glömmer bort vad de står för, att vi glömmer bort oss och tycker att det här låter förnuftigt och bra.

[21] Lindberg, Jakob: "Sverigedemokraterna – en fallstudie av partiets framgångar i Dals-Ed och Höör" s. 29. Stockholms universitet: Statsvetenskapliga institutionen, C-uppsats, 1995.

Höörs kommun har inte någon stor erfarenhet av flyktingmottagande. Förläggningen Frostavallen öppnade 1989 och hade runt 400 platser. Den stängdes 1993 men hade då varit i stort sett tom i flera år. Det förekom vissa problem kring förläggningen, bl.a. med kriminella flyktingar som sattes i samband med stölder av olika slag. Men detta upphörde när förläggningen tömdes.[22]

– Det finns inget reellt flyktingproblem längre i Höör. Nu vill vi visa att vi inte är något enfrågeparti, förklarar Björn Söder som studerar till civilingenjör och valdes in på partiets andra mandat förra året. Själv vill han främst satsa på att driva frågor kring en förbättring av äldreomsorgen.

Ambitionerna verkar betydligt lägre i Dals-Ed i Dalsland där SD också varit representerat sedan 1991. Partiets numera enda representant Marcus Koch går sällan på mötena och skriver sällan några motioner. Han har inte gått att nå för en kommentar.

Inte heller förra mandatperioden var han särskilt aktiv. Då valdes även en kvinna in som snabbt inledde ett förhållande med Marcus Koch och fick ett barn. Eftersom paret saknade barnpassning kunde sedan högst en av dem gå på mötena. Ofta stannade båda två hemma.

Marcus Koch är en arbetslös f.d. svetsare som är dömd för en rad brott, bland annat häleri och hembränning. En bakgrund som partiet inte är så intresserad av att prata om men som är väl känd i hans hemkommun.

– Marcus har väldigt lite att komma med, han gör aldrig några inlägg heller. Han deltar i eventuella omröstningar men jag har svårt att se att det är någon linje i hur han röstar, säger kommunalrådet Rune Forsdahl, centerpartist och företrädare för kommunens största parti.

Han tror att SD mest får proteströster:

– De är ett litet missnöjesparti som ibland fångat lite sympatier genom att gå emot impopulära neddragningar.

[22] Lindberg, Jakob: "Sverigedemokraterna – en fallstudie av partiets framgångar i Dals-Ed och Höör". Stockholms universitet: Statsvetenskapliga institutionen, C-uppsats, 1995.

SD:s lokalavdelning i Ed bildades 1990 av Solveig Metus som tog kontakt med partiet i Stockholm. Hon hade tidigare varit med i Centerpartiet och också varit engagerad i miljörörelsen och agerat mot kärnkraften. Solveig Metus flyttade från Dals-Ed 1993 och ersattes då i fullmäktige av Marcus Koch.[23]

När SD röstades in i fullmäktige fanns kritik mot den lokala flyktingförläggningen "Vildmarksporten" som öppnat 1986. Förläggningen utsattes för ett flertal attacker, redan året därpå briserade flera bensinbomber utanför förläggningen. Under 1989-90 utökades förläggningen till 400 platser och ibland mer. I samband med detta förekom problem med stölder och annat som väckte befolkningens irritation. Efter ett sista attentatsförsök i juni 1990 lugnade dock situationen ner sig.[24]

Partiet gick till sitt första val med krav på en nedläggning av den lokala flyktingförläggningen, trots att ett beslut om en avveckling redan var fattat i god tid före valet. Dessutom krävde SD bildandet av ett allaktivitetshus i Dals-Ed (en fråga som andra partier redan hade på programmet). Trots detta fick partiet sitt första mandat med god marginal.[25]

Under mandatperioden 1991-94 motionerade partiet påfallande ofta om frågor som var relaterade till just flyktingfrågan. SD krävde simundervisning för kommunens barn i flyktingarnas simbassäng, folkomröstning om flyktingmottagandet, kommunal finansiering av ALU-verksamhet, obligatorisk HIV-test av icke-nordiska medborgare som placeras i kommunen samt kommunala påtryckningar på ett visst företag att bygga ut GSM-nätet i Dals-

[23] Lindberg, Jakob: "Sverigedemokraterna – en fallstudie av partiets framgångar i Dals-Ed och Höör" s. 33 ff. Stockholms universitet: Statsvetenskapliga institutionen, C-uppsats, 1995.

[24] Lindberg, Jakob: "Sverigedemokraterna – en fallstudie av partiets framgångar i Dals-Ed och Höör" s. 37 ff. Stockholms universitet: Statsvetenskapliga institutionen, C-uppsats, 1995.

[25] Lindberg, Jakob: "Sverigedemokraterna – en fallstudie av partiets framgångar i Dals-Ed och Höör" s. 39. Stockholms universitet: Statsvetenskapliga institutionen, C-uppsats, 1995.

Ed. Samtliga motioner lämnades utan bifall, i det sista fallet därför att kommunen inte har något inflytande över privata företag.

Att SD förlorade ett av sina två mandat kan möjligen sättas i samband med att flyktingförläggningen lades ner definitivt under 1994. Dessutom har arbetslösheten minskat i kommunen, hög arbetslöshet är en faktor som ibland sätts i samband med uppblossande främlingsfientlighet. (1994 var den 10,1 procent att jämföra med 6,7 för resten av befolkningen). Grogrunden för SD har mer eller mindre försvunnit, tror Rune Forsdahl.[26]

Protesterna mot SD i Dals-Ed har trots allt varit ganska måttliga, och även i partiets nya kommuner är motståndet mindre än vad man hade befarat. Undantaget är Haninge där det stormat rejält. Här har dock partiet satsat på två rutinerade representanter. Johan Rinderheim var med i SD vid starten men gick ur, enligt egen uppgift för att han var alltför kritisk till avarterna i partiet. Därefter startade han en nationalistisk studentförening och som bl.a. gav ut en tidning. Han återkom efter att den nye partiledaren Mikael Jansson tillträtt. Den andre representanten Anders Steen är 52 år vilket gör honom till den äldsta av partiets företrädare. Han var tidigare aktiv i Vänsterpartiet.

Haninge har varit hårt ansatt av ekonomiska kriser och skandaler under 90-talet vilket kan vara en bidragande orsak till att missnöjespartier tycks ha så lätt att få fäste här. Tidigare fanns en avdelning av Ny demokrati som hade tre mandat så sent som i valet 1994.

SD drog igång sin valkampanj redan i april 1998. Kommunen täcktes med flygblad i snitt en gång i månaden. Dessutom sändes närradio, ända tills ägaren av studion inte vågade ha partiet kvar.

De flesta tog till en början inte partiet riktigt på allvar, men den antirasistiska föreningen Levande Zon svarade på SD:s utspel genom att producera egna affischer och flygblad. Det utbröt ett affischkrig som blev mycket uppmärksammat och där det bara kunde gå någon dag mellan ett utspel och ett bemötande.

[26] Lindberg, Jakob: "Sverigedemokraterna – en fallstudie av partiets framgångar i Dals-Ed och Höör". Stockholms universitet: Statsvetenskapliga institutionen, C-uppsats, 1995.

– De valde metod, vi följde efter, säger Johan Rinderheim.

Journalisten Bim Clinell har skrivit boken "De hunsades revansch" som handlar om Front Nationals framfart. Hon beskriver hur det franska partiet ständigt tycks vara utsatt för överfall och provokationer där ingen grips men där man ändå pekat ut den antirasistiska rörelsen som skyldig. Bim Clinell menar att detta är ett medvetet sätt att få sympatier och svartmåla motståndaren. Det är svårt att inte se parallellerna till SD:s valrörelse där man tidigt gick ut med flygblad som t.o.m. visade en blodig bild på hur partiets valarbetare misshandlats och utsatts för brandattentat av sina meningsmotståndare. [27]

– Många har ifrågasatt om bladet verkligen är äkta, berättar Anders Steen som försäkrar att man inte förvanskat någonting. Han hävdar att misshandelsbilden är fotograferad på Södersjukhuset och att attentatet mot hans bil finns dokumenterat på AFA:s hemsida (Antifascistisk Aktion, anarkistisk antirasistisk grupp, min anm.).

– Det står: "Steens bil brann jävligt bra".

Även om dåden skulle visa sig vara äkta kan man fundera på om inte SD lärt sig ett och annat om hur de ska utnyttja angreppen till sin egen fördel av sina franska vänner. SD menar dock att man inte nått ut med sin version av förföljelserna i media och att flygbladet därför var nödvändigt.

Det riktades anklagelser mot SD av olika slag. Antirasister grävde fram att Anders Steen var dömd för fusk med sjukbidrag, ett känsligt faktum för ett parti som försöker framstå som mer hederligt och trovärdigt än andra. Partiet menade dock att detta var överspelat och inte påverkade deras syn på hans roll i partiet.

De båda kommunalråden John Glas (fp) och Staffan Holmberg (s) uppger båda att de utsatts för oönskade postorderbeställningar och hotbrev. SD förnekar självklart att partiet ligger bakom något av detta, men Johan Rinderheim hävdar samtidigt att han inte tycker att det är konstigt om någon irriterat sig på politikernas utspel och valt att agera mot dem.

[27] Clinell, Bim: "De hunsades revansch". Stockholm: Dagens Nyheters förlag, 1999.

Trots stridigheterna försöker SD att få ut partiets politik och lägga motioner. Påfallande många av förslagen berör flykting- och invandringsfrågan. Inför EU-valet motionerade SD om en folkomröstning om det planerade moskébygget i Haninge. Dessutom försöker man driva på en nedläggning av ett integrationsbefrämjande projekt i stadsdelen Jordbro. I båda fallen hävdar partiet att det finns ett starkt stöd från kommuninvånarna.

Vid sidan av dessa förslag motionerar SD i likhet med partikamraterna i Höör om närvarorätt i nämnderna och att försöka överbrygga generationsgränserna genom att skapa mötesplatser mellan unga och äldre (den senare motionen har tagits över av SD i Sölvesborg.)

Ingen av motionerna har behandlats ännu, men SD-representanterna är inte särskilt hoppfulla.

– Om någon skulle stödja ett förslag från oss? Inte en chans, hellre lägger de en likadan motion själva, säger Johan Rinderheim.

Faktum är i alla fall att moderaterna i kommunen gett bifall till ett av SD:s förslag: att slopa det ekonomiska stödet till ärkeantagonisterna föreningen Levande Zon. De andra partierna har dock ställt sig avvisande.

Många hade nog trott att det skulle vara mer turbulens kring SD:s representation i Trollhättan. Innan valet förekom det däremot antirasistiska motdemonstrationer så fort SD arrangerade valmöten i regionen. Vid flera tillfällen fick polisen ställa upp med massiv bevakning för att SD skulle kunna genomföra sina manifestationer. En invandrarorganisation delade ut flygblad vid första fullmäktigesammanträdet efter valet, men därefter har det knappast förekommit några protester.

Trollhättan är en kommun som ofta förknippats med rasism. Till detta bidrar bl.a. två allvarliga händelser som ägde rum under 1993, först den grova misshandeln av en somaliskt flykting och därefter nedbränningen av en moské. I båda fallen befanns gärningsmännen höra hemma i den nazistiska Vit makt-rörelsen. I misshandeln deltog även Sverigedemokraternas dåvarande lokale talesman.

Trots anknytningen till den här typen av dåd var SD bara några få röster från att ta ett mandat i Trollhättan redan 1994. När de nu

kom in 1998 var det med hela 2 mandat. Även i Trollhättan hade valresultatet föregåtts av en intensiv satsning, partiets representanter hade täckt kommunen med cirka 20 000 flygblad.

Mats Spjuth, den ena av partiets representanter, tycker att det varit svårt att förstå det rent tekniska med hur en kommun fungerar, men han tycker att han fick viss vägledning på partiets tvådagarskurs. Han tycker att bemötandet från andra politiker varit över förväntan.

– Jag trodde det skulle bli jäkla kyligt, men vi bemöts mer än korrekt. Det är mer kompisstämning än jag trodde. Jag känner ju så många, en miljöpartist är min f.d. lärare, en kristdemokrat är vän till familjen.

SD har hittills motionerat om en kommunal folkomröstning om invandringen. Dessutom har man ansökt om att få närvara vid möten i vård- och omsorgsnämnden.

Även i Sölvesborg råder lugnet. SD:s representant, den 20-årige Jimmie Åkesson, studerar vid forskningspolitiska institutet vid Lunds universitet. Både han själv och partiets suppleant har varit närvarande vid de flesta av mötena, men ingen av dem brukar yttra sig. I ett enda fall har de markerat någon slags främlingsfientlighet. Det var när de motsatte sig moderaternas förslag om att ge nya kommuninvånare en välkomsthälsning, som bl.a. skulle rikta sig till nyanlända flyktingar.

Jimmie Åkesson var tidigare med i Moderat skolungdom, MSU, och den lokala SD-föreningens papper kopierades till en början på en kopiator som stod i moderaternas lokaler. När moderaternas blev varse detta åkte SD ut.

– Vi hade i och för sig inte kunnat tolerera något annat parti, säger Jeppe Jonsson, moderat kommunalråd som mest oroade sig för att SD skulle få med sig många ungdomar ur hans eget parti. Vid den här tiden hade partiet ingen fungerande ungdomsorganisation.

Blekingekommunen Sölvesborg har få invånare och SD:s 164 röster räckte med god marginal till ett mandat. Valkampanjen riktade sig till stor del till ungdomar på gymnasieskolan och det var troligen där man hämtade de flesta av väljarna. SD:s suppleant är

dock drygt 50 år, så partiet har uppenbarligen visst stöd även i andra åldersgrupper.

– De är inga dumhuvuden, tvärtom, försäkrar det socialdemokratiska kommunalrådet Jens Åberg. Han anser att mycket som partiet vill tyder på en viss omognad och inte är genomförbart. Ändå är han orolig för att partiet kan ha en framtid och han har på känn att många håller med dem.

Hur agerar populistiska och främlingsfientliga partier i kommunerna?

Vare sig SD eller de populistiska partierna gör något för att tona ner det främlingsfientliga budskapet i sina valrörelser. Tvärtom spelar de ofta på dessa strömningar för att få fler röster. Det är i kritiken av invandringspolitiken som dessa partier har sitt berättigande, ofta har de svårt att motivera människor att rösta på partiets övriga budskap. Men det förekommer även att de fångar upp missnöje kring hur andra partier hanterat olika lokala frågor. Ett sådant exempel är det goda resultatet i valet 1994 för Kommunens Väl i Kävlinge som delvis kan förklaras med att man engagerade sig i västkustbanans sträckning, en mycket omdiskuterad fråga vid den här tiden. Men även i Kävlinge spelade det främlingsfientliga budskapet en stor roll:

– Det finns sådana krafter i Skåne och så länge de finns får vi räkna med den här typen av partier. Sedan är det tillfälligheter som avgör när det dyker upp mer renodlade invandringsfientliga partier, säger Roland Palmqvist, socialdemokratiskt kommunalråd i Kävlinge.

Men även om vissa populistiska partier är väldigt tydliga med vad de tycker i flyktingfrågan är det ganska troligt att de försvinner i obemärkthet när valrörelsen är slut. Invandrings- och flyktingpolitik hanteras endast delvis av kommunerna och på senare år har flyktingströmmen dessutom minskat betydligt. Det finns därmed få tillfällen för populisterna att markera sin egenart. Ofta läggs tidigt ett krav på en folkomröstning om flyktingmottagandet, något som samtliga kommuner utom Sjöbo ställt sig

kallsinniga till. Därefter återstår möjligheten att göra markeringar och tillägg till andra partiers förslag som sällan har någon praktisk betydelse.

I stället för nationalism talar en del av de skånska missnöjespartierna om regionalism. Skånepartiets krav på självständighet för Skåne har fått nytt liv genom nya Region Skåne och så här beskriver Tony Wiklander Skånes Väl:

– Vi är ett rebelliskt parti som blickar söder, väster och öster. Norr blickar vi ej alls. Det kommer ingenting gott från norr annat än pålagor och förbud. Det har inte minst Göran Persson visat i sitt sätt att bemöta oss. Skåningarna svetsas samman mer och mer och vi har klorna utåt.

Vissa frågor i Skånes Väls program har länge funnits med hos några av de äldre populistiska partierna i regionen. Ett sådant gammalt krav är slopandet av Systembolaget. Skånes Väl vill dessutom behålla Barsebäcks kärnkraftverk i drift samt gynna hembygdsföreningar framför fria teatergrupper.

Populistiska partier lägger ofta förslag av karaktären "mer åt alla av allt". Eftersom de sällan behöver ta ansvar för förslagens genomförande är de oförhindrade att vara generösa. Ofta inriktar sig dessa förslag på att förbättra vård och omsorg. Skånes Väl kräver att alla sjukhus ska får vara kvar. Ytterligare teman i populisternas program är kampen för hårdare tag mot brottslingar, stöd till brottsoffer och mer resurser åt polisen.

I vissa kommuner består populistiska partier av rutinerade politiker som tidigare suttit för andra etablerade partier. Detta gäller t.ex. Sjöbopartiet i Kristianstad vars ledare Nils-Edvin Andersson i likhet med partiledningen i Sjöbo har sina rötter i Centerpartiet. Hans partikamrater har varit aktiva i moderaterna och socialdemokraterna.

Nils-Edvin Andersson ser sina många år i politiken som en stor tillgång.

– Vi vet vad det handlar om. Vi går inte ut med saker som inte går att genomföra.

Han jämför med Ny demokrati som tidigare var invalda i kommunen och som han menar inte höll sig till verkligen utan lade orealistiska förslag som gratis p-plats till alla.

– Vem ska betala det? Det är bara trams, det fungerar inte i längden. Man får röster en gång men sedan är man borta.

Nils-Edvin Andersson anser att det är viktigt att inte ha för bråttom. Han menar att ett problem för Ny demokratis del var att partiets snabba framgångar gjorde att de inte hann rekrytera folk. Han menar att det är en fördel att hans eget parti fick sina fyra mandat först i det senaste valet och inte tidigare.

– Småpartier ska växa långsamt och inte gapa över för mycket.

Det ligger något i Nils-Edvin Adolfssons kritik mot orutinerade kommunrepresentanter. I många kommuner lägger populister och SD-representanter förslag som aldrig kan genomföras eftersom de hör hemma någon annanstans. SD i Dals-Ed har som tidigare nämnts motionerat om att privata företag ska skynda sig att bygga ut mobiltelefonnätet i regionen. Men även en slipad och erfaren kommunrepresentant som Carl P Herslow i Skånepartiet har för vana att ta upp frågor som snarare är en angelägenhet för staten, t.ex. det ovan nämnda kravet på arbetstidsförlängning.

I något fall kan detta säkert vara en medveten taktik. Småpartier med högst något eller några mandat vet att det är nästan omöjligt att få igenom några förslag eftersom inga andra partier är beredda att stödja dem. Småpartierna använder därför möjligheten att motionera för att göra politiska utspel som de hoppas ska bli uppmärksammade, inte minst av media.

Jan Nilsson, socialdemokratiskt kommunalråd i Åstorp, menar att människor inte alltid förstår politikens villkor och att det är ganska lätt att få röster med enkla slagord.

– I valrörelsen sa jag lite på skämt: Om jag gick ut och krävde att jag vill ha polisstationen öppen sju dagar i veckan skulle jag få 500 röster direkt. Trots att vi inte kan kommendera polisens arbete, det där fattar inte folk.

De populistiska partierna sätter en ära i att inte på förhand ha en uppgjord politisk linje, det är väljarna som ska styra partierna. Detta fungerar sällan i praktiken, populisternas idé om "sunt förnuft" och "folkets röst" bygger på att man tror sig rent intuitivt veta vad som är den breda allmänhetens önskemål.

Undantagsvis kan partierna göra en seriös ansträngning för att få fram vad som gror i folkdjupet. Sjöbopartiet i Kristianstad

skickade ut 500 flygblad i valrörelsen 1998 (det kom in 136 svar) där man frågade väljarna vad de tyckte var viktigast. Dessa svar låg sedan till grund för valmanifestet. Även partiets två senaste motioner har inspirerats av kommuninvånarna: krav på en äldreombudsman i kommunen och gratis teoretisk körkortsutbildning för alla gymnasielever.

Just äldreomsorgsfrågorna tycks vara på frammarsch i den här typen av partier. Många av de som representerar populisterna i Skåne är själva i en ålder där äldrevården snart kan komma att beröra dem. Men även de ofta betydligt yngre SD-representanterna har motionerat kring äldrevården i flera av sina kommuner.

När populisterna får makten tvingas de in i den politiska verkligheten och förlorar då en del av det som gjorde partiet attraktivt för väljarna. Eftersom populisternas roll är att slå på det etablerade klarar de sällan av att bli en del av det etablerade. Ett exempel är det norska Fremskrittspartiet som gjort flera av sina sämsta val under perioder då det framtonat som ett vanligt, mer respektabelt borgerligt parti. De senaste valen tycks dock Carl I Hagen ha lyckats med konststycket att både vara en maktfaktor som har relationer med andra partier, samtidigt som han utåt sett fortsätter att vara sanningssägaren och provokatören.[28]

En särställning bland svenska missnöjespartier har Sjöbopartiet som hade makten i Sjöbo även på den tiden då de hörde till Centerpartiet. Sjöbopolitikernas provokationer var riktade utåt och uppåt, mot den politiska och ekonomiska makten i landet. Samtidigt hade de en närmast oinskränkt makt i den egna kommunen där de tvärtom uppfattades som en garant för stabilitet och trygghet.

Ledarskapet spelar en stor roll för populistiska partier, deras förtroendekapital bygger ofta på en karismatisk ledare som med lika delar charm och slagfärdighet når ut till människor med sitt budskap. Förklaringen till att lilla Åstorps kommun har två missnöjespartier med snarlika budskap handlar delvis om att de centrala personerna Tony Wiklander och Conny Prisell båda är utåtriktade,

[28] Lodenius, Anna-Lena & Larsson, Stieg: "Extremhögern" s. 245-247. Stockholm: Tiden, 1994.

verbala och har förmåga att tala med folk. Det är troligen skälet till att de förmår sitta kvar. De politiska resultaten är däremot anmärkningsvärt magra och partierna agerar förströtT, i något fall har Åstorpspartiet till och med röstat emot sina egna motioner.[29]

Centrumdemokraternas Harry Franzén har fått en enorm publicitet kring sina försök att utmana vin- och spritmonopolet, något som han påfallande sällan dock använt för att marknadsföra sitt parti. Franzén är betydligt mer känd än sitt parti. Exemplet med Ny demokrati visar också hur snabbt det kan gå när det finns två partiledare som har kändisstatus och lätt att få utrymmet i media. SD:s frånvaro av karismatiska ledare är förmodligen en av flera orsaker till att partiet växer så långsamt.

Bemötandet i kommunerna

Det finns i princip tre vägar att gå när det gäller att bemöta populistiska och främlingsfientliga partier: att ignorera dem, att konfrontera dem eller acceptera dem som ett parti bland andra. Samtliga vägar har prövats men den första, isolering och tystnad, torde vara den vanligaste.

De flesta minns säkert hur folkpartiledaren Bengt Westerberg reste sig upp och gick ut ur TV-studion och när Bert Karlsson och Ian Wachtmeister gjorde entré efter sitt succéval 1991. Många har prisat Bengt Westerberg för denna handling som man menat var ett rakryggat och ärligt sätt att markera att man inte vill ha någonting att göra med den här typen av partier.

En annan fråga är om ett sådant bemötande påverkar väljarna i avsedd riktning. Risken finns att de ser en sådan demonstration som etablissemangets förakt för den enkla, vanliga människans kandidater till makten. Så uppfattas nämligen populister ofta av människor, och det är också så de ser på sig själva. (I praktiken kan man självklart ifrågasätta om populisternas förslag verkligen är till

[29] Informationen har lämnats av det socialdemokratiska kommunalrådet Jan Nilsson i Åstorp.

gagn för den breda massan, men den diskussionen är i så fall möjlig att föra kring alla politiska partiers politik.)

Media väljer ofta konfrontationens väg som är tacksam rent publicistiskt, men utfallet av metoden kan diskuteras. I valrörelsen 1991 fick TV-journalisten Olle Stenholm möjlighet att göra en närgången intervju med Bert Karlsson och konfronterade honom då med mängder av dåligt underbyggda punkter i partiets program. Bert Karlsson blev ofta svarslös och gjorde enligt en enad kritikerkår bort sig fullständigt. Väljarna såg inte alltid Bert Karlssons tillkortakommanden, många uppfattade i stället hur en representant ur den intellektuella eliten mosade en man ur folket på ett ojust sätt.

I kommunerna är situationen sällan lika enkel, partierna lever närmare varandra och tvingas ofta till någon form av kontakt. De frågor som ska hanteras är mer jordnära och ideologiska överväganden spelar i regel mindre roll. Det är ingen slump att det förekommer allianser mellan socialdemokrater och moderater i vissa kommuner, något som vore otänkbart i regeringssammanhang.

Sverigedemokraterna är i hög grad isolerade, det finns ingen enda kommun där de bjuds in. Till detta bidrar att de har så få mandat att partierna kan kosta på sig att hålla dem utanför. De populistiska partierna är däremot sällan så isolerade i kommunerna som deras riksdagspartier försöker låta påskina. De har haft allianser med alla de etablerade partierna utom Vänsterpartiet. (Värt att notera är dock att flera av de som i dag representerar främlingsfientliga partier tidigare varit medlemmar i just Vänsterpartiet.)

Statsminister Göran Persson kritiserade den borgerliga majoriteten i nya Region Skåne för samröre med Skånes Väl. Men ett av de största partierna i Skånes Väl är Framstegspartiet vars representanter i Åstorp samarbetade med socialdemokraterna under den förra mandatperioden. (I alliansen ingick även Centerpartiet). I Åstorp finns dessutom socialdemokraten Gösta Brodin som öppet pläderat för samma linje i flyktingfrågan som Framstegspartiet. Tony Wiklander var tidigare själv medlem i socialdemokraterna.

Folkpartiet har försökt markera mot rasister och populister på riksplanet, och framstår ofta i debatten som det kanske flykting-

vänligaste partiet av alla. Ändå är Skånes Väl långt ifrån det enda populistiska parti som suttit i en samarbetssituation med den borgerliga partigruppen. Kommunens Väl i Tomellilla (3 mandat), Simrishamn (4 mandat) och Skurup, Framstegspartiet i Bjuv, Burlövs Väl och Allianspartiet i Burlöv samt Staffanstorpspartiet har samtliga suttit eller sitter i sådana allianser. Detta innebär i regel också tillträde till kommunstyrelser och nämnder.

De partier som ingått borgerliga valallianser utmärker sig inte genom att vara mer humana i flyktingfrågan än andra populistiska partier. Ett exempel är Framstegspartiet i Bjuv som klart markerat sin inställning i flyktingfrågan. Som tidigare nämnts förekom hårt kritiserade affischer i partiets senaste valrörelse, och i samband med den senaste krisen på Balkan var de ensamma om att motsätta sig ett eventuellt mottagande av kossovoalbanska flyktingar. Detta gav upphov till en hätsk debatt i fullmäktige i Bjuv.

– Vi fick många gliringar och slag under bältet. Men en del talar med kluven tunga. De kan ha en åsikt i kommunstyrelsen, men efteråt får man en klapp på axeln, berättar Allan Jönsson, Framstegspartiets lokale representant.

Sjöbopartiet ledde Sjöbo av egen kraft, men hade starkt stöd från andra partier. Flyktingdebatten var aldrig bara en angelägenhet för Centerpartiet. Moderaterna ställde upp bakom idén på en folkomröstning kring invandringen, och de lokala socialdemokraterna valde inte att gå ut med några protester eftersom man visste att det fanns stöd för tanken i de egna leden. Efter att Sjöbopartiet förlorade i valet 1998 har man samarbetat med den borgerliga majoriteten.[30]

Ju mindre de främlingsfientliga partierna är, desto sannolikare är det att de blir isolerade. I Åstorp förlorade Framstegspartiet det ena av sina mandat och kastades ut ur den tidigare alliansen med socialdemokraterna. Enligt Jan Nilsson, socialdemokratiskt kommunalråd, försöker de övriga partierna i kommunen numera göra upp så mycket som möjligt utan att blanda in småpartierna (förutom Framstegspartiet även Åstorpspartiet som har likartade uppfattningar).

[30] Wahl, Mats: "Sjöbo". Stockholm: Carlssons, 1988.

– Vi försöker hitta former för att hålla dom utanför, vi sätter inga murar, vi bjuder helt enkelt inte in dom.

Jan Nilsson medger dock att det finns enskilda politiker som står nära dem i vissa frågor. Det har hänt att det fått gehör när de motionerat i frågor, men enligt Jan Nilsson har det bara rört frågor som varit helt okontroversiella. Den senaste gången var när Framstegspartiet lade en motion om ökat stöd till fattigpensionärerna och fick med sig socialdemokraterna.

– Men när partierna motionerat mot invandringen har alla partier gått emot.

Även i andra kommuner drar man i regel en gräns vid just flyktingfrågan, partiet kan däremot få stöd i andra frågor. Kommunens Väl i Kävlinge uppfattades som en vänsterkraft och välkomnades även av vissa socialdemokrater när partiet etablerade sig i kommunen. Men ledaren Kenneth Sandberg förbrukade snabbt detta förtroende. Carina Ingelsson, folkpartist i Kävlinge fullmäktige, berättar om hur Sandberg prövade övriga kommunvaldas tålamod genom sina långa inlägg som alltid slutade i flyktingfrågan, oavsett var han hade börjat.

– Vi har olika åsikter, men jag tycker att det hör till den demokratiska ordningen att alla ska få yttra sig. Även om det är till fördel för dem. Men man måste säga ifrån så att folk håller sig till sakfrågorna, det måste ju vara en rimlig debatt i en fullmäktigesal.

Alla de andra politikerna hade inte samma tålamod. När Kenneth Sandbergs inlägg blev för långa var det flera som reste sig och gick.

– Sedan Sandberg försvann har det blivit lättare att hantera partiet, hävdar Carina Ingelsson som tycker att de nuvarande företrädarna driver enklare och mer jordnära frågor. De har också stött Folkpartiet i flera frågor.

Med tiden kan kanske även Sverigedemokraterna bli så etablerade att de bjuds in, men det kommer nog att dröja länge än. De flesta andra partier har på känn att det döljer sig något obehagligt bakom även den mest putsade fasad när det gäller ett parti som SD. Det finns också betydligt mer dokumentation kring SD:s historia än vad det gör kring enskilda småpartier i kommunerna. Trots allt märks det tydligt att SD-representanterna stöter på mindre mot-

stånd nu än när de fick sina första kommunmandat i början av 90-talet.

Partiets nuvarande representant Anders Westergren menar att det tagit tid att arbeta bort föreställningen om att partiet består av vettvillingar och rasister. Han säger att det numera förekommer informella samtal och diskussioner under vänskapliga former. Men när det blir dags att rösta går de andra partierna ofta ihop, och det händer aldrig att någon skickar inviter om att ta med SD:s två mandat i beslutsunderlaget.

– De andra har ibland ett behov av att markera sig mot oss. Jag har aldrig blivit dåligt behandlad, däremot mina förslag.

Bilden bekräftas vid samtal med andra politiker i kommunen:

– De får inte igenom någonting och de är inte med på någon kant. Personligen tycker jag inte att det är något alternativ att stödja ett sådant parti, säger Per Ove Persson, moderat kommunalråd.

– SD är isolerade, inga andra vill samarbeta, säger Stefan Lissmark, socialdemokratiskt kommunalråd. Varje parti i kommunen har gjort detta ställningstagande. Även om de lägger bra förslag vill ingen samarbeta.

I Sölvesborg hade övriga partier en diskussion efter valet där samtliga partier bestämde sig för att inte ha någon som helst kontakt. Men alla är inte säkra på att metoden fungerar. Jeppe Jonsson, moderat riksdagsman från Sölvesborg, tror att många håller med SD och ogillar etablissemangets sätt att trycka ner partiets representanter.

– Samtliga partiet hyvlade av honom på enad front (Jimmie Åkesson, min anm.) Frågan är vem som vann på att vi gjorde det. Det finns en risk, ibland tror jag att det snarare tjänar deras sak.

SD försöker få observationsplatser i nämnder och kommunstyrelser i flera av de kommuner där man valts in. Det är ett önskemål även från många andra småpartier. Som nämndes tidigare i texten finns det däremot en rad populistiska partier som t.o.m. sitter som ledamöter i kommunstyrelser och nämnder, något som varit möjligt genom allianser med andra partier.

Det finns få fall där andra partier verkligen markerat att populisterna bör hållas utanför. Ett exempel är Kävlinge kommun där

man bara gav Kommunens Väl insynsplatser men vägrade partiet yttranderätt. Roland Palmqvist, socialdemokratiskt kommunalråd, menar att samtliga partier slöt upp bakom idén att inte ta med Kommunens Väl i beslutsprocessen, trots att de var nästan lika stora som moderaterna (8 mandat mot moderaternas 10). Ett beslut som kan kritiseras ur demokratisk synvinkel men som kan förstås mot bakgrund av den avsky många kände inför det öppet invandringsfientliga budskapet.

Det finns skäl som talar för att alla partier ska få sitta med vid möten i kommunstyrelsen och nämnderna, inte minst demokratiska. Den som står utanför saknar möjligheter att påverka i lika hög grad som andra partier. Informationen hålls i en liten krets, övriga partier får ofta inte reda på något förrän strax innan fullmäktige. Här hävdar dock många kommunpolitiker att det är viktigt att hålla just de främlingsfientliga partierna borta, att det inte ska ha något att säga till om därför att de företräder en inhuman linje som bör motarbetas med alla medel.

Om man även låter populisterna yttra sig i kommunstyrelse och nämnder kan man ibland förhindra onödiga och långdragna diskussioner vid fullmäktige. Missförstånd kan undanröjas genom att ge informationen på ett tidigt stadium. Så resonerade man i Åstorp när man släppte in Tony Wiklander i kommunstyrelsen. Samma tanke ligger bakom att alla partier får närvara vid samtliga möten i Eslövs kommun, även Eslövspartiet som i övrigt hålls utanför alla politiska allianser.

I Landskrona pågår ett försöka att hantera de lokala populisterna på ett nytt sätt som i korthet kan beskrivas som "lyft fram och se om de bleknar i ljuset". Torkild Strandberg, Folkpartiet, har suttit med i kommunstyrelsen ända sedan partiet först kom in 1991. Han menar att man tidigare hade samma strategi som i de flesta andra kommuner: att försöka tiga ihjäl partiet. Men Framstegspartiet fördubblades och fick fyra mandat i det senaste valet, vilket gav anledning till självrannsakan.

Numera bjuds Framstegspartiet in till samtal och diskussioner, och partiet har även fått ta plats i kommunstyrelsen. Den nya linjen går ut på att tvinga företrädarna att ta ställning i alla frågor; i stort som smått. Tanken är att få ner debatten på en mer

odramatisk nivå där populisterna inte har möjlighet att segla ovanpå och exploatera missnöje i varje fråga. Enligt Torkild Strandberg tjänar populisterna i själva verkat på sitt utanförskap. Men om de i stället tvingas delta i dagspolitiken med soptaxor, åldringsvård och tämligen odramatiska frågor kanske de får svårare att vara lika kategoriska.

– Det här är ingenting vi beslutat utan mer något som växt fram. I dag försöker vi behandla dem som ett parti som alla andra.

Även bemötandet har förändrats från utfrysning till konfrontation:

– Förra mandatperioden satt vi tysta när de sa något, vi lät dem hållas. Nu kräver vi svar och besked om hur de menar och hur de har tänkt sig att genomföra sina förslag.

– Deras förslag är ofta fullständigt vrickade och omöjliga att genomföra av lagliga, ekonomiska och andra skäl. De väljer att bortse från allt. Nu vill vi att de motiverar sig.

Torkild Magnusson hoppas att denna strategi ska leda till att det politiska arbetet framstår som mindre glamoröst. Han hoppas också att väljarna får upp ögonen för hur ihåliga Framstegspartiets förslag är. Framtiden får utvisa om man lyckas eller ej.

Sammanfattning och slutsatser

De populistiska och främlingsfientliga partierna har gått framåt, men bilden är inte entydig. I vissa kommuner var de starkare under senare delen av 80-talet och början av 90-talet.

Den här typen av partier finns framför allt i Skåne där de är representerade i varannan kommun. Här har också de nationalistiska Sverigedemokraterna (SD) sitt starkaste fäste.

För nationalistiska partier som SD har invandringsfrågan en stor betydelse eftersom de strävar mot ett etniskt homogent samhälle styrt av svenska normer och värderingar. De populistiska partierna tog upp frågan på ett senare stadium men kan i dag uttrycka i princip samma uppfattningar som SD. I regel är de dock mer benägna att diskutera den ekonomiska sidan av invandringen, att flyktingar kostar pengar och att detta drabbar svenskar.

Det finns inga enhetliga drag som förbinder de kommuner där främlingsfientliga partier växt sig starka. Den enda gemensamma nämnaren är att många finns i Skåne.

Också deras sätt att agera skiljer sig. Populisterna kan vara slipade politiker som kanske tidigare suttit för andra partier, många gånger bjuds de också in att samverka med framförallt de borgerliga partierna (det förekommer dock samarbete även med socialdemokraterna). I andra kommuner vårdar populisterna sin ställning som provokatörer och gör få ansträngningar att gå in i det politiska systemet.

SD:s representanter är mer isolerade och har dessutom ofta färre mandat att luta sig emot i sina respektive kommuner. De håller dock på att lära sig att hantera det politiska systemet och många av dem som valts in i är påfallande ambitiösa när det gäller att producera motioner och göra inlägg.

Bemötandet kan sammanfattas på följande vis: isolering, konfrontation eller bjuda in till samarbete. SD:s representanter blir i regel utfrysta. Populisternas representanter blir anmärkningsvärt nog ofta accepterade.

Isolering drabbar i regel partier med få mandat medan större bjuds in till samarbete. Detta gäller oavsett om partiet i fråga uttrycker extrema uppfattningar i flykting- och invandringsfrågan. Det bör dock sägas att det finns få, om något, exempel på att de drivit igenom förslag som rör just flyktingfrågan. Där sätter de etablerade partierna en tydlig gräns för samarbetet. Det finns kommuner som motsatt sig flyktingmottagandet, men detta har drivits igenom av de etablerade partierna, ett exempel är Vellinge där moderaterna helt dominerar politiken.

Man kan diskutera vilken metod som är mest effektiv. Isolering tycks inte alltid fungera, partierna hittar egna vägar att få uppmärksamhet och nå ut, och spelar ibland på det faktum att de förtrycks av ett etablerat system. Att acceptera partierna är att ge dem legitimitet. Samtidigt förrycks deras möjligheter att ställa sig vid sidan av och vinna poäng genom att häckla andra partier. De kanske med tiden urvattnas till ett vanligt, grått och inte så spännande alternativ.

Att konfrontera främlingsfientliga grupper kan handla om allt från rent fysiska angrepp till ett kraftfullt verbalt ifrågasättande. Våld förekommer i stort sett bara inom militanta antirasistiska grupper, dessa är i regel marginella och vinner sällan stöd hos kommuninvånarna. Man kan befara att deras aktioner får mer fredligt sinnade personer att inte våga gå ut och ta ställning.

Det verbala mötet är en än så länga ganska oprövad metod. Många menar att den är förkastlig eftersom man inte ska ge främlingsfientliga grupper möjlighet att sprida sitt budskap, de ska bara motarbetas. Men en sådan gräns blir svår att hålla när de främlingsfientliga grupperna blir en del av systemet, t.ex. genom att de röstats in i våra folkvalda församlingar. Det är dessutom inte olagligt att uttrycka kritiska åsikter om flyktingpolitiken, så länge man undviker att yttra sig negativt om individer och grupper.

Det verbala mötet kräver kunskap. Man måste veta vad som är de svaga punkterna i de främlingsfientliga gruppernas resonemang. Även om man vinner diskussionen är det inte säkert att åhörarna ser det på samma sätt. Flyktingfientlighet är en djupt rotad känsla som inte alltid går att åsidosätta med logiska argument. Samtidigt vore det fel att inte försöka, det kan ju finnas en del av de som lyssnar som trots allt håller en dörr öppen för tvekan och ifrågasättande.

En total tystnad innebär att främlingsfientliga grupper får stå oemotsagda. Detta kan ge människor intryck av att deras propaganda verkligen innehåller någonting väsentligt, och att ingen vågar ta debatten. Kanske är det trots allt bättre att ta chansen att visa hur mycket av argumentationen som inte håller vid närmare påseende.

Främlingsfientliga myter

(Denna text ingår i skriften "Populism, makt, demokrati" som gavs ut i LO:s demokratiprojekt i serien "Folket styr")

Invandringsfrågan intar en särskild position i den populistiska propagandan. Det finns därför anledning att redovisa några av de

viktigaste myterna kring denna fråga, och berätta hur det verkligen förhåller sig. De åsikter som redovisas nedan förekommer inte bara hos populistiska partier utan är vanliga även bland andra debattörer som vill minska flyktingmottagandet.

Myt: De som kommer hit är inte riktiga flyktingar.

Verklighet: Det finns en utbredd föreställning att de som flyr gör det enbart av ekonomiska skäl. Men även om sådana motiv finns med i bilden så måste det också finnas andra skäl för att någon ska beviljas asyl i vårt land. I själva verket är kraven för att få stanna så höga att kritiken snarare borde riktas mot att vi faktiskt skickar tillbaks människor som riskerar våld och förföljelser om de återvänder.

Ofta framförs åsikten att vi bara borde ta emot flyktingar enligt FN:s Genèvekonvention. Detta är ett avtal som Sverige undertecknat och som innebär att vi ska ta emot en viss mängd flyktingar årligen som uppfyller kraven att de ska hysa välgrundad fruktan för förföljelse på grund av politiska, religiösa eller etniska skäl. Men de flesta som flyr är inte personligen förföljda utan vill undkomma krig eller inbördeskrig. Dessa kan ha mycket goda skäl för att få asyl, och i praktiken är det endast fem procent av dem som får uppehållstillstånd i Sverige som kvotflyktingar.

Myt: Vi är utsatta för en massinvasion av främlingar som hotar att ta över vårt samhälle.

Verklighet: I själva verket har antalet flyktingar som söker asyl minskat drastiskt på senare år. Detta beror på ändrade regler, att vi infört visumtvång för nya länder samt att situationen stabiliserats i områden från vilka vi tidigare tog emot stora mängder av flyktingar, exempelvis länderna på Balkan.

Myt: Vi borde hjälpa flyktingarna i deras hemländer i stället för att ta emot dem i vårt land.

Verklighet: En del av den internationella hjälpen till flyktingar sker just i närområden, men detta handlar främst om att undsätta människor efter katastrofer av olika slag. All sådan hjälp kan dock

inte ske i närområdena, bland annat för att det ibland är politiskt instabilt även i länderna kring. Dessutom är det inte säkert att hjälpen blir billigare för att den är närmare, det kostar stora summor att hålla säkerheten och bekosta mat, bostäder och annat i ett område som befinner sig i krig eller som är mycket oroligt av andra skäl.

Myt: Vi borde satsa på svenska barn och pensionärer först, innan vi har råd med flyktingarna.

Verklighet: Svenska barn och pensionärer kostar betydligt mer än flyktingarna, bland annat eftersom de är så många fler. Den svenska välfärden är ingenting som ägs av svenskarna, den är en produkt av många människors arbete, även invandrarnas. Tidigare importerade vi arbetskraft eftersom de svenska industrierna behövde expandera, och så länge arbetslösheten var låg kunde de flesta som kom arbeta och betala skatt.

Sverige är fortfarande ett rikt land i en lugn och stabil del av världen. Flyktingpolitiken är något vi måste ha råd med, vi kan inte ställa kostnader för barnomsorg och höftledsoperationer mot att vi tar emot människor från andra länder som flyr för sitt liv. Det ena är inte mindre viktigt än det andra.

Myt: Vi borde hjälpa flyktingarna att återvända.

Verklighet: Många flyktingar återvänder redan nu av egen fri vilja, ungefär hälften gör det någon gång och cirka en tredjedel inom tre år. En förutsättning för att någon ska kunna återvända är dock att läget i landet har stabiliserats. Om detta tar lång tid är det möjligt att flyktingen hunnit rota sig i Sverige och fått barn som hunnit växa upp. Det är knappast svårt att förstå att många tvekar att vända hem igen efter många år i exil.

Redan i dag får många flyktingar stöd och hjälp för att kunna återvända. Sådana ansträngningar har intensifierats eftersom så många flyktingar numera går arbetslösa vilket gör att de har svårt att finna sig till rätta. Det handlar dock inte om att övertyga någon om att återvända utan snarare att stödja den som vill men inte har resurser att själv klara av det.

Myt: Flyktingar som begår brott ska vi inte dalta med, de bör utvisas genast.

Verklighet: Redan i dag utvisas den som inte är svensk medborgare och som begår brott. Den som redan har fått medborgarskap har inget annat land att återvända till, han straffas enligt de lagar och regler som gäller andra svenska medborgare.

Det är sant att invandrare begår fler brott än infödda svenskar, men skillnaden är betydligt mindre än många föreställer sig. Närmare nio av tio invandrare lagförs aldrig för några brott. Att andelen kriminella invandrare är högre beror inte på att vissa kulturer främjar brottslighet. I stället är det sannolikt en följd av att invandrare stöts ut ur samhället, har högre arbetslöshet, sämre ekonomi och inte samma möjligheter till ett gott liv.

Författarpresentation

Anna-Lena Lodenius är frilansjournalist och författare till flera böcker och rapporter om nazism och högerextremism (bl.a. för Rikspolisstyrelsen). Hon har arbetat med olika former av media, TV, radio och tidningar, och bl.a. varit knuten till samhällsprogrammen Kalla fakta och Striptease.

Svensk högerpopulism i franskt ljus

Bim Clinell

I Paris frågar mig alla förskräckt om vad som egentligen pågår i Sverige. Ett mord på en fackföreningsaktivist, en bilbomb mot en journalist, ett "varningsskott" mot en annan, vardagsvåld mot invandrare och homosexuella ingår inte i den franska bilden av det frigjorda och demokratiska Sverige.

Terrorvåldet på Korsika riktar sig i allmänhet mot byggnader och inte människor. Attentat mot människor hör i Frankrike mest hemma i de olika maffior som, framför allt i Sydfrankrike, av lång tradition grasserar och bekämpar varandra.

I Frankrike fick Nationella Fronten, då partiet var som starkast, 15 procent av rösterna och styrde fyra städer. Men ytterst få gäng har dragit runt på några gator i Frankrike och misshandlat invandrare. Flyktingförläggningar har inte stuckits i brand som i Sverige och i Tyskland. Och det materialistiska nyttighetstänkande som bland annat låg bakom de nordiska och tyska tvångssteriliseringarna, och krav på hundraprocentig beläggning på vissa stadsteatrar finns inte här – annat än i högerextrema kretsar.

Tro och vetande

I Frankrike går det att spåra trådarna från dagens nationalistiska och högerextrema grupper till motståndarna till Franska revolutionen. Och, för övrigt bakåt, till förespråkare och motståndare till Upplysningstidens filosofer, som strävade efter att ersätta tron

med vetande. Ungefär samma falanger återfinns i Dreyfusaffären i slutet av förra seklet, då en judisk kapten utsågs till syndabock för spioneri för att den skyldige, en adlig officer, skulle skyddas, liksom aristokratins och arméns anseende. Konvenansen och försvaret för en orubblig ordning stod mot rättvisan och den nya tidens regler som hade gjort det möjligt även för franska judar att göra militär karriär.

Under andra världskriget var inte alla fransmän aktiva i motståndsrörelsen. Liksom i övriga Europa har pinsamma och undangömda sanningar om graden av medlöperi dragits fram i ljuset i Frankrike de senaste åren. Algerietkriget under 1960-talet utgjorde ytterligare en vattendelare mellan försvarare av Frankrikes koloniala storhet och idén om den franska civilisationens högre rätt än de algeriska frihetssträvandena å ena sidan och å den andra en insikt om att världen inte är statisk utan stadd i ständig rörelse. Förhållanden förändras; tidigare lösningar fungerar således inte i nuläget.

Slutligen, under student- och arbetarrevolten maj 1968 kom återigen hårda motsättningar i dagen. Liksom under förkrigstiden uppstod även under 1968 våldsamma högerextrema terrorgrupper. Sammanstötningar förekom på vissa universitet. I Sydfrankrike hände det att hetlevrade meningsmotståndare kom beväpnade till universitetet i Nice och sköt på varandra. Kravallpolisen slog besinnigslöst på demonstranter och sköt några gånger tårgaspatroner rakt in i hopen i stället för i luften och flera svåra skador och dödsfall inträffade. Fascister utrustade med järnrör gick dessutom lös på deltagare i demonstrationer eller genomförde regelrätta attacker på olika platser.

Nationella Fronten har emellertid bara blivit förknippad med några få allvarliga våldsdåd utförda av några närstående skinheads och en hårdför affischklistrare inför valkampanjen i Vitrolles 1997. Partiet har vinnlagt sig om att framstå som välstädat och förtroendeingivande, eftersom väljarunderlaget bland råkurrar inte räcker för en seger. Även städade småborgare måste fångas in, och dessa, anser Frontens propagandamakare, avskyr stökighet och våld.

Genomgående har de mest extrema "bakåtsträvarna" vuxit sig starkast under perioder stadda i förändring. I dag är osäkerheten inför vad den Europeiska unionen kan komma att medföra en drivkraft för den franska högerextrema vurmen, liksom nya marknadsekonomiska direktiv som hotar att rucka på den sociala trygghet som hunnit bli en självklarhet sedan den byggts upp efter kriget. Kombinerat med en oroande arbetslöshet, ökande klyftor i samhället och frånvaro av framtidstro hos många växte ett behov av att få någonting att tro på.

Jean-Marie Le Pen var den mest karismatiske talaren av de missnöjespolitiker som försökte samla de spridda skockarna av oroliga. I stället för att bara klanka på höga skatter och för många invandrare erbjöd han också ideal: drömmen om det orubbliga Frankrike, återupprättandet av folks instinktiva uppfattning av rättvisa, lag, ordning och moral, samt småfolkets seger över utsugarna. Hans tal tog sig ofta uttryck av uppeggande predikningar. De mest befängda och motsägelsefulla politiska förslag svaldes med extatiska hurrarop. Tron tog överhanden över vetandet, känslan över förnuftet.

Men utan andras fingrar i spelet hade Le Pen aldrig kunnat växa sig starkare än den marginella gaphals han var då han under sina första tio år som partiledare för Nationella Fronten endast lyckades få mellan 0,74 och ett par procents väljares röster.

De korsikanska kornas frihetslängtan

Det som sedan följde är ett exempel på de grundläggande skillnader som finns mellan Sverige och Frankrike.

En av mina franska vänners favorithistorier från Sverige, som jag blir ombedd att berätta för varje nykomling, är den om de korsikanska korna. I en svensk tidning fanns en trevlig reseglimt från Korsika. Den svenska skribenten hade lagt märke till att kor promenerade längs landsvägarna och på fälten utan att vara inhägnade. Hon hade frågat en korsikansk flicka varför. Flickan hade svarat att "Här på Korsika älskar vi friheten, så vi vill inte ens

stänga in våra kor". Det tyckte svenskan var så tjusigt och som att sätta fingret på själva den korsikanska självständighetslängtan.

Mina franska vänner, och särskilt de korsikanska förstås, skrattar varje gång så de kiknar. För i själva verket går korna lösa därför att de har flera ägare som var och en uppger att de äger så och så många kor och för detta uppbär jordbruksstöd från EU.

I satirtidningen Le Canard Enchaîné fanns en vecka en teckning på en överkörd ko med en panikslagen korsikan bredvid, som just klivit ur sin bil och utbrister: "Djäklar, jag har kört ihjäl Jeans, Pierres, Antoines, François och Sauveurs kossa!"

Den franska tillvaron är flerbottnad och invecklad i jämförelse med den svenska. Inte mycket är som det ser ut vid en första anblick. Man säger inte vad man tänker och tänker inte vad man säger. Man säger vad som är lämpligt för den effekt man önskar uppnå. Följaktligen förväntar sig ingen att en politiker ska tala sanning.

Den andra svenska företeelsen, förutom troskyldigheten, som mina franska vänner är speciellt roade av, är den svenska försäkringskassan. Att en anställd kan sjukskriva sig själv i sju dagar utan ett läkarintyg är mycket komiskt i franska ögon. I Frankrike, påstår mina vänner, skulle alltför många sjukskriva sig oavbrutet. Tillvaron går på det privata planet i stor utsträckning ut på att fixa till det för sig så gott det går. Själva smartheten är en nationalsport. För många är moraliska aspekter på detta trixande mycket främmande, förutom för de mycket väluppfostrade, som trots allt finns. Allt måste alltså regleras och övervakas in absurdum, därav den franska byråkratin.

Politiska manipulationer

Denna trixaranda är följaktligen betydligt mer utvecklad även inom exempelvis det politiska livet än i Sverige. Den politiska vardagen är fylld av manövrar, utspel, kryptiska uttalanden, symboliska gester, allianser och skilsmässor, som de franska medierna och befolkningen har fullt upp med att försöka deschiffrera. Glappet mellan det politiska budskapet och verk-

ligheten kan vara bråddjup. En socialistisk politiker som predikar rättvisa åt alla kan visa sig lika korrumperad som en konservativ som framhåller att alla bör vara sin egen lyckas smed.

Många har fått ett intryck av att själva makten i sig blivit politikens och politikernas enda futtiga mål. En mästare i manipulation var exempelvis den socialistiske presidenten François Mitterrand. I stället för att försöka omvända borgerliga väljare riktade han sin valkampanj inför presidentvalet 1981 mot grupper i samhället som tidigare visat en hög grad av soffliggande, som till exempel kvinnor och ungdomar vars föräldrar var invandrare. Mycket tack vare dessa nya väljargrupper vann han valet. Hans första presidentperiod excellerade i subventionerade rockkonserter under antirasismrörelsen SOS-Racismes etikett, samtidigt som många uppfattade det som om ytterst lite gjordes i praktiken för att förbättra framtidsmöjligheterna för de utsatta ungdomar med invandrade föräldrar som bodde i avlägsna ghettoliknande förorter. Med tiden blev åtskilliga av dem arbetslösa, slog dank, försökte dryga ut kassan med fuffens och kriminella handlingar, och utsattes för rasistiska fördomar eftersom de just "inte ville jobba".

Eftersom Mitterrand på flera plan inte lyckades infria de förhoppningar han skapat hos sina väljare tydde opinionsmätningarna vid mitten av 1980-talet på en kommande förlust. Då han inte kunde räkna med att behålla alla sina tidigare väljare riktade han i stället in sig på att försöka splittra det liberal-konservativa blocket UDF-RPR som stödde hans motståndare, konservative Jacques Chirac. Hans redskap blev Le Pen. Socialistiske Mitterrand puffade personligen för att Le Pen skulle släppas fram i den statliga televisionen. Den karismatiske Le Pen lyckades över förväntan. Redan hans första TV-framträdande 1984 gjorde honom till stjärna. På olika sätt öppnades även i fortsättningen vissa dörrar diskret för honom.

Det var alltså inte bara Le Pens ledarförmåga eller den goda jordmånen för en missnöjespolitiker som banade väg för honom. I Sverige tror jag att en sådan avancerad manipulation skulle vara svår att iscensätta, vilket gör det svårare för svenska populister, som lever under ett större tryck att ta sig fram på egen hand, att avancera.

Infiltrationen

En annan viktig ingrediens i Le Pens framgång var den utstuderade metod som Frontens propagandister utvecklade, byggda på Antonio Gramscis teorier om ett slags mullvadsteknik. Långsamt, gradvis, metodiskt och långsiktigt infiltrerades alla organisatoriska skikt i samhället enligt en genomtänkt plan. Fackförbund, intresseföreningar, hem- och skolaföreningar, kvartersföreningar, men även studiegrupper och idrottsföreningar infiltrerades medvetet av frontenaktivister, som öppet eller dolt skapade sina nischer i sina grupper för att sedan, styrda av direktiv från deras partiledning, försöka påverka sina kamrater. Tanken med detta var att på gräsrotsplanet vrida opinionen åt det håll dit Fronten syftade för att dess politik med tiden skulle te sig allt mer förnuftig och självklar.

Frontens flitiga aktivister på basplanet tränades också i att skriva insändare till sina lokaltidningar, för att på detta sätt få deras genomtänkta partipropaganda att framstå som röster ur folkdjupet. En liknande strategi har lagts upp av den svenska invandrarfientliga lobbyn kring det så kallade "Samfundet för nationell och internationell utveckling". Inte alla folkliga yttringar är så spontana som de kanske förefaller, inte ens i Sverige.

Nationella Frontens propaganda utformades också mycket medvetet på olika sätt till olika målgrupper. Till äldre människor framhölls att partiet kämpade för de äldres villkor och för att bevara gamla, traditionella värden som var stadda i uppluckring i vårt moderna samhälle. Till bönder sades att partiet kämpade för att bevara det traditionella franska jordbruket. Arbetslösa fick veta att bara landet kunde bli av med invandrarna så skulle de omedelbart få alla jobb som invandrarna påstods ha tagit från dessa riktiga fransmän. Eftersom det finns en antisemitisk ådra hos vissa grupper i samhället lyftes sådana anspelningar upp i andra tal.

Korruptionen bland politiker retade hårt pressade låglönetagare i slitna förorter, som själva tvingades vända på varenda franc, och Le Pen lovade dessa att han skulle rensa upp i träsket. Algeriet-fransmännen, pieds-noirerna, som vid Algeriets självständighet 1962, hals över huvud tvingats tillbaka till Frankrike efter ett par generationer i kolonin, kände sig svikna av både de Gaulle, som

släppt Algeriet, och socialisterna som hade stött Algeriska vänsterpartiet FLN. Dessa fann en bundsförvant i Le Pen som också stod utanför "etablissemanget" och sade sig varken lita på vänstern eller högern.

Få av dessa olika väljargrupper hade läst partiprogrammet eller hade någon överblick över partiets övergripande projekt. Då jag talade med väljare ur olika grupper kunde de till och med bli överraskade över propagandamaterial jag själv visade dem, som egentligen var ämnat åt en annan kategori än just deras.

Öppen och dold sida

Mot bakgrund av en sådan slags utstuderad politisk strategi kan det kännas överraskande att se hur svenskar ibland kan ha en tendens att verkligen tro på valfläsk, utan vana vid att genomskåda en strategi. Populistiska partier riktar till exempel alltid in sig på åldringsfrågor. Säkert för att deras ledare verkligen ömmar för att de gamla skall ha det bra i samhället och oroar sig för sin egen pensinärstillvaro så småningom. Men kanske också för att gamla, i alla fall i samhällen som Sverige, alltför ofta känner sig överblivna och vilsna. Hos dem finns en stor efterfrågan på kontakt och de har rösträtt. Alltså har det visat sig ge goda röstresultat att ägna lite tid åt de äldre.

Många barnfamiljer känner sig också trängda i Sverige; även hos dem finns möjlighet till gehör.

Svenskar är mycket måna om sin natur; sådana programpunkter lockar också många väljare. Småföretagare är trängda av skatter och byråkrati och utgör också en lättåtkomlig målgrupp.

Under ett uppbyggnadsskede fungerar populistiska partier som flugpapper. De lockar med lite vad som helst, osorterat och utan inbördes korrelation, för att i första hand locka till sig väljare som kan göra sig hemmastadda i partiet och med sina nya kamrater i kampen.

I Nationella Frontens fall, och dess svenska marionettparti Sverigedemokraterna, vars program och strategi lagts upp av Fronten som också bekostat dess valrörelser, finns en öppen och

en dold sida. Den öppna sidan är just detta hopkok av lockande valfläsk. Den dolda är ett projekt som syftar till "ett återfött Europa", ett nationernas Europa, där varje folk lever i sin egen etniskt rensade stat. "Vårt Europa skall byggas upp med de europeiska nationer som är baserade på civilisationer med rötter i grekiska, keltiska, germanska, latinska och kristna traditioner", som det står i det manifest som representanter för tio europeiska fascistpartier skrev under utanför Paris i juli 1998. Värt att notera är kanske att grupper som saknas i detta europeiska projekt är judar, muslimer, afrikaner, asiater och många andra. Från Sverige undertecknades manifestet av Johan Rinderheim, vice ordförande för Sverigedemokraterna och kommunfullmäktigeledamot i Haninge. Hans namnteckning är avfotograferad i faksimil i min bok "De hunsades revansch – en resa i fascismens Frankrike".

Bland de övriga undertecknarna finns ledare för partier som syftar till att återupprätta diktaturer i vars och ens land, som spanska Francoanhängare, portugisiska Salazaranhängare och grekiska juntanostalgiker. Det nätverk som det lades grunden till vid detta högtidliga kollektiva undertecknande, en gruppbild på dem alla är för övrigt också publicerad i min bok, kallades EuroNat. Dess närmaste mål var då att försöka skapa en gemensam grupp i EU-parlamentet av vad de själva kallar för nationalistiska partier men som statsvetare i allmänhet betecknar som fascistiska eller högerextrema.

Hygglighet

En viss svensk godtrogenhet och hyggligt tillmötesgående kan ibland lysa igenom just ifråga om definitioner av konturlösa populistiska partier. Jag har själv hört intervjuer med norske Carl I. Hagen där han på frågan av svenska reportrar om han är högerextrem svarat "nej, inte alls", varvid reportrarna konstaterat att han alltså inte är det. Punkt. En liknande egenhet att låta politiker själva definiera och slå fast vad de står för förekommer lite varstans i svenska medier.

I Frankrike, där Nationella Fronten efterhand kom att med allt större tydlighet framställas som ett högerextremt parti, tog Le Pen själv initiativet till en kraftmätning angående vem som har rätt att etikettera ett parti. Han slog fast att "Nationella Frontens program är på intet sätt extremt. Det svarar mot mänsklighetens klassiska krav och vilar på traditionella dygder som broderskap och rättvisa". Partiet, menade han, var inte alls högerextremt utan skulle betecknas som "nationalistiskt", eller "den rätta högern". Le Pen sände sedan ut ett cirkulär till landets alla tidningar, i vilket han meddelade att han ämnade åtala varje tidning som hädanefter envisades med att förolämpa hans parti genom att kalla det högerextremt samt begära genmäla i deras blad. Tidningarna fortsatte i allmänhet som tidigare varvid Le Pen åtalade två tidningar, le Monde och Libération, för förtal.

En intressant juridisk procedur tog vid. En första instans gav Le Pen rätt. Tidningarna överklagade emellertid och debatten var livlig kring frågan i landet. En huvudfråga var om en domare var rätt person att avgöra politiska skalor. Libération publicerade en enkät i vilken 40 ledande politiker från de flesta partier förklarade varför de själva betecknade Fronten som högerextrem. Och i rätten fick tidningarna rätt i sin överklagan, och det blev alltså fastslaget i domstol att det gick bra att definiera Nationella Fronten både som högerextrem eller fascistisk.

Det som slagit mig i Sverige är stundom bristen på analys av populistiska partiers program, propaganda, verkliga aktivitet där de skaffat sig positioner och position i förhållande till liknande partier i andra länder. Studierna av dessa partier är i Sverige ofta begränsade till just Sverige. Utan perspektiv och internationellt jämförelsematerial kan det vara svårt att skönja konturerna av de internationella kontakter och projekt som finns inom högerextrema kretsar, liksom inom andra politiska riktningar.

Irrationellt

Det finns möjligen också en övertro i Sverige på det rationella i politiska tal och strävanden. Ibland hanteras populistiska partiers resonemang som rationella reaktioner på verkliga missförhållan-

den, utifrån den hyggliga svenska attityden att alla egentligen strävar efter samma mål, vill varandra väl och har samma grundsyn. Journalister tar ibland dessa partiers påståenden för självklara sanningar, utan att låta göra en egen analys av grunderna för deras påståenden.

I Frankrike har det däremot visat sig finnas en icke oföraktlig ingrediens av irrationella föreställningar som exempelvis Nationella Fronten blåst under för att det gagnat partiet. Exempelvis har det visat sig, som i en fransk opinionsmätning från 1996, att 76 procent av befolkningen i kommuner med färre än en procent utlänningar ansåg att där fanns för många "araber". I kommuner med fler än tio procent utlänningar delade emellertid bara 45 procent denna uppfattning. Fronten, liksom många populistiska partier, bygger sin propaganda på känslor och uppfattningar och inte alltid på verkliga förhållanden.

Kollektivism

Nationella Fronten excellerar i svepande generaliseringar, hopbuntningar av folk i vad de betraktar som homogena grupper i vilka alla anses tycka och vara likadana och personangrepp på motståndare.

Då jag med fransk blick betraktar Sverige upptäcker jag till min förvåning, i den gängse politiska debatten och attityderna, något av likartade grepp.

En svensk politiker uttryckte i ett utspel att "Invandrarna är egentligen moderater". Fascinerad såg jag framför mig en estnisk jurist, en somalisk flykting från en enkel by, en turkisk arbetare, en finsk lärare och ett iranskt sjukvårdsbiträde runt ett bord där de alla var överens om allting för att de alla var "invandrare", alltså hade råkat födas utanför Sverige.

Min mamma var med om något liknande då hon fyllt 65 år. Plötsligt fylldes brevlådan av inbjudningar av allehanda slag som förväntades locka den nya grupp hon placerats i, "pensionärer". Av nyfikenhet gick hon på en musikafton, där en violinist på en scen höll upp en fiol och långsamt pedagogiskt förklarade att det var en

fiol, och här sitter strängarna som man kan göra det eller det med, innan han skred till verket och spelade en trudelutt till pianoackompanjemang. Min mamma undrade roat för sig själv om han möjligen trodde han hade hamnat på dagis. Hon fick också erbjudanden om bingokvällar och seniordans.

Hjärnkirurger, musiker, skolstädare, taxichaufförer, skådespelare, förgyllare, lärare, ingenjörer, affärsbiträden, bibliotekarier, svarvare, psykologer och alla andra förväntades alltså som av ett trollslag ha fått samma intressen för att de alla blivit 65.

En kollega gjorde ett radioprogram för några år sedan i public service-radion och av en dator förvägrades använda en viss låt i programmet, eftersom den hade fått inprogrammerat vilka låtar lyssnare under 37,5 år inte tyckte om.

Liknande generaliseringar uttrycker Le Pen när han påstår att "intellektuella, konstnärer och etablissemangets politiker" i hemlighet lever i bevakade bostäder med säkerhetsanordningar i avskilda lyxkvarter, medan "folket" som de suger ut får hållas i fattiga förorter. Han brukar också framhålla att alla journalister och "intellektuella" är "det internationella kapitalets" lakejer som medvetet lurar "folket".

Daltande

Bristen på respekt för individer, deras enskilda smaker, intressen och åsikter, kan ibland i Sverige övergå till ett känslosamt daltande, vilket kanske kan hindra oss att verkligen lyssna på vad personerna i fråga faktiskt uttrycker. De i internationella sammanhang troligtvis unika turerna kring teaterprojektet "Personkrets 7:3" är ett av många exempel på, som jag ser det, brist på respekt för att folk har rätt att hålla sig med vilka personliga åsikter de vill. Grabbarna som tilläts formulera sina nazistiska utbrott på scen behandlades som clowner eller förirrade barnungar som bara behöver kramas lite och få möta förståelse och kamratskap för att begripa hur fel de haft.

En ung persons uttryck för en tro på de starkas nävrätt, förakt för svaghet och förtryck av oliktänkande bemöts ibland i Sverige

som psykologiska störningar, troligtvis åsamkade i barndomen av en auktoritär far eller känslokall mor. För alla i Sverige är ju egentligen överens, och vilsegångna lamm behöver bara lite uppmuntran för att åter rätta sig i ledet.

Därmed undandrar man sig en idédebatt. Åsikter behöver inte definieras och formuleras eftersom ståndpunkter har psykologiska orsaker.

Personcentrering

Hos Nationella Fronten bemöter man inte alltid politiska motståndare med argument utan med förringanden av själva motståndaren som individ. Bruno Mégret, en av Nationella Frontens företrädare, har själv förklarat för mig att ett av partiets främsta medel att motarbeta motståndarnas attacker var att diskvalificera dem. Inte att svara på angreppen utan att i stället försöka klä av angriparna själva för att deras argument då skulle förlora i tyngd.

En sådan taktik är ju emellertid tämligen utbredd i svenska medier, där personcentrerade påhopp förmedlas på ett sätt som stundom skulle vara belagt med skadestånd för ärekränkning i den strängare franska presslagstiftningen. I och med att personliga värdeomdömen ostraffat får slängas ut av vem som helst mot vem som helst och föras vidare i svenska medier tvingas inte svenska politiker eller journalister vakta sin tunga och respektera motståndarens personliga integritet. Detta bidrar till den sammanblandning mellan sak och person som den svenska politiska debatten tyngs av. I Sverige kan t.o.m. en politiker förlöjligas i text och bild för sin kroppshydda.

I Frankrike tvingas populistiska politiker, som ofta vädjar till känslan mer än till förnuftet, att strängare än i Sverige följa spelets regler och hålla sig till sak. Detta skärper det idémässiga innehållet i den politiska debatten och begränsar de alltför grova utspelen i Frankrike. Vilket i och för sig Nationella Frontens talare, med den franska retoriska konstens alla regler, försöker kringgå genom insinuationer och underförstådda liknelser.

Men i Sverige underhåller också politiker från olika läger denna personcentrerade nivå genom att själva tala ut om sina privata angelägenheter i medier och böcker som om de inställsamt ville bli du och bror med Andersson och Pettersson och fika efter personlig sympati snarare än åsiktsgemenskap. Denna från fransk horisont säregna art av politiskt spel befarar jag dock kunna slå tillbaka med en tillvänjning av just en förenklad känslomättad kommunikation som snarare fördunklar än skärper en politisk debatt. Och som i förlängningen banar vägen för mottagligheten av det sorts känsloargument som populistiska partier odlar.

Kampen för demokrati

För att glida över från populism till extremhögern igen får jag i Sverige ibland ett intryck av att kampen mot extemhögern främst är ett ärende för invandrare och för dem som förordar ett multikulturellt samhälle. Men extremhögern riktar sig ju inte bara mot invandrare utan mot hela den solidariska princip som vårt demokratiska samhälle bygger på. En idé som utgår ifrån synen på oss människor som jämlika individer med lika rättigheter och skyldigheter, och som kan hjälpa och stötta varandra och försöka dela med oss till varandra under den korta tid vi är här på jorden.

En av den franska extremhögerns ideologer, Alain de Benoist, har formulerat en syn på den mänskliga arten som har stora likheter med många djurarters kamp för överlevnad. Att i stället för att försöka hjälpa och stötta varandra släppa djungelns lagar fria på det att de starkaste må överleva och på så vis kunna föra arten vidare. "Humanistiska känslor vi kan hysa för någon enskild står i motsats till den mänskliga artens generella behov. Det medlidande vi kan känna för någon asocial individ, vars underlägsenhet mycket väl kan härstamma från obotliga skador under barndomen eller ärftliga defekter, hindrar oss i själva verket från att skydda normala individer".

Med en grundläggande människosyn av den sorten utvecklar olika nazistiska partier handlingsplaner som ska gå ut på att släppa fram en elit och ett herrefolk och förtrycka eller förgöra ovärdiga

individer och folkgrupper. Eftersom hierarkin i denna samhällsmodell är absolut tillåts inte heller fri debatt.

Nu när vi i Sverige har drabbats av fanatiker blir det ju lätt att panikartat dra alla nassar över en kam som terrorister. Men alla övertygade nazister är inte våldsmän. Debatten kring förbud eller inte mot nazistiska organisationer är svår i ett demokratiskt samhälle vars själva grundpelare är respekten för vars och ens åsikter; så länge man håller sig till lagen, kanske behöver tilläggas.

Dilemmat att i ett demokratiskt samhälle hantera en rörelse vars målsättning är ett odemokratiskt samhälle har skapat mycket huvudbry i Frankrike. Man kan med lagliga medel förbjuda och låta upplösa grupper och partier vars målsättning strider mot den franska grundlagen. Det har också gjorts, som då högerextrema Ordre Nouveau upplöstes 1973, och senast ett neonazistiskt regionalistparti i Alsace, HVE, 1993.

Emellertid har många franska jurister och beslutsfattare numera kommit fram till att en sådan åtgärd inte alltid lönar sig, eftersom dessa grupper då bara omskapar sig på nytt, men i hemlig form, vilket dessutom blir svårare att hålla ett öga på.

I stället infördes en ny lag under 1980-talet, Gayssot-lagen, som skärpte paragrafen om hets mot folkgrupp. Den linje som har hållits under hela Frontens uppsving och smågruppers agitationer har varit att omedelbart beivra överträdelser mot den franska brottsbalken, men inte förbjuda partierna.

Politik som vapen

Diskussionen kring ett förbud eller inte även mot ett parti som Nationella Fronten var mycket livaktig, särskilt under de framgångsår mellan segern i de kommunala valen 1995, då tre städer, och senare ytterligare en, kom att styras av partiet, och i december 1998, då partiet började spricka inifrån. Under dessa drygt tre år började Frontens ledare formulera alltmer hotfulla och triumferande tal och dess framryckning verkade inte kunna stå att hejda.

I början behandlades Le Pen som en clown som muntrade upp innehållslösa måndagstidningar med smaskiga rubriker, ungefär

som Ian och Bert. Men till många journalisters förskräckelse uppfattade inte alla läsare hans för dem befängda tal på samma sätt. Tvärtom kom medierna då att agera megafon för frustrerade utbrott som många kände igen sig i. Ironiska slängar mot Le Pen uppfattades av många bara som överhetens förakt för den lille mannen som Le Pen försökte spela rollen av. Trots att han är mycket välbärgad, har blivit det på säreget sätt och har stora tillgångar undangömda i Schweiziska bankfack, vilket ju sällan den lille mannen på gatan har. Men även fast dessa sanningar kom fram i medierna ändrades inte hans anhängares syn på honom som en av dem. Deras hängivenhet rörde sig alltså inte på ett rationellt plan.

Medierna började då gräva fram icke särskilt rumsrena detaljer från många av Frontens ledares nazistiska förflutna under kriget. Men inte heller detta minskade partiets attraktionskraft. Dels trodde många av anhängarna helt enkelt inte på journalisterna, eller också läste de inte deras tidningar utan Nationella Frontens egna. Eller så var de helt enkelt själva sympatisörer till dem som kollaborerade under kriget. Alla är ju inte egentligen överens om allt i ett samhälle.

Då föreslog vissa att "låt Fronten bara få makten i några städer så får folk se vad de går för". Och det gjorde de. Hela Frankrike blev vittne till hur utrensningar av misshagliga individer inleddes bland de kommunalanställda i dessa städer, antingen på grund av deras hudfärg eller åsikter som stred mot Frontens; hur motståndare trakasserades; hur motsättningar mellan olika befolkningsgrupper trissades upp med hatfulla argument.

Men fransmännen kunde också bevittna en annan företeelse; den stora anpassligheten hos flertalet i dessa städer. I Toulon t.ex., en medelstor stad med 170 000 invånare, var ytterst få av de 3 000 kommunalanställda medlemmar av Nationella Fronten då partiet, tack vare splittringar inom de övriga partierna, tog makten med sina blott 37 procent av rösterna. Ett år senare hade en tredjedel, 1 000 av de kommunalanställda, gått med i partiet. Varför? Av övertygelse, rädsla eller anpasslighet? Därom tvistar di lärde. Hur som helst var bristen på civilkurage och beredskap att försvara just ett demokratiskt samhälle bedrövande för många. Det var en liten skara spridda människor som var och en på sina arbetsplatser och

bostadsområden försökte stå emot flertalets passivitet eller anpasslighet med stadens nya ledning.

Efterhand kunde dock dessa enträgna människor gräva fram oegentligheter som även de lokala ledarna för renlighetsivrarna Nationella Fronten gjort sig skyldiga till och som fick vissa av partiets väljare att dra åt sig öronen med argumentet att de ju inte var bättre än alla de andra.

Men alla dessa ansträngningar minskade ändå inte Frontens röstetal markant. Det som fått Fronten att backa i t.ex. Toulon är i stället ett aktivt seriöst gräsrotsarbete från framför allt det lokala socialistpartiet. Genom att bo i samma område som sina väljare och i sitt dagliga arbete engagera sig konkret för deras problem har vissa av partiets politiker lyckats mobilisera tidigare soffliggare att engagera sig i och rösta på partiet.

I den svenska debatten har jag hört förslag från en hårt pressad kommunalpolitiker, ideligen påhoppad av högerextrema aktivister i hans stad, att demokratiska politiker kanske borde "visa musklerna" och försvåra de högerextrema aktörernas tillvaro genom att ompröva eller dra in deras a-kassa och hyresbidrag. Även om det kanske förefaller vara ett effektivt sätt att tvinga de misshagliga motståndarna ut i tuffare tag för deras överlevnad blir jag förskräckt över synsättet. Det är inte länge sedan vi har gått igenom pinsamma sidor av IB-affären, med det åsiktsförtryck och i vissa fall yrkesförbud som motarbetandet av vad som betraktades som vänsterextremister mynnade ut i. Det är ett djupt odemokratiskt tillvägagångssätt. Folk med fel åsikter fråndras sina samhälleliga rättigheter utan en öppen anklagan och juridisk prövning av dessa anklagelser. Ofta var dessa dessutom baserade på skvaller och missförstånd. Bevare oss för en upprepning av denna Stasi-logik!

Fastän det under några år såg mycket dystert ut i Frankrike för möjligheterna att med det öppna samhällets spelregler kunna mota undan Fronten så har fransmännen lyckats till slut, vilket jag tycker är en seger för de demokratiska principerna. Genom att just utnyttja de lagar som fanns och beivra de överträdelser som gjordes så försattes Fronten och dess aktörer under en så pass stark press att partiet till slut rämnade inifrån.

En icke oföraktlig roll spelade också alla de satirer som dagligen i TV och tidningar drev med Frontens osammanhängande politik och parodiska politiker, om man såg det från satirikernas synvinkel. Visserligen kanske ett skratt inte förlänger livet för någon som blir utsatt för ett attentat, men jag tycker ändå att de franska erfarenheterna visat att intelligens och humor är i längden mer verkningsfulla vapen än förbud och muskler i försvaret för demokratin.

Författarpresentation

Bim Clinell är journalist och författare och har under tio år följd Nationella Fronten på nära håll. Sedan slutet av 80-talet har hon rapporterat från Paris i TV4, Sveriges Television och Sveriges Radio. Hon utkom i maj 1999 med reportageboken "De hunsadses revanch – en resa i fascismens Frankrike" (bokförlaget DN).

1999 - 12 - 17
STOCKHOLM

DEMOKRATI UTREDNINGEN

så arbetar

Demokrati utredningen

Demokratiutredningen analyserar den svenska folkstyrelsens förutsättningar inför 2000-talet. Det sker i ljuset av bl.a. globaliseringen, EU-medlemskapet, förändringarna i medielandskapet, den nya IT-tekniken, förnyelsearbetet inom offentlig förvaltning och folkrörelsernas förändringar. Kommittén har också fått i uppdrag att förklara det sjunkande valdeltagandet samt stimulera det demokratiska engagemanget. Vid sekelskiftet skall utredningen presentera en sammanvägd analys i form av ett slutbetänkande.

Utredningen vill redan under arbetets gång bidra till att fördjupa demokratidebatten genom

- en skriftserie
- offentliga seminarier
- en webbplats för debatt och information

Skrifter

Demokratiutredningen kommer fortlöpande under arbetets gång att publicera en skriftserie med essäer, debattartiklar, seminarieinlägg och forskarantologier.

Den omfattande demokratiforskning som bedrivs vid våra universitet och högskolor ställs på detta vis till förfogande för alla som är intresserade av demokratifrågor.

Information om titlar, utgivningsdag, priser m.m. finns på utredningens webbplats.

Seminarier

En av utredningens uppgifter är att stimulera det offentliga samtalet.

Därför anordnar vi offentliga seminarier runt om i landet.

Till seminarierna bjuder vi in forskare och idédebattörer att bidra med sin kunskap och sina värderingar kring de frågor vi tycker är värdefulla att samtala kring.

Varje seminarium dokumenteras i form av en skrift.

www.demokratitorget.gov.se

är adressen till Demokratiutredningens webbplats. Här finns möjlighet att föra en fri debatt kring demokratin – demokratitorget är öppet för alla.

Ett antal krönikörer kommer att kommentera demokratiproblem och andra demokratidebatter.

Här kan Du också informera dig om och föra dialog kring utredningen. Direktiv i fulltext, arbetsplan och utredningens protokoll är dokument man kan hämta hem.

Här informerar vi också fortlöpande om aktuella skrifter och seminarier. Man kan dessutom ta del av debattinlägg vid seminarier samt beställa utredningens skrifter.

Länkar finns till andra delar av nätet där demokratifrågor dryftas på olika sätt.

Information

Vi svarar gärna på frågor och lämnar ytterligare information om utredningens arbete. Adress och telefonnummer till utredningens kansli finns på nästa sida.

Utredningens sammansättning

Ordförande
Bengt Göransson
f.d. statsråd
tel: 08-453 41 04

Kommittéledamöter
Elisa Abascal Reyes (mp)
tel: 08-88 29 76

Stefan Attefall (kd)
ledamot av riksdagen
tel: 08-786 54 46

Nils Fredrik Aurelius (m)
ledamot av riksdagen
tel: 08-786 46 85

Britt Bohlin (s)
ledamot av riksdagen
tel: 08-786 47 80

Per Gustafsson (c)
informationschef
tel: 08-787 58 40

Mats Gerdau (m)
kommunalråd
tel: 0431-88 300

Gunnar Larsson (s)
klubbordförande
tel 031-703 73 07

Eva Marcusdotter (s)
frilansskribent
tel: 019-36 36 48

Olle Schmidt (fp)
utredningssekreterare
tel: 040-34 10 64

Pernilla Zethraeus (v)
kommunalråd
tel: 026-17 81 22

Experter
Lars Bryntesson
Kulturdepartementet

Wanja Lundby-Wedin
LO:s andra ordförande

Carl-Gunnar Peterson
Justitiedepartementet

Elisabeth Rynell
författare

Marcus Storch
direktör

Sekretariat
Huvudsekreterare
Erik Amnå, *fil dr*
tel: 019-30 30 67

Biträdande sekreterare
Margareta Meyer
tel: 08-405 49 16

Seminarieansvarig
Anders Ljunggren
tel: 08-405 16 54

DEMOKRATI
Utredningen

Postadress: 103 33 Stockholm. Besöksadress: Regeringsgatan 30-32
Tel.: 08-405 49 16. Fax: 08-411 24 67
E-post: margareta.meyer@justice.ministry.se

Demokratiutredningens skriftserie

Redaktör Erik Amnå

1. **Demokratins räckvidd.** Dokumentation från ett seminarium (SOU 1998:55)
2. **En god affär i Motala.** Journalisternas avslöjanden och läsarnas etik (SOU 1998:63)
3. **Att rösta med händerna.** Om stormöten, folkomröstningar och direktdemokrati i Schweiz (SOU 1998:85)
4. **Gör barn till medborgare!** Om barn och demokrati under 1900-talet (SOU 1998:97)
5. **Det unga medborgarskapet**. Dokumentation från ett seminarium (SOU 1998:101)
6. **Lekmannastyre i experternas tid**. Dokumentation från ett seminarium (SOU 1998:102)
7. **Demokrati på europeisk nivå?** (SOU 1998:124)
8. **Läsarna och demokratin**. Ett brev till det läsande Sverige (SOU 1998:134)
9. **Lokala Demokratiexperiment**. Exempel och analyser (SOU 1998:155)
10. **På Marginalen**. En intervjubok från Socialtjänstutredningen (SOU 1998:161)
11. **Allas frihet**. Demokratin möter marknaden. Tre ronder (SOU 1998:164)

12. **EU – ett demokratiprojekt?** Dokumentation från ett seminarium (SOU 1998:145)
13. **Invandrarskap och medborgarskap.** Dokumentation från ett seminarium (SOU 1999:8)
14. **Att slakta ett får i Guds namn.** Om religionsfrihet och demokrati (SOU 1999:9)
15. **Etik och demokratisk statskonst.** (SOU 1999:13)
16. **Elektronisk demokrati.** (SOU 1999:12)
17. **Den skyddade provinsen.** En essä om demokratins värde och värdighet (SOU 1999:22)
18. **Lobbning** (SOU 1998:146)
19. **Demokratin i den offentliga sektorns förändring.** Dokumentation från ett seminarium (SOU 1999:40)
20. **Bemäktiga individerna.** Om domstolarna, lagen och de individuella rättigheterna i Sverige (SOU 1998:103)
21. **Bör demokratin avnationaliseras?** (SOU 1999:11)
22. **Globaliseringen och demokratin.** Dokumentation från ett seminarium (SOU 1999:56)
23. **Löser juridiken demokratins problem?** (SOU 1999:58)
24. **Representativ demokrati.** (SOU 1999:64)
25. **Demokratin och det gemensamma bästa.** (SOU 1999:74)
26. **Demokratiopinioner** (SOU 1999:80)
27. **Olydiga medborgare** (SOU 1999:101)
28. **Demokratins förgörare** (SOU 1999:10)

Den parlamentariskt sammansatta Demokratiutredningen analyserar den svenska folkstyrelsens förutsättningar inför 2000-talet. Det sker i ljuset av bl.a. globaliseringen, EU-medlemskapet, förändringarna i medielandskapet, den nya IT-tekniken, förnyelsearbetet inom offentlig förvaltning, folkrörelsernas förändringar och det sjunkande valdeltagandet. Vid sekelskiftet ska utredningen presentera en sammanvägd analys i ett slutbetänkande.

Utredningen vill redan under arbetets gång bidra till att fördjupa demokratidebatten genom

- offentliga seminarier runt om i landet
- webbplatsen *www.demokratitorget.gov.se* med fria debatter och möjligheter att informera sig om och föra dialog kring Demokratiutredningen
- en skriftserie med essäer, debattartiklar, seminarieinlägg och forskarantologier.

Innan den här dagen, den 30 november 1999, nått sitt slut, kommer svenska medborgare att manifestera sin avsikt att förgöra demokratin. De kommer att använda sig av sin grundlagsfästa demonstrations- och mötesfrihet för att bekämpa grundlagens etiska grundval och demokratiska teori.

Med analyserna av vår samtida främlingsfientlighet, rasism och nazism vill Demokratiutredningen höja medvetenheten om demokratins undergrävare. Skriften kan förhoppningsvis bidra till att höja den svenska folkstyrelens intellektuella motståndskraft.

fakta info direkt

Tel 08-587 671 00. Fax 08-587 671 71.
Box 6430. 113 82 Stockholm.
order@faktainfo.se www.faktainfo.se

ISBN 91-7610-912-7
ISSN 0375-250X